

Fragment of a light-colored label on the spine edge.

Jg 4360

ANNO DOMINI 1785

INSTITUTIONES

CONFESSARII

TRES PARTES

Quarum prima complectitur de confessione
in genere, Altera de confessione
in specie, Tertia de peccatis
quibuslibet.

SUPPLEMENTUM

THEOLOGIE

MORALIS

A. R. ANSELMO SCHEFFEL

Professore Publico Theologiae
Moralis in Universitate
Alma Matris Lipsiensi

in Lipsia, apud Johannem
Gieseler Bibliopolem

1785

A. R. P. JACOBI DORSI

Benedictini Weingartenensis

s. c. Matth. Glinus

INSTRUCTIO
CONFESSARII

In

TRES PARTES

divisa,

Quarum Prima complectitur ea, quæ con-
nunt Confessarium in genere: Altera, quæ Confes-
sarium in specie seu Ordinarium: Ultima demum, quæ
Confessarium Extraordinarium.

In

SUPPLEMENTUM

Sue

THEOLOGIÆ

MORALIS

*Pro Bibliotheca
Ammerlœbensi.*

*Comparatus à Roma
D. Bonifacio Weingarten
Abbate.*

Typis vulgata

à

R. P. ANSELMO SCHNELL,

O. S. B. in Imper. Monast. Weingartenfi Professo,
ac Professore emerito; nunc Priore ibidem.

*Cum Gratia & Privilegio Sacre Cesaree Majestatis speciali, ac Facultate
Superiorum.*

1722. 7. 207

AUGUSTÆ VINDELICORUM,

Sumptibus Joannis Jacobi Mauracher, Bibliopolæ Augustani.

ANNO MDCCXLIV.

A. R. P. JACOBI DORSI

Benedictini Weingartensis

INSTRUCTIO

CONFESSARII

in

TRES PARTES

divisa

Quarta Pars completio est, que conser-
uat in conscientia in genere; Altera, que conser-
vat in specie seu Ordinatione; Tertia denique, que
Constitutione terminatur.

in

SUPPLEMENTUM

THEOLOGIAE

MORALIS

Typis vulgatis

R. P. ANSELMO SCHNELL

O. S. B. in Insuper Monach. Weingartensi Priore,
ac Praefate Ordinis; hunc Priore hunc.

Cum Curia & Priore & de Episcopo hunc hunc hunc, ac Facultate
Superiorum

MICHAEL VONDRICK

Supplicans Joannis Jacobo Martheo, Bishopo Augustani,
anno MDCCLXXV.

AD LECTOREM.

Instructio hæc est quidem partus posthumus, at tamen ex integro compositus ab Authore in fronte posito. Fuit is vir undequaque absolutus & singulariter in Theologicis versatissimus; utpote qui non tantum Theologiam Scholasticam iteratò tradidit, sed insuper Moralem continuò practice docuit, dum in Confessionali per omnes fere vitæ suæ Sacerdotalis dies salutem animarum indefesse studuit. Scripsit labente tempore illo præfens Opusculum; cui eoispo quid addere aut demere minime conveniens visum fuit. Et licet hucusque intra parietes domesticos delituerit, nunc tamen ob suam præstantiam in publicum protrahitur: maxime, quia servare poterit pro Supplemento Theologiæ Moralis nuper à Vineensi editæ; siquidem plura particularia, ibi ob præstitutam brevitate omiſsa, hic contineantur, resolvanturque valde accurate. Methodus, in hac Inſtructione observata, familiaris est, per quæſtiones & responsiones; utpote ad cito instruendum aptissima. Materia universa in tres Partes dividitur; prout videndum in Indice mox sequenti. Continuatur in illis Numeri Marginales, ut in citationibus confuso facilius evitetur. Pro commoditate Legentis additus est Index binus; unus Titulorum, alter rerum notabiliorum. Ex utroque apparebit, fere non esse materiam Theologiæ Moralis, quæ in hoc Opusculo non attingatur. Fruere ergo illò, Lector Benevole! fave! & vale.

LICENTIA SUPERIORIS.

Nos Placidus D. G. Abbas Imp. Monast. Weingart. hæc licentiam facimus; ut præfens Inſtructio Confessarii per prelum typographicum evulgari queat. In quorum fidem præſentes Manu propria Sigilloque Abbatiali munitas dedimus 1743. 21. April.

(L.S.) Placidus Abbas.

Approbatio Cenforis.

Inſtructio hæc Confessarii optimam in brevitate concinnè redacta & typo commissa, Pœnitentibus valde utilis, Confessariis plurimum commoda est. Ita censet Augustus Vind. 24. Sept. 1743.

H. S. Imprimatur.

Joannes Adamus Nieberlein,
Vicarius Generalis,

Franc. Joseph. de Handl,
SS. Theol. Lic. Revmi. & Ser.
Princ. & Episc. Aug. Conſil. Eccles. nec
non inſig. Eccl. Coll. ad S. Maur. Can.
& Paroch. Major Pœnit. & Lib. Cenſor.

INDEX TITULORUM

PARS I.

De Confessario in genere.

- De scientia & prudentia Confessarii. §. I. n. 1.
De obligatione interrogandi. §. II. n. 8.
De obligatione instruendi. §. III. n. 39.
De obligatione Confessarii ad dolorem eliciendum. §. IV. n. 48.
De obligatione ad restitutionem imponendam. §. V. n. 68.
De obligatione in impetrentia absolute. §. VI. n. 73.
De obligatione ad servandum sigillum. §. VII. n. 93.

PARS II.

De Confessario Ordinario.

- Quid Confessario observandum in audiendis pueris & junioribus? §. I. n. 97.
Quid Confessario rusticorum & rudium agendum? §. II. n. 104.
Quid Confessario famulorum & ancillarum? §. III. n. 123.
Quid agendum Confessario opificum? §. IV. n. 139.
Quid Confessario cauponum & Mercatorum? §. V. n. 147.
Quid Confessario conjugum? §. VI. n. 165.
Appendix. n. 181.
De Confessario sponforum. §. VII. n. 220.
Quid in Confessione mulierum solutarum observandum sit? §. VIII. n. 232.
De Confessario sponsalia contrahere volentium. §. IX. n. 259.

PARS III.

De Confessario Extraordinario.

- Quid circa Confessiones studiosorum minorum sit notandum? §. I. n. 295.
Quid circa Confessiones studiosorum majorum? §. II. n. 302.
Quid in Confessione militum? §. III. n. 312.
Quid in Confessione Judicum & Advocatorum advertendum sit? §. IV. n. 329.
Quid in Confessione Officialium & Principum? §. V. n. 336.
Quid in Confessione ipsorum Principum, aliorumque illustrium? §. VI. n. 348.
- Quid in Confessione agrorum & moribundorum? §. VII. n. 359.
Quid agendum in Confessione mutorum & furdorum? §. VIII. n. 370.
Quid in Confessione Sacerdotis sæcularis? §. IX. n. 378.
Quid in Confessione Rei & ad mortem condemnandi? §. X. n. 387.
Quid in Confessione Sagæ vel Magi? §. XI. n. 405.
Quid observandum sit in conversione & Confessione hæretici? §. XII. n. 413.
Quid in Confessione Religiosorum? §. XIII. n. 425.
Quid in Confessione Monachum? §. XIV. n. 440.
Quid in Confessione serupulorum? §. XV. n. 464.
Quid in generali Confessione sit observandum? §. XVI. n. 478.
- Appendix I.*
Sententiæ communes Theologorum circa materiam detractionis &c. n. 484.
Appendix II.
Referuntur quædam sententiæ favorabiles ad Confessiones facilius excipiendas. n. 491.
Appendix III.
Canones seu regulæ conscientie. n. 503.
Appendix IV.
De Casibus reservatis.
Casus reservati in Dicecelesi Constantiensi. §. I. n. 536.
Casus reservati in Bulla Cæneæ. §. II. n. 541.
Excommunicationes reservate in Corpore Juris. §. III. & IV. n. 544.
Casus reservati Religiosorum ex Clemente VIII. §. V. n. 547.
- Appendix V.*
Communicatio privilegiorum Cassinensium facta Monasterio Weingartensi. §. I. n. 548.
Communicatio eorumdem pro tota Congregatione Suevico-Benedictino. Josephina. §. II. n. 550.
Notæ circa prædicta privilegia. §. III. n. 551.
Index rerum videndus est in fine hujus Opusculi.

⌘ (O) ⌘

PARS I.

PARS I. INSTRUCTIO CONFESSARII

QUOAD SE, ET VELUT IN GENERE.

§. I.

De scientia, & prudentia in Confessario requisita.

1

Quares 1. Quid scire debeat circa excommunicationes? R. Scire saltem debet usitatores, velut in tra. Bullam Coenae sunt, hereses, haereticorum lectio, defensio, invalio imunitatis Ecclesiasticae &c. Extra

Bullam Coenae, percussio enormis Clericorum, sepultura haeretici in loco sacro &c. Item scire debet, quidnam excuset ab Excommunicatione, nempe 1. Si talis actus non sit mortaliter peccaminosus; deinde si fiat ex ignorantia saltem non crassa; aut si tunc non recordetur excommunicationis annexae; aut si talis peccatum e.g. heresis non sit externae prolata, vel peccatum non sit plene consummatum; aut si talis lex non sit sufficienter promulgata aut non acceptata &c. P. Lohner *sol. 8. & 9.*

2

Quares 2. Quid circa dispensationes in causis matrimonialibus scire debeat? R. Scire debet, quando ad Episcopum recurrere possit: nempe ex P. Lohner, Episcopus potest dispensare in omni impedimento dirimente Matrimonii jam contracti, si illud impedimentum sit occultum (Juris positivi) & separatio conjugum non possit fieri absque gravi damno, scandalo &c. & ad hinc causae communiter excusantes à recursum ad Papam e.g. *etas senilis*, longa infirmitas, paupertas, lexus foemineus &c. Et probabiliter non teneatur adire Nuntium, ut Diana apud P. Lohner docet.

3

Quares 3. Quid Confessarius scire debeat tanquam *index*. R. Scire debet, quomodo, & quando peccata distinguantur species, scilicet per ordinem ad diversas virtutes, & repugnantias cum recta ratione; & quando distinguantur numero, nempe ex diversis formaliter objectis, & actibus, quando nec ex natura sua ordinantur ad unum actum completum, nec ex inen-

Suppl. Theol. Mor. R. F. Schnell.

tionem operantis, & intendentis unum finem: aut si actus non tantum physice interrumpuntur, sed etiam moraliter, vel per voluntatem contrariam, aut propositum, vel per liberam cessationem ab actu &c. Debet etiam scire, qualis dolor, nempe universalis circa mortalia, quale propositum requiratur &c. Item, an habeat jurisdictionem in peccata poenitentis; quam habeat annexam censuram, onus restitutionis &c. Quanam sint impedimenta Matrimonii, vel debiti conjugalii reddendi &c. & ut P. Gobat *trakt. 7. casu 7. n. 325.* ait, Confessarius non debet tantum unius sententiae esse Doctor, sed etiam contrarias scire sententias, ut se in necessitate poenitentis accommodare possit.

4

Quares 4. Quid Confessarius scire debeat ut *Medicus*? R. Scire debet varia media praeservativa praescribere, dare consilia pro cavenda occasione proxima &c. & huc maxime spectat, ut poenitentem humaniter tractet, ne horreat morbum patifacere, offerendo se ad juvandum omni meliori modo, formando cum dexterritate aliquot interrogatoria, ut *infra* §. 2. Huc spectat, quod P. Segneri in *instr. Confess.* c. 8. monet, noli imitari eos Confessarios, qui nunquam eos aperunt, nisi dulcissima illa verba Sacerdotis Heli proferendo: *nolite facere hanc rem, cavete vobis, quantum potestis; & mox absolvunt; unde ipsi poenitentes intemptiva hac benignitate decepti queruntur, & de novo se acculant; quia dubitant, an bene à Confessario eorum peccata fuerint percepta, dum eos ita irreprensos transmittit.*

5

Quares 5. Quid Confessarius scire debeat ut *Doctor*? R. Scire debet rudes & interrogantes *instruere*; item quam à mortali excusent, velut est materiae levitas, inadvertentia, motus primoprimum, *indolentis* consensus; qui colligi potest ex eo, si quod facile poerit exequi peccatum, & non fecerit; si ita affectus sit,

A

ut

ut malit mori, quam peccatum mortale; si statim poeniteat, cum animus à Deo averfus non tam cito ad Deum redeat, ut docet P. Lohner *n. 98*. Item debet posse *dubita* à poenitente allata resolvere; de difficilius autem, & quæ non potest statim expedire, saltem ita dubitare, ut obtemperat à poenitente licentia & temporis dilatione possit alios interim viros doctos, vel libros consulere, & si hoc circumstantiis non permitunt, atque poenitens absque mora absolvi petat & debeat, disponat saltem eundem, ut ipse consulat doctos, atque eorum iudicio acquiescat; quod ubi facturum se promittit, absolvi potest. Hic tantum addo, quando poenitenti est dandum consilium circa restitutionem e.g. faciendam, vel contractum Matrimonii, ne sit præceptus, & non satis attendens ad omnes circumstantias, cum subinde *studio*, & *mala fide* aliquas circumstantias reticeant, ut sententiam favorabilem à Confessario expiscentur.

6 Quæres 6. Quanta requiratur universim in Confessario *scientia*? R. Non requiri exactissimam (utpote moraliter vix possibilem) sed sufficere *mediocrem*, ita ut saltem possit prudenter dubitare, non dubio *ignorantia*, sed dubio *ex scientia orto*, & in ordine ad ulteriorem indagacionem tum librorum, tum doctorum. Nec potest statui certa mensura, sed major, minorve requiritur scientia pro *diversitate* poenitentium, locorum &c. Hinc minor requiritur scientia pro simplicibus, rusticis; major pro militibus, mercatoribus &c. Nec requiritur, ut semper in individuo *determinet*, an peccatum sit *veniale*, vel mortale? cum hoc ex variis circumstantiis augmentibus, & diminuentibus vix à Doctissimo determinari possit (& ex hac doctrina ait P. Gobat, se aliquos in hac materia anxios esse solatum) sed sufficit, si gravitatem, & qualitatem malitiæ *secundum se* dijudicet, aut saltem *in genere* poenitentem peccasse agnoscat, etsi ad gradum peccati mortalis in individuo vel specie se determinare non possit.

7 Quæres 7. Qualis *prudencia* in Confessario requiratur? R. Hanc potissimum relucere tum in poenitente *examinando*; tum in eodem *infruendo*; tum ad sincerum dolorem, & propositum *disponendo*; quæ omnia ex dicendis patefcent. Hinc sit

§. II.

De obligatione interrogandi.

8 Quæres 1. An Confessarius habeat obligationem interrogandi poenitentem? R. Etsi P. Valquez cum

pluribus aliis apud P. Lohner *n. 16*. putet, non obligari Confessarium ad interrogandum, sed tantum ad *audendum*, nisi ubi hujus officio cedit in præjudicium & detrimentum tertii; probabilius tamen est ad hoc teneri, sicut omnis iudex tenetur, quantum rationabiliter potest procurare, ut iudicium fiat integrum; & ita Confessarius, si adverterit, poenitentem aliquid *culpabiliter* omittente, vel negligentiam in examine præcessisse, debet illud supplere, ne absolvat indispositum, & cooperetur ad invaliditatem Sacramenti: quod maxime verum est in rudibus, rusticis, qui sua peccata indiscriminatim proponunt *sine numero & specie*, absque sufficienti examine, propositoque se emendandi. Econtra si considerata qualitate, prudentiâ, scientia poenitentis prudenter credat, eum integre confessum, ac bene dispositum (quia est homo aliunde prudens, timoratus, velut Clerici, Religiosi, Doctores, Officiales, Cives, famuli in civitatibus educati, studiosi) ex P. Lohner & communi DD. non opus est ulla interrogacione: quia in hujusmodi casu qualibet interrogacio iudicari potest *curiosa* onerosaque poenitenti, & proin vitanda. Hinc ait P. Lohner *n. 19*. docti homines, cum scient se obligari ad *numerum* addendum, hoc ipso quod eum non addant, prudenter iudicare potest Confessarius, eos non habere sua peccata tanquam mortalia, sed propter circumstantiam diminuentem tantum venialia, vel ex defectu advertentiæ, vel ex consensu tantum semipleno. Similiter si poenitens aliquantum doctor in plerisque diligenter adeat numerum & alias circumstantias, Confessarius iudicare potest, non indigere ulteriori examine. P. Lohner *n. 17*.

9 Quæres 2. Quid interrogandum in genere, & in plerisque indoctis? R. Cum P. Lohner *n. 18*. prius permittendum esse poenitentem sua peccata explicare; sic enim facilius in specie interrogari potest. 1. autem interrogetur generalis e.g. an inimicitias gerat, an nihil alieni possideat, an nihil superstitionum adhibeat, an cum conjugate bene conveniat, an non inhonesta loquatur, an non sit conscius alicujus defectus substantialis in prioribus confessionibus, an conscientia sua satisfecerit, an nihil animum graveet? In circumstantiis tantum aggravantibus non multum urgeat e.g. in contumeliis, odio, hæresi, iudicio temerario, detractionibus, superstitionibus (quæ probabiliter sunt ejusdem speciei) sed habita specie, & numero detractionis e.g. contentus sit.

Quæres 3. Quomodo interrogandum?

R. Cum

¶ Cum P. Lohner n. 21. *parce* interrogandum, & non nisi de pertinentibus ad confessionem, vel peccati speciem. *Discrete*, ne interroget, quæ moraliter certum est poenitentem non perpetrâsse. Sic persona conjugata horret de vitiiis carnis interrogari, honestiores femina de furto, mendacio, ebrietate. *Cave*, ne det occasionem traducendi confessionem, maxime in vitiiis carnis, ne vel poenitenti scandalum ingerat, vel peccare doceat. Hinc P. Coninck apud Lohner n. 22. docet, præstare aliquando minus perfecte agnoscere peccatum, quàm sibi, aut aliis scandalum creare: & P. Busenb. *hic* ait, negantem cogitationes non interrogandum de operibus, nisi fortè apud rudiores, qui ad cogitationes non attendunt, fatentur tamen verba, & opera. *Tempestive*, ne nimium urgeatur ad determinatum numerum, cum juxta Dian. & alios apud P. Lohner n. 19. sufficiat quandoque dicere *confuetudinem peccandi*, aut *tempus*, quo fuit in malo statu vel *frequentiam in die*, septimana, mense, anno. P. Segneri in *Instr. Confess.* cap. 2. ait: *cupio magnopere, te parcum, gravenique esse interrogando circa materiam luxurie, ne tibi accidat, quod pictori, qui cum violentam exquisita diligentia depingeret, ejusdem cupidine exarscere capiti, & accendi*: adeo factet palus ista, ut consultum non sit, vel à poenitente, vel à Confessario, ubi opus non est, moveri. Idem P. Segneri *loc. cit.* Quando confessio, vel communio in aliud tempus *sine scandalo*, vel *admiratione* rejici nequit, quod accidere potest circa puellam *observatam* à suis domesticis, in hoc casu (quando poenitentem ad perfectæ contritionis actum permovere non potes) exige peccata graviora pro temporis brevitate, ac tum *secrete* illam absolve *hac lege*, ut in proxima confessione dicat, quæ modo fuerunt omissa, velut idem debet fieri in moribundo, ne vel apud comitantes periculum infamiae incurrat, vel ejus morbus exasperetur. *Manuscribe*: hinc P. Lohner ait, rudiores esse suaviter alloquendum, alioquin si Confessarius nihil dicat usque ad finem confessionis, terretur poenitens, & hominem severum esse suspicatur, aut certe minus confidenter ei peccata sua exponit. P. Segneri *loc. cit. cap. 6.* ait: supina est eorum Confessariorum negligentia, qui os nunquam aperiunt, nisi poenitentiam imposituri, vel daturi absolutionem.

11 Quæres 4. Quando interrogandum? ¶ Cum P. Lohner n. 20. aliquos omnino negare poenitentem unquam interpellandum, vel interrogandum, quos Doctores ait P. Lohner, Confessarius secrete sequi potest, & meminisse, multas esse circum-

stantias aggravantes intra eandem personam, quæ probabiliter non sunt materia necessaria. P. Lohner ita distinguit: si Confessarius scripto excipiat confessiones, interpellari possunt poenitentes; quia sic nemo turbatur. Item si fiant generales, aut à pluribus annis victiose, suaviter tamen & amice. Quando sunt memoriter, non facile interpellari debent, præsertim apud viros prudentiores, cum plerumque hoc illis sit ingratum. Similiter qui frequenter confitentur, & quos novit Confessarius raro aliquid mortale asserre, non facile interpellandi sunt; quia apud hos non est periculum, ne peccati gravis obliviscantur: aliud est in simplicioribus, maxime fœminis etiam honestioribus, quæ plerumque gaudent interrogari, ut ait P. Lohner.

Quæres 5. An Confessarius possit, & teneatur credere, quando poenitens suum judicium addit circa peccata e.g. detraxi, sed leviter, bibi crapulam, sed non puto, me peccasse mortaliter? ¶ Cum P. Gobat n. 7. n. 32. Confessarium absolute non teneri ac quiescere huic judicio, cum usus doceat, poenitentes sæpe male judicare de malitia & peccati gravitate. Communiter tamen, nisi habeat specialem rationem dubitandi, potest esse contentus hujusmodi accusatione, nec teneri ulterius quarere; quia, ut P. Laym. l. 1. tr. 2. c. 4. n. 7. docet, meritò potest præsumere poenitentem tunc, quando peccavit, habuisse idem omnino judicium de suo peccato, quale nunc habet, dum se accusat. Maxime si poenitens aliunde fit notus de sanitate sui judicii, doctus, timoratus: quam doctrinam, ait P. Gobat, se communissime sequi, quando adest numerus contententium magnus; quando autem parvus, non sequor, si suppetat minima ratio dubitandi, an poenitens non fallatur in suo judicio. Huc applicari potest, quod P. Sporer, Lohner, & alii docent, non valere illud argumentum: si poenitentem plus examinarem, plura invenirem; ergo teneatur plus examinare: quia in hoc passu non tam debet attendi, ut habeatur *integritas materialis*, quàm etiam, ne Sacramentum hoc poenitenti fiat nimis *onerosum*: quod omnino fieret, si requireretur *exaltissimum* examen. Sufficit igitur tale esse, ex quo confessarius prudenter judicare possit, nihil hic & nunc omitti, aut certe probabiliter non constet, aliquid omitti ex parte poenitentis ad Sacramenti valorem necessarium. P. Gobat ait, examen durans uno horæ quadrante respectu adolescentis timorati *ab otioso non confessi* esse mediocre adeoque sufficiens? non autem respectu alterius, qui variis criminibus cogitationum est obnoxius,

4
xius, nisi forte etiam iste animo multum collecto totum horæ quadrantem impenderit.

- 13 Quares 6. An Confessarius teneatur sub mortali confitentem sine specie & numero de his interrogare? R. Cum Diana p. 1. tr. 15. ref. 7. *Enchiridion, Palao, Dicastilio* peccare mortaliter. Sicut enim ex Trid. debent fideles sub mortali per se confiteri species infimas, & ipsum numerum; ita etiam Confessarius omittentem hæc confiteri ex vi sui officii teneatur interrogare, & non tantum audire, ne absolvat indispotum: & alias in re gravissima ageret contra suum officium, saltem si advertat, vel suspicetur, poenitentem in hoc esse culpabilem: ita omnes apud P. Sporer. Hinc peccat Confessarius, si absque *alteriori* interrogatione absolvat dicentem: *sui ebrius*, cum ebrietas non semper significet mortalem excessum, aut turbationem animi, aut si hæc etiam significet, nondum tamen ad-
14 est hujus peccati numerus. Similiter peccat, qui confitentem se habuisse ter vel quater etiam turpia desideria, malas cogitationes, non tamen interrogat de *qualitate* personarum, an circa solutas, vel conjugatas? an cum vel sine complacentia? Aliud esset, si poenitens prius dicat, se peccasse cum soluta, & postea adderet, se habuisse turpia desideria, tunc enim Confessarius prudens judicat, illa tetendisse in solas solutas. Prudens autem iudicium hic sufficit, nec requiritur *certitudo*; alioquin redderetur confessio nimis odiosa. Servit etiam aliquando pro solatio, quod P. Gobat. tr. 7. *casu 7. n. 336.* ex P. Tannero & aliis addit, non esse quarendum numerum peccatorum cum nauſea, saltem quando probabiliter, & moraliter ex dictis ipsius poenitentis estimari potest; & si suspiceris interdum poenitentem non dixisse numerum, nec ipse se accuset de hoc defectu in prioribus confessionibus apud rudem forsitan Parochum commissio, relinquendus est in bona fide, & maxime, si sit rusticus. Huc spectat, quod docet P. Fagundez apud P. Gobat *tract. 7. item Lugo, & multi alii apud Dianam p. 3. tr. 4. refol. 89. & p. 5. tr. 13. refol. 86.* Rustici non sunt cogendi ad repetendam confessionem indoctis Parochis factam sine addito numero & diligentia: cum enim bona fide confiteantur, & uniformem vivendi rationem habeant, ex confessione unius anni facile de reliquis conjectura fieri potest, sicut fit in consuetudinariis: modo tamen non evidenter confitet, eos uno vel altero anno *notabiliter* fecelissent vixisse, tunc enim omnino quoad illos annos repetenda est confessio.

15 Quares 7. An peccet Confessarius, si

non interroget de specie, & numero peccatorum, que aliquis confitetur sub dubio? R. Si quis dubitet *negative* ex ratione non omnino quidem futile, timore vero, sed rationabili, ita tamen, ut in neutram partem possit se resolvere, adeoque dubium maneat *negativum*, an peccata certo quidem a se commissa, semel fuerit confessus per se sub mortali quarendum esse a Confessario de specie, & numero peccatorum ita dubie confessorum: quia juxta omnes Doctores teste P. Gobat *cas. 15. n. 209.* hæc peccata certo commissa & dubie confessa sunt materia necessaria confessionis: cum præceptum confessionis sit in *possessione*, & eisdem non fatiatur per adimpletionem incertam: ergo etiam horum peccatorum species & numerus sunt materia necessaria confessionis. Excipe tamen per regulam solennem apud P. Gobat, nisi talis poenitens possit hoc dubium peccati semel confessi *deponere*; vel quia habet conscientiam scrupulosam; vel quia certo scit, se ad priores confessiones adhibuisse diligentiam *mediocrem* in prævio examine, & alias solere confessiones facere integras. Ita Dian. p. 3. *tract. 4. refol. 107. Vid. n. 521.*

R. 2. Si quis *negative* dubitet de actu peccaminoso *specialiter*, an illum commiserit, an unquam habuerit mala desideria, an aliquando blasphemaverit, *abstracto* adhibe, an cum deliberatione vel non? talem non esse interrogandum nec de specie, nec de numero: quia peccata sic *negative* dubia quoad ipsam substantiam actus non sunt materia necessaria confessionis, ut docet communis: talis enim potest suum dubium *deponere* per illud principium generale: in dubio reputatur quisque bonus & innocens, quandoque non probatur malus; excipe tamen, nisi talis aliunde esset assuetus hinc peccatis e.g. blasphemis, malis desideriis &c.

R. 3. Si poenitens non dubitet quidem de ipso actu quoad substantiam e.g. de malo desiderio, imprecatione facta, dubitet autem *negative* de ipsa *qualitate* actus, an fuerit cum plena advertentia, vel semiplena? an cum consensu *deliberato*, vel non? ex omnium fere sententia apud P. Gobat n. 210. Confessarium peccare, si in istis peccatis hoc modo dubiis, scilicet quoad qualitatem tantum aut gravitatem; non inquirat speciem & numerum. Judico tamen cum Dian. p. 11. tr. 8. *refol. 400. & p. 10. tr. 12. refol. 2.* & aliis pluribus apud P. Gobat, sententiam contrariam esse fatiaturam, modo taliter dubius illud dubium deponat per Regulam P. Lessii: Reus criminis dubi in omni iudicio ut innocens absolvendus: maxime si taliter dubitans de ipsa gravitate actus, an nempe fuerit plena complacentia, & advertentia in illis desideriis a se qui-

quidem certo habitis, aliunde sciat, se non *solere* cum plena deliberatione hujusmodi peccatum committere, vel sciat, se strenue solitum resistere &c.

- 18 Ad hoc tamen in praxi quotidiana melius cognoscendum; juvat subjungere quasdam *conjecturas*, ex quibus regulariter loquendo possimum saltem probabiliter agnoscere, an deliberatio, & consensus fuerit *perfectus*, vel *imperfectus*? 1. Conjectura sumitur ex defectu aetatis, si nempe nondum impletus annus septimus; tunc enim praesumitur, non fuisse plenum consensum. Similiter si dubites, an perfecte à somno fueris excitatus? an ebrietatem discusseris? an fueris mentis plene compos? 2. Conjectura est: si animum serenum habeas, & repetitum propositum *numquam* committendi peccatum mortale, tunc in dubio potes praesumere, te non plene consensisse: quia voluntas non ita statim mutatur absque ulla advertentia. 3. Conjectura est, si pravum appetitum quidem advertas, sed ita tamen te dispositum sentias, ut, si facile etiam peccatum *executi* posses, non tamen illud faceres; tunc enim est signum, te aut nullum, aut *imperfectum* solummodo consensum dedisse. 4. Conjectura est, si postquam pravus motus subrept; & postea in mentem venit, eum esse malum, voluntas protinus curet *expellere*; tunc iterum est signum nullius, aut imperfecti consensus praesentis. Si quis igitur distractus post moram aliquam factam in cogitatione rei illicitae ad se revertitur, pleneque advertit ad ejus malitiam, & cognoscit se *numquam* consenturum, si nempe rem prius tali modo advertisset; tunc iterum est signum nullius aut *imperfecti* tantummodo consensus. 5. Conjectura est: sola perseverantia delectationis non est signum sufficientis ad praebendum consensum post plenam advertentiam malitiae: hinc *multa* negligentiae etiam post plenam advertentiam habitae à peccato mortali possunt *excusari*, in iis maxime, qui ita dispositi sunt, ut potius mori decernant, quam mortaliter peccare.

- 19 Quaeres 8. Quae circumstantia à Confessario sine interroganda? R. Cum P. Gobat *trakt. 7. c. 5. n. 216.* circumstantias *speciem* mutantem esse interrogandas, non quidem omnes, sed quas prudenter existimat à poenitente esse cognititas, & apprehensas *tempore commissi peccati*, & quidem tanquam novam malitiam vestitas. Hinc notat P. Gobat *loc. cit.* illam circumstantiam non esse peccatum, nec consentendam, quae à poenitente *tunc, quando peccabat non erat agnita tanquam mala*, aut nisi de ea, tanquam de *speciali* peccato poenitens dubitavit. Quae regula servit maxime simplicioribus ratio-

Suppl. Theol. Mor. R. P. Schnell.

ne earum circumstantiarum, quae tantum à doctis habentur tanquam speciem mutantem, & ab aliis *probabiliter* negantur, ut est circumstantia *primo* perditae virginitalis, peccatum *sponte* cum alio distincto ab ipso spolio: si enim hanc circumstantiam, *dum peccant*, non agnoscunt, vel praetice non dubitant, non incurrunt novum peccatum; cum desit advertentia, & consequenter voluntarium. Ubi addit P. Gobat *n. 217.* illum Confessarium, qui *ceteras* circumstantias speciem mutantem parum aut *nilil* curat, excutit tamen solerter circumstantias in peccatis *venereis*, esse debere sibi suspectum de intentione *minus* casta, probeque suam intentionem à se examinandam, & in dubio non facile pro se pronuntiandum juxta illud tritum Joann. Gersen: saepe videtur esse charitas, & est magis carnalitas &c. *Vide n. 10.*

20 Quaeres 9. An male agat Confessarius, dum à continente se inhaesisse turpibus desideris &c. non quare *statim* tum ipsius poenitentiam, tum personarum circa quas delectabatur? R. Affirmative: quia si poenitens sit solutus, vel conjugatus, tunc haec desideria differunt *specie* morali; similiter si versentur circa conjugatas, consanguineas, affines.

21 Quaeres 10. An Confessarius ex poenitente fatente sese furatum notabilem quantitatem, teneatur quaerere determinatam? R. Probabiliter negative: quia sufficit *fateri* quantitatem *notabilem*, & ad mortalem sufficientem, excessus est tantum circumstantia aggravans. *Est commissus.*

22 Quaeres 11. An locutum turpia coram aliis teneatur Confessarius quaerere de numero audientium, vel convitiorum? R. Confessarius non tantum in his debere quaerere de *advertentia*, *deliberatione*, *compliance*, & *damno* ex hujusmodi *convitiis*, vel *detractione*, item *scandalo factis*, sed etiam probabiliter de *numero* audientium, cum juxta probabiliorum peccata *numero* multiplicentur ad numerum personarum. P. Gobat tamen *n. 383.* & à *n. 404.* contrariam sententiam etiam probabilem censet: & ita satisfacere eum, qui uno impetu irae, vel odio pluribus *mala* imprecatur, vel detrahit, etsi numerum personarum, vel convitiorum non exprimat, dicendo, de *pluribus* male locutus sum, vel integro tenacui, urbi mala imprecatus sum. Similiter ex P. Gobat satisfacit, qui turpi colloquio est causa, ut 20. peccent, dicendo, locutus sum turpia cum scandalo *multorum*. Vel qui habuit desiderium fornicandi cum 10. feminis, satisfacit dicendo, habui desiderium fornicandi cum *aliquibus*, nisi forte inter illas sit aliqua *conjugata*, consanguinea, affinis &c.

B

Quae-

- 6
 23 Quæres 12. An Confessarius teneatur ea interrogare, quæ non intellexit? R. Affirmative: nam iudiciaria potestas hoc exigit, ut quod debet iudicare, discernat: ergo delinquit mortaliter, qui non jubet ea repetere, ubi rationabiliter præsumit non esse intellectam speciem, vel numerum peccati mortalis: ita P. Dicast. & quidem P. Gobat *tr. 7. n. 236.* vix à peccato mortali excusat, quando in longis confessionibus, & ubi pœnitenti magna molestia, pudor ex repetitione forte aliorum peccatorum jam bene intellectorum, aut indignatio causatur, si per concordiam, vel naturalem incogitantiam suæ obligationis Confessarius distulerit usque ad finem confessionis, & tunc primum dicat, *nominasti prius aliquod peccatum, quod plane non percepisti*: ægè enim repetet peccata priora jam forte bene intellecta, usque dum venerit illud, quod Confessarius non intellexit per suam concordiam mentis, & oculorumve evagationem. Aliud est, si quis probè percipit *genus* peccati, at non speciem: vel speciem, at non numerum; tunc enim facilius differt interrogationem usque ad finem. Si autem *rationabiliter* dubitas, an sit mortale, quod non percepisti, non est imperanda repetitio; nam non debes propter *dubium* peccati incerti certam creare pœnitenti molestiam. Quæ ratio etiam locum habet, quando *dubitas*, an peccatum *percepisti* &c. Quo casu etiam præsumere debes, te intellexisse, eoque in dubio non sit præsumendum defectus moralis in Confessario, sed potius omnia esse *rite* peracta. P. Lohner advertit, quod si Confessarius ob aliquam distractionem, vel ob nimis subtilem vocem pœnitentis, vel ob cantum & organum pretereptens aliqua peccata non intellexerit, debere per paucas interrogaciones querere, & ita se gerere, ne onus pœnitentis nimis igrave efficiat, unde sæpius potest excusari ab exacta integritate materiali; modo in pœnitente adsit *bona fides*, & non studio ita verba absorbeat; cum enim pro hoc Sacramento Christus instituerit ministris *homines*, non requirit summam diligentiam, sed *moderatam*, & fragilitati humanæ accommodatam. Et hinc si Confessarius statim secum post confessionem interrogare, postea vero obliviscitur, & dubitat, an fuerit circumstantia *necessaria*, an vero tantum ad melius esse, ad nihil tenetur: bene autem, si credat esse circumstantiam necessariam; quod ad praxin eorum, qui sunt labilis memoriæ multum aliquando servire potest. Ubi notat etiam P. Gobat *tr. 7. c. 5. n. 235.* sæpe distractionem ad alia esse tam tenuem, ut ea stante vere percipiuntur verba pœnitentis, sed tam tenuiter, ut
- 24
 25

statim effluat memoria eorum, adeoque non est firma hæc recordatio: *ignoro jam quid dixerit*, seu non sequitur: *ergo non intellexi*. Similiter si expertus sis, tum pœnitentem non solere confiteri nisi *mera* venialia, aut unum certum veniale e.g. verbum otiosum, licet peracta tota confessione non sis memor propter tuam *distracionem*, maxime si hæc sit *involuntaria*; *ullius peccati* poteris absolvere, tum præsumendo etiam illud peccatum aliàs solitum, etiam nunc esse confessum; tum quia potest *absolute* absolvi, qui confitetur, *se esse peccatorem*. Si autem absque *notabili* molestia pœnitentis fieri possit, jubet repetere ultimum peccatum ex mox confessis. Rationem dat P. Sporer: quia *specifica*, & particularis peccatorum manifestatio, & cognitio *per se*, ac *specialiter* non est de *essentia* & necessitate Sacramenti (ut patet in moribundis; & aliis, qui vel ob *impenitentiam*, seu *moralem* seu *physicam*, ab integritate materiali exculantur) sed tantum de necessitate *præcepti*, cui pœnitens jam ante satisfecit enumerando peccata sua, consequenter jam solummodo tenetur defectum peccati vel propositi cum numero sacrilegarum confessionum, & communionum supplere.

Quæres 13. An Confessarius licite possit absolvere pœnitentem velut è *stapede*, & absque ulteriori examine, qui aliquot annos sacrilege est confessus? R. Cum P. Gobat *tr. 6. c. 23.* affirmative: si talis repetitio & confessio fiat apud eundem Confessarium *adhuc in consuetudine* priorum confessionum & peccatorum, modo dicat pœnitens, *se velle de illis omnibus se iterum accusare*, & addat numerum sacrilegarum confessionum, & Communionum. Hanc autem *consuetam* notitiam Confessarii in eo consistere docet P. Lohner *n. 202.* quod Confessarius saltem aliquoties meminerit, *plura diverse* speciei peccata mortalia à pœnitente fuisse confessæ, eaque in *numero* factis frequenti: hac enim memoria stante iam sufficienter iudicare potest Confessarius, hunc esse *graviorem* peccatorem, adeoque majori pœnitentia dignum. De aliis sacrilege hæctenus confessis describit P. Gobat *tr. 7. n. 264.* hanc regulam ex P. Lessio: Hæc est regula, quæ Confessarius ubi debet circa pœnitentes in absolvendo, vel remittendo, id est, sine absolutione, in magnis, vel parvis pœnitentis injungendis, ut spectata conditione pœnitentis faciat id, quod iudicat ei fore *magis salutare*: atqui, ait P. Gobat, ego, aliique sumus experti, esse (saltem quando pœnitens est in bona fide) plerisque magis salutare, si ita examinentur è *stapede*, quam si sine absolutione dimittantur, ad se ipsos melius

26
 27

melius examinandos; cum saepe ob suam ruditatem nihil proficiant, vel ex desperatione, vel ex alia causa nunquam redeant. Ubi etiam prodest, si ad prudentiores saltem dicatur, quando forte unum vel alterum peccatum post adhuc incidit, ut in proxima confessione dicant: *feci nuper confessionem generalem, in qua oblitus sum dicere hæc, & hæc peccata.* Et quod ad hæc particularia descendat P. Gobat, ait, se ideo facere, quia magis expedit hæc dicere legendo, quam errando. P. Segneri in *Instr. Confessor. cap. 2.* ait: intolerabilis est error, ablegare pœnitentes sub pretextu, quod relegenda ipsis essent multorum annorum confessiones, adeoque opus illis foret longiore examine: plerumque ni, qui ex verecundia reticent sua peccata, sunt homines rudes, juvenes, imprudentes, inexperti; hinc vivendi rationem tenent ut plurimum uniformem, nec intricatam habent conscientiam ex multitudine & variatione negotiorum, atque idcirco exercitatus confessorius intra brevissimum unius horæ spatium accuratius examen eum ipsis potest instituere, quam ipsi suamet opera vix integro mense essent effecturi. Præterquam quod experientia teste hi semel dimissi ad se ipsos examinandos raro soleant reverti, velut fera semel à venatore vulnerata, neque frata semper sunt fugaciores. Addit P. Sporer: Confessarius magis sollicitus sit, ut dolorem universalem, & efficax propositum in pœnitente excitet, quam de integritate materiali in hujusmodi casu vix non possibile; sufficit enim præsertim in rudiioribus bona fides, & integritas formalis; nisi forte ille modus examinandi prosit, quo P. Gobat, & P. Sporer proponunt primo numerum bene magnum, deinde valde parvum, & tandem medium. P. Segneri in *Instr. Confessor. c. 2.* ait, numerum majorem esse præponendum, ut pœnitentes potius habeant, quod de hoc numero majori detrahant, vel certe non nisi modicum adiciant.

29 Quæres 14. An Confessarius male agat jubendo repetere confessiones absque necessitate? R. Cum P. Gob. *tr. 6. c. 23.* affirmative: quia sic facit alteri, quod sibi fieri non velle. Hinc quando est merum dubium, vel tantummodo probabile, confessiones priores esse invalidas, ita tamen, ut probabile simul sit esse validas, non debent repeti. Maxime, si tantum fuerit defectus quidam ex desidia quidem culpabili, non tamen ex industria in ipso examine; cum sit sententia probabilis, hujusmodi confessionem, est infirmam, esse tamen validam. Hinc ait P. Gobat *loc. cit. n. 563.* ex P. Filiucio, non sunt obligandi fideles ad iterandas confessiones, ubi non con-

stat evidenter (id est, certo) de tali obligatione: ubi autem est tantummodo dubium, non constat certo de obligatione: ergo. P. Segneri in *Instr. Confess. c. 2.* ait; quando non est compertum de manifesto errore, vel defectu propositi, vel doloris circa confessiones præteritas repetendas, Jurisperitorum Regulam sequere, in dubio semper esse præsumendum in favorem actus, quod sit validus. Et licet pœnitens ob exiguum intellectus perspicaciam in antea actis confessionibus numerum peccatorum non nisi confuse indicasset, non erit propterea cogendus ad repetitionem majori studio faciendam; præsertim cum peccata etiam confuse enarrata sint directe absoluta. Unde nulla est necessitas eadem iterato explicandis. P. Sporer requirit ad confessionem repetendam, ut peccatum in confessione omissum sit cognatum tanquam mortale etiam tunc, quando committebatur. e. g. in pueritia: si enim homines simplices dicant, *mi Domine, adhuc juvenis, adhuc puer fui, non putavi esse peccatum tam grave, vel non intellexi, modo in cunctione audiui, & ideo confiteor;* tunc ait P. Sporer res salva est. Item requirit, ut semper hæctenus mala sile. & scienter omisum sit, & quidem cum scientia novi peccati mortalis, & sacrilegii committendi pro talem reticentiam culpabilem. Si enim homines rudiiores talem culpabilem omissionem & reticentiam tantummodo putarent esse peccatum veniale, nihil requiritur, quam ut peccatum illud hæctenus omisum manifestent; quia tunc nihil deest ad integritatem formalem. Similiter si rustici tantummodo putarunt hujusmodi reticentiam esse malam in genere, & in confuso, non esse rectam, nihil suspicando de peccato mortali per hanc committendo, adhuc ex P. Sporer confessio non est repetenda: quia cum hujusmodi peccatum in confuso tantum agnitus tanquam malum apud homines simplices & reticentia aliquantum timorata, non sit nisi peccatum tantummodo veniale; ut communis docet in *tract. de actibus humani.* Prudentiores tamen, & pro majori securitate P. Sporer adhuc interrogat, an, cum ad *Communionem* in tali peccato & reticentia accederent, non habuerint horrorem, vel remorsum; si fateantur, se valde anxiosac perturbatos fuisse, omnino repetenda est confessio hæctenus male facta. Secus autem si prompte dicant, sibi nihil tale in mentem venisse, alias nunquam adire voluisse ad tantum Sacramentum.

Quæres 15. An Confessarius omittens interrogare numerum, vel scientiam, teneatur id supplere in Confessione proxima ejusdem pœnitentis? R. Cum P. Gobat *tr. 7. cas. 6. n. 296.* & aliis, si talis redeat, om-

nino esse monendum de priori defectu; cum omnis confessorius teneatur dare operam, ut poenitens confiteatur omnia confitenda, qualia sunt peccata quoad speciem, & numerum. Hanc tamen doctrinam (ait P. Gobat), forte negat P. Fagundez cum paucis aliis, qui vult Confessorium unius confessionis debere se in posteriori confessione gerere perinde, ac si tota vita sua nullam exceperisset confessionem, atque ita non licere loqui cum poenitente de confessione praterita, & eam emendare. Quod tamen falsum esse ipatet in confessione recidivorum & consuetudinariorum, quos a prateritis confessionibus tales esse noscimus, & subinde non absolvimus. Ubi autem talis non redit, agenda est poenitentia propter errorem in tali auditione commissum.

33 Quæres 16. An Confessorius rusticum confitentem sine numero & specie teneatur querere, an ita hætenus sit confiteri solitus, atque ita obligandus ad repetendas confessiones hætenus male factas? R. Cum P. Gobat *tr. 9. cas. 9. n. 439.* negative: quia Confessorius posterior potest præsumere priorem confessorium rite functum esse suo officio: ergo etiam examinasse de numero mortalium, nisi contrarium constet de indocto ejus Parocho. Idem est de obligatione restitutionis forte faciendæ, atque aliis; modo possit prudenter credere, de his jam esse satisfactum à prioribus Confessoribus, maxime si ipsi poenitentes dicant se doctis e. g. Parochis esse confessos, & absolutos. Ad examen autem rustici sufficit, si ex uniformi modo vivendi possit numerus peccatorum estimari. Huc spectat Doctrina P. Steph. Fagundez supra *quest. n. 13.*

34 Quæres 17. An Confessorius debeat habere tanquam peccatum mortale, quando pueri, & homines simplices, rustici confitentur, se fecisse aliquid, quod tantum apprehenderunt velut malum in genere? R. Cum P. Gobat *tr. 7. cas. 10. n. 458.* etsi tales actiones ex se essent mortales, in hujusmodi tamen confusa cognitione judicandum tantummodo peccasse venialiter, præsertim in hominibus bonæ conscientiæ, & quibus non perinde est peccare mortaliter, vel venialiter. Et hinc quando simplices hujusmodi peccatum scienter retulerunt, usque dum ex concione, vel aliunde cognoverunt esse peccatum grave, P. Gobat non obligat ad repetitionem confessionis, nisi fateantur, se hætenus possit, & ante S. Communionem propter hujus memoriam fuisse anxios.

35 Quæres 18. An Confessorius terminos rusticos, aut certæ Nationis non satis intelligens debeat eos absque absolutione re-

mittere ad alios, qui possunt, & volunt eos intelligere, & absolvere? R. Cum P. Gobat *tr. 7. cas. 11. n. 457.* etiam extra casum necessitatis aut confessionis præceptæ posse tales admittere ad suam confessionalem, & si non omnia intelligat, modo aliqua, & potiora; si tamen aliqua mortalia non intelligat, vel de his dubitet, debet omnino monere, ut alium querant, cui hoc peccatum integre aperiant. In eo etiam certum sit, quod Confessarii hujusmodi plebeis expoliti primis mensibus quolibet errent, intelligentes quod pro quo, aut interdum nulla ratione possint extorqueré explicationem sufficientem aliquorum; P. Gobat judicat tamen ex facto tot sapientum Superiorum isthac imperantium nullum inferiorem debere detrectare, aut multum deprecari, si peritus tantum unius dialecti in illa lingua exponatur ad excipiendas confessiones utentium salia, admodum quidem non tamen extreme diversa. Emanuel Saa absolute scribit; tales posse absolvi, etsi unum tantum veniale nobile exprimant; quod tantummodo verum est in casu necessitatis, ubi nullus alius habetur, qui melius intelligat.

36 Quæres 19. Quid interrogare debeat Confessorius in confessione obscurorum? R. Cum P. Gobat *tr. 7. cas. 17. n. 539.* posse hic teneri doctrinam plurimum Theologorum, qui tradunt Confessorium non teneri ad instituendum tam accuratum examen. Sic Reginaldus apud P. Gobat hic docet, non debere illa interrogari, nisi quæ certo novis omitti à poenitente, & quæ alias hujusmodi obscenitas sunt consuetæ, & communiter nota. P. Coninck apud P. Gobat hic ait; sine necessitate non esse descendendum ad particulares aliquos modos peccandi in hac materia, aut circumstantias; & præstat poenitentem non ita perfecte confiteri (modo tamen bona fide procedat, & nihil cum remorsu omitat) quam ei scandalum, aut sibi motus sensus periculum facere. P. Tanner hic ait; quando honestiores & prudentiores negant cogitationes, non esse descendendum ad verba, vel opera: aliud est de rusticis, quia vix alia peccata cognoscunt, quam opera. P. Gobat hic ait, regulariter non esse necessarium, ut ex confitente inexactum quæras in quoto gradu commissus sit? quia cum raro contingat in primo gradu, potest tenere sententiam probabilem, cæteros gradus non differre specie, adeoque esse tantum circumstantiam aggravantem. P. Gobat, & Sporer cum communiter docent, sponsum, qui fatetur fornicationem, non esse interrogandum, an feminam ad hæc induxerit; cum enim hoc communis fiat, præsumit confessorius in Mare peccatum inducitionis,

his, & scandali. Aliud est in *formis*, quæ Mærem ad hujusmodi peccatum inducit; hoc enim Confessarius à sexu verecundo non præsumit; unde talis inductio à femina foris est explicanda tanquam peccatum speciale contra charitatem, & circumstantia speciem mutans. Gobat docet, *adulescentem* confitentem impudicos tactus, non deberi interrogare de pollutione secuta (nisi aliud ex præteritis confessionibus sciat) sed tantum, an illi attactus fuerint *diuturnis*, & ad *voluptatem* quærendam? quorum alterutrum si neget, non est ultra interrogandus; bene autem si unum ex his fateatur. *Femine* de pollutione *rarsissime* sunt interroganda; cum vel raro illis eveniant, vel non advertant. Similiter si confiteantur tactus passivos, & activos, si aliunde nōsti, an sint solute, vel ligatæ tantummodo quærendum, quoties id fecerint. Plura de his habet *tract. 7. c. 16.*

- 38 Quæres 20. Quid Confessario sub his *necessariis* interrogationibus tentato agendum? R. Cum P. Gobat *tr. 7. cas. 17. n. 540.* si Confessario, dum hæc interrogat, oriantur turpes imaginationes, motus, aut initia alicujus pollutionis, ac denique ipsa pollutio, ne idcirco desistat à debito officio, sed animum ad Deum erigat protestando breviter, talia sibi displicere. Et quando dubitat, utrum aliqua interrogarit ex sola curiositate (quæ sane hic multum culpabilis est, quamvis non utique semper mortalis, ut P. Gobat ait) an potius ex fine *honesto*, seu animo juvandi penitentem, & ejus statum melius intelligendi, potest hoc *presumere* ex eo, an etiam in aliis circumstantiis sit ita accuratus, si illas non multum curet, sed tantummodo has ita exaggeret, potest sibi timere de animo minus casto, & contra seipsum præsumere, ut *quasi 8. n. 19.* dictum est.

§. III.

De obligatione penitentem instruendi, docendi.

- 39 Quæres 1. An Confessarius debeat instruere penitentem circa mysteria *fidei*? R. Cum P. Lohner *n. 25.* affirmative: si enim nesciret ea, quæ ad *valorem* *hujus* *Sacramenti* requirantur, non esset hujus capax. De *rebus* *fidei* sufficit, si doceat ea, quæ sunt *necessitate* *medii* *necessaria*, velut sunt *sola* *essentia* *Dei*, & *Enumeratio* *ex* *probabili* *sententia* *plurium* *apud* *P. Lohner* *hic*. Ea, quæ sunt de *necessitate* *precepti* *necessaria*, relinquat Parochis, & Concionatoribus.

Suppl. Theol. Mor. R. P. Schmell.

40 Quæres 2. An Confessarius instruere debeat laborantem conscientia *erroneâ*? R. Affirmative cum P. Lohner *n. 26.* ubi nullum timetur exinde malum, & speratur bonum. e.g. si rusticus putet, modicum quid laborare, aut here esse peccatum grave, item fallere etiam *servatâ* *omni* *honestate*, aut vomitum ex *causa* *naturali*, vel ebrietate *nullo* *tamen* *modo* *pravum*, nec intendentum. Item cibos condire de *terro*, ubi nihil aliud habent: *Ludere* diebus festis, videre in speculum, pati *pollutionem* involuntariam in somno absque causa ad hæc data, *trahi* filiis, ancillis etiam *cum* *medicamine*: si aliquis ipsos odio habeat, quamvis ipsi petant, & sint boni amici, aut optent reconciliari: si aliorum divitiis, vestes etiam sibi optent, licet *non* *debeat*, quod alter habeat: si diebus jejunii extra cœnam bibant, si preces *sodalitatum* omitant: si vespæras non adeant &c. in his omnibus corrigi possunt absque ullius incommodo; sicut si putent aliqua esse peccata, quæ non sunt.

41 Quæres 3. An Confessarius instruere debeat ignorantem malitiam *molles*? R. Cum P. Gobat *tr. 7. n. 315. & seq.* esse communiter hujusmodi obscœnitatem proponendam suam obscœnitatem, etiam peculiari ex causâ, quod & inveterata turpitudinis consuetudo reddat incorrigibiles, & reperire sit paucissimos, qui hoc peccatum diu parent sine gravi remorsu conscientia, adeoque cum conscientia proprie *dubia*, an non peccent *gravior* &c. pauci quoque, qui moniti se non emendent valde notabiliter, aut pro emendatione transcant ad Matrimonium. Accedit, quod ignorantes *alios* facilius corrumptant &c.

42 Quæres 4. An *jurantes* instrui, & corrigi debeant? R. Cum P. Gobat, illos, qui solent rem *salsam*, levem tamen, confirmare juramento, vel qui jurat *per* *animam* *meam*, *res* *ita* *se* *habet* &c. *invincibiliter* ignorantes hæc esse peccata mortalia, vel juramenta, corrigendos esse, si speretur tamen fructus; alias sinantur potius materialiter peccare. Si autem sit ignorantia *vincibilis*, vel adit *remorsus* *conscientia* semper corrigendi sunt. Hinc qui jurant *per* *omnia* *Sacramenta*, semper corrigi debent; quia plerique hanc phrasin habent pro gravi inhonoratione Dei: quamvis alias jurare *per* *Sacramentum* specialiter, vel *per* *Deum*, sine directâ tamen, aut indirectâ Dei vel Sacramentorum *vilipensione*, sed tantum ex *consuetudine* jam aliquo modo deposita, vel *ad* *terrorem* militum, vel aliis incutiendum, non sint peccata mortalia. Gobat *cas. 7. n. 319.*

C

Quæres

43 Quæres 5. Qualis prudentia requiratur in instruendo pœnitente? R. Cum P. Sporer, si confessarius advertit pœnitentem in errore, vel ignorantia constitutum e.g. dum Matrimonium putat esse *validum*, quod tamen est *invalidum* &c. si error est *vincibilis*, corrigi debet, quidquid sequatur, alias relinquatur in statu peccati mortalitatis-ratio-*ne ignorantie* culpabilis & *vincibilis*. Si autem talis error, vel ignorantia sit *invincibilis*, nec speretur *fructus*, nec aliunde afferat talis error damnum ignorantis, non debet corrigi, sed in bona fide relinquendus est; quia ex duobus malis minus eligendum est; minus est autem malum, si talis in suo errore *invincibilis* relictus peccet materialiter, quam si correctus peccet formaliter, aut alia scandala fierent: nisi forte res adhuc sit *integra*, & error sit circa matrimonium primum *contrahendum*; tunc enim si pœnitens corrigenti non acquiescat, ipse in culpa est, & consequenter si erret circa impedimentum dirimens matrimonium primum *contrahendum*, corrigendus est. Vide Gobat *tr. 9. cas. 12. n. 265*. Si autem ex correctione & manifestatione erroris & ignorantie *invincibilis* speretur *fructus*, omnino corrigendus est; sicut etiam tunc, quando pœnitens ipse *interrogat*, vel *dubitat*: tunc enim non amplius est in bona fide & ignorantia *invincibilis*, & alias Confessarius mentiretur. Interim omnino *caute* inquiri debet, an ignorantia sit *vincibilis*, vel *invincibilis*, ne Confessarius forte sua interrogatione inepta ex *invincibili* faciat *vincibilem*, præbeatque pœnitenti occasionem dubitandi. Unde Doctores monent, interrogationes debere fieri tantum in generali, an non habeant *remorsum* conscientie? Similiter Confessarius non debet plus respondere, quam interrogetur e.g. interroganti, an matrimonium post votum simplex castitatis contractum valeat, possitque *reddere* debitum, dicat affirmative: subdicendo tamen, quod illud non possit petere.

45 Quæres 6. An Confessarius semper ante absolutionem debeat pœnitentem corrigere, & eidem suam obligationem insinuare? R. Cum P. Sporer, si pœnitens *invincibiliter* ignarus obligaretur ad aliquid adeo difficile, ut non crederetur tunc æquo animo correctionem accepturus, sed alia vice commodius videatur informandus, potest Confessarius illum relinquere in *bona fide*, & admonitionem differre: velut P. Sporer de se ipso ait: ejusmodi graves obligationes restitutionum, & similibus excitato prius dolore, & *generalis* proposito satisfaciendi pro peccatis, quantum in *conscientia* obligantur pœnitentes, in *specie* dein solet monere post absolutionem,

velut P. Laymann docet de *flagra*, quæ obfretrix ultra 40. infantes baptizavit in nomine diabolorum, & ideo in conscientia erat obligata ad se manifestandum, ut salutem animarum succurrat, sed similiter post *absolutionem* tantum erat monenda. Similiter ait P. Sporer de audientibus confessiones Ziginorum, qui obligationem de cætero non furandi vel nolunt apprehendere, vel putant impossibilem, ut nempe horum Confessarii, nisi ab eis interrogentur, vel talem obligationem dissimulent, vel post absolutionem tantum eos de hac moneant.

46 Quæres 7. Quid agendum Confessario, quando docuit non docenda, vel fuisse non suadenda seu quid illicitum? R. Cum pluribus apud P. Gob. *tr. 7. cas. 18. n. 564*. quando dixisti pœnitenti, non esse *necessarium* confiteri aliquid, quod tamen revera confitendum est, obligaris illum dedocere hunc errorem, quando id potes sine pœnitentis scandalo, vel tuo magno incommodo. Similiter si pœnitenti *interroganti*, an teneatur solvere certam mercedem, *debitum*, aut rapta restituere, ex ignorantia *crassa* negas, ex P. Layman & aliis communiter tenentis ex iustitia mone- re, & edocere veritatem, secus, ipse Confessarius satisfacere tenetur. Si autem sit *Religiosus* mendicans non habens unde restituat, non tenetur nisi ad pœnitentiam, & ad monendum pœnitentem, sicut qui vis alius etiam Confessarius Clericus, dives, non tenetur nisi ad hoc duo: quando nempe illud salum respicimus provenit ex ignorantia aut inadvertentia saltem *venialiter* malis.

47 Quæres 8. An Confessarius possit dimittere pœnitentem sine *alio* remedio salutis? R. Cum P. Gob. Reginald. & aliis, Confessario majorem dandam esse operam, ut erga unum pœnitentem officium boni Medici peragat, quam ut decem *cursum* *absolvat*; & hoc ajunt, eatenus necessario observandum, ut propter proportionem ad alios, non omittantur necessaria, & perutiles doctrinae, aut medicinae. P. Segneri in *Instr. Confess. c. 2*. ait; quid refert esse multos, qui expectant? melius est sanare paucos, quam medicinam applicare multis, nullo consequente fructu. Item *c. 6*. ait: Considerate! vos pœnitentes sub initium confessionis omnes appellant Patres; proinde exhibete illis *cor paternum*; animæ sunt fordida; negari non potest, non idcirco *miris* nus pretiose; nam in sanguine agni Innocentis lotæ, & Deo desponsata. Unde addit *c. 8*. antequam eas ad confessiones excipiendas, implora Dei auxilium, & dic: Da mihi *sedulum* *tuarum* *assistentem* *sapientiam*, ut mecum sit, & mecum laboret.

De Obligatione Confessarii ad dolorem excitandum.

- 48 **Q**uaeres 1. An Confessarius teneatur dolorem in poenitente procurare? **R.** Cum P. Lohner affirmative, cum *hic* sit pars essentialis hujus Sacramenti; unde vult, ut homines *rudes* pro majori securitate, vel de dolore interrogentur, vel ad eundem *disponantur* variis modis, quos ibi videre licet. In adultis ordinario potest supponere, quod hanc obligationem doloris sciunt, & implere velint. Signa autem hujus doloris assignat P. Lohner: si gravem poenitentiam sponte accipiant, vel etiam *petant*; si ab initio statim dicant, se *graviter peccasse*, si dicant, se *post peccatum mox doluisse*, vel asserant, se *sepius* proposuisse, & dolere, quod hujusmodi peccata vitare non possint.
- 49 **Q**uaeres 2. An Confessarius magis debeat studere ad disponendum poenitentem pro dolore, & proposito, an pro obtinenda integritate Confessionis? **R.** Cum P. Gobat *tr. 7. cap. 7. n. 307.* affirmative; quia inculpabilis omisso plurimum peccatorum non obest *valeri* ex Conc. Trid. *sess. 14. c. 4.* cum sufficiat integritas formalis; econtra omisso etiam *inculpabilis* doloris & propositi facit Sacramentum *omnino invalidum*, & nullum.
- 50 **Q**uaeres 3. Quid agendum, ubi poenitens dicit, se *dolere*, quod non possit satis dolere? **R.** Cum communi, utique dolorem debere esse *universalem* respectu *mortalium*, hoc ipso, quod unum non possit dimitti sine altero; similiter *efficacem*, ut excludat voluntatem peccandi, cum *spem*, velut Trid. *sess. 14. c. 5.* requirit: illi autem qui dolent, se non dolere, non dolent, nec conquerruntur *caerentiam* doloris quoad *ipsam substantiam*, (alias utique dolor nullus esset) sed tantummodo conquerruntur *caerentiam* doloris quoad *intensionem*, & ejusdem sensibilitatem; qualis utique non requiritur. Et hoc est pro *scrupulosis*, qui nunquam credunt, se habere dolorem sufficientem.
- 51 **Q**uaeres 4. Quando dolor debeat a poenitente elici? **R.** Cum communi, nihil interesse, siue dolor eliciatur ante Confessionem, e.g. in examine nocturno *cum intentione* ad crastinam confessionem, siue immediate post confessionem, ut ut in *praxi* consultum sit, eundem in *actuali* confessione renovare. Quamvis sententia sit satis probabilis, ad dolorem sufficere, si ex intentione *implicita* ordinetur ad confessionem faciendam, P. Sporer tamen ex P. Gobat ait, nollem tamen hanc ego

doctrinam sequi respectu mei ipsius, quia illa, quae spectant ex institutione Christi ad *valorem* Sacramenti, sunt potius scrupulose quam aliquantum laxè observanda: maxime quia peccata contingere, hunc dolorem per novum peccatum *mortale* (venialia enim peccata non obstant dolori *universalis* mortalibus) fuisse revocatum. Quamvis aliqui cum P. Gobat teneant, cum motivum dolendi de omnibus *mortalibus* non moveat *virtualiter aequaliter* per peccatum mortale subsequens, dolorem *universalem* non revocari saltem *affective*, sed habere majorem efficaciam ad excludendum unum mortale, quam ad aliud, atque adeo habere virtuale multipliciter. Interim in *praxi* renovandum, & eliciendum est *novus* dolor, quando post confessionem jam peractam, & acceptam absolutionem de novo occurrit peccatum *mortale culpabiliter oblitum*; tunc enim sicut danda est nova absolutio, ita & novus dolor eliciendus, vel saltem dolor jam preconceptus ad hoc peccatum applicandus.

Quaeres 5. An in poenitente mera *venialia* confitente Confessarius debeat excitare dolorem universalem de omnibus *saltem confessis*? **R.** Cum communi negative: quia sufficit apponere materiam necessariam pro absolutione Sacramentali, etsi huic admixta sit materia inutilis; sicut quandoque admiscetur a poenitente aliae imperfectiones non absolvibiles. Hinc P. Sporer ait: in casu, quo confiteris plura mendacia e.g. satis est, si *doleas* de *hac ipsa frequentia*, & eamque diminuire proponas, etsi non *doleas*, nec *vitare* proponas ipsa mendacia e.g. secundum se: quia ipsa haec frequentia habet distinctam malitiam. P. Segneri in *Instruct. Panit. c. 9.* ait: velut non tenemur *omnia* venialia confiteri, ita non tenemur concipere dolorem & propositum de *omnibus*, & *singulis*, sed sufficit, si fiat de uno *illorum*, & saltem intentionem habeamus non *toties* relabendi, seu *minuendi numerum*. Si vero nec ad istud videaris tibi animum tuum posse inflectere, juvat ex *praeteritis* culpis aliquam, ad cujus restitutionem te plus sentio esse dispositum, asserre, & detestari. Interim pro consilio etiam haec minima evitare conemur, ne verum fiat: *qui spernit modica parvulum deicit. Eccl. 19.* Nec debet hoc propositum venialia evitandi se extendere ad *occasione* vitandas, sicut hoc requiritur in mortalibus, quae velut sunt majus malum, ita etiam majori indigent proposito. Hinc relaxantes in *eadem* venialia facillius absolvi possunt; frequens enim ille relapsus non provenit ex defectu propositi, vel doloris, sed ex frequentia occasione, quae moraliter vix sunt evitabiles.

53 Quæres 6. Quid agendum Confessario, ubi poenitens habet quidem dolorem de peccatis, sed non *propositi*? Et quam firmum, & atque efficax hoc debeat esse? R. Dolorem *sine* proposito firmo, & efficaci esse nullum: nec enim alias esset feria detestatio, & displicentia peccati. Interim, ut notant communiter Theologi apud P. Sporer, ad firmitatem propositi non requiritur necessario *credulitas*, vel *persuasio certa ex parte intellectus* non amplius se peccaturum, sed sufficit firmitas ex parte *voluntatis*, quâ affectum omnem pro *hic & nunc* deponit ad deinceps peccandum. Nec laudat P. Laym. illos Confessarios, qui poenitentem adigunt ad *specialem promissionem*, vel etiam *juramentum* de hoc vel illo peccato deinceps vitando, nisi forsitan in lapsu nimis frequentato, aut Reipublice pernicioso. Pergit P. Segneri: necessarium equidem non est, ut quis *persuasum sibi habeat*, se non peccaturum amplius, quia hoc dependet ex eventu *futuro*, & est actus *intellectus*: satis est, non velle deinceps iterare commissâ, quod est actus *voluntatis*, qui dependet à *presenti tempore*, & illi, qui sunt in inveteratâ consuetudine, sibi persuadeant, hoc posse divinâ gratiâ, & per eum, in quo omnia posuimus, dum nos confortat. Et quamvis *relapsus* in eadem peccata sit magnum *indicium*, propositum præcedens non fuisse efficax, *non* tamen est argumentum *evidens*, tunc saltem, quando quis applicavit remedia sibi præscripta, vitando consortium, coram crucifixo prolixius orando: aut si poenitentes sponte suâ faciant hujusmodi promissionem; hæc tamen non obligat sub *distinctione* peccato, quia tales non intendunt, saltem communiter, novam sibi obligationem imponere, sed tantum legem Dei deinceps serio servare. P. Gobat *tr. 6. n. 188*. hanc assignat Regulam cognoscendâ, an tuum propositum fuerit firmum: si nempe stante tuo proposito, & *oblata tibi occasione* peccandi, eam certo vel sub dubio esses amplexurus, signum est, tuum propositum non esse firmum. Econtra si permanente eo statu, occasione *oblata* hic & nunc esses rejecturus, signum est, tuum propositum esse firmum. Debet etiam esse efficax ad occasiones *saltem proximas* evitandas, aut ex proximis faciendas remotas; alias talis dimittendus esset *sine* absolutione, ejus tanquam peccator non est capax, ut statim dicitur.

54 Quæres 7. An *Recidivus* possit absolvi? R. P. Segneri in *Instruct. Confess. c. 4.* affirmative, est timeatur ad vomitum rediturus, modo habeat firmum propositum vitam mutandi. Ratio est: quia *voluntas præsens* sese emendandi est materia Sacramen-

ti, non autem emendatio *subsequens*, quæ tamen cum Divina gratia etiam ab inconstante potest obtineri; *potens enim est Deus statuere illum*. Rom. 14. Quando autem voluntas illa præsens possit judicari esse *efficax*, dat Regulam: si ostendant *extraordinaria* doloris signa, quando quiddam *emendationis* assert, vel saltem sollicitudinem & studium gessit se emendandi; *remedia præscripta* usurpando: quis enim alias voluntatem *talem* censerebatur *efficacem*, quæ nec unicum applicat medium ad finem suum consequendum? Et in *Instruct. Poenit. c. 9.* ait cit. P. Segneri: potestne ergo sibi persuadere eos, qui multis jam annis suspectæ familiaritati assueverunt, verum in confessionibus suis habere propositum non revertendi ad antiqua peccata, fugiendi certarum personarum familiaritatem, & se indequaque his laqueis extrahendi? Ecce, inquirunt, pergam uti illius consuetudine, & colere amicitiam, sed absit, ut in peccatum unquam consentiam, faciam id solum temporis fallendi gratiâ, non aliam ob causam, & sic mille sibi fingunt prætextus. Sed addit *loc. cit.* quid prodest dicere, *Confessarius me absolvit?* si tu non es dispositus, non es absolutus à Deo, qui iustitias judicabit, & male factos processus rescindet.

56 Quæres 8. Quid faciendum Confessario, quando in Poenitente recidivo, consuetudinario &c. invenit signa *dubia* efficacis propositi? R. P. Segneri in *Instruct. Confess. c. 4.* si indicia facti propositi essent *adeo dubia*, ut nescires, quid esset statuendum? sume ad deliberandum temporis spatium, & absolutionem *disser*, & poenitenti suade interim certas devotiones &c. spero, fore, ut usu ipso discas, quot ex hoc remedio vitam suam mutaverint; quamvis enim preces peccatorum, quantum in peccato perdurant, non conducant ad vitam eternam, conducunt tamen per modum dispositionum redeundi ad vitam, juvant, ut Deus concedat tempus consistendi, dolendi, suspendendi gladium Dei. P. Segneri *c. 8.* pergit *c. 9.* antequam absolutionem omnino neges, *disser*, & *fac ut intelligat* poenitens, hoc esse remedium expediensissimum, & dic illi, quod *satis esse judices*, eum *contristari cum emolumento*, quam nimia indulgentiâ decipere: *suavisissimis* verbis mel illine aculeo, atque ostende, repulsam hanc non ex odio provenire, sed amore. Et in *Instruct. Poenit. c. 9.* Quid prodest dicere, Confessarius me absolvit, si tu non es dispositus, non es absolutus à Deo, qui minatur cit, se judicaturum iustitias, hoc est revocaturum se ad examen, & discussurum velut iudicia injusta tales male institutos processus, absolutiones male factas. Et pergit: *for-*

te multi Confessarii nunc in inferno penas dant, non tam ob propria quam aliena peccata; quorum se fecerunt participes nimia sua indulgentia, velut narrat P. Avila de quodam, cui se penitens post mortem spectandum dedit, & objecit: Tu poenarum mearum, quibus apud inferos disfrucior, auctor fuisti, ideoque mecum hinc non nihil recede, simul his dictis eum amplexus est, atque intra hiantis terrae barathrum inter ventorum turbines, ac fremitus una secum abripuit. c. 9. Hinc P. Raymundus Jacobo Regi Aragonum à confessionibus maluit grandi miraculo per mare sine navicula fugere, quam eidem concubinam permittere &c. Huc spectat, quod P. Cardenas *dissert. 39. c. 2. fol. 694.* notat: Experientia docuit, non paucos peccatores hoc remedio avulsos esse à consuetudine peccandi. Inter alia exempla, ajunt, sceminam quamdam, quæ in diuturna peccandi licentia vixerat, accessisse Confessarium, qui ut peritus Medicus opportunum remedium censuit dilationem absolutionis, quam dilationem ipsa cum magna indignatione accipiens discessit: sed die sequenti rediit, contritione, & lachrymis plena dicens: si ceteri Confessarii sic mecum egissent, non ego tandem perissetem in depravatis meis moribus; & per hoc remedium Confessarius lucratus est ovem errantem. Ad hoc autem requiritur magna prudentia in fessario; nam remedia, quæ aliquibus profunt, aliis possunt nocere ob diversas infirmorum dispositiones; &c. ita Card. loc. cit. Monendi sunt hujusmodi recidivi, considerentur, quoties eius poena inferni sit jam condonata? an non prelaeret Dei patientia non abuti diutius? nihil se præter ipsius utilitatem isto consilio spectare; fateri se, quidquid hactenus gesserat, id omne eum in finem collimasse, ut Divinæ gratiæ fiat capaxior. c. 6. Nisi hoc feceris, fingunt sibi confessionem ad modum vestigatis, dum putant parum reserere committere peccata, dummodo se subdistant oneri, ea eorum Sacerdote recitandi c. 7. Alii, ut ait P. Segneri in *Instruct. Penit. c. 12.* confitebuntur iterum, iterumque redibunt; verum si apud Confessarium deposuerint pellem, non exuunt venenum. Alii nequiter modò hunc, modò illum adeunt Confessarium, itaque obtinent, ut peccatum illorum non appareat integrum, uti est, nempe cum tali consuetudine, vel occasione, proxima stipatum. Hinc P. Gobat advertit, multo plures confessiones fieri invalidas & nullas ex defectu propositi, quam ex defectu integritatis formalis; & inde Confessarius singularem curam adhibere debet, ut penitentem ad serium propositum disponat. Et hinc prudentes Confessarii apud P. Sporer proponunt peni-

Suppl. Theol. Mor. R. P. Schnell.

tentem, an vellet potius mori, quam deliberate peccare mortaliter? ubi si penitens hæsitet, aut dubitet, non censetur esse rite dispositus. Si autem penitens dicat, omnino dolere, & firmiter proponere deinceps abstinere; interim tamen scio, iterum relabari, jam toties relapsus; si hic timor, credulitas, persuasio de futuro sit tantum ex parte intellectus, voluntas autem pro hic & nunc nullum habet actuale affectum ad peccatum, penitens est sufficienter dispositus.

Quares 9. Quid Confessario agendum cum penitente inveterato quidem, & sæpius recidivante, at admodum verecundo? R. P. Segneri in *Instruct. Confess. c. 2.* apud hos Confessarius sub ipsa confessione, & antequam finiatur, nullum signum edat, ex quo sibi supra modum gravia videtur peccata sua colligant penitentes; imo dicat illis, se longe enormiora audivisse, neque ipsos primos esse, qui talia afferant: quin potius addat animos identidem hortando; quantumcumque enim animæ miseræ venerint usque ad partum, angantur, & torqueantur, sæpius tamen accidit, ut virtus non sit parvula. *Ibid. 37.* Admone illos gaudii, quod in caelo oritur ex conversione unius peccatoris, & quanta cum tranquillitate sint reversuri domum, benedictes dei millies, quæ conscientias suas tanto onere alleviarunt.

Quares 10. Quid agendum cum iis, qui nolunt suis inimicis ignoscere? aut culpam condonare? & ita non habent requisitum propositum? R. P. Segneri in *Instruct. Confess. c. 11.* has notabiles doctrinas assignando: Ad cognoscendum, an etiamnum sit inter aliquos inimicitia, quare, an desideret malum inimico? negabit, ut moris est: deinde, cum per exteriora prodantur interiora, procede ad signa e. g. an locutus fuerit cum suo adversario, aut saltem cum altero, qui ipsum contingit? si penitens ante factam injuriam solutus est salutare, & alloqui, & modo taceat, aut si alios suos vicinos, & concives soleat alloqui, & salutare, non autem hunc, tunc est signum latentis odii, quod prohibetur *Levit. 19. non oderis fratrem tuum in corde tuo*: Ratio est; quia est sermocinatio & salutatio sit alias signum specialis benevolentiae, ad quam quis non tenetur ex præcepto, sed tantum ex consilio, in his tamen circumstantiis sunt signa communia charitatis, quæ signa adversario denegare est vindicta, & præbet adversario occasionem exercendi similem inimicitiam, & consequenter præbet scandalum adversario, & aliis, qui hoc advertunt. Interim verum est, ordinariæ penitentem non esse obligandum, ut salutatio præveniat, quando notabilem accepit inju-

D

injuriam, aut quando illius conditio multum excedit conditionem adversarii. Multo minus, quando quodammodo certum foret, quod falutanti non esset *responsio* respondenda.

60 *Quandocumque* Superiori permiffum non loqui, non falutare; non tamen ei licitum est *semper*, sed ad tempus duntaxat; cum mensura pœnæ debeat correspondere delicto, nec durare perpetuo, ne degeneret in vindictam. Hinc licet absolvi possit *Paterfamilias*, qui per aliquod temporis spatium non *resalutat* filium, quod is contraxerit e.g. nuptias toti familiae ignominiosas; nihilominus absolvendus non est, si illud *diutius continuaret*: nam si licitum est ipsi esse severum, non tamen licitum esse esse crudelē: ita P. Segneri ex Laym. *L. 2. tr. 3. c. 4. n. 2. §. 4.* Pergit P. Segneri *loc. cit.* Quod si pœnitens nolit edere *debita charitatis signa*, simula te credere, cum vere ignorasse, atque ita urge: Adversarius tuus nequit inspicere *cor tuum* tam sincerum, proinde necesse est, ut *opere* illud ostendas. Si hoc obllinate renuat, præcipe, ut per aliquod tempus quotidie aliquoties à Deo *posulet orationem* seipsum vincendi; & videbis, quod sit impetraturus. Impera, ut aliquoties Deo, & Beatissimæ Virginis commendet *salutem sui inimici*, & hoc ex Christi exemplo, qui in cruce pro suis crucifixoribus oravit. Cave ab omni verborum *anferitate*, ut nec suspicari possit, te esse advocatum & fautorem partis adversæ, potius te ob acceptam injuriam eis *compati* benignus demonstra; sine illos *conqueri* sine exaggerare, neque facile in hoc eos gravis culpæ argue. Maxime vero humanum ac suavem te præbe, quando injuria est *recens*, & injuriæ illator est facinorosus; quando offensus; si exasperaretur, majori impetu convolaret ad vindictam.

61 Quares 11. An, & in quibus casibus possit quis licite alterius mortem desiderare, saltem *inesficaciter* absque actuali applicatione mediæ mortem inferentium? R. Cum P. Cardenas in *Cristi Theol. propos. 13.* primo posse licite alterius mortem *inesficaciter* desiderari propter *bonum spirituale illius*, vel alterius. Ratio est; quia bonum spirituale debet præferri bono temporali: sic Pater, vel Mater potest *inesficaciter* desiderare mortem sui filii, quem timet fore pervertendum. Sic juxta S. Thom. 2. 2. q. 76. a. 1. potest quis optare peccatori *agritudinem*, aut aliquod impedimentum peccati, vel ut *ipse melior* efficiatur, vel ut saltem ab *alterius nocimento* cesset; quia intentio desiderii non fertur directe & immediate ad malum alterius, sed tantummodo ad *bonum*, quod ex malo resul-

tare speratur. Advertit tamen P. Dominic. Viva, in praxi hujusmodi *optiones* & desideria nocimenti esse *periculosa*; quia sub tali zelo justitiæ aut correctionis saepe latitat odium inimici & desiderium vindictæ.

R. 2. Cum eodem: licitum est desiderare mortem alicujus propter ingens bonum etiam *temporale totius Communitatis*, vel Ecclesiæ: quia bonum commune præferendum est bono alicujus *privati*. Sic Ecclesia orat, ut *gentes paganorum*. (idem est de hæreticis) *quia sua in veritate confidunt, dexterae suae potentia cœterantur.*

R. 3. Cum eodem: licitum est hujusmodi desiderium ad *evitandum* aliquod *magnum nocimentum*, quod ex *vita* illius imminet vel *sibi*, vel alteri *suo amico*, quem *plus* tenetur diligere. Sic Pater vel Mater potest licite desiderare *inesficaciter* mortem sui Generi, qui filiam suam pessime tractat; quia hoc est magnum malum, & Pater *plus* tenetur diligere filiam suam, quam Generum. Interim

R. 4. Non est licitum sibi vel alteri desiderare mortem ob causas *levissimas*: e. g. ad evitandum fastidium ex alterius rursi, ingrata conversatione &c. quia *vita* proximi debet præferri emolumento temporali & *minoris momenti*: & ideo damnata est propositio, seu desiderium mortis *paternæ*, ut possis *adire hereditatem*; quia hæc est *minoris momenti* quam *vita* Patris. Interim licitum est sibi mortem optare ad evadendas arumnas morte ipsa deteriores. Sic Elias 3. Reg. 9. petivit animæ suæ, ut moreretur ad evadendas Jezabelis infidias.

Quares 12. An quis tenetur per actum *internum* & *formalem* diligere proximum? R. Cum P. Cardenas in *propos. 10. & 11.* affirmative: quia sine ullo actu *interno* dilectionis proximi non salvantur tot locutiones S. Scripturæ *Luc. 10. Dilige Dominum Deum tuum, & proximum sicut te ipsum, & 1. Joan. 4. Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligit & fratrem suum.* Imo addit P. Cardenas in casu odii, *invidiæ, rixæ, dissidii* deponendi *etc.* esse *per se obligationem* diligendi proximum: quia in tot occasionibus dissidii, rixarum, emulationum, quæ in quavis republica occurrunt, est difficillimum nos servare innoxios, nisi *exercemus actum dilectionis erga proximum*: ad quem actum tenemur aliquando sub mortali, aliquando sub veniali juxta gravitatem, vel levitatem materiæ ex *1. Pet. 4. mutuum in vobismetipsis charitatem continuam habentes*: charitas autem *continua* petit per se *allemens* continuationem, *supposita* continuatione *occafionum* odii, dissidii.

Quares 13. An etiam *inimicum* teneatur non tantum de consilio sed de *precepto*

cepto diligere amore interno & supernaturali? R. P. Domin. Viva: propter *preceptum* illud *Matth. 5. diligite inimicos vestros*, teneri nos diligere actu etiam interno inimicos, quoties necessitas occurrit e. g. ad vincendum odium, vindictam, rixas; aut quando dilectio necessaria est ad vincendum *scandalum*, vel quodcumque odii signum; qualis necessitas moraliter in convictu humano diu abesse non potest. Hinc tenemur etiam *externa* signa odii erga inimicum tollere e. g. denegationem salutationis, maxime si tu sis inferior, aut prior laesis. Imo ex P. Suarez, aliquando per accidens tenetur Superior prevenire, quando scilicet id iudicatur necessarium aut ad deponendum odium internum, aut ad placandum inimicum, ut ipse odium deponat; pro salute enim aeterna proximi saepe tenemur aliquid simile incommodum subire.

- 67 Quæres 14. An possit quis sine peccato habere desiderium *conditionatum*, e. g. vellem mortem mei divitis Parentis, aut mei inimici, si ita Deus disponderet, vel esset Dei voluntas? R. P. Domin. Viva: Regulariter non dari hujusmodi affectum conditionatum sine peccato mortali. Ratio est: quia hujusmodi affectus est quidem *objective* conditionatus, *subjective* tamen est absolutus, & practice magis oritur ex affectu erga divitias, & bonum temporale proprium, atque ex odio erga proximum, qui impedit affectionem illius boni *temporalis*, quam ex affectu erga Deum, ut ejus voluntas impleatur. Hinc voluntas hæc hominis non est conformis voluntati divinae, utpote quæ mortem vult ob fines altissimos; homo autem ob bonum *proprium*. Nec voluntas nostra Divinae, ut sit recta, semper debet esse conformis *in re* voluta e. g. damnatione Petri, sed tantum *in ratione volentis*, solumque debemus velle, & amare iustitiam Dei, non damnationem Petri. Videatur Theologia nostra *Moralis part. I. n. 370. & 595.* benigniora referens.

§. V.

De obligatione Confessarii ad Restitutionem imponendam.

- 68 Quæres 1. An Confessarius teneatur moneri de Restitutione fors facienda? R. Cum P. Lohner *n. 35.* ordinarie monitionem faciendam dicendo: *Dominus jam novit suam obligationem, & ad illam paratus erit.* P. Cardenas *prop. 38.* monet cum P. Lessio, Confessarios, ut non facile in *artibus* etiam *minus* & quæ ad peccatum mortale non pertingunt, dissimulent, sed

pro conditione & capacitate personarum semper aliquam saltem *restitutionem* injungant, quæ fiat vel reddendo rem eandem, si extat, vel ejusdem speciei, vel pretium rei, vel *compensando* majori obsequio, quam ex contractu alius teneatur; vel si creditoribus non possint, conferant tantum in pauperes. Hac enim ratione, cum non *impune* transeunt, magis ab ejusmodi peccatis *absterrentur*, quam aliis poenitentiolis; alioquin fiunt ad hujusmodi *furtula* faciliores, & ad majora gradum faciunt. Cum autem onus Restitutionis quandoque arduum accidat poenitentibus, has Regulas dat P. Lohner.

1. Nemo tenetur ad restitutionem, nisi ex peccato *mortali*; & ideo ubi quis ex *inadvertentia*, *indeliberatione*, *excusante* à peccato mortali, *damnum* intulit, ad nihil in conscientia tenetur; ut Lessi. alique docent *in tr. de jure, & iust.* 2. Regula est: nemo tenetur, saltem ante Judicis sententiam ad *damnum* non *provisum*, nec *intentionem*, etiam operam rei illicita dederit; ita Lug. Gob. apud Lohner. 3. Regula est: in dubio, an teneatur, *absolvitur*, per Regulam, quæ meliorem facit possidentem. 4. Est obligatio restitutionis, saltem ante Judicis sententiam in conscientia non tenet, ubi quis delinquit tantum in legem poenalem aut mixtam. Gobat, Lohner. E contra, qui scienter, & adverteenter negligit occasionem restituendi cum damno veri Domini, aut *interceptis moraliter* vicibus proponit non restituere, peccat toties *pluribus* numero distinctis peccatis. Similiter qui post iterata *proposita* in confessionibus facta, necdum tamen restituit, cum commode posset, absolvi ordinarie non debet: quia talis censetur esse in affectu peccandi, & exponit se periculo noviter peccandi. Ubi etiam notat P. Lohner, si casus *difficilior* occurrat, ut tunc vel *moneat* contentem, rem esse altioris indaginis, adeoque ad se deinceps pro resolutione redeundum; aut si poenitens fide dignus sit, suadeat ei, ut ipse *pium* & doctum consulendo ejus *judicio* se accommodet; quod ubi promittit, absolvi potest. Ultimo monet, ne Confessarius, non nisi cum summa cautela *in se* suscipiat onus restitutionis, ne poenitentis famam lædat, & sigillum confessionis.

Quæres 2. An ipse Confessarius teneatur ad restitutionem, ubi poenitentem male absolvit ab onere restitutionis? R. Cum P. Gob. *tr. 7. cas. 18. n. 564.* & pluribus affirmatives, saltem quando Confessarius hoc fecit ex *ignorantia* *crassa*: tunc enim hujus absolutio & responsum à restitutione liberans, est *causa positiva* & vera *damni*; *substantivo* Confessarius autem *ignorantia* *crassa*, quan-

quando ignoramus res illas nostri officii, quae communiter evenire solent. Aliud est, si poenitens non interroget, nec Confessarius positive liberet à tali onere, sed tantum ex oblatione, vel ignorantia etiam crassa & vincibili negligit poenitentem commovere; sic enim cum Confessarius tantum negative se habeat, nec aliunde teneatur alterius bonum promovere, nisi ex charitate, multi cum Bonacina eundem à supplenda restitutione absolvent.

- 71 Quæres 3. An Confessarius sine peccato aut onere restitutionis à se vel poenitente deinceps faciendam possit restitutionem faciendam commutare in dationem elemosynæ, procuracionem Sacrificiorum legendorum? R. Cum P. Gob. tr. 7. casu 88. in appendice literâ p. q. & seqq. talem commutationem esse licitam, & ab onere restitutionis utrinque tam ex parte poenitentis, quam Confessarii omnino liberare, saltem si restituito huius vel non possit simpliciter, vel non sine magna difficultate, vel infamiae suspicione (sana enim non tantum minuitur per iudicium, publicamque assertionem patratu furti, sed etiam per suspensionem) à poenitente fieri; quia (velut multi cum P. Laym. l. 3. tr. 2. c. 12. & Navarro docent) nemo tenetur restituere bonum inferioris ordinis cum iactura boni superioris ordinis, ut est fama, honor &c. & in re dubia in meliorem partem huiusmodi commutatio interpretanda est. Si autem difficultas restituendi sit exigua, seu periculum infamiae incurrendæ fere nullum, & ex parte Confessarii intercederet ignorantia crassa, omnino peccaret mortaliter talem commutationem faciendo, ut qua. prececl. dictum est. Poenitens autem, qui rem ablatam tradidisset Confessario, nec inde esset factus ditior, probabiliter esset liberatus ab omni onere iteratæ restitutionis: nec enim tenetur bis solvere, & ultra debitum restituere: nam facta elemosyna, procuratio Sacrificiorum jam adequant totum debitum; & quia hic modus restituendi est ab omnibus receptus etiam ipsi creditoribus: sicut quis liberatur ab onere restitutionis, si rem ablatam, vel debitam deti famulo creditoris, vel ejus parentibus, et ad ipsum creditorem non perveniat: ergo etiam liberatur quis ab hoc onere, si confessorio det, & ad ejus dispositionem rem impendat, cum etiam hic censetur esse
- 72 homo fidelis, & creditoris personam gerere. Sententiam contrariam tenet Diana p. 2. tr. 2. miscell. resol. 1. Lug. & alii apud Gobat. Item P. Matthæucci cum Less. Laym. Rebelle. Et ratio est: quia quamdiu res non restituitur ipsi Domino, tandiu manet radix restitutionis, scilicet ex injusta rei acceptione: nec censetur Dominus in

Confessarium consensisse, vel aliam submissionem, nisi conditionate, si res ad se perveniat. Ex quo intelligitur, quam periculosum sit onus restitutionis in se suscipere. Ex quo patet, non facile omni restitutionis à Confessario suscipiendam, aut in Sacrificia, elemosynas &c. commutandum, ne forte res apud Confessarium pereat, vel ne postea detur occasio rem vero domino restituendi absque ulla difficultate, & periculo infamiae. Maxime cum furunculi ista eadem astutiâ, quâ rem cleperunt, possint eandem antiquo loco & securo absque infamiae periculo reponere.

§. VI.

De obligatione Confessarii in impertienda absolutione.

Quæres 1. An Confessarius teneatur poenitentem absolvere? R. Cum P. Lohner affirmative, si poenitens sit rite dispositus, absolutio non nisi rarissime differri potest. Censetur autem rite dispositus, qui dat signa doloris cum proposito emendationis, occasiones proximas vitavit, mediis præscriptis usus est. Sed responsum ultimum ad Concubinarum absolventos vide infra n. 88. Debitor morosus, etsi non habeat animum solvendi, & sepius confiteatur, absolvi potest, si creditori ex dilacione nullum damnum sequatur, ut docet Diana p. 2. tr. 17. resoluit. 3. apud P. Lohner. Ordinarie tamen ille, qui post iterata proposita in confessione facta non restituit, dum commode possit, absolvi non debet; quia talis censetur esse in affectu peccandi, & exponit se periculo noviter peccandi.

Quæres 2. Quæ sit forma tam ad licitam, quam ad validam absolutionem? R. Quoad validam sufficere, si dicat: absolvo te: quoad licitam vero debet addi, absolvo te: peccatis tuis in nomine Patris &c. ly ab omnibus, conformius ad principia tum physica, tum Theologica omittitur. P. Gobat magno concursu, omittis miseretur &c. solet dicere: Ego te absolvo à peccatis tuis in nomine Patris &c. dum poenitens sensum recedit, orat Passio Domini nostri &c. quam orationem ex eo capite non omittit, quia si eadem dicatur authoritative à Confessario, & cum intentione, opera poenitentis elevantur, ut ex opere operato causent remissionem poenæ temporalis, atque ita supplet defectum poenitentiae, quæ idcirco minor est imposita.

Quæres 3. Quænam requiratur forma absolutionis pro tollenda excommunicatione, irregularitate, atque impedimento petendi debitum? R. Ex Rituali Romano apud P. Gob.

P. Gob. quando quis ab excommunicatione tantum in foro interno absolvitur, sufficit dicere, absolvo te à vinculo excommunicationis. Si autem etiam absolvendus est pro foro externo dicitur: Dominus noster Jesus Christus te absolvat, & ego auctoritate Ipsius, & sanctissimi Domini nostri Papae, vel Reverendissimi Episcopi (quando mendicantes, vel alii Privilegiati absolvunt nomine Papae, vel Episcopi) mihi concessa, absolvo te à vinculo Excommunicationis, in quam incurristi (vel incurrisse declaratus es) propter tale factum, vel causam, & restituo te communioni, & unitati fidelium, & Sacramentis Ecclesiae. Si agitur de Irregularitate post absolutionem à censuris subditur: Eadem auctoritate dispenso tecum super Irregularitate, in quam ab talem causam (nominando illam) incurristi, & habilem reddo, & restituo te executioni ordinum, & officiorum tuorum in nomine Patris &c. in dispensatione peccandi debitum, hæc est forma in Ritual. Rom. apud P. Lohner: absolvo te à peccatis tuis, & eadem auctoritate declaro te in dicto Matrimonio manere, & debitum conjugale reddere posse, & debere, nec non dispenso tecum, ut idem debitum etiam licite exigere valeas in nomine Patris &c.

76 Quæres 4. An absolutio sit danda detecto capite? R. Cum P. Gob. esse quidem hunc morem in Germania receptum, & à P. Tanner contra Emmanuel Saa defensum; non tamen damnandos esse peccati, qui absque scandalo (quod non facile timendum à senibus, catharolis, calvis in hyme) absolvunt recti pileolo plicatili. Vagando hinc inde oculis, peccare confessarium vult P. Gob. saltem, quando videntes scandalizat, aut tibi ipsi est causa distractionum mortaliter culpabilium, quando nempe per eas contingit, ut vel peccatum grave non intelligat, vel facit, ut omitat interrogare de peccato non satis intellecto, & circumstantiati. Si autem iterum interroget, & quidem sine notabili molestia penitentis, illa evagatio non videtur esse mortalis.

77 Quæres 5. An Confessarius male agat prius absolvendo à peccatis, quam absolvo à censuris, excommunicatione &c.? R. Cum P. Gob. tr. 7. cas. 4. n. 167. Confessarium mortaliter peccare, si penitentem excommunicatione majore ligatum prius à peccatis aliis absolvat, quam ab ipsa excommunicatione, & censuris. Ratio est. quia talis censura inodatus mortaliter peccat recipiendo Sacramentum. In agentibus animam sufficit dicere, absolvo te à censuris & peccatis, vel absolvo te, cum intentione scilicet absolvendi tam à censuris, quam à peccatis. Similiter censura suspensionis, & Interdicti rectius tollitur ante absolutionem à peccatis.

Suppl. Theol. Mor. R. P. Schnell

Quæres 6. An Confessarius male agat repetendo absolutionem super eadem omnino peccata, propter habitam distractionem. R. Cum P. Gob. tr. 7. cas. 13. n. 379. & pluribus aliis: extra rationabile dubium non posse repeti sine gravi peccato: quia sic forma fieret otiosa, & falsa: bene autem ubi adest dubium rationale, vel ubi non potest cum tacto & rubore penitentis secum de hoc diu deliberare: tunc enim non tantum potest, sed debet sub conditione repetere, saltem quando penitens confessus est aliquid mortale; quia ex duobus malis minus eligendum est; est autem minus malum iterare sub conditione Sacramentum, quam penitentem relinquere in periculo absolutionis non succęptæ. Tamburinus tamen vult, esse peccatum tantummodo veniale, & qui ex dubio levi, & mere scrupulo animi pusillanimitas sub conditione repetit, solum ut à se removeat scrupulum, & à penitente forsitan nocumentum. Gob. tamen tr. 7. cas. 4. n. 175. ex aliis addit, dubium non esse rationale, quando quis seu voluntarie seu involuntarie distractus, formam prolixi; quia cum hæc essentialiter tantum consistat in duobus verbis, absolvo te, non potest oriri prudens dubium, aut scrupulus de errore in formam commisso. Similiter in Confessario saltem jam habituato non esse rationale dubium, si saltem ad ultima adhuc verba in nomine Patris e. g. advertat; signum est enim etiam priora protulisse; secus si non est habituatus; tunc enim suppetit ratio dubitandi, ergo & repetendi, saltem sub conditione.

Quæres 7. An, & quale sit peccatum pronuntiare formam absolutionis cum distractione voluntaria? R. Cum P. Gob. tr. 7. n. 177. eum, qui longo usu & bono predictus admittit distractiones voluntarias in danda absolutione, non peccare mortaliter, sicut item docetur in pronuntiante formam Baptismalem: aliud est de Confessario non exercitato: committit tamen peccatum veniale cæteris gravius.

Quæres 8. An Confessarius peccet absolvendo, dum ipse est in statu peccati mortalis? R. Cum P. Gob. tr. 7. n. 196. Dian. p. 1. tr. 7. resol. 47. sacerdotem non peccare audiendo præse confessionem, bene autem absolvendo, nisi prius eliciat contritionem, aut saltem conetur ad hanc eliciendam, avertendo se ab omni peccato, ut ait P. Sporer: nisi ob brevitatem temporis in moribundum non possit elicere contritionem; tunc enim, ait Diezillo, necessitas absolvendi moribundum præponderat necessitati eliciendi contritionem. Idem est, si à suo ordinario penitente præoccupetur, ita ut non possit sine suspitione, vel scandalo

dalo ei denegare auditionem ordinariam, vel *dilationem* petere.

82. Quæres 9. An fit de novo absolvendus, qui peccatum prius ut *dubium* confessus, postea *certo cognitum* iterum confitetur? *R.* Cum supposito illâ sententiâ, tale peccatum debere iterato confiteri (quod plures negant: de quo videatur nostra Theol. Mor. part. 4. n. 495.) *probabilis* esse, absolutionem sacramentalem esse repetendam, sicut in articulo mortis, vel ejus periculo aliquis tantum in *genere* sua peccata confessus est, & ab illis directe quidem juxta P. Gobat & alios absolutus est, tenetur tamen superato morbo ea iterato confiteri, & ab illis iterum absolvi; ita etiam in hoc casu: neque potest penitens valide cedere huic juri sese absolvendi: quia non potest derogare integritati Sacramenti à Christo præscripta.
83. Quæres 10. An penitens dum post absolutionem jam datam addit peccatum, quod *omnino* erat oblitus, sit de novo absolvendus à suo peccato? *R.* Cum P. Gob. *tr. 7. cas. 4. n. 220.* affirmative, dicendo tantum: *absolve te à peccatis tuis*, saltem quando illud peccatum est certo, vel probabiliter, aut *dubie mortale*. Item *licite* fit, etiam ubi illud peccatum est tantum *veniale*; tunc tamen non fit *necessario* quia non est credibile, esse semper intentionem penitentis, ut velit obligare Confessarium, sed committere ejus arbitrio, ergo nec illi, nec Sacramento fit per hoc injuria.
84. Quæres 11. An Confessarius peccet dando absolutionem *sub conditione*? *R.* Cum P. Gob. *tr. 7. cas. 5. n. 269.* affirmative; si id fiat absque rationabili causâ; potest autem rationale *dubium* fieri 1. Quando rationabiliter dubitat, an penitens adhuc vivat, vel an sit præditus sufficienti usu rationis ad peccandum in pueris e. g. 2. Si *rationabiliter* dubites, an formam essentialem pronuntiaveris. 3. Quando rationabiliter *dubitas*, an habes jurisdictionem in certa peccata, hæresin v. g. cum enim talis penitens acquiserit jus imperfectum ad absolutionem per confessionem *inchoatam*, fructu hujus *certi* juris non debet *integre* privari ob solum *dubium*; ergo saltem *sub conditione* absolvendus est. 4. Quando *rationabiliter dubitat*, an penitens sit debite dispositus in dolore, proposito &c. Rationem tunc dat P. Gob. *loc. cit.* cum experientia teste ex centum dubiis casibus tam juris quam facti, vix unum, alterumve reperire sit, in quo, si proprie dubitent unus, duo, tres &c. non totidem reperiantur, qui affirmativam, alii, qui negativam teneant, hinc quando *dubitas*, an tuus penitens sit sufficienter *dispositus*, potes prudenter ita ratiocinari: Ego quidem proprie

dubito propter hanc aut illam rationem, merito tamen credo, vivere prudentissimi, merito viros, qui si desissent, dicerent, meum *dubium* esse merum scrupulum, quidni igitur me accomodem illorum etiam ignorantum sensui &c. & hanc doctrinam, vult pro plurimis casibus notandam. Tandem addit P. Gob. cum omnis probus Confessarius habeat intentionem faciendi, quod Dominus voluit, Christum autem statuit, ut in hujusmodi casibus absolutio fiat conditionate, ideo fit, ut absolutio probi Confessarii semper sit *conditionata* in tali casu, saltem implicite, & *virtualiter*, et si absolute expresse non cogitur de conditione. Imo aliqui, propter illa verba: *in quantum possum, & tu indiges*, absolutionem semper explicite conditionatam volunt.

86. Quæres 12. An Confessarius male agat absolvendo, *antequam* injungat *penitentiam*? *R.* Cum P. Gobat negative: quia etsi fit conveniens, ut reus non prius absolvetur, quam promittat satisfactionem; nullum tamen datur præceptum prius injungendi penitentiam. Hinc oblitus hanc injungere, deque sua oblivione monitus à penitente (Sicut P. Gobat fatetur, se quandoque fuisse monitum) cavere debet, ne iterum repetat formam absolutionis, nisi addatur forte novum *certum* peccatum, aut *dubium* *certo*.

87. Quæres 13. An absolutio culpabiliter, aut inculpabiliter *omissa* licite *suppleri* possit? *R.* Cum P. Gob. *tr. 7. n. 286.* quando oblitus es absolvere ab *excommunicatione*, aliave *censurâ* illum, quem poteras, aut debebas absolvere, absolves etiam procul distantem: quia absolutio à *censurâ* non exigit præsentiam penitentis: ac proinde, si nequibus tunc absolvere, petes postmodum à Superiore potestatem, quâ impetratâ uteris in absentem. Absolutio à *peccatis* non signifi in moraliter præsentem, qualis præsentia moralis juxta Bonac. habetur, quando penitens nondum recessit à *consecrati Confessarii*: vel si illum non viderem, *prudenter* tamen crederem esse adhuc in templo, non procul à me, distantem autem ad 10. vel 20. passus revocaret P. Gobat, si absque *scandalo* nemine præsentem, & adverteat possit; secus teneret sententiam Bonacina. Aliud est, si aliquot horæ, vel dies intercedant: tunc enim agenda tantum penitentia, & res Deo committenda, cum ex sententia probabilis per Sacramenta *vivorum* saltem *per accidens* sint dimissa illa peccata, & oblitio hæc absolutionis dandæ sine scandalo & infamia vix suppleri possit.

88. Quæres 14. An Confessarius male absolvat *recidivum*, & consuetudinarium? *R.* Cum P. Filiucio *tr. 7. in instruct. c. 3.* apud P. Gob.

P. Gob. *tr. 7. c. 16.* Confessarios non debere esse admodum difficiles in absolvendis recidivis, eoquod nemo sub peculiari peccato mortali teneatur magis cavere, ne centies unum idemque specie peccatum committat, quam ne centies peccet in diversa specie; modo tamen emendationem seriam promittat, & declinet occasiones proximas, quas facile potest, utaturque remedium à Confessario præscriptis, etiam nullus profectus hæctenus apparuerit: ita Less. Lug. Sanc. apud P. Gobat. Aliud est, si sicte promittat, esto, dicat se dolere, aut si occasiones proximas, quas facile potest, nolit evitare, atque adeo post octo, vel sex confessiones redeat cum eisdem peccatis, ac majori etiam numero, tunc enim sine absolutione dimittendus esset. Ubi nota, quæ post sententias damnatas ab Innocentio XI. docet P. Cardenas *dissert. 40. c. 7. art. 2.* qui ait: à deferenda proxima occasione peccandi excusat sola necessitas, seu impossibilitas aut physica aut moralis: Ita tamen, & cum hac obligatione, ut si quis nec physice, nec moraliter, redigendus alias ad extremam, aut quasi extremam necessitatem, potest desistere occasionem externam, eiciendo e. g. ancillam, saltem tunc teneatur extenuare periculum proximum peccandi, & facere tantummodo remedium per singularem detractionem peccati, propositum serium, implorationem specialis auxilii divini &c. Ratio est: quia damnatio Pontificia damnat, & rejicit omnem illam causam excusantem, quæ est tantummodo utilis, vel honesta: ergo sola necessitas, vel impossibilitas excusat à deferenda occasione proxima externa. Imo addit P. Card. *loco cit. art. 2.* si quis ex occasione proxima non potest facere remedium e. g. resistendo suo complici, evitando angulos &c. potius cum Susanna mors esset subeunda, quam periculum proximum peccati: cum quivis obligetur ad evitandum peccatum mortale, etiam cum periculo vite. Unde Card. *diff. 30. c. 4. art. 2.* docet: in materia luxuriae non sufficere extenuare periculum proximum per actus internos, detestationis, propositi, sed requiri, ut declinet occasiones externas, si moraliter sit ei possibile, alias non potest sperare Dei auxilium, si sponte ingreditur occasionem periculofam. Vide infra *n. 243. 249. & seqq.*

90 Ubi tamen adhuc sciendum, quæ occasio sit habenda tanquam proxima. P. Gob. cum Lug. Dicant. & aliis tenet, eam esse proximam, in qua si es constitutus, moraliter certo peccas de novo, seu quâ nunquam, aut fere nunquam uteris sine novo peccato, aut qui ex decem vicibus vix ter, aut quater evasit sine peccato. Casparum excusat, qui toties victor, quoties

victus. P. Gob. contra Tann. non agnoscit occasionem proximam, quando probabile tantum est, te succubiturum: tunc enim communiter saltem, etiam probabile est te non succubiturum, atque ita te potes absque nota temeritatis, utpote ex opinione probabili, committere huic occasioni. P. Cardenas *dissert. 30. c. 3. a. 4.* cum P. Tann. Sanchez & aliis docet: ad occasionem proximam constituendam non requiritur certitudo moralis peccandi, sed sufficit periculum probabile, in quo quis credit frequenter se, aut fere semper peccaturum: talis enim jam amat periculum, cui se exponere semper mortale est. Notat insuper P. Gob. ad dignoscendum, an occasio respectu tu peccitens sit proxima vel non, esse spectandam ejus inoletem, instabilitatem, constantiam, prudentiam, imprudentiam &c. quia potest esse, quod quis minus prudens sæpius cadat in ea ipsa occasione, in qua alter fortior & prudentior vix semel cadit, consequenter respectu illius est occasio proxima, non autem respectu hujus posterioris.

91 Quares 15. An Confessarius bene agat dimittendo penitentem absque ulla absolutione, dum hic asert casum reservatum e. g. heresim, homicidium voluntarium, procuracionem abortus in factu jam animato, & non habet jurisdictionem in hæc peccata? R. Talem Confessarium male agere non absolvendo, & non juvando hujusmodi penitentem pluribus modis 1. Indagando, an severit hunc casum esse Papæ, vel Episcopo reservatum? si nescit, vel saltem dubitavit, res est salva: quia tunc non incurritur reservatio, vel censura in foro interno, & potest prima saltem vice à quovis Confessario absolvi; maxime si sit in penam delicti, aut habeat annexam censuram, utpote quæ non incurritur, nisi à sententiis, & contumaciis; ut tenent plures apud P. Gobat *tr. 7. cas. 8. n. 360.* Vult tamen P. Gobat, ut hujusmodi ignorantibus, vel dubitantibus expresse dicat Confessarius, Te quidem absolvo hæc vice, serio tamen, me imposterum te non posse absolvere absque expressa licentia Superioris: nisi enim ita dicat Confessarius, non crederetur suo Superiori satis fidelis in suo ministerio; cum plerique fidelium ignorent reservationes has.

2. Si penitens scivit quidem reservationem, nequit autem accedere Papam, vel Episcopum, non teneat mittere nuntium, vel accedere ejus delegatum e. g. Mendicantem, aut privilegatum. P. Gob. *tr. 7. cas. 3. n. 135. & alii.* 3. Si potest quidem hos accedere, sed tantum post aliquot menses, nec tamen interim diutius carere vult, nec potest fieri Communiones, & confessione, vel propter magnas indul-

gentias, vel ne forte diutius sit in statu peccati mortalis, & carentia meritorum &c. Utrum spatium unius noctis sit habendum pro expectatione diuturna? Gobat non audeo dicere *hic n. 382*. inclinatur tamen P. Mendoza apud Dian. p. 5. tr. 13. *resol. 8.* propter illud: *stulte hac nocte repetam à te animam tuam*: & tunc ait P. Dom. Viva: potest vel tantum non reservata, vel omnia simul confiteri; quia confessio adhuc est formaliter integra, sicut si ex causa gravis nocuerit, vel complicit aliquid peccatum reticeret, potest iterum à quovis absolvi, cum onere tamen habita occasione adeundi Confessarium privilegium, qui illum ex jurisdictione certa, & directe absolvat (quod onus in praxi hujusmodi poenitenti bene inculcandum monet P. Gob.) vel Poenitentiarum pro medicinali P. Gobat *tr. 7. cas. 8. n. 79.*

Notabile est, quod P. Lohner n. 99. in solatium Confessariorum addit: si quis dedisset *absolutionem super peccatum, in quod non habuit jurisdictionem, non multum inde angatur, dummodo omnia fuerint facta ex bona fide; quia si poenitens simul proposuit aliud peccatum mortale, aut veniale, probabiliter indirecte absolutus est etiam à reservatis.*

§. VII.

De obligatione Confessarii ad servandum sigillum.

93 **Q**uaeres 1. Quanam pertineant ad sigillum? R. Cum communi & P. Lohner, ad hoc pertinere omnia, quae in ordine ad *absolutionem* in confessione dicta sunt, & quorum revelatio onerosum vel *odiosum* redderet Sacramentum. Unde melius est in hac materia incedere cautiore via, & non nisi raro de his loqui, & si de uno poenitente singulariter interrogetur, nihil respondeat, vel aperte dicat, non esse hic locum de his loquendi. Nec enim ipso poenitente extra confessionem licitum est loqui, nisi cum licentia, vel expressa, vel tacita, quae tunc est, ubi poenitens incipit loqui de confessione. Intra Sacramentum autem licet loqui absque licentia, ut patet ex praxi, qui recidivos, & consuetudinarios propter antiqua peccata subinde non absolvent. In casu autem, ubi ipse poenitens dat licentiam loquendi, & manifestandi, consultus est, ut tantum peccatum, non autem ipse peccans nominetur. Similiter praestat dicere sub conditione e. g. *quid si contingeret hic casus*, quid agendum? quam sibi in confessione hunc casum esse propositum. Tandem si poeni-

tens det *consensum*, & licentiam manifestandi, praestat hunc in scriptis dari, ut ubi opus, le legitime possit; ita P. Matthaeucci. Notat P. Gobat hic: non frangi sigillum, si quis poenitenti in via occurrenti ob *singularem* ejus innocentiam ex confessione notam exhibeat signum *specialis affectus*, etsi hujusmodi poenitens advertat, hanc singularem benevolentiam sibi exhiberi ex noticia confessionis factae. Judicat tamen P. Gobat etiam in his caute agendum, maxime si homini alias non satis noto, & plura mortalia confesso exhibeam benevolentiam *extraordinariam*, qualem alias non exhiberem: videtur enim haec benevolentia extraordinaria esse quasi repetita *memoria* peccati confessi. Et in hoc sensu verum est, quod Bonacina & alii docent, Confessarium *post* confessionem debere ita se gerere erga poenitentem, ac si nunquam ejus confessionem audisset.

95 **Q**uaeres 2. An Confessarius rogatus à Poenitente possit complicem seductorem *postea confessurum* serio dehortari ab hujusmodi seductione, aut alio crimine *ex sola* noticia confessionis habito: aut si conjux maritum postea confessurum inculset de rixis, ebrietatibusque &c. an possit Confessarius *uti hac* noticia ad illum deinde increpandum? R. Cum P. Gob. *tr. 7. cas. 8. n. 254.* rarissime hoc expedire; & si forte hic corrigendi complicem vel maritum modus adhibeatur, ad tollendos scrupulos de fractione sigilli, dicat poenitenti, quandoquidem ait vis, ubi advenierit tuus maritus &c. *tanto anxius corrigandi*, ita tamen, ut quantum fieri poterit, *non dem ipsi justam causam suspicandi*, se esse mihi à te nominatum, vel accusatum.

96 **Q**uaeres 3. An Confessarius frangat sigillum, interrogando sponsum e. g. de fornicatione habita, quam tantummodo scit ex praecedenti confessione ipsius sponsae? R. Confessarium debere dissimulare, & *abstinere* ab hujusmodi *interrogatione*, saltem in his casibus 1. Ubi prudenter judicet, talem poenitentem esse hoc crimen *jam confessum* alteri: aut quando non potest interrogare absque indirecta revelatione sigilli, aut quando per hanc investigationem injiceret *suspicionem* de confessione complicit e. g. si poenitens sciat suam sponsam e. g. cum qua peccavit, eidem confessario esse confessam, & consequenter ex hujus confessione ita se urgeti: tunc enim omnino frangeretur sigillum, & confessio fieret odiosa: maxime cum confessarius non magis teneatur credere sponse quam sponso. Si tamen aliunde, quam ex complicit confessione, & quidem certo nosset, eum mentiri, peccaret absol-
vendo

vendo illum, utpote indifpositum. Si vero suspicetur, *omitti* tale peccatum ex mera *oblivione*, aut ignorantia inculpabili, quia non putat esse mortale &c. probabile est, te non obligari ad interrogandum, modo tibi confiter, illum diligenter excussisse conscientiam suam.

ad poenitentem juvandam: & aliunde potest supponere, habere suos Parochos, Parentes, quibus primario hæc cura incumbit. In *magno* concurrit, quando Confessarius *dubitat* de eorum sufficientia, potest eos dimittere *cum cruce*, prohibendo tamen, ne ad S. Communionem accedant, donec redituri melius instruantur. P. Gobat in dubio sufficientis instructionis interrogatur venerint ad confessionalem? nec quiescit, donec dicant, confitentes venire ad cælum, & e contra. Maxime autem instruendi sunt, ut de peccatis dolere cessent, si sciant, quid eventurum sit male agentibus, quid bona operantibus. P. Gobat vult, in Germania non posse presumi usum rationis ante *octennium*. P. Lohner hæc assignat indicia usus rationis. 1. Si peccata distincte explicent; secus, si pro se nihil nec possint, nec velint dicere, vel non nisi formulam à parentibus hautam. 2. Si interrogati *discrutive* respondeant; secus vero, si semper *affirmative*, etsi paulo post Confessarius fecerit propositionem contradictorie prioribus oppositam. 3. Si non tantum nugentur e. g. extra confessionalem retrospiciant, vel in imaginem in confessionali appellam &c. Ubi autem hæc indicia non sunt, de usu sufficienti rationis vel omnino *non*, vel sub *conditio-ne* tantummodo absolvantur: tunc enim ob conditionem appositam Sacramentum non frustratur, ut aliqui timent apud P. Gob. *loc. cit.* & si absolutio conditionata detur, non manent in periculo suæ salutis, si forte in peccato constituti essent. Quo autem anno ad S. Communionem admittendi pueri? g. P. Matthæucci alios anno 6. 7. 8. 9. 10. & quosdam 14. quo maturius alii aliis dispositiones requisitas capiunt. Requirit autem 1. Ut sciant discernere hunc cibum Sacramentalem ab aliis. 2. Ut credant sub hostia contineri, & porrigi realiter totum Christum secundum corpus & sanguinem, animam & divinitatem, & quod non sit amplius substantia panis: 3. Ut sciant devote & reverenter hanc esse suscipiendam cum prævio jejuni-

•••••

PARS II.

INSTRUCTIO
CONFESSARII

PRO AUDIENDIS POENITENTIBUS
ORDINARIIS, ET COMMUNIBUS.

§. I.

Quid Confessario observandum in audiendis pueris, & junioribus?

97 **Q**uæres 1. Quid Confessarius pueros interrogare, & monere debeat? R. Cum P. Lohner, diligenter attendendum, an tales, dum ad confessionem accedunt, ante hanc oraverint, *crucem* faciant, benedictionem petant? si aliquid horum omittant, suaviter *suavis* confessione monendi, ut deinceps faciant. Ordinarie *postquam* ipsi se accusarunt, examinandi sunt, an, & quando confessi sint? an Missam semper, & devote audierint, parentibus obdixerint, aliis & maxime senibus non illuserint, agnomina dederint, an non mentiti sint, vel nihil furati? &c. Et si nihil horum fecerint, approbabit, & laudabit eorum conatum. De numero plerumque non sunt interrogandi, cum raro afferant mortalia; in *gravioribus* tamen venialibus expedit quærere: an frequentius id contigerit? ut sic addiscant in *gravioribus* numerum addere.

98 **Q**uæres 2. An debeat Confessarius pueros in *sile* instruere? R. Cum P. Lohner, circa ea, quæ *necessitate medi* sunt necessaria, plerumque non debere instruere, cum ex iis, qui usum rationis attigerunt, & qui sufficientem capacitatem absolutionis recipiende habere judicantur, nullus facile futurus sit, qui non credat, *Deum* existere, & *justis dare cælum*, peccatoribus infernum. Circa ea, quæ sunt de *necessitate præcepti* non tenetur aliter instruere, quam alios poenitentes circa restitutionem, scilicet ex *charitate*, cum nullo jure cogatur

Suppl. Theol. Mor. R. P. Schnehl.

Quæres 3. Quando Confessarius possit 99
judicare vel habere sufficientis *usus rationis* in puero indicium? R. Cum P. Gob. *tr. 7. cas. 10. n. 452.* in pueris non tam atrogatam, quam ingenii & educationis qualitatem spectandam. Alii ante 7. alii post assequuntur usum rationis, ut patet in puero quinquenni apud P. Gob. & Sporer in blasphemis mortuo. P. Les. censet, pueros esse sufficienti usu rationis præditos, si sciant, quid eventurum sit male agentibus, quid bona operantibus. P. Gobat vult, in Germania non posse presumi usum rationis ante *octennium*. P. Lohner hæc assignat indicia usus rationis. 1. Si peccata distincte explicent; secus, si pro se nihil nec possint, nec velint dicere, vel non nisi formulam à parentibus hautam. 2. Si interrogati *discrutive* respondeant; secus vero, si semper *affirmative*, etsi paulo post Confessarius fecerit propositionem contradictorie prioribus oppositam. 3. Si non tantum nugentur e. g. extra confessionalem retrospiciant, vel in imaginem in confessionali appellam &c. Ubi autem hæc indicia non sunt, de usu sufficienti rationis vel omnino *non*, vel sub *conditio-ne* tantummodo absolvantur: tunc enim ob conditionem appositam Sacramentum non frustratur, ut aliqui timent apud P. Gob. *loc. cit.* & si absolutio conditionata detur, non manent in periculo suæ salutis, si forte in peccato constituti essent. Quo autem anno ad S. Communionem admittendi pueri? g. P. Matthæucci alios anno 6. 7. 8. 9. 10. & quosdam 14. quo maturius alii aliis dispositiones requisitas capiunt. Requirit autem 1. Ut sciant discernere hunc cibum Sacramentalem ab aliis. 2. Ut credant sub hostia contineri, & porrigi realiter totum Christum secundum corpus & sanguinem, animam & divinitatem, & quod non sit amplius substantia panis: 3. Ut sciant devote & reverenter hanc esse suscipiendam cum prævio jejuni-

f

turah

turali & confessione sacramentali. 4. Ut mente retineant post Communionem gratias Deo agendas pro tanto munere, & se ipsos offerendos in Dei obsequium. Ad jejunium autem naturale requirit, ut nihil *uti*, vel potus, aut medicinae, vel aliud etiam minimum, etiam *inadvertenter*, vel *casualiter* sumat, & in stomachum *actione vitali* demittat se *extrinseco*.

- 101 Quares 4. Quomodo ad *attributionem* disponendi, & excitandi sint? R. Cum P. Lohner: cum experientia doceat, pueros subinde nihil minus quam de dolore cogitare, imo saepe non nosse, quid sit dolor, aut quid ad confessionem requiratur, hinc excitandi sunt, & quidem non tantum superficialiter quaerendo, *an doleant de peccatis*, sed, ut P. Lohner instruit, quaerendo, *quot sunt dii? an Dominum Deum diligant?* Et tunc, *an ergo ideo doleant se peccasse*, quod tam *Dilectum Dominum* & Patrem offenderint? vel quaerendo, quorsum veniant boni, & quo mali? Et deinde, an ergo etiam *statuant se emendare*, & non amplius peccare, ne veniant in infernum, vel ut veniant in caelum?

- 102 Quares 5. An si confiteantur, se Patri satis diviti partem pecuniae *notabilem* furripuisse, monendi sint de obligatione restitutionis? R. Optime facturum Confessarium, si quarrat, an etiamnum pecuniam apud se teneat? & si affirmet, jubeat illos, si fieri possit, eandem pecuniam suo loco, aut simili reponere occulte, ex quo putent, in manus Parentum venturam. Si negent, non obliget ad restituendum, cum plerique non possint restituere; nec Parentes credi possit, velle eam pecuniam tam diffideli modo a filiis restitui; hortetur tamen, ut deinceps ablinent.

- 103 Quares 6. Qualis poenitentia pueris injungenda? R. Cum P. Lohner: si eo die sint indulgentiae expositae, posse injungere illas ipsas preces, per quas lucrantur, et si non sint capaces instructionis circa *intentionem* ad has lucrandas; cum juxta probabilem non requiratur *intentio*, vel *notitia* has lucrandi, modo opus peragatur. Ordinarie autem poenitentia sit parvula, consistens in *precibus*, quas statim perolvere possint, ne alias obliviscantur, aut excurrant ante Ecclesiam. Similiter exhortatio debet esse *suavis*, ne alias horrorem confessionis concipiant.

§. II.

Quid Confessario Rusticorum, & rudium agendum?

- 104 Quares 1. An Confessarius teneatur examinare *Rusticum*? R. Probabilius

affirmative: cum enim hi videantur plerumque minus instructi ad confessionem rite peragendam, hoc ipso quod Confessarius cum velit absolvere, tenetur etiam procurare, ut absolutionis capax sit, & ne ad sacrilegium cooperetur. Sunt autem rustici & homines simplices plerumque in frequentibus examinandi. Nempe an nunquam *juraverint*, an nunquam *blasphemaverint* per Sacramenta? an Sacrum die festo *culpabiliter* neglexerint, & quoties? an nunquam aliis mala *imprecati* sint, & quidem ex *animo*? an non *inimicitias* gerant? an non de aliis *male* locuti sint cum damno? an non verba *turpia* locuti sint, & cum scandalo? an non se *voluntario* inebriaverint, & quidem ut nescirent, quid amplius agerent? an nullum vendendo, emendo *deceperint*? & quoties cum damno notabili? Item an familiaris & ancillis *occasionem* ad peccandum ademerint, vel econtra, utrum simile quid scierit admiserint? P. Lohner.

Quares 2. An de numero, & specie quaerendi sint? Item de circumstantiis? R. Ex dictis p. 1. §. 2. *quasi*. 6. n. 13. affirmative. P. Lohner tamen in *blasphemis, juramentis, detractionibus, turpiloquiis*, cum saepe ex *defectu sufficientis intentionis*, & advertentiae excusentur a peccato *mortali*, & aliunde convenientem numerum assignare non possint, non esse multum de numero quaerendos, bene autem de *consuetudine* horum, quoties in die, vel septimana. Aliud est de peccatis enormioribus e.g. de *fornicatione, ebrietatibus, negligentia Missae*; in his enim numerus facile assignari potest. Similiter interrogandi sunt de circumstantiis, quando illam explicare possunt e.g. in quantitate furti &c. non autem in *detractionibus*, & *verbis turpibus*, quia vel plerumque *non advertunt*, nec *intendunt* aliis damnum inferre, aut dare *scandalum*, nec ad numerum audientium. Similiter non possunt discernere, an verba inhonesta contra honestatem, vel charitatem, an ex levitate tantum, & quadam consuetudine sint prolata. P. Lohner 124. Videantur dicta p. 1. §. 2. q. 11. n. 11.

Quares 3. Quid ubi accusant se de aliquibus, quae revera non sunt peccata? R. Cum P. Lohner: si se accusant de vomitu *naturali*, de lusu *moderato*, de chorea *honestata*, neglecta *Missa*, ex *causa justa*, de *inimicitia*, id est, *sive quantum iusta* coram iudice &c. quaerendos esse, an similia, *dum facerent*, habuerint pro peccatis? & si affirmet, interroget numerum, & deinceps doceat, quomodo hujusmodi non sint peccata. Similiter, si dicant, se ab *aliis* audivisse, quod in ebrietate blasphemaverint

rint &c. non sunt hæc habenda tanquam peccata, cum sperumque hæc non sint voluntaria, nec intenta; utpote cum non se ideo ebriaverint, ut hæc peccata committerent. *Vid. p. 1. §. 3. q. 2. n. 402.*

107 Quares 4. An si confiteatur se ad peccata curanda varias incantationes adhibuisse, aut ab aliis petiisse, censendi sint mortaliter peccasse, & ideo corrigendi? R. Cum P. Löhner: in hoc casu quaerendum esse, quales fuerint incantationes, seu benedictiones? & si in his sint quedam signa omnino ignota, certus numerus, aut certa hora, vel certus situs, plerumque tanquam superstitiosa rejicienda sunt, moneanturque, ut potius in Deum confidant; secus nullam fore benedictionem &c. Quod si ab aliis petierint illas incantationes adhiberi plerumque periculum est vanæ observantiae, ideoque consulendum, ut deinceps ab hujusmodi abstineant. De numero Confessarius non sit sollicitus, cum similia, in quibus est pactum implicitum plerumque tantum sint venialia, ut P. Busenbaum apud P. Löhner docet: minus de peccatorum horum specie, cum probabiliter omnes superstitiones non distinguantur specie, ut Diana cum aliis docet. Quando petunt, raro permittat, ut ad tollendum maleficium consulant, vel adhibeant alios, forte in hac re famulos: quia plerumque dubium est, an tales homines hoc maleficium tollere possint sine novo maleficio. Monere tamen potest, ut ex hujusmodi viris quarant, an naturali & licito modo possint tollere maleficium? & si hoc affirmant, possunt quidem ex communi Theologorum eorum opera uti; suadendum tamen contrarium propter periculum, nisi evidens esset, tantum applicari naturalia.

108 Quares 5. An Confessarius possit absolute rusticum ita rudem, ut ne articulos fidei, nec Sacramenta sciat? R. Cum P. Gob. non posse absolvi, saltem si nesciat illa, quæ sunt necessitate mediæ necessaria, ut secundum aliquos, est credere esse unum verum Deum, Trinum in personis. Similiter si nesciat ea, quæ pertinent ad valorem hujus Sacramenti, ut sunt dolor, propitium &c. alias absolveret indilpositum, & incapacem. Aliud est, si tantum nesciat, quæ de necessitate præcepti sunt necessaria, pro horum enim instructione potest tales remittere ad Parochum, vel Parentes. Adit P. Lessius apud P. Gob. cas. 7. n. 311. tr. 7. cum sit probabile, explicitam saltem & distinctam fidem Trinitatis & Incarnationis non esse necessariam necessitate mediæ sed tantum præcepti, posse eos absolvi, qui ignorant hos duos articulos, modo promittunt, se daturos, operam, ut discant primo, &

proximo tempore. Interim (ut P. Gob. ait) Confessarius potest presumere, horum omnium noticiam esse in penitente, nisi sint pueri, infantes, aut adulti admodum rudes.

Quares 6. An rusticus possit absolvi, qui non vult resalutare eos, à quibus est offensus. R. Non posse absolvi, cum talis, utpote nondum remittens injuriam ex corde, non sit dispositus, & simul det alteri gravem causam iræ, malevolentiae. Similiter quando frater vel confobrinus invitatus ad nuptias, ad ardes non compareret, ex nulla alia causa nisi propter offensam nuptiam. Hoc tamen non facile dixerim de eo, qui non salutat prior: salutatio enim est speciale signum affectûs erga alterum: atqui juxta S. Th. l. 2. q. 25. non tenetur offensus exhibere offendenti specialia signa charitatis.

Quares 7. An male agat Confessarius, dum rusticum confitentem varias imprecationes non quarit quidquam? R. Affirmative: quia talis nondum confitetur peccatum quoad infimam speciem. Debet igitur interrogare, an soleat maledicere ex animo, id est, vere optando, ut malum eveniat, an vero tantum ex motu subitaneo? si hoc ultimum assermet, res est salva. Si fateatur ex animo, & serio imprecatum esse, quaerendus est, an malum sit grave? si hoc, quaerendus est numerus, & malum in specie e. g. ut dæmon rapiat, ut fulmen feriat &c. cum alias vix venturus sit in noticiam gravis mali. Probabiliter non est necessarium, ut numerum personarum, quibus imprecatus est, addat ex dictis p. 1. §. 2. q. 11. n. 22. P. Carden docet, consuetudinem imprecandi (quæ quidem incipere solet per peccata venialia sine desiderio damni inferendi, & paulatim solet crescere ex laxitate conscientiæ; ita, ut fiat cum periculo proximo ex animo ita imprecandi) hanc, inquam, voluntarie retentam tanquam speciale peccatum esse confitendum. Idem docet de consuetudine jurandæ, quæ paulatim crescit, ut non multum examinemus, an verum vel falsum juremus, adeoque cum periculo pejerandi. Item de consuetudine detrahendi, quæ in levibus incipiens solet crescere usque ad periculum gravium detractionum. P. Gobat tr. 7. cas. 18. n. 587. imprecationes ex vero impetu consuetudinis involuntarie retentæ, & quasi agnatæ, ac sæpe per penitentiam revocata; non esse peccata, cum non sint voluntaria; nec in se (cum ponantur fieri ex subito impetu) nec in causis, si nempe semel quis conabatur hanc malam consuetudinem deponere; nisi forte in hoc ipso conatu intercesserit aliqua negligentia.

- 24
- 112 Quæres 8. An debeat quærerè de numero, qui confitetur, se in ebrietate peccasse, verba hæcetica protulisse, aut vulnerasse, atque damnum aliquod intulisse? R. Cum P. Gobat tom. 2. tr. 5. cas. 9. sect. 3. & seqq. distinguendo, an tales actus fiant cum pravisione, atque adeo interpretativa intentione? vel non? si quis ad ultimum poculum, quod ebibit, non prævideat hæc mala evenitura, nec prius intenderit, non sunt peccata defectu sufficientis libertatis, & voluntarii, & ita de his nihil interrogandum, ut supra q. 3. dictum est ex P. Lohner. Si autem ad ultimum poculum hæc fecutura adverterint, sunt interpretative voluntaria, & consequenter peccata.
- 113 Quæres 9. An si rusticus aliquoties in silva, vel suo agro seras occurrentes occidat, teneatur ad restitutionem Principi faciendam, aut habenti jus venandi? R. Cum Haunold & aliis probabiliter negative: quia Princeps non censetur aliter sibi reservare jus venandi, quam ut rustici non impune venentur, & deprehensi loco restitutionis majorem multam solvant. P. Lesf. Molin apud P. Haun. tr. 5. n. 78. docent: ex consuetudine hodierna censetur remitti illa restitutio propter lucrum cessans Principi alias facienda, intuitu majoris poenæ subeunde, si talis venator aliquando fuerit deprehensus.
- 114 Quæres 10. An si rusticus quotidie ex silva communitatis, cujus ipse est membrum, facinram unam colligat pro privato usu, & præterea etiam duas singulis hebdomatibus ad vendendum, sit obligatus ad restitutionem? R. Ex communi negative, saltem si scindantur rami tantum, & non arbores; & aliunde damnum non sit admittendum notabile ob parvitatem sylvæ ad communitatem spectantis.
- 115 Quæres 11. An debeat censeri peccatum mortale, quando rustici, & rudes confitentur, se fecisse aliquid, quod tantum cognoverunt non esse reitum, non esse faciendum? R. Cum P. Gobat tr. 7. c. 10. n. 458. etsi tales actiones ex se sint mortales, in hujusmodi tamen consilia cognitione judicandum tantummodo peccasse venialiter, præsertim in hominibus timorata conscientia, quibus non perinde est, ac peccent mortaliter, vel venialiter. Vide p. 1. §. 2. q. 17. n. 34.
- 116 Quæres 12. An simplices & rudes sint cogendi ad repetitionem confessionum, quando scienter recitauerunt peccatum aliquod, quod tunc primum ex concione, lectione, vel remorsu conscientia advertunt esse mortale? R. P. Gobat se adhibere lydiium lapidem, & dicere, quando accedebas ad S. Synaxim, nonne conscientia tibi dicebat, te à Deo punitum iri? si respondeat, nunquam sibi venisse in mentem, alias non voluisse communicare, res salva est; secus si fuerit anxius post, & ante S. Communionem. Vide p. 1. §. 2. q. 17. n. 34.
- Quæres 13. Quid agendum, dum rudis vel rusticus tantum confitetur peccatum in genere, quod Deum non raro offenderit; aut, si dicat, peccavi sapius venialiter, nullum scio peccatum grave? R. Cum P. Gobat tr. 6. n. 479. & P. Lohner n. 76. similes confessiones sufficere in casu necessitatis extreme; aut præcepti urgentis ad confessionem, saltem si nullum peccatum in specie infirma occurrat; illud enim occurrere omnino confitendum esset, juxta omnes. Si autem occurrat veniale, P. Suarez, & alii contra P. Gob. censent, illud esse necessario confitendum, aut saltem mortale, alias jam confessum, ne absolutio exponatur periculo nullitatis.
- Quæres 14. Quid confessarius ab homine rudi, & rustico nullum omnino peccatum, nec mortale, nec veniale possit extorquere? R. Cum P. Gobat tr. 6. n. 579. & P. Lohner, absolvi tamen posse, ac debere, modo dicat, se peccatorem, & dolere; cum censetur impotens ad peccata in specie confitenda, ac proin absolvi debet, sicut moribundus, qui tantum per signa in communi se accusat. Communiter tamen talis querendus est, & urgendus, ut explicet aliquid peccatum ex jam confessis, & olim in pueritia factum, & interrogetur, an de hoc se iterum accusare velit, ac doleat &c. vel ut P. Gob. tr. 7. c. 9. n. 430. ait; cum certum sit, eos multum venialiter peccasse, & tamen tam incurios vixisse, ut ad hæc non attenderint, interrogandi sunt, an non de hac ipsa incuria (quæ utique jam continet aliquam culpam) se accusare velint, atque doleant? & sic semper habetur materia certa.
- Quæres 15. An rustici male confitentes sine specie & numero, non tantum examinandi sint juxta dicta p. 1. §. 2. q. 6. n. 13. sed etiam interrogandi, an hæcenus ita soliti sunt confiteri? R. Confessarium posse præsumere, Confessarios priores jam satisfecisse suo officio ex dictis p. 1. §. 2. q. 16. n. 33.
- Quæres 16. An rustici sacrilege hæcenus confessi statim à Confessario examinandi, & velut è stapede absolvendi? R. Cum P. Gobat affirmative ex dictis supra p. 1. §. 2. quæst. 13. n. 26.
- Quæres 17. Quid circa exhortationem, & injungendam poenitentiam in rusticis observandum? R. Cum P. Lohner, Exhortationem non debere esse longiorem, sed ex motivis communibus, scilicet ex timore poenæ infernalis, vel temporalis, seu in bonis corporis, seu in bonis fortune infligendæ &c. subinde informari possunt de facien-

facienda bona intentione in labore suo. Pœnitentia debet consistere in precibus ut plurimum, & quidem talibus quas statim recitare possunt, vel proximo die festo. Interdum poterit esse confessio ad certum festum, frequentatio concionis, rosarii &c. Si graviora attulerint peccata, imponatur ad minimum recitatio rosarii, ne ex levitate pœnitentiæ de suis delictis leve iudicium faciant, aut ne ex sua ruditate putent, peccatum non esse dimissum, aut Confessarium non bene intellexisse.

- 122 Quæres 18. An rusticus, qui confitetur peccata mortalia simul & venialia, sine ordine tamen & discrimine, & similiter dolet dolore *universaliter* de omnibus confessis? an, inquam, talis dum vel sub ipsa confessione, vel saltem ante absolutionem peccata venialiter, vel per novum affectum ad veniale, vel peccato irreverentia, scurilitatis, detractionis erga proximum, vel complicem cuius meminit &c. teneatur novum dolorem elicere circa mortalia confessio?
- R. Cum communi Doctorem: licet talis rusticus peccet venialiter sub ipsa confessione, & ita revocet dolorem prius elicatum circa venialia, non tamen revocat dolorem à se habitum circa mortalia, cum ille dolor licet *indiscriminatum* circa omnia peccata confessio fuerit elicitus, sit virtualiter duplex, & sicut unum peccatum, mortale scilicet, est magis detestabile quam veniale, ita etiam talis rusticus unum re ipsa magis detestari confitetur quam alterum, consequenter revocato dolore circa venialia non censetur revocare etiam circa mortalia, adeoque non est opus novo dolore; alias plurimorum rusticorum confessiones forent irritæ, & occasio fieret multorum scrupulorum. Idem censet P. Gob. si quis confiteatur mera venialia & dolet de omnibus *indiscriminatum*, tunc enim per aliquod veniale de novo commissum, vel ante, vel in ipsa confessione, non censetur dolor *universaliter* revocatus. Id ipsum sentit P. Gob. de ipsis mortalibus &c. sed de his vide supra p. 1. §. 4. q. 4. 5. & 6. à n. 51.

§. III.

Quid Confessario Famulorum, & ancillarum agendum sit?

- 123 Quæres 1. An, & in quibus isti sint examinandi? R. Postquam tales sua peccata enarraverunt, posse de sequentibus interrogari, nempe de blasphemis, inobedientia, juramentis, imprecationibus, ira, odio, inimicitia, litigio, luxuria, de rebus Domino ablatas, de negligentia in sacris audiendis.
- 124 Quæres 2. An si aliquis ante determinatam

Suppl. Theol. Mor. R. P. Schnel.

tum tempus discessit à suo Domino, & quia credebatur, se mercedem pro parte prioris anni non obtenturum, possit tantum auferre, quantum mercedi debita responderet? vel teneatur ad restitutionem tum mercedis, tum damni ex tali discessu Domino emergentis? R. Cum Dian. p. 3. tr. 6. resol. 15. & aliis, si talis *juste* discessit e. g. ob immoderatam sevitiam sui Domini, vel aliam causam justam, ad nihil teneri. Si autem *injuste* discessit, non quidem obligandum esse ad restitutionem mercedis, sed tantummodo ad dampnum Domino emergens, imo etiam obligari ad restitutum, nisi crederetur à Domino *juste* severiorem castigationem passurus.

Quæres 3. An si condignum sibi à Domino negari salarium conquirentur, possint uti occulta compensatione? R. Cum communi & P. Busenbaum p. 3. t. 2. d. 4. affirmative, *saltem*, ubi alius modus obtinendi non superest; nec inde scandalum, aut grave incommodum sequatur. Porro justam mercedem dicit Lugo disp. 29. sect. 3. n. 62. esse eam, quæ attingit saltem *infimum gradum* mercedis, quæ in tali loco hujusmodi famulis ad ea servitia peragenda solet tribui. P. Sporer tamen docet, si famulus ex necessitate, vel alia causa urgente minus *justo* stipendium petierit, posse uti occulta compensatione; quia talis contractus saltem secundum quid est *involuntarius*, nec famulus habet animum donandi: ergo si ei non detur, quod secundum se justum est, potest occulte compensare: & Dominus sibi ipsi imputet, quod famulum minori pretio sibi servire cogat, & inde occasionem prebeat occulte compensationis. Interim in hujusmodi iudicio, an *justo* minus accipiant, famuli non debent suo proprio iudicio fidere, sed Confessarii, vel alterius viri rem intelligentis, & etiam *æquo* ultimantis; subinde enim multitudo famularum volentium diminuit pretium, & mercedem, sicut multatudo mercatorum & vendicium diminuit pretium ipsarum mercium. Et addit P. Cadenas, sicut merces ulro oblate vilescant, & minoris emuntur; ita cum famulus rogat herum pro suo famulatu, minori pretio contentus esse debet; maxime si plures sint, qui pro eodem pretio servire parati sint. Idem est iudicium de officibus, si pro labore suo *justo* minus accipiant, ut infra dicitur.

Quæres 4. An famulus pro obsequiis, ad quæ *alias* non tenebatur, præstitis, possit uti occulta compensatione? R. Cum Dian. p. 3. tr. 6. resol. 16. P. Les. & aliis affirmative: quia dignus est operarius mercede sua, modo suam operam non *minimè* abstinet. Unde famulus, qui diu

ægro-

negotavit, potest per compensationem laborum procurare integram mercedem.

128 Quares 5. An, si famulus confiteatur, se vidisse alios furantes Domino suo, nec impedivisse, aut denuntiasse suo Domino, obligari debeat ad restitutionem? R. Si furtum à domesticis sit factum non obligari ad restitutionem, nisi cura domus, & suppellectilibus ipsi sit specialiter demandata, ut docet Lels. Laym. Navarr. apud Dian. p. 3. tr. 5. resol. 56. & p. 6. resol. 58. ubi addit: hic locum non habere, si talis famulus aliquod munusculum à fure domestico accepisset, ne eum proderet, tunc enim tali reticentia animatus est, & ad furtum inductus. Si autem furtum Domino fiat ab extraneis, & famulus taceat, talis probabiliter peccat contra contractum & iustitiam, atque ad restitutionem obligatur: ita plures apud Dian. p. 3. tr. 6. resol. 58. P. Lels. & Laym. tenent, posse Famulum, & ancillam absque peccato detractionis monere Patremfamilias, si fur occultus domum una inhabitet, vel eidem inserviat: ratio est; quia talis fur occultus vel injustus aggressor non habet jus ad suam famam conservandam cum equali vel majori damno alterius innocens, cum hujusmodi furis fama tantummodo in errore, & ignorantia fundata sit &c. Hinc incidenter addunt, posse manifestari occultam Medicis, Pistoris, Advocatis, Parochi imperitiam, si vergat in damnum aequale, aut majus ipsius communitatis, vel alterius etiam privati. Similiter posse absque peccato detractionis detegi occulta impedimenta Matrimonii &c. inhabilitatem ad officium &c. si alter ob horum ignorantiam grave damnum patiatur.

129 Quares 6. An sit obligandus ad restitutionem famulus, si confiteatur, se Domino suo tam in essentiali quam in aliis rebus furatum esse? R. Si talia furtiva facta sint in rebus consuetudinibus communibus, nec damnum sit admodum notabile, ad nihil teneri, ut docet Lels. & alii apud Dian. loc. cit. contra plurimos. Si autem res ablata sit pretiosa, aut etiam consuebita, vel poculenta sint in magna quantitate, maxime si extraneis aut donaverint, vel vendiderint, ad restitutionem obligandi sunt P. Bufenb. l. 3. tr. 9. c. 1. d. 4. P. Sporer excusat à mortali plerumque ancillas, & famulos magnorum Dominorum, divitum Monasteriorum, qui plurima successive consumunt, aut male impendunt: vel quia non advertunt, nec se reflexerunt ad notabile damnum, vel ipsi Domini non sunt in his invitati, nec suos famulos tam stricte, & ad tam exactam suorum curam in minimis obligare volunt; cum sciant ipsi, avertentiam communi fragilitate non solere, & moraliter vix posse talia admi-

nistrari, quin aliquid pereat &c. maxime si hæc fiant per aliqua temporis intervalla, tunc iterum Domini non sunt tam graviter invitati, nec advertunt tam grave damnum. Si autem hujusmodi famulantes hoc de suis Dominis presumere non possunt, & notabile à se damnum esse factum advertunt, peccant mortaliter, & ad restitutionem tenentur, sicut alii fures minorum. Vide quasit. 13. hujus §. n. 133.

130 Quares 7. An famulus teneatur ad restitutionem, ubi inscio Domino cum ejus pecunia negotiatus fuerit, & lucrum in suam utilitatem convertat? R. Cum Dian. p. 1. tr. 8. resol. 32. negative: modo Dominus indolens servetur, & famulus aliunde non teneatur ex voluntate Domini ad lucrum Domini modo meliori procurandum: id est, si famulus mutet aurum à Domino in solutionem faciendam traditum in monetam argenteam, & hæc solvat.

131 Quares 8. Si Famulus quaerat, an Dominum suum ad meretricem euntem comminari, aut concubinam advocare, & alia iusta Domini exequi licitum sit? quid Confessarius respondere debeat? R. P. Cardenas in Crisi Theolog. in propos. 51. frequentes actiones esse damnatas, ut si quis scienter concubinam deserat, vel comiteret ad domum heri sui ad affectum luxuriae: Si scienter ferat litteras provocatorias ab Hero ad Concubinam, vel econtra: si ipse scribat hujusmodi litteras, aut advocet eam, ut adeat domum, vel cubile Heri sui: si jussu Domini pergat ad sequendam mulierem, ut sciat, ubi habitat, ut id notum faciat Domino &c. hæc enim omnes actiones, licet secundum se indifferentes, in his tamen circumstantiis, & desado adjuvant ad exequendam luxuriam. Interim docet inde P. Card. ad hanc damnationem incurrendam requiri 1. Ut famulus scienter cooperetur ad malum, si autem tantum dubitet, vel suspicetur, non peccat; & hæc ratione, ait, plerumque famulos excusari, quia ignorant ea ministeria esse ordinata ad exequendam libidinem; & quavis mera suspicione tangantur, ea non solet esse talis, ut eos extrahat à mera dubitatione. 2. Requiritur, ut actio famuli secundum se quidem indifferens, desado tamen proxime concurret ad peccatum. 3. Requiritur, ut malum inde sibi timendum, ut cooperetur, non sit solummodo, ne male tractetur ab hero, ne torris oculis aspiciatur, ne domo expellatur: si autem timeat sibi famulus gravem mutilationem, aut mortem ab hero sibi inferendam, inclinat P. Card. has actiones in his circumstantiis ex metu mortis honestari posse; cum Pontifex in sententia damnata de tali metu non loquatur.

Quares

133 Quæres 9. An si famulus auidæ suum confervum, aut Dominum esse excommunicatum, possit illum comitari, aut cum confervo conversari. R. Ad utrumque affirmative: ita plures apud Dian. p. 5. tr. 9. resol. 124. & 125.

134 Quæres 10. An famuli censendi sint obligati ad jejuniandum, aut an illud frangant, si ex reliquiis ciborum aliqua deglutiant? R. Videndum esse, quibus laboribus ejusmodi famuli occupentur: si enim *gravis*, ut plerumque fit in famulatio civili, omnino sunt excusati, & quidem officium famulos omnes, & ipsos officines excusat apud Dianam p. 1. tr. 9. resol. 8. Fagunde, qui probat hanc sententiam, nempe fartores, & Barbitiones non teneri ad jejuniandum ex privilegio Eugenii IV. ubi putat Pontificem excusare omnes artifices indiscriminatim, sive eis concedendo privilegium non jejunandi, seu declarando, eos non comprehendendi in lege jejunii. Aliter sentiendum est, de aliquibus famulis, aut ancillis tantum comitantibus heros suos in templis, domos &c. His tamen applicari potest doctrina ea, quam Dian. p. 1. tr. 9. resol. 9. tradit cum Fagunde, Azor. quod nempe illi e.g. fossores, ferrarii, qui laboribus ordinarie occupari solent, non obligentur ad jejuniandum, *estivo uno, & altero die* per accidens non laborant; cum tales homines indigeant viribus ad sequentes labores, & à præteritis satis defessi, & defatigati maneant. Diana p. 4. tr. 4. excusat illos, qui serviunt Dominorum mensis, dum comedunt de iis, quæ de mensa tollunt, si statim post Dominos suos sint comesturi; quia totum hoc reputatur unica comestio, & possunt hoc modo *insipere* comestionem.

135 Quæres 11. An Confessarius possit absolvere juvenem opinep, famulum, vel famulam, carnes diebus prohibitis apud Dominum hereticum comedentes? R. Cum P. Gobat tr. 7. n. 591. si talis non habeat quidquam, nisi panem, & bellaria, & aliunde non sit par ad sua servitia & opera citra virium suarum defectum peragenda, non peccare vescendo carnibus, modo ad cautelam, cavendum scandalum, & vilipensionem præcepti Ecclesiastici apud hereticos evitandam monent, & serio protestantur, se hoc non facere in Ecclesiæ vel fidei contemptum ac vilipensionem, sed sibi propter defectum aliorum ciborum non imputari ab Ecclesiâ, cum id non faciat volens & ex malitia, sed ex necessitate, aut sibi factam concessionem à Confessario, quam licentiam dare posse testatur Gob. ex P. Laym. Confessarios S. J. & consequenter ex communicatione privilegiorum forte etiam alios Mendicantes, & Regulares &c. Si autem hujusmodi comestio fieret

in contemptum fidei, vel signum scilicet Lutherane, nullo modo posset ea fieri, aut concedi. Unde P. Laym. lib. 4. tr. 8. c. 3. n. 3. dicit: laborantibus, & famulantibus Catholicis apud nos in oppidis hereticorum permitti potest, ut diebus jejuniorum carnibus vescantur, dummodo scandalum tolli possit, si nimirum *dicant, & protestentur*, se in tali casu necessitatis non obligari præceptis Ecclesiæ; quæ protestatio bene aliquando penitentibus inculcanda est, ne hujusmodi ancilla vel famuli operentur cum conscientia dubia, vel remoris peccati committendi. Ubi tamen addit P. Gobat tom. 2. tr. 5. cas. 33. n. 118. & seq. se usu didicisse, aliquando posse disponi famulos vel ancillas, ut in diebus jejuniorum, vel carnipriviorum in honorem B. V. M. contenti sint pane & obsonio, vel posse cum suis Dominis pactum facere, ut sibi diebus prohibitis alii cibi apponantur.

137 Quæres 12. Qualis exhortatio, vel penitentia famulis adhiberi debeat? R. Penitentiam debere consistere in pauculis precibus vel eodem die, vel quotidie persolvendis, dum surgunt, vel cubitum eunt. Item, ut Deo offerant labores suos; subinde noctu contritionem eliciant; proderit etiam frequentiore usum Sacramentorum præscribere. Adhortationes longæ non sint, sed suadendum, ut assuescant labores suos mane Deo offerre, qui eos hæc viâ in cælos venire vult, sapius mane, de die, & noctu B. V. sanctosque Patronos invocent.

138 Quæres 13. Quid de furtis minutis famulorum sentiendum sit? R. Ex communi DD. apud P. Sporer: si famulus Pistoris e.g. vel ancilla ex cella vinaria sæpius aliquid comedat, aut bibat, quoties fames, aut sitis allicit, etsi successive deveniat ad magnam quantitatem, si tamen in ultima acceptione non advertat, nec etiam intendat gravem damnificationem, non tenetur ad restitutionem, nec ex re accepta, utpote quæ ponitur esse *consumpta*; nec ex injusta acceptione, quia defectu advertentis, & intentionis non peccavit mortaliter, sed tantum venialiter, ex veniali autem non oritur obligatio gravis. Idem est, si hujusmodi furtula sæpius consistantur, & evitare proponant; inde tamen relabuntur, modo non intendant gravem damnificationem, nec in ultima acceptione ad hanc advertant, ad nihil tenentur.

Aliud omnino est, si famulus cauponis e.g. vel Mercatoris quotidie accipiat unum denarium, etsi non intendat, nec advertat ad gravem damnificationem, tenetur tamen sub mortali ad restitutionem ratione *injuste detentionis, & rei acceptæ*, quæ vel in

se, vel in æquivalenti adhuc extat: velle enim detinere alienum in magna quantitate, semper est mortale; unde in hujusmodi furtis minutis famulorum accurate attendendum, an res accepta adhuc extet, vel in se, vel in æquivalenti, an vero sit consumpta? Vide supra quasf. 6. n. 129.

§. IV.

Quid Confessario opificum sit agendum?

- 139 **Q**uæres 1. An opifices sint in confessione examinandi? **R.** Cum hi sua peccata cum suis numeris & circumstantiis majori ex parte explicitent, non sunt multis interrogandi: possunt tamen examinari de blasphemis, juramentis, irâ, imprecatione, labore festivo, ebrietate, detractio-
ne, turpiloquio &c. numerum quoque inquireat, & si quæ circumstantiæ omittantur e.g. si dicant, se habuisse voluntatem cum aliqua peccandi, quæratur, an soluta fuerit? &c.
- 140 **Q**uæres 2. Si opifices confiteantur, se die festo laborasse, confessarius eos debeat peccati mortalis arguere, ac numerum inquirere? **R.** Confessarium hic duo scire oportere. 1. Qualesnam labores exsententia probabili permitantur e.g. licitum est, die festo characteres collocare in Typographia, non tamen prælo subficere; pingere coloribus, non tamen hos terere &c. venari, aucupari, piscari, modo hæc non sint nimis laboriosa; ita plures apud P. Busenbaum l. 3. tr. 3. c. 1. 2. Debet scire, quæ causæ excusent à transgressione in hac materia: nempe præter dispensationem Episcopi specialiter excusare propriam necessitatem, vel alienam, item parvitatem materie. Hinc Confessarius decidet 1. non peccare pauperes, si privatim sine scandalo laborent die festo, ut se, suosque alere possint. 2. Non peccare chirurgos, & pharmacopolas, conflatores aris, vitri, ferri &c. quando opus semel captum sine gravi damno interrumpi non potest. Idem est de molitoribus, & naucleris, quorum opera à ventis pendet, de piscatoribus, qui piscantur pisces certo anni tempore capi solitos, de fabricis lignariis, qui pontes & vias publicas restaurare debent. Item de opificibus, qui in adventu Principis, vel alterius solennitatis tempore theatra &c. parare debent, de sartoribus, qui vestes pro funere, nuptiis, vel festis parare debent. 3. Excusari eos opifices, qui clausis tabernis quadam opera vendunt; nam hoc ipso, quod emptores non obtante hac clausura accedant, & vendi petant, supponere possunt tales opifices, petitas merces esse emptoribus necessarias, nec

alias commode emere posse. 4. Excusari posse omnes quoscunque opifices ex parvitate materie, si nempe non ultra duas, vel tres horas laborent. Hæc omnia Diana p. 2. tr. 12. resol. 34. & alii docent. Ubi etiam excusant tonsores, qui in festo tonsent homines ad se venientes, utpote alii non venturos, adeoque omnes, qui lucri cessantis damnum pariuntur. Ubi tamen Diana addit, hanc doctrinam tunc tantummodo esse amplectendam, quando utilitas, vel lucrum transitorium quod cessat, tanti sit momenti, ut prudentis arbitrio æstimari possit ejus amissio, non mediocre damnum.

Quæres 3. An factores, & hujusmodi dum de vestibus, calceis &c. in magna quantitate servant, teneantur ad restitutionem? **R.** Dianam p. 4. tr. 4. resol. 146. cum Villalobos, tales obligare ad restitutionem, P. Sanchez tamen ibidem hos excusat, aitque, ita sibi responsum esse à multis timorata conscientia viris hac super re consultis. Rationem autem dant, quod plerumque labor ejusmodi opificibus non solvatur, ut oportet, adeoque licite faciant compensationem. Maxime ut P. Sporer & P. Laymann tr. 3. l. 3. c. 1. monet, si taxatio & acceptio minoris pretii fiat ex aliqua necessitate, vel alia urgente causa, ita ut interveniat involuntarium secundum quid saltem. Aliud est, si minus stipendium accipiunt propter multitudinem opificum, qui eodem, & minori pretio contenti sunt; sicut enim multitudo mercatorum in nudinis diminuit pretium ipsarum mercium, ita & multitudo opificum diminuit quantitatem stipendii, & mercedis. Idem docet P. Matthaucci, factores ob multitudinem sartorum, non posse allegare sibi justum pretium non solvi: ipsa enim multitudo diminuit pretium. De hoc tamen vide, quæ supra n. 120. ex P. Sporer diximus: nihilominus hanc rationem, ait, non procedere cum famulis, & ancillis; hi enim cum suo Domino pactum inière sub certa quantitate.

Quæres 4. An factores sint obligandi ad restitutionem, dum consentent, se jussos emere pannum pro veste magni Domini, & effecisse suâ operâ, industria, & precibus, ut mercator singulas ulnas florenno vilius venderet in gratiam, sartorum eam officinam frequentantium, scque eam pecuniam retinuisse? **R.** Lugo, tales diligenter examinandos, an revera illis constet, mercatorem in illorum gratiam dedisse pannum viliori pretio? Item, an apud alium mercatorem non facile eodem pretio talem pannum obtinere potuissent? si hæc ita se habeant, non sunt obligandi ad restitutionem; cum sit fructus specialis suæ industriae.

Quæ-

144. Quæres 5. An Laniones teneantur ad restitutionem, dum electas carnes vendunt majori pretio quam taxata sint, & deteriores taxato pretio? R. Hos excusari a Molfoso apud Dian. p. 1. tr. 5. resol. 35, quod a fortiori in illo casu locum habet, quando caro esset notabiliter melior, quam ea, quæ pretio communi taxata vendi solet, tunc enim Dian. resol. 52. docet, majori pretio tales carnes vendi posse: quod ipsum cum proportione aliis mercibus e. g. tritico, vino, bobus &c. applicari potest.

145. Quæres 6. An Laniones, alique, dum tributum mercibus impositum non solvunt, sint obligandi ad restitutionem? R. Cum pluribus apud P. Laym. disp. 3. tr. 3. c. 3. negative: quia lex tributum & vectigalia imponens est pœnalis, & ideo non obligat ad pœnam, nisi post sententiam judicis.

146. Quæres 7. Qualis penitentia topificibus imponenda sit? R. Plerumque preces tantum, & Sacramentorum usum ipsis injungendum: quandoque ubi certo vitio e. g. ebrietati, & negligentia Sacramentorum sunt dediti, potest ipsis injungi, ut certis diebus hospitia non frequentent, concionis interfiant &c.

§. V.

Quid Confessario Cauponum, & Mercatorum sit agendum?

147. Quæres 1. An tales sint examinandi? R. Tales non facile interrogandos esse de fraudibus in specie e. g. an vinum aqua miscuerint &c. sed tantummodo de ordinariis peccatis e. g. blasphemis, inimicitis, impræcationibus, juramentis? & in fine, an sibi nullius culpæ sit conscius in emptione, vel venditione?

148. Quæres 2. An Mercatores obligandi sint ad restitutionem, dum carius res suas vendunt, quam communiter vendi soleant? R. Per se quidem obligari, non tamen in sequentibus casibus, scilicet 1. Si merces pretio credito vendatur. Dian. p. 1. tr. 5. resol. 21. 2. Si adfit multitudo ementium. 3. Ob affectum emptoris ad rem emptam. 4. Ob inopiam, & raritatem pecunie.

149. Quæres 3. An Mercatores sint obligandi ad restitutionem, qui vendunt rem cum vitio occulto, ita ut emptor, si hoc sciret, non emeret tanto saltem pretio? R. Cum Dian. p. 1. tr. 5. resol. 39. probabiliter negative: modo venditor de pretio diminuat, quantum minus res hæc valet propter vitium occultum; alias esset dolus. Hinc si futor conficiat calceos ex corio deteriori, non

Suppl. Theol. Mor. R. F. Schnell.

teneatur id manifestare emptori; quia tales etiam utiles sunt; *invidendum* tamen est pretium. Idem est de panno, pileis &c. ubi non est opus, ut artifex dicat, *hunc esse meliorem*, vel *hunc esse vitiosum*, modo pretium minuat.

150. Quæres 4. An Mercatores illi ad restitutionem obligandi, qui certas merces ad civitatem delatas anticipato emunt, ut postea alii carius ab ipsis emere cogantur? vel si merces e. g. frumentum, vinum &c. supprimant usque ad tempus opportunum, quo majori pretio vendant? R. Cum Dian. p. 1. tr. 5. resol. 27. & aliis negativè: quia sic facientes utuntur suo jure, & quia quilibet habet jus sibi consulendi, & vendendi justo pretio.

151. Quæres 5. An Mercatores peccent, qui vendunt res quidem indifferentes, quas tamen sciunt applicandas in damnum alterius? R. Cum Dian. p. 1. tr. 5. resol. 41. & aliis, tales non peccare: unde infert Salas, posse vendi *monilia & vestes*, quibus feminae ad luxum &c. abutuntur; item *chartas, aleas* &c. injuste lusuris: posse quoque deponi pecunias ad usurarium, qui illis ad usuras abutitur. Similiter licitum esse locare domos meretricibus, etsi honestos vicinos sint inducitur ad peccatum; modo in his omnibus rationabilis causa subsit, qualis juxta Doctores est *necessitas, utilitas*.

152. Quæres 6. An Mercatores sint obligandi ad restitutionem, dum rem in fervore plurium ementium vendunt pretio notabiliter excedente? R. Cum pluribus apud Dian. p. 1. tr. 5. resol. 55. non obligari, etsi duplo carius vendant; quia ipsa ementium copia facit rem *cariorum*. Bonac. ibid. cit. ait, & extendit ad omne pretium, quod extorqueri potest absque fraude. Et hoc non tantum intelligi potest de re, quæ sub hasta venditur, sed etiam in omnibus similibus casibus.

153. Quæres 7. An Mercatores, qui gemmas, picturas &c. possint licite vendere quocunque pretio, etiamsi ipsi eas pretio exiguo compararint? R. Cum Dian. p. 1. tr. 5. resol. 56. posse licite ita vendere. Rationem assignat Pecrus à Navarra & Reginald. quia si nulla sit indigentia ejusmodi rei in Republica, nec ulla necessitas ad nobilitatem in ea splendorem, sed tantum ad curiositatem pertineant, *justum* earum rerum pretium non aliter aestimatur, quam *aestimazione ementium*, qui illas tanti faciunt, ut putent pertinere ad nobilitatis suæ ac divitiarum splendorem dare tantum pretium.

154. Quæres 8. An Mercatores tempore *stetitatis* non servantes taxatum pretium communc,

mune, obligandi sint ad restitutionem? R. Cum pluribus apud Dian. p. 1. tr. 8. resol. 70. non obligari: Rationem dat P. Molina: quia mutatis circumstantiis censetur Princeps etiam suam legem mutare, & si non revocaret, esset negligens, atque ita lex fieret injulta, irrationabilis, adeoque cessans.

155

Queres 9. An Mercatores amissâ scripturâ legitimâ, quâ se debitores obligabant, possint aliam confingere? R. Cum P. Tann. Laym. l. 3. sect. 5. tr. 3. p. 1. c. 4. n. 4. apud Dian. p. 3. tr. 6. resol. 106. non licere novam confingere. Ratio est: quia licet per tales falsificationes non violetur particularis justitia, nemini enim jus suum læditur, & ideo neque restituendi onus oritur; peccatur tamen contra virtutem veritatis, & quidem cum pernicie Reipublicæ: grave enim est, publicorum instrumentorum conficiendorum, etiam secluso alio damno, sibi vindicare. Ubi etiam nullum Doctorem in contrarium citat, nisi Emanueleum Sâ; quem tamen dicit in expurgata editione mentem mutasse.

156

Queres 10. An, si caupones habeant vinum adeo generosum, ut per magnam accessionem aquæ fiat æquale vino ordinario, quod passim venditur, possint tamen exigere pretium taxatum, & alias consuetum? R. Hoc posite juxta Dian. p. 1. tr. 8. resol. 51. Laym. Less. aliosque vid. cit. Ratio est: quia quislibet potest rem suam ad eum statum reducere, in quo sunt res abnormis, & tunc eam vendere eodem pretio, quo alii. Item quia æstimatio rei desumitur per ordinem ad usus humanos; cum autem e. g. vinum, frumentum &c. per admixtionem aquæ e. g. sit adhuc æque utile ad usus humanos, ad quos emitur, hiis nulli fit injuria.

157

Queres 11. An Caupones peccent, dum ministrant vinum ebriosis, hoc pollutantibus, etsi sciant, inde peccaturos per ebrietatem? R. Cum Sanch. Bonac. apud Busenb. l. 2. tr. 3. c. 2. tales caupones, si alias ministrant, & periculum sit, ut hospites apud se non amplius divertant, non peccare: quia tantum sunt occasio remota, & nemo tenetur damnus alterius cum proprio detrimento præcavere.

158

Queres 12. An Caupones mortaliter peccent, & ad restitutionem teneantur, dum à quolibet hospite petunt uno, vel altero crucigerio plus, quam æquum sit? R. Ex communi Doctorum, talem, si habeat animum inde descendens, & perveniendi ad summam gravem, semper peccare mortaliter ratione male intentionis; non teneri tamen ad restitutionem, nisi ubi pervenerit ad summam gravem. Similiter, si Mercator, vel caupo utatur iniquo pondere, vel mensura,

eam modice falsificando, vel alias mercibus miscendo materiam minus utilem, ex intentione sic successive, & sine aliorum advertentia, ditescendi &c. in singulis furtis peccat mortaliter: quia singula furtiva procedunt ex intentione mortaliter mala, seu ex proposito proximum graviter lædendi &c. Ad Restitutionem tamen non tenetur, nisi postquam devenerit ad summam gravem. Possunt quandoque ad Restitutionem excusari, si hoc fecerint ad se indemnes servandos; quia scilicet steuræ à Principe impostæ sunt excedentes: vel si alias nullos acquirent hospites; unde se suosque alere possint. Ubi fuerint difficultatibus ad restitutionem disponendi, poterit eisdem proponere Sententias aliquas favorabiles, nempe 1. Non teneri tantam semper summam restituere, sed tantummodo illam, quæ complet quantitatem ad furtum mortale requisitam; ut plures docent apud Dian. p. 1. tr. 6. resol. 344. 2. P. Rebel- lum, & alios apud Dianam requirere ad quodamque furtum mortale tres argenteos. P. Marchantium apud Dian. p. 5. tr. 5. resol. 344. requirere tantum, quantum sufficit ad victum unius diei ejus persone, à qua quis furatur. P. Rodriguez apud Dian. p. 2. tr. 17. resol. 47. & p. 1. tr. 6. resol. 36. requirere duos aureos. Ubi etiam à Soto traditam hanc sententiam, & ab Aragonio probabilem cognitam docet. 3. Quando quis furatur pluribus diversis, requiri quantitatem duplo majorem, quam alias. Diana p. 1. tr. 6. resol. 344. & alii.

Queres 13. An graviter peccent mercatores, & ad restitutionem teneantur, si falso jurent, se hujusmodi merces tanto, vel tanto pretio emisse, si emptor tali juramento falso persuasus merces emat petito pretio? R. Tales utique graviter peccare juxta P. Busenbaum. l. 2. c. 2. d. 3. resol. 7. nisi forsan inadvertentia, & consuetudo excuset. Et monendi sunt, ut ipsi cogitent, an non ægrefferent, si ipsi ab aliis ita deciperentur, Deum non daturum benedictionem, si ob modicum lucrum ita jurent. &c. Ad restitutionem autem saltem ordinarie non sunt obligandi, cum supponatur, illos merces suas adhuc iusto pretio vendere, adeoque nullum jus ementis per hoc lædi, sed tantummodo ita jurare falso, ut ementes inducant ad pretium medium, vel summum, cum alias non darent nisi infimum.

Queres 14. An Confessarius possit absolvere usurarium? R. Cum P. Gob. tr. 7. cas. 18. n. 566. & in appendice: Item Laym. l. 3. tr. 4. c. 18. in Germania communiter non committi propriam usuram; quia hi non exigunt aliquid ultra sortem ex justitia præcise vi mutui, sed dicuntur emere

centum

centum annuum, quatenus vel ipsi alias per pecuniam mutuo datam possent illum centum dari solitum per se lucrari; vel dant alteri, qui hunc centum vel per bona fructifera, vel per certam artem, quam novit, scientiamve lucrari possit: qua reflexione omissa, neglectaque, aequè damnandi essent Germani, ac alii, ut notat P. Gob. nisi eos justificet *recepta consuetudo*, publiceque inducta in bonum Reipublicæ, cui expedit habere plures paratos ita succurrere egentibus, ut P. Haunold advertit tom. 5. de iustit. fol. 204. n. 418.

162 Quæres 15. Si Mercatores se accensent, se avaros fuisse, an graviter peccasse iudicandi sunt? R. Ordinarie non censendos esse mortaliter peccasse, nisi divitiarum appetitus tantus fuisset, ut parati fuerint divitias quoquo modo illicito comparare; quod de illis sine gravi fundamento non est censendum. Potest tamen illis inculcari illud: *sinite, hac nocte morietis &c.* Si mundum universum lucratur &c. Pœnitentia quandoque potest consistere in dandis elemosynis juxta illud: *peccata tua elemosyna redime.*

163 Quæres 16. An divites Mercatores in communibus pauperum necessitatibus officium mendicantium teneantur sub mortali dare elemosynam ex *superfluo* suo statui? R. Aliqui apud Dian. p. 1. tr. 15. resol. 37. & p. 5. tr. 8. resol. 17. tantum sub veniali esse obligationem, cum quilibet prudenter sibi persuadere possit, necessitatem hanc communem pauperum esse ab aliis tollendam, alias non esset necessitas communis, sed *gravis*, vel quasi extrema. Alii tamen cum P. Domin. Viva, Laym. dicunt, esse obligationem *sub gravi*, ita ut qui haberet propositum nunquam subveniendi pauperibus in communis necessitate, mortaliter peccaret: nisi enim subesset *gravis* obligatio in re hac ardua facile contingeret, ut nemo pauperibus succurreret. P. Tambur. hanc taxam probabiliter facit, nempe *Laicos* saltem satisfacere huic obligationi, si *quingagesimam* partem annui redditus in pauperes distribuunt. Aliud est in necessitate *gravi* e. g. quando quis est in periculo incidendi in magnum morbum, aut si quis est ita nudus, ut præ frigore communiter gravis morbus timeatur; aut ubi est tempus *stabilitatis*; sicut enim officium mendicantes censentur esse in necessitate non tantum *communi*, sed *gravi* omnino &c. ita in hac gravi necessitate *divites* tenentur succurrere, si non ex necessariis ad proprium statum, saltem ex *superfluo* suo statui, & cum modico hujus detrimento: patet ex comminatione Christi: *esurivi, & non dedistis mihi manducare.*

Quid Confessario Mariti & Uxoris sit agendum?

Quæres 1. An Maritus graviter peccet, si verbis *contumeliosus* uxorem, & domesticos afficiat? R. Per se quidem mortaliter peccare. *Excusat* tamen sæpius consuetudo, & defectus sufficientis advertentia.

Quæres 2. An graviter peccet Maritus, dum uxorem impedit à S. Confessione, & Communionè? R. Cum pluribus apud P. Busenb. l. 3. tr. 3. c. 3. dub. 53. negative; nisi uxor præcepto ad talia exercitia obligaretur, aut grave damnum ex earum neglectu pateretur.

Quæres 3. An Maritus graviter peccet uxorem graviter *verberando*? R. Si verbera *moderata* sint, & delicto proportionata, non peccare; secus esset de nimio excessu, si qui crinibus trahat, pedibus calcet &c. quia debet uxorem tractare ut sociam.

Quæres 4. Quid Confessario dicendum, dum querit Maritus, an uxori merobibulæ, & nec verbis, nec verberibus corrigende, possit per certum pharmacum *valetudini* non *noxium* tollere appetentiam vini? R. P. Gob. tr. 10. n. 775. Sententiam affirmativam Forneri non esse improbabilem, hoc esse licitum: se tamen *nolle in praxi sequi* &c. Interim n. 773. admittit, posse saltem plebejas merobibulas, aut sectantes consorcia suspicæta post gravem increpationem bis terve frustra factam ita castigare fuste vel pugnis, ut sensus doloris duret ad quatuor vel quinque dies.

Quæres 5. An Maritus sine peccato possit irritare vota suæ uxoris? R. Cum Dian. p. 3. tr. 4. resol. 220. & aliis, maritum per hoc non peccare. Ubi consequenter ait, posse Maritum irritare *votum* uxoris de non reddendo debito & petendo, & ingredienda Religione post mortem Mariti; Imo etiam extendit ad vota matrimonium emissã.

Quæres 6. An Uxor infimo Marito, & si sciret admodum invito, alias tamen pro suo statu satis locuplete, possit forori suæ pauperi modo farinam, jam butyrum, tempore agritudinis vinum dare, ita, ut hæ largitiones per annum ascendant ad summam satis magnam e.g. Sedecim florenorum? R. Quidam Theologus apud P. Gob. tr. 10. n. 300. si cæterotum vel nullas alias elemosynas faciat, vel admodum exiguas, non videtur peccare: Secus si jam alias faciat largas. Diana p. 2. tr. 6. n. 10. & apud P. Gob. ait: quando Maritus est parcus erga egenos, uxori competere jus erogandi in pauperes *viginti* partem annuorum

- nuorum reddituum, adeoque annui lueri. Et maxime si fiat in consanguineos, vel in liberos ex priori matrimonio relictos. Ratio est: quia Maritus tenetur *alere* Uxorem; nomine autem *alimentorum* capiunt elemosyna, donationes moderatae, recreationes honesta. Item spectat ad *decentem* uxoris statum, ipsiusque honorem, ut liberos, fratres, consanguineos non permittat egere. Dian. p. 5. tr. 8. *resol.* 34. cum aliis. P. Gob. ait: dicerem ego tali uxori, si amas sincere tuos consanguineos, & conscientiae tuae quietem, *minue* aliquid de superfluo cultu corporis, recreationis; & applica illud tuis.
- 171 Quares 7. An si uxor post mortem Mariti ex bonis à Marito relictis tantum *subtraxerit*, quantum sufficit ad honestam vitae sustentationem, & medioerem status conservationem, sit obliganda ad restitutionem, si alias creditores ex bonis relictis non possint ex *integro* solvi? R. Cum Dian. p. 5. tr. 14. *resol.* 57. non obligari ad restitutionem. Idque locum habere ait, etsi talis vidua in Iudicio sub juramento, & poena excommunicationis iuberetur proferre relicta bona; quia rem alienam injuste non retinet.
- 172 Quares 8. An, si Maritus, & quidem pro *alenda* uxore & liberis, multa *debita* contraxerit, uxor teneatur ea debita solvere ex sua *dote*? R. Diana cum Sanchez, & Molin. negative: qui ibidem ait, se multos poenitentes in tali casu ab onere restitutionis liberasse.
- 173 Quares 9. Si Maritus propter delictum sit *excommunicatus*, uxor ei possit cohabitare sine peccato, & poena Ecclesiae? R. Cum Dian. p. 5. tr. 9. *resol.* 122. affirmative: ubi tamen *excipit*, quando excommunicatio esset lata *propter ipsum* Matrimonium non *legitime* contractum; aut si cum eo communicaret in *his*, propter *quae* Excommunicatio data est.
- 174 Quares 10. Quid Maritus, & uxor specialiter interrogari debeant? R. P. Segneri in *Instruct. Confessar.* multi dicunt peccata Caroli, sed non dicunt peccata Caesaris &c. quia hi saepe obdormiunt in morte, nec ad peccata *omissionis* attendunt. c. 7. Hinc possunt de frequentibus interrogari. 1. An diebus festis, liberos, & domesticos, ad *Missam*, *Concionem*, & *Catechismam* mittant. 2. An suos liberos *instruere* studeant in rebus seitu necessariis, in oratione, Confessione peragenda &c. 3. An domesticis nihil inhonesti admittant, *occasione* adimant, certis diebus, & temporibus ad preces adhortentur? 4. An nullum *scandalum* illis praebeant, nihil mali imprecantur &c. Adhortatio potest fieri, ut confidentiam suam in Deo

ponant, domesticam pacem foveant, odia, & inimicitias deponant.

Quares 11. An Conjux incurrat casum reservatum, quando Uxor vel Maritus tantum ideo moritur, quod eidem periculose laboranti alter conjux non succurrerit, sed permissive se habuit? R. P. Gob. de *cas. refer.* n. 420. & *seq.* Etsi talis conjux *mortaliter* peccet contra fidem conjugalem, non tamen incurrit *reservationem*: tale enim delictum nimis improprie vocatur *machinatio* mortis, seu in mortem conjugis. Ubi incidenter ex eodem P. Gob. *loc. cit.* nota, non incurrit *reservationem*, qui etsi *enormiter* percutit *novercam* tantum, vel *vitricum*, aut qui proprium Parentem invadentem protrudit à se e. g. vel Matrem suam dejicit in angulum &c. hæc enim in rigore & stando proprietati verborum reservationis, non possunt dici *enormis percussio*.

Quares 12. An uxor possit manifestare defectum *verum*, sed tamén occultum sui Mariti, vel ancillae? R. P. Less. *tr. de Jure & just.* excusari à peccato, si talis manifestatio fiat vel ad *confessum* petendum, vel *justum* dolorem *leniendum*, vel *solatum* petendum, vel *correctionem* faciendam &c. Monet tamen, non esse *nominandam* personam, nisi *nece* sit, nec *pluribus* id manifestandum, si unus juvare possit &c. Hinc excusantur à detractioe, qui subditorum defectus ad Superiorem deferunt ex bona & sincera intentione debita correctionis impetrandæ &c. *Vide infra* à n. 488.

APPENDIX PRO CONFESSARIO CON- FUGUM.

PREFATIO Ad casum Leñorem.

Quamvis præfens & lubrica materia æternam ad clausuram damnanda potius esset, quam verecundis obijcenda oculis; quia tamen perditio hoc fastidio (ubi omnis fere caro corrupti viam suam) notitia hujus materiae piceæ Confessario multum utilis, imo quandoque necessaria est; hinc quæ P. Gobat, alique in suis impresfis universonum oculis legenda subijcere, non erubuit ex his pauca inde & inde collecta, non tam pro industria, quam in cautelam proponere, non ignarus illius triverbii: *Castis omnia callas*. Unde

Quares 1. Quid dicendum Confessario, quando nova nupta quaerit, quid sibi agendum, vel non agendum in *reddendo* debito? R. P. Gob. *tr.* 10. n. 649. & *seq.* Si talis non

non habeat Matrem, quam velit, vel *pro* *verecunda*, non possit interrogare, dicat marito: meum corpus est in tua potestate, quis usus sit licitus, vel illicitus plane ignoro, rogo te, siq. utaris, ut possis in die iudicii reddere Deo rationem. In dubio pareat marito tanquam superiori; proxima dein occasione quaerat Confessarium, utrum illud, in quo obedivit, sit licitum conjugibus, vel non? Poterit etiam Confessarius eisdem dicere sine absurdo, non *durum* tactum & aspectum mutuum partium verecundarum carere gravi culpa, absque pollutionis tamen periculo: abstinentium tamen quoad salvo amore & pace conjugali potest. Ut ad alia particularia descendat Confessarius, non reor consultum, nisi singulariter de illis interrogetur.

183 Quæres 2. An conjugibus sit licita delectatio morosa de copula præterita tanquam de præsentis? R. P. Gob. *tr. 10. n. 674.* cum Sanch. & Perez, *secusse* pollutionis periculo, quando nempe adest ad latus alter conjux, non esse culpam mortalem, etsi fiat membri pudendi commotio, & alteratio absque pollutionis periculo: quia matrimonium à mortali excusans delectationem sensitivæ partis, excusat quoque commotionem illam connaturaliter ex ipsa conflurgentem.

184 Quæres 3. An, & quales tactus, & aspectus conjugibus sint liciti? R. P. Gob. *tr. 10. n. 657. & seqq.* omnes tactus esse licitos, si nempe *ordinentur ad copulam conjugalem*; cui enim licitus est finis, etiam licita sunt media ad talem finem ordinata. Si autem tales tactus fiant ob *solam voluptatem*, & quidem *absque animo perficiendi copulam*, probabiliter sunt tantum venialia. Erunt autem mortalia, si sint ita turpes tactus, ut sint quasi *inchoata pollutio*, & conjuges sint in tali loco & statum *nequeant copulari*, sed securura sit alterutrus vera pollutio. Si autem maritus ita libidinose tangat suam Uxorem, & quidem *ex sine speciali conservandi, & manifestandi finem* amore, & inter tangendum polluat, Sanch. & alii apud Dian. *p. 3. tr. 4. resol. 266. & 117.* negant esse peccatum mortale; quia pollutio tantum per accidens, & præter intentionem sequitur. Si autem conjux tangat se ipsum ex sola voluptate *extra pollutionis periculum*, quia conjugem habet ad latus, est tantum peccatum veniale. Si autem fiat *absente* conjuge ex sola voluptate, est peccatum mortale: quia se exponit *periculo* pollutionis, cum paucissimi sint, qui eandem evitent, quando ita libidinose se tangunt *absente* conjuge, & ubi non adest copia semen effundendi in vas à natura ad hoc ordinatum. Verba, &

Suppl. Theol. Mor. R. P. Schnell.

aspectus cum non sint ita irritativa ad profusionem feminis, possunt sæpius admitti inter conjuges, quam ipsi tactus.

Quæres 4. Quid respondendum Confessario, quando penitens quaerit, an licitum sit inchoare copulam cum Uxore, & postea vel ad morbum, vel abortum evitandum &c. *ex consensu uxoris* se retrahat, etsi ex hoc subinde sequatur pollutio? R. Dian. *p. 6. tr. 6. resol. 37.* apud P. Gob. *hic n. 662.* affirmative, id esse licitum; & idem Dian. apud P. Sporer *hic n. 490.* ita scribit: quidam inchoabat copulam cum Uxore, & postea ob morbi periculum de ejus consensu se retraheret, verum ex hoc aliquando *sequatur pollutio* ex *me* igitur quaerebat, an talis actus esset licitus? Respondi affirmative. Imo P. Gob. *hic n. 667.* admittit etiam in conjugibus impudicos tactus, si fiant *ex causa legitima*, seu ad manifestandum mutuum affectum, etsi *prævideatur* securura pollutio: modo hæc non sit *intenta*, nec sit *periculum consensus* directi in eam.

Quæres 5. An uxor juvencula possit pati tactus turpes à suo viro septuagenario, & ad copulam jam impotente, etsi ipsa exinde sæpius patiatur pollutionem? R. P. Gob. *hic n. 669.* cum illi tactus videantur *facitari ordinariè* saltem sine pollutione, tamen hæc quandoque sequatur præter directam utriusque intentionem; imo cum fiant non *ex mera* libidine, sed *ex justa causa*, scilicet ad testandum, fovendumque mutuum amorem, non peccare mortaliter. Imo Diana *p. 6. tr. 6. res. 37.* ait: neque peccarent conjuges in actu conjugali, quando *ex imbecillitate* natura, vel aha de causa præter intentionem effluit aliquid feminis extra vas naturale. Unde P. Gob. ex Diana supra *quæst. 3. & 4.* citato infert, non peccare conjuges, qui in *signum amoris* se complectuntur, quamvis *prævideatur* securura pollutio; quia affectus conjugalis est sufficiens causa talem actum exercendi.

Quæres 6. Quid dicendum Confessario, quando vir post Matrimonium validum incidit in eam *impotentiam*, ut intra vas foemineum seminare nequeat, vel uxor tam arcta effecta est, ut semen recipere nequeat, ita ut de potestate seminandi intra vas foemineum desperatum sit? R. P. Gob. *tr. 10. n. 591.* si sit *probabilis spes* seminandi intra vas, esse licitum id conari, quamvis per accidens, & *præter intentionem* semen effundatur extra vas: sicut senibus habentibus *aliquam spem* intra seminandi, licitum est uti copula cum *periculo* pollutionis. Si autem non adsit ulla *probabilis spes* seminandi intra vas, nequaquam licitus est conjugalis accessus: his tamen conjugibus liciti

- liciti sunt tactus ad fovendum scilicet *mutuum amorem*, si periculum tamen *pollutionis* absit; alias pollutio, hocipso quod vera copula ipsis sit *mortaliter impossibilis*, esset ipsis voluntaria nec alter evitanda, sicut tamen evitari potest ab aliis conjugibus ad copulam *potentibus*, & ideo si in his pollutio sequatur, tantum per accidens est.
- 188 Quæres 7. Quid dicendum Confessario, quando vir tactibus incitans venerem facit, ut prius *seminet* quam uxor, putans, & volens per hoc impedire generationem prolis? R. Cum P. Gob. tr. 10. n. 597. licet vir ideo *præventat*, ut generationem impediat, non tamen peccabit mortaliter: quia non adest ullum præceptum procurandi simultaneam *feminationem*; nec tenetur adhibere medium certius ad generationem. Et in hoc genere certior Regula non est, quam hæc P. Perezii: *solus ille modus concubendi cum uxore in vase naturali est peccatum mortale, qui aptus est impedire generationem, vel causat effusionem seminis extra vas naturale*: atqui communior, & probabilior opinio fert, generationem non impediri per *feminationem* successivam, seu anteriorem viri; ergo.
- 189 Quæres 8. At quid si uxor, etiam postquam vir jam *seminavit*, dedita *mentem alio vertat*, ut frigidam maneat, & sic impediatur generationem prolis, vel multiplicationem? R. P. Gob. hic n. 597. & P. Sporer cum pluribus, talem uxorem non peccare mortaliter: quia ejus semen *non desideratur* ad generationem: & quia talis congressus ex se jam est aptus ad generationem. Deinde mulier sterilis potest exercere actum conjugalem, etiam si ex defectu feminis nunquam possit *seminare*, cur non ergo etiam talis possit permittere suam frigiditatem, vel eam alia cogitando causare? Hinc habes, uxorem non obligari sub peccato, ut post *feminationem* viri etiam ipsa, adhuc *forte frigida*, in se per tactus vel alia *procuret* *feminationem* propriam.
- 190 Quæres 9. At quid? si uxor jam *seminaverit*, vel jam est ita concitata, ut probabile periculum subit *feminandi*, an potest tunc maritus ad copulam *desistere* non *feminando*? R. P. Gob. tr. 10. n. 592. cum communi apud Sanch. contra aliquos nominatos, virum mortaliter peccare, si datâ operâ *desilat* à copula ante proprii feminis *effusionem*, ubi uxor vel jam *seminavit*, vel *feminatura est*: sic enim non vitaretur pollutio, vel hujus periculum.
- 191 Quæres 10. At si uxor nondum *seminavit*, nec, quia aliunde frigidior, est periculum *feminandi*, & *pollutionis*, effundendo semen extra vas, potestne tunc vir sæpius jam copulam *inchoans* propter timorem prolis eam *abruptere*, & impedire generationem? R. P. Gob. tr. 10. n. 592. cum Sanch. & communiori contra alios, posse virum copulam *coeptam* abruptere ex *consensu* uxoris, modo nec ipse, nec uxor postea semen effundat extra vas, & non fiat *pollutionis periculum*. Quia vas illa *feminei penetratio* absque *feminatione* reputatur intar tactuum partium *inverecundarum*, qui cessante *pollutionis* periculo liciti sunt. Idem est, si vir studio retineat, aut prius effundat suum semen, ne simul cum uxore *feminet*, falso putans sic *impediendam* generationem prolis, ut supra *ques. 7. n. 88.* dictum est. Addit P. Gob. n. 588. sanum est consilium, si conjuges curent, ut semen utriusque effundatur simul. Quare conjugi tardiori ad *feminandum* consulendum est, ut ante concubitum tactibus venerem excitet, ut vel sic possit in ipso concubitu simul effundere semen: non tamen est necesse, utrumque simul *seminare*: quare dum vir semen effundit, non tenetur expectare *feminationem* uxoris. Hinc non peccat mortaliter vir tactibus incitans venerem, sciens se ob id *præmaturus* *femina* *feminare*, etique etiam vas est copulam continuare, quoad uxor etiam *feminet*. Addit P. Sanch. *disp. 17. n. 7. & seqq.* ubi vir *femine* intra vas uxoris *emisso* membrum virile extraxit, licitum est *femina*, que nondum *effudit*, tactibus se ipsam *excitare*, donec & ipsa *feminet*; & hanc doctrinam sibi in *Confessionali* non raro fuisse necessariam testatur P. Sporer *hic*. Ratio autem est: quia illa provocatio feminis est actus conjugalis *perfectio* & *consummatio*; & quia ipsa uxor hoc licite facit, docent plures apud P. Gob. in *appendice* hic, etiam viru licere, quando uxorem frigidam, & nondum *feminantem* experitur, post *expletam* ex parte sua copulam, excitate in uxore venerem, & seu vase virili, seu digitis provocare *femina* *feminationem* ad faciendam prolem *perfectam*.
- Quæres 11. Quis modus *concupiscendi* possit permitti conjugibus? R. Cum P. Gob. tr. 10. n. 590. solum illum, & omnem modum, sive à tergo, sive à latere, seu stando &c. esse conjugibus licitum per se, in quo non est probabile *periculum* effundendi semen extra vas *femineum*. Unde si conjuges congrederentur modo ex *inconnaturalibus* cum *effusione seminis*, aut si ideo hujusmodi modo *inconnaturali* congrederentur, ut proles non conciperetur, esset mortale: quia sicut mortale est *actu* impedire per concubitum *inconnaturalem* positive generationem, ita etiam mortale est, *velle* illam hoc modo *inconnaturali* impedire. P. Perez cum *Dicastillo* apud P. Gob. n. 590. docet, etiam *minimam delibera-*

beratam feminis extra vas debitum effusionem, esse mortale.

- 193 Pro Confessariis junioribus notat P. Gob. n. 585. quando viri à tergo congregiuntur, ita tamen, ut hoc modo non tantum possint attingere vas foemineum, sed etiam penetrare, atque totum semen immittere (ut ponitur, alias semper esset mortale) communiter non esse opus querere, utrum effuderint semen extra vas foemineum, sed potius monendos esse, ut deinceps abstineant à tali modo, qui saltem juxta probabilem aliorum sententiam est peccatum mortale: Item ut parent conscientiae & pudori uxoris, quae forte credit contineri hic peccatum mortale, & tamen fors prae verendum, & mala fide nunquam confiteretur. Ad dit n. 635. caveat Confessarius, ne scrupulum ingerat nobilibus, aut valde ingenuis matronis, quando non parent maritis exigentibus debitum ex mera petulantia àstantibus.

- 194 Quæres 12. An possit Confessarius annuere, si Maritus interroget, an licitum sit accedere ad uxorem suam menstruatam, vel gravidam? & quidem ne superincumbendo noceat proli, ad latus, vel præposito situ? R. Cum Dian. p. 3. tr. 4. resol. 204. & aliis citatis, esse omnino licitum, modo in tali situ non sit periculum totalis effusionis feminis. Nam si aliqua tantum modica pars effunderetur, docet P. Pontius apud Dian. loc. cit. talem modicam effusionem non reddere tunc copulam illicitam.

Quæres 13. Quid Confessario dicendum illi marito, vel conjugii, qui debitum petit ex sola voluptate, cum expresso desiderio, ut proles non concipiatur? R. P. Gob. tr. 10. n. 580. & seq. talem non peccare, nisi venialiter, modo tamen conjuges propter hujusmodi desiderium nihil efficiant, quod prolis conceptioni obstet. Imo universaliter actus conjugalissimus nunquam redditur ex circumstantia finis mortaliter malus, nisi quando ipse finis est mortaliter malus. Unde non peccat, qui utitur debito conjugali in remedium fornicationis, aut ad tuendam, & restaurandam sanitatem, sive ad sit aliud remedium, sive non. P. Sporer p. 4. c. 2. sect. 3. n. 487. ait, non esse hic audiendum P. Sanchez, qui docet, tunc solum esse licitum matrimonio uti ad evitandam incontinentiam, quando alia remedia non sufficiunt &c. cum enim ipsum matrimonium institutum sit in remedium incontinentie, ejusque actus de se sit honestus, cur alia remedia præferri debeant? Esset sane hæc res materia infiniti scrupuli conjugibus, præsertim qui sine spe prolis copulantur, vel quia conjux sterilis est, vel jam imprægnata, & gravis, si tunc non

possent uti matrimonio præcise ad incontinentiam coercendam, sed deberent alia remedia prius querere e.g. jejunium, orationem.

Quæres 14. Quid dicendum Eunucho, qui potest quidem penetrare vas, non autem immittere semen prolificum, an spoletur jure petendi debitum post matrimonium jam contractum? R. P. Gob. tr. 10. n. 606. hujusmodi Eunucho licitum esse, & petere, & reddere debitum, (ne alioquin auferamus decrepitis jus exigendi debitum) etsi talis Eunucho post matrimonium jam semel contractum esset eviratus totus. Videatur P. Gob. tr. 9. cas. 17. n. 419. in append. lit. h. i. k. Nec tamen hinc inferri potest, etiam castratis utroque nempe testiculo carentibus, licitum contrahere nuptias. P. Gob. loc. cit. n. 416. & seq. Aliud est, si tantum careant uno testiculo.

Quæres 15. Quid dicendum, quando vir propter accidentariam indispositionem habet semen ita corruptum, ut nequeat ex eo proles concipi, an illicite petat debitum? R. P. Gob. tr. 10. n. 607. non petere illicitate: alias sterilitas esset impedimentum verum; & omnes viri ac foeminae, quæ petunt vel reddunt debitum in ea cæta vel dispositione (ut quando mulier jam est imprægnata, & gerit uterum) in qua dispositione non potest ex eorum concubitu ob defectum feminis prolifici soboles procreari, peccarent mortaliter, quoties in tali statu copularentur carnaliter &c. quod tam speculative quam practice vocat improbabile P. Gobat loc. cit.

Quæres 19. Si Uxores confiteantur, se debitum aliquoties negasse, semper sint credendæ peccasse mortaliter? R. Hic optime facturum Confessarium, si interroget, cur negaverit? si intellexit causam, ulterius querat, an putaverit esse grave peccatum ex tali causa negare debitum? & ne deinceps frequentius peccet per conscientiam erroneam, dicat illi, an deinceps ex tali causa licite debitum negare possit. Hinc autem

Quæres 17. Quæ possit dari regula, ubi Uxor debitum sine peccato negare non possit? R. P. Gob. tr. 10. n. 611. ex P. Laym. hanc dando regulam: Conjux conjugii tenetur debitum reddere, quando illud serio, insister, & rationabiliter petit, adeo, ut vel semel negare in his tribus circumstantiis simul sumptis sit mortale, P. Sanchez. lib. 9. disp. 2. n. 11. ob materiae parvitetatem vult tantummodo esse veniale, si maritus solitus petere raro, adeoque tantum ter in mense, petat uno aliquo mense quinquies, & uxor hanc quintam petitionem denegat. P. Perez practice sic scribit apud P. Gob. n. 614. sed est solum veniale, quando non semel, sed una,

una, aut altera vice negatur, & quando negatur, exigenti remissa, & quando non tam negatur redditio, quam pro parvo tempore differatur, ut quando exigenti mane, redditur nocte, & contra: aut quando non petitur tanquam debitum, sed tantummodo benevole & amice. Hoc ultimum tamen non videtur subsistere in uxore *verecunda*, quae vix aliter se solet insinuare; similiter apud nobiliores, & probos.

199

Quaeres 18. Quando uxor possit licite negare debitum viro, utpote irrationabiliter petenti? R. P. Gob. n. 615. 1. Quando vir est *ebrius*, phreneticus, vel amens; tunc non petit ut homo sed ut bestia; nisi forte ex negatione sequeretur viri pollutio, ut vult P. Perez. 2. Licite negat, quando non potest reddere sine periculo corporis, ut viro lepra laboranti morbo Gallico, aut semeni viri est noxium Uxori: ita P. Laym. & plures apud P. Gob. n. 615. & seqq. 3. Licite negat, quando periculum est, ne proles jam concepta in utero enecetur per copulam conjugalem. 4. Licite negat tempore *menstrui fluxus*, quo concipiuntur proles miserrimae, aut timetur nasci monstrum: Alii tamen tenent, esse peccatum tantum veniale in hoc casu petere debitum; nullum autem omnino, dum durat adhuc *immundities ex parte* precedenti contra plures Theologos apud P. Gob. n. 595. 5. Licite negat, quando petit *nimis saepe*: censetur autem nimis frequenter petere, quando maritus non contentus nocturna redditione, petit etiam diurnam, idque quasi ex consuetudine: secus si raro diurnam: & ita se respondisse aliquoties testatur P. Gobat. 6. Licite negat, quando prudens, usque peritus Medicus asserit, feminis retentionem uxori futuram noxiam, vel quoad vitam, vel morbum *gravem*, & destructionem formae; aut si petat tempore importuno statim post prandium, vel balneum &c. Nec obest, licet maritus dicat, se versari in *periculo incontinentiae*: Uxor enim se non obligavit ad hoc periculum tollendum cum *periculo suae vitae*: ita plures apud P. Gob. tr. 10. n. 646. in *appendice ltr. d.* Similiter nullum incontinentiae periculum praeponderare potest periculo abortus verosimili, ita ut concubitus eo existente licitus reddatur. P. Sanch. *disp.* 22. n. 1. apud Gob. n. 594.

200

Quaeres 19. An licite negetur debitum, quando Uxor timet, ne proles nimium multiplicetur? R. P. Gob. n. 625. se non meminisse, quod unquam dederit absolutionem praefertenti animum negandi debitum ob *metum difficultatis* in prole nutrienda, marito instanter & serio petente. P. Laym. tamen Sanch. Bonac. & alii apud P. Gob.

n. 623. docent, excusari à reddendo debito, quando est periculum, ne proles nimium multiplicata nutrirri non possit, modo tamen non sit periculum *incontinentiae*. Similiter conjux non potest absque consensu alterius per pollutiones voluntarias, aut peregrinationes alterum privare occasione petendi debitum, si huic imminet periculum incontinentiae.

Quaeres 20. An uxor licite possit reddere debitum, quando novit, se solere proles mortuas vel *leprosas*, parere? R. P. Gob. tr. 7. n. 6. 19. omnino licite reddere, & multo magis tunc, quando timetur, ne proles nascatur *leprosa*, vel alio modo vitiosa, praefertim si ob tale periculum copula esset diu differenda. Rationem dat P. Saach. quia ex una parte conjuges utuntur *jure suo*, ex altera parte melius est proli sine baptismo, & sanitate corporis esse, quam omnino non esse. Si autem hujusmodi mala possent evitari per non diuturnam abstinentiam usus conjugalis, utique differenda esset petitio.

201

Quaeres 21. An conjugibus sit licitum *sub congressum* conjugalem aspiciere pulchras *imagines* ea intentione, ut magis excitentur ad venerem? vel ut similem factum concipiant? an possint pulchrum juvenem sibi imaginari? R. Si non sit *periculum concupiscentiae erga talem* pulchrum juvenem per imaginationem sibi representatum, juxta aliquos apud P. Gob. n. 669. licitum fore talem copulam cum tali imaginatione: quia tamen in praxi talis imaginatio alterius hominis *valde* periculosa est, ideo non facile admitienda est.

202

Quaeres 22. An quando uxor in redditione debiti recepit à viro semen adeo corruptum, ut judicio Medici multum possit obesse valetudini, an possit semen receptum, ne noceat, effundere vel per confricationem, aut commotionem carnis, aut etiam per medicinam expellere? R. P. Fagundez apud Dian. & P. Gob. tr. 10. n. 646. in *append. 1. ma. ltr. e.* affirmative in hunc modum: Uxor, vel quaecunque alia femina *statim post copulam* (secus, si tempus notabile intercedat, & semen sit in *quieti possessione*, semper est mortale) se invertens, ut semen emitat, ne concipiat, peccatum mortale committit, nisi excusetur causa rationalis e. g. periculum mortis in partu, labor magnus, & magnum detrimentum in illo retinendo. Qui sententiae, seu licitae expulsionis feminis *corrupti per medicamenta* saltem etiam subscribit Sanch. & Reginald. apud Dian. p. 3. tr. 5. *resol.* 35. Dissentit tamen P. Gob. cum Jacobo Marchantio, quia ita loquitur: certum est, quod mulier à proprio viro agnita nunquam possit semen expellere

203

ob

ob ullam causam. Similiter nec mulier, quae *consentit in virum non suum*, nec puella ad tuendum honorem suum: est enim novum peccatum mortale *post voluntariam copulam* impedire generationem, vel frustrare finem suum. P. Sporer *hic n. 490.* docet, quod sit speciale peccatum, nempe mollicitate ejicere semen seu ob infirmitatem, seu ne proles nimum multiplicetur, seu ex alio fine, & ad evitandam infamiam. Advertit tamen, Confessarium debere esse *cautum* in interrogando, quando fornicantes non complent copulam, sed semen *extra* vas effundunt, & hoc quandoque faciunt, quia sic putant peccatum diminui per hujusmodi, seu effusionem, seu ejectionem: & ideo caveat Confessarius, ne quandoque hujusmodi ignorantes, & bona fide procedentes faciat *peccare formaliter*, qui prius tantum *materialiter* peccarunt. Aliter sentit Marchantius, quando oppressio est *violenta*, & non *à suo*: tunc enim potest non solum extrahere opprimentis se virilia, licet semen sit effundendum, sed etiam mox *à coita* potest semen expellere: quia hoc est se defendere *contra* invasorem *injustum*, quae invasio, & injustitia adhuc nunc censetur moraliter perdurare in semine illius, qui oppressit. Neque hic casus est extraordinarius hoc arum-noso tempore, in quo milites in quascunque obvias mulieres vim libidinis exerunt. Consentit P. Gob. *hic Dian. p. 7. tr. 5. resol. 31.* cum P. Sanch. *de matr. lib. 2. disp. 22. n. 17.* saltem si hæc ejectio fiat *immediate* post receptionem seminis. Idem docet P. Cardenas in *Crisi Theologica* *propof. 34.* posse nempe violentè oppressam in ipsa immisione resistere, & ita actualem aggressorem suæ castitatis impedire. Ubi autem semen accrevit in foetum, non potest hunc ejicere; quia tunc semen non est amplius aggressor, sed *sunt*, sicut fugientem non possunt occidere, quia tantum *sunt* aggressor.

205 Quæres 23. An si Uxor experiatur, se ordinarie periculum mortis in partu habere, possit sumere medicamentum, ut sterilis evadat? *R.* Non posse sumere tale medicamentum, ut videre est apud Dian. *p. 5. tr. 14. resol. 90.* eoquod non liceat *directe* sterilitatem procurare. Affirmativam tamen docet Torreblanca citans P. Sanch. Arriag. Lopez. quos tamen hoc docere negat Dian. qui *loc. cit.* videri debet.

206 Quæres 24. An si uxor gravida sit, & nullum aliud suppedat medicamentum, nisi per quod factus occidatur, liceat ei tale medicamentum fumere? *R.* Dian. *p. 7. tr. 5. ref. 37.* cum communiore DD. sub distinctione: si foetus sit *animatus*, & speretur etiam *Suppl. Theol. Mor. R. P. Schneil.*

matre mortua ad Baptisimum venturus, hoc non licere. Addit tamen hunc casum *resol. 38. loc. cit. ex P. Sanch.* esse rarissimum & moraliter impossibile, ut Matre mortua foetus adhuc vivat. Imo et si Matre mortua subinde foetus vivus extrahi posset, multi tamen docent, licere Matri medicamentum fumere: quorum sententiam Caspensis apud Dian. *p. 7. tr. 5. resol. 38.* probabilem & in praxi tutam vocat. P. Cardenas in *Crisi Theol. propof. 34.* docet, ex recepta inter Theologos sententia posse Matrem ab *intra-seculo* & ex *gravi morbo* periclitantem adhibere remedia quæ *directe* respiciunt sanitatem Matris e.g. venæ scissionem, balneum, pharmacum purgativum humorum, et si *indirecte* tendant in detrimentum prolis: quia Mater habet jus ad vitam suam tuendam, & factus licet animatus maximum nocumentum accipit à morbo Matris. Intellige tamen, quando Mater *periculose* infirmatur. Si autem Mater tantum periclitetur ab *extraseculo* in fama, minis, nec *indirecte* licet uti his medicamentis ad expulsiorem foetus etiam inanimati: sic enim est sententia damnata. Quod si foetus sit *inanimatus* tunc Dian. *p. 7. tr. 5. resol. 34.* ait, probabilem & in praxi tutam esse sententiam Naldi, Homoboni, docentium, licere ad foetum *inanimatum* expellendum medicam fumere, eoquod vita præsens Matris præster futura prolis. P. Cardenas *loc. cit.* concedit non tantum *indirectam*, sed etiam *directam* expulsiorem foetus inanimati, quando affert periculum Matri in *perpetuo*: quia talis factus inanimatus non tantum est aggressor constituens Matrem ab *intra-seculo* in vita periculo, sed etiam non deservit naturali fini conservandi speciem humanam; nam mortua Matre non nascetur homo. Alii tamen contrarium tenent; & foetum non esse aggressorem; alias etiam foetus *animatus* expelli posset, aut procurari pollutio, quando ex nimio semine timetur morbus. Dian. *p. 7. tr. 5. resol. 34.* cum pluribus docet, licere etiam medicamenta non *directe* tendentia ad expellendum foetum e.g. venæ sectionem, balneum &c. adhibere pro salute Matris, quomvis *indirecte* abortus foetus etiam *animati* simul sequatur. Quam doctrinam Dian. *p. 7. tr. 5. resol. 36.* etiam probabilem extendit ad eum casum, quo medicina applicanda *equaliter* ad salutem Matris, & foetus abortum, tenderet. Idem omnino dicendum pura cum P. Sanch. quando præsens *ultimum* est, an medicina auxilium, an mortem sit allatura. Vide Dian. *p. 7. tr. 5. resol. 35. 6. & 37.*

Quæres 25. Si Uxor contraxit matrimonium cum viro *improportionato* aut alias debili,

K

debili, adeoque advertat ob arctitudinem suam non posse Maritum exercere actum conjugalem, nec tamen velle pati incisionem, absolvi debeat? R. Dian. p. 3. tr. 4. resol. 201. cum aliis affirmative: in isto enim casu est omnino libera ab onere conjugii, & debet eidem post sufficientem probationem concedi libertas alteri nubendi: quia per contractum matrimonii censetur dare jus viro apto, non *inopto*, adeoque in viro respectu hujus *famine* est vera impotentia respectiva & impedimentum *dirimens* saltem respectu hujus viri: alii tamen apud Dian. loc. cit. docent, talem debere pati incisionem.

209 Quæres 26. An Uxor mortaliter peccasse censenda sit, quæ se accusat de osculo, vel tactu verendorum sui mariti? R. Dian. p. 3. tr. 4. resol. 217. cum pluribus, per hoc non peccare mortaliter, quod Sanch. cum Dian. ref. 226. concedit etiam de osculis, ex quibus distillatio securura prevederetur. Rationem dat Diana ex Rodriguez: quia hujusmodi tactus & oscula non sunt communiter *cum periculo* pollutionis; & si tale periculum in aliquibus adesset, esset tantum per accidens. Ubi addit Diana non esse necessario explicandum, se *osculatam* verenda sui mariti; quia esset circumstantia tantummodo aggravans.

210 Quæres 27. An peccati mortalis rea censenda sit Uxor, dum fatetur, se sepe, dum in lecto à marito osculum accipit, pollutionem pati? R. Dian. p. 3. tr. 4. resol. 217. esse probabilem sententiam Zanardi, in tali casu non committi peccatum mortale, quod etiam Sanch. l. 9. disp. 45. n. 25. & *Filiuc.* docent: quia talis pollutio *præter intentionem* sequitur, nec dat operam rei alias illicitæ.

211 Quæres 28. An si uxor confiteatur, se expertam, quoties supina procumbit ex imaginatione copulæ præteritæ mox suborta voluptate plerumque pollutam fuisse, & nihilominus frequenter eo situ (quia ad quiescendum commodior videtur) se ad somnum disposuisse, censenda sit graviter peccasse? R. Dian. p. 3. tr. 5. resol. 22. cum aliis, talem non peccasse: quia in tali casu situs ipse per accidens influit in pollutionem. Idem judicat in casu, quo mulier ob justam causam femur femori imponendo ad pollutionem concitari se sentiret.

212 Quæres 29. Quid faciendum Confessario, si Uxor ægre ad debitum marito reddendum adduci queat? R. Indagandam esse hujus *causam*; si multitudo prolis absterreat, excitanda est in spem erga Deum, qui omnia conservat &c. Si ex *odio* in maritum, admonenda est suæ obligationis, & peccati inde sequentis. Item quæ incommoda oriuntur exinde, nempe rixa do-

metlica, periculum incontinentiæ, rei domesticæ negligentia.

Quæres 30. An Uxores de reddito debito conjugali interrogari debeant? R. Non esse ordinarie de hoc interrogandas; maxime si sint honestiores. Si autem contendant, rixas & odia in maritum non infrequenter &c. poterunt terminis generalibus interrogari, an *debitum* marito *obedienciam* præstiterint? ad quod, si affirmative respondeant, nihil ulterius addatur; bene autem si negative.

Quæres 31. An Uxor graviter peccasse censenda sit, dum reddidit debitum viro petenti, voto castitatis adstrictæ, aut qui incestum commisit? R. Dian. p. 3. tr. 4. resol. 296. cum Sanch. & aliis, Uxorem non peccasse: quia Uxor non cooperatur peccato mariti, sed supposita voluntate peccandi in marito exercet actum licitum; neque enim cooperatur *petitioni* illicitæ, sed hæc supposita cooperatur actui ex se licito.

Quæres 32. Quando maritus ob incestum privetur jure petendi debitum? R. P. Gob. tr. 10. n. 601. ex hodierna praxi post Conc. Trid. tantum illum privari jure petendi debitum, qui *sciens* (tam scientia facti, quod scilicet sit cognata Uxoris; quam scientia juris, quod talis poena sit *annexa*) peccat per copulam *perfectam* cum cognata propria conjugis in 1. vel 2. gradu, nempe cum sorore, vel Matre, aut filia sororis *proprie conjugis*. Idem dicendum de Uxore peccante carnaliter cum mariti consanguineo in 1. vel 2. gradu. Unde non contrahitur hujusmodi poena, qui cum propria cognata, vel cognato rem habuit, aut qui cum affine tantum propria conjugis, aut cum consanguinea propria Uxoris in 3. vel 4. gradu peccavit: aut tandem, qui habuit copulam *tantum imperfectam*, ubi nempe mulier non *seminavit*, nec facta est *permixtio* seminum, ut proles progigni possit, qualis tamen copula perfecta requiritur ad contrahendam affinitatem juxta P. Gob. tr. 9. n. 390.

Quæres 33. An præter dicta non dentur alia, quæ peccantem eum consanguinea propria Uxoris excusent, ne hanc privationem debiti incurrat? R. Cum P. Gob. n. 603. excusare insuper *ignorantiam facti*, si ignoravit committi à se incestum, quia *nesciebat* personam, cum qua peccavit, esse tam *propinquo* gradu conjunctam suæ Uxori: & excusare *ignorantiam juris*; quia nescit talem incestum esse *prohibitum* sub tali poena privationis: poena enim gravis, qualis est hæc, non incurritur ab ignorante. Similiter probabile est, eandem poenam non incurri tamdiu, quamdiu est occultus, & incognitus ille incestus conjugii. Unde tenetur Uxor reddere debitum petenti etiam

etiam tantum interpretative, seu quando libenter uteretur matrimonio, sed præ verrecundia non audet petere.

217 Quæres 34. Quis absolvat ab hac pena? R. Omnes mendicantes, & eorum privilegii gaudentes. Ubi P. Gob. n. 604. advertit, Regulares posse etiam extra Sacramentum poenitentia dispensare etiam cum absentibus. Ac proinde, si Parochus scribat tali Religioso: *peto à Reverentia vestra, ut dispenset cum N. (tacito proprio nomine) in debita petitione: res salva erit, modo Confessarius rescripserit: dispenso, & sublit rationabilis causa, quæ vix potest deesse.* Ubi tamen nota: hæc omnia procedere de a finitate, & commixtione post matrimonium valide contractum; si enim talis incestus fiat ante matrimonium, est impedimentum dimissio soli Episcopo dispensabile.

218 Quæres 35. An etiam privetur jure petendi debitum, qui seu citra, seu propter necessitatem baptizat prolem sibi, suæque Uxori communem? R. P. Gobat n. 605, quamvis talis contrahat cognationem spirituales, probabiliter tamen non incurere privationem petendi debitum.

219 Quæres 36. Quid in genere tactuum, & delectationum liceat viduis? R. P. Gob. n. 675. cum pluribus: has non delinquere graviter, quando recurrente memoria voluptatis, quam olim perceperunt in actu conjugali, gaudent in voluntate, se fuisse illa perfruitas, atque optant, vivere adhuc consors thori, ut porro possent carnaliter permisceri. *Modo tamen ex tali desiderio & recordatione non excitetur in illis, ut fieri amat, commotio carnalis cum periculo habendi in illa complacitiam.* Sententia Valentia contraria quoad hoc ultimum est periculosa. Similiter certum est, viduas, vel viduos peccare mortaliter, dum se ipsos tangunt impudice, vel aspiciunt ad excitandam voluptatem venerem.

§. VII.

De Confessario Sponsorum.

220 Quæres 1. Quid sponsis de futuro sit licitum? e. g. si sponsus consecretur, se sponsam suam sæpius osculatum, & delectationis causâ etiam attractasse, an mortaliter per hæc peccaverit? R. P. Gob. n. 674. ad 1. Sponsam & sponsum non peccare, dum in sola voluntate gaudet, se fruiurum brevi cum sua sponsa commercio carnali: quia voluntas sequitur intellectum; intellectus autem representat hoc commercium futurum, & pro tunc licitum: si autem admitterent sponsi delectationem venerem in partibus inferioribus ex imaginatione copulæ future, pec-

cent mortaliter? quia imaginatio non est abstractiva, & fertur in copulam presentem: est sententia communis. Ad 2. circa tactus, & oscula distinguendum est, an sint impudici, & in partibus impudicis tactus, oscula, amplexus saltem non impudicos secundum consuetudinem patriæ in signum benevolentia, & ad fovendam mutuum amorem in ordine ad matrimonium licite fieri inter sponfos certum esse, ait P. Gob. n. 671. Imo probabiliter etiam adit periculum pollutionis, modo non adit periculum consensus in delectationem venerem. Et hanc sententiam probabillem P. Perezii quandoque in praxi admittere non raro cogitur Confessarius (ut de se testatur P. Gobat) nisi velit tales sponfos dimittere sine absolutione, utpote quibus ægre persuadebit, ut illos amplexus saltem non impudicos nec in partibus impudicis esse mortalia; aut si hæc etiam agnoscat, ut formet propositum efficax hæc evitandi &c. Si autem hujusmodi tactus, etiam non impudici fiant ob delectationem venerem, & non in signum amoris conjugalis, vel pro more patriæ &c. esto non adit periculum pollutionis, probabiliter tamen sunt mortales. Diana tamen p. 2. tr. 17. resol. 6. Sanch. & alii cit. probabiliter docent, talem sponsum non peccare mortaliter, etsi pollutio prævisa sequatur, modo tamen hujusmodi tactus, & aspectus non fiant in verendis, & partibus impudicis, & sine periculo consensus. Rationem dant: quia inurbani haberentur, nisi se ita oscularentur &c. & sicut copula coonestatur à matrimonio, ita sponsalia, quæ sunt via ad matrimonium, coonestant hujusmodi oscula, & tactus non impudicos, ubi non adest periculum consensus in pollutionem inde forsitan sequentem.

Quæres 2. An si sponsa consecretur, se peccasse carnaliter cum aliquo Confessario possit, vel debeat querere, an cum sponso, quem novit? R. P. Gob. tr. 7. n. 242. non esse quidem obligationem interrogandi; cum fornicatio cum alio quam cum sponso facta probabiliter non habeat speciem distinctam malitiam. Interim si Confessarius interroget, aut nominare permittat complicem sponsum, per hoc probabiliter non peccat. Ratio est: quia plerumque sponsa est à sponso inducta ad hujusmodi peccatum: ubi autem complex induxit alterum, ibi juxta omnes potest nominari, nec complex potest talem nominationem ægre ferre; ergo. Tum quia sponsæ admodum grave est incurere apud Confessarium suspitionem peccasse cum altero, & ita juxta probabillem sententiam commisit aliud specie peccatum, quam si cum suo sponso peccasset.

Ubi advertit P. Gobat quando sponsus vel sponsa confitetur prior dicens, se jam esse *promissum uni*, si nihil dicat de peccatis *contra castitatem*, posse Confessarium salvâ conscientia non interrogare quidquam de turpitudine: quia Confessarius saltem tunc liber est ab onere interrogandi, quando non est ipsi verosimile, penitentem omittere aliquid substantiale, atque adeo stante dubio, utrum aliquod peccatum mortale reticeatur *voluntarie*, vel *involuntarie*, potest superferri interrogatione, cum præsertim *dubia* interpretanda sint in meliorem partem. P. Gob. *loc. cit.* nisi velit facere quaestionem tantum *in genere*, an nihil ulterius gravet conscientiam: quia experientia in his desponsatis subinde aliud docet, nempe præviam probationem copulae.

223 Quæres 3. Quid Confessario dicendum, quando sponsa fatetur, se post sponsalia contracta ab alio esse corruptam, & imprægnatam, urgeri tamen à suo sponso *hòrum omnium* ignaro ad celebrandas nuptias, an possit huic obedire, aut an debeat hujusmodi defectum manifestare? R. P. Gob. *tr. 10. n. 374.* talem omnino *debere* hunc defectum manifestare, alias posset timere infelicem exitum futuri matrimonii. Si autem ex tali manifestatione timeret sibi periculum *vite*, vel à suo Patre, vel à sponso, tunc lex naturalis, & jus conservandi vitam, permitteret hic & nunc hujusmodi culpa, & imprægnationis dissimulationem.

224 Quæres 4. An si sponsa nolit amplius contrahere matrimonium cum sponso, eo quod aliam impudice contrectavit, osculatus fuerit, & vicissim ab ea talia tulerit, sit à Confessario absolvenda? R. Esse sententiam communem, talia adhuc teneri cum hujusmodi sponso contrahere matrimonium, & si non velit, non esse absolvendam, ut docet Dian. *p. 3. tr. 4. resol. 282.* quia hujusmodi actus in maribus non ita apprehenduntur, sicut si fierent in fœminis. Interim aliqui *loc. cit.* cum Laym. ita limitant, si tales actus non sint frequentes: si autem frequentiores, possit sponsa resistere: quia tunc indicarent animum sponsi in alteram esse propensum, & timendum esset, ne fidem in futuro matrimonio frangeret.

225 Quæres 5. An sponsa mortaliter peccaverit, ubi morose, & carnaliter delectata est de copula *summa*? R. Communiter Doctores apud Dian. *p. 3. tr. 5. resol. 2.* talem mortaliter peccasse. Ratio est: quia sicut actus externus veneris respectu sponsæ aut viduæ non est licitus *nondum constante matrimonio*; ita nec delectatio de tali actu. Maxime, quia exinde motus concupiscentiæ facile excitatur, & inde

periculum consentiendi vel directe vel indirecte in concupiscentiam mortaliter peccaminosam. Aut enim talis mulier est *gravis, & pia?* & tunc utrius non admittet, vel certe non fovet ejusmodi delectationem in animo: si autem est *levis*, utique magno periculo se exponit mortaliter peccandi. *Vide quæst. 1. n. 220.* Alii tamen probabiliter *loc. cit.* apud Dian. docent, talem non peccare mortaliter: quia cum actus de futuro sit licitus, etiam delectatio inde secuta censeri illicita non debet, *saltem, si solum desideret*: vel affectu simplicis complacentiæ approbet; idem docent de vidua respectu copulae *præterite*.

Quæres 6. An Confessarius peccet non 226 interrogando sponsum de fornicatione habita; quam tantummodo scit ex confessione præcedente ipsius sponsæ? R. Confessarium posse *dissimulare* saltem in his casibus. 1. Ubi prudenter judicat, talem penitentem esse hoc crimen *jam confessum* alteri: aut quando non potest interrogare absque *indirecta* revelatione sigilli; aut quando confessionem criminis urgendo injicit penitenti suspicionem de confessione complicitis e.g. si penitens sciat suam sponsam, cum qua peccavit, eidem Confessario esse confessam, & consequenter ex hujus confessione ita se urgeri; tunc enim omnino indirecte frangeretur sigillum, & confessio fieret odiosa. Maxime cum Confessarius non magis teneatur credere sponsæ quam sponso. Si tamen aliunde quam ex complicitis confessione, & quidem certo nosset, eum mentiri, peccare absolvendo, utpote indispositum. Si vero suspicetur, omitti tale peccatum ex mera obligatione, aut *ignorantia inculpabili*, quia non putat esse peccatum mortale, probabile est, te non obligari ad eum interrogandum, modo tibi *confiteri*, illum diligenter excussisse suam conscientiam. Huc applicare potest, quod Reverendissimus Ralsler docet, nempe Sponsum non peccare mortaliter, si, ne apud suum Parochum, cui confiteri necesse est, jacturam faciat bonæ suæ astimationis, partiatur suam confessionem, & prius graviora peccata confiteatur alteri e.g. mendicanti, & leviora post suo Parocho.

Quæres 7. Quid si sponsi sub titulo sponsaliorum sæpius conveniant, se non tantum osculentur, vel attrecent in partibus non *impudicus* in signum mutui amoris, & absque periculo pollutionis, aut consensus in commotionem venerem, de quibus supra *quæst. 1. & 5.* sed etiam admittant tactus omnino *impudicos*, aut copulam imperfectam &c. & quidem sæpius, an absolvendi? R. Tales serio adhortandos, ut proxime contrahant Matrimonium ad hujus-

hujusmodi peccata evitanda. Si hoc non possint, vel ex causa rationabili non adhuc velit, tunc obligandi sunt non quidem ad omne consortium deinceps evitandum, (cum hoc omnino durum esset, nec facile acceptaretur) sed ad illud saltem consortium evitandum, ubi haectenus erat occasio proxima, & plerumque peccati; & si hoc, nempe ex occasione proxima facere remotam serio adpromiserint, absolvi possunt, velut alii recidivi, & consuetudinarii, ut p. 1. §. 6. g. 14. supra diximus. Circa firmitatem & efficaciam propositi in hujusmodi sponsis, & occasione proxima evitanda videri possunt, quae p. 1. §. 4. quae. 6. n. 52. diximus? P. Laym. apud P. Sporer notat casum, plus quam oportet frequentem: Quando quis volens peccare carnaliter usque ad consummationem, exercet plures actus impudicos tactum &c. tam antecederet ad copulam, quam etiam consequenter absque intentione tamen ad moram copulam inchoandam, non debere hos omnes actus in confessione seorsim narrare, sed sufficere, si dicat, *semel fornicatus sum &c.* tum quia propter unionem & continuationem cum uno sine principaliter intento sunt unum numero peccatum: tum quia *difficiliter*, & vix decenter à penitente explicari possunt, minus à Confessario curiose interrogari, ne penitenti ansam præbeat cogitandi, etiam ipsum Confessarium in hac materia olim esse verfatum &c. Ait tamen P. Sporer, talem non satis dicere, per *to semel fornicatus sum*, cum impossibile videatur, plures totius noctis turpitudines sub uno actu fornicationis uniri, sed debere addere saltem *moram* temporis.

229 Quares 8. An sponsus, qui cœpit cum sponsa fornicari, licite desistat ab illo actu, antequam semen effundat, quamvis sponsa, cum qua inchoavit copulam, vel jam semen effuderit, vel effusura sit? R. P. Gob. tr. 10. cas. 15. n. 593. non tantum posse licite desistere à malo cœpto, sed etiam ad hoc teneri, antequam ipse semen effundat, & quidem juxta Dian. quamvis propter naturæ impetum semen sit effundendum extra vas naturale, aut etiam si femina jam feminarit: quia *omni tempore* antequam completam copulam & fornicationem tenetur desistere, & eam non consummare? Unde eo casu pollutio non censetur volita, sed tantum permessa. Consentit etiam P. Lels. de iure, & just. l. 4. c. 3. dub. 7. n. 55. quia quis omni momento tenetur opus pravum abrumperere: effusio autem seminis forte extra vas est tantum per accidens, & præter intentionem, cum sola abruptio operis mali intendatur: sicut tenetur quis abstinere à copula, etiam dum se ad

Suppl. Theol. Mor. R. P. Schmell.

illam preparaverit, esset ita concitatus, ut nisi pergat, sit futura effusio extra vas.

Quares 9. An, si sponsa per oscula, arrhas quasdam, & sponsalitia dona acquirerit, teneatur ea restituere, si non sit virgo. R. Diana p. 8. tr. 6. resol. 25. cum Sanch. non teneri ad restitutionem. Rationem dat: quia valet donatio, ubi non datur error in causa principalis donationis, sed in aliquibus tantum circumstantiis, licet illæ tales sint, ut si cognita essent, donator non donaret, nec vellet donationem valere, ut patet, & qui elemosynam donat alteri stipendium, quem tamen ignorat esse divitem, aut Lutheranum e.g. & quo cognito non donasset: ergo error in circumstantia Virginitatis non vitiat donationem arrharum, vel sponsalitia largitatis; maxime quia sponsa per osculum jam accipit gravamen, difficilius nubit, rubore suffunditur.

Quares 10. An sponsi debeant instrui & in quibus? R. Instructionem sponsorum in rebus fidei convenientius relinquij Parocho, & remitti ad Examen, quod premiti solet, antequam fiant denuntiationes &c. in rebus matrimonialibus possunt sponsæ remitti ad suas Matres &c. velut p. 2. §. 6. in append. quae. 1. n. 181. diximus.

§. VIII.

Quid in Confessione Mulierum solutarium observandum sit?

Quares 1. De quibus mulieres solute interrogandæ sint? R. Ordinarie interrogandæ videntur de imprecationibus, ira, impatientia, juramentis, detractione, turpiliquis, cogitationibus inhonestis, & an nihil contra castitatem deliquerint?

Quares 2. An mortaliter peccaverint, ubi se accusant, se diebus festis ad vitandum otium, aut ex aliquali necessitate vestes reparasse, lavisse? R. Diana p. 3. tr. 8. resol. 8. cum pluribus, tales non peccasse mortaliter. Ubi addit, neminem peccare mortaliter, qui duabus tantummodo horis laborat die festo, imo nec eum, qui suis domesticis præcipit, ut unam, vel alteram horam laborent. Si in hac re putaverint committi peccatum, omnino instruendi sunt de suo errore, ut diximus p. 1. §. 3. quae. 2. & p. 2. §. 2. quae. 11.

Quares 3. An si Virgo aliqua sciverit, se lascive concupiscendam, & tamen exierit ad Sacrum audiendum, peccet graviter? R. Probabilius talem non peccare graviter, nec habere ullam obligationem omittendi Sacrum propter talem causam: quia

L cum

cum habeat *ius* ad Sacrum audiendum, non debet se illo privare propter vitandum periculum peccati alterius, quod ipse ex *malitia* committit propria, & est scandalum acceptum, non datum, nec intentum, licet sit *prævisum*.

235 Quæres 4. An si otiosum conatum adhibeat, lavando faciem, aut alienis criminibus utendo, peccet graviter, si hoc faciat ex *intentione*, ut viris placeat, licet eorum lasciviam non intendat? *R. Dian. p. 2. tr. 15. ref. 30.* cum Sanch. & aliis, talem non peccare; quia etiam in tali casu utitur iure suo. Interim in *praxi* vix fiet iste ornatus *absque* prava intentione.

236 Quæres 5. An, si sciat, in *choreis* ab aliquo tangi in manibus quidem, at intentione mala, comprimique, simulque advertat, se in talibus tactibus pati pollutionem, possit sine peccato choreas frequentare, ideoque hujusmodi tactus permittere? *R. Dian. p. 3. tr. 5. refol. 22.* cum Sanch. & aliis affirmative, hoc posse, modo tamen ab sit *periculum* consensus. Addit Diana, mulierem neque etiam tunc peccare, quando verenda a sanguine menstruo purgans *præter intentionem* patitur pollutionem; neque enim tenetur ab actu licito abstinere, ne actus illicitus *per accidens* sequatur. Idem respondet P. Lefs. in casu, ubi mulier advertens se tangi ab alio *affectu libidinoso* in manu, vel aliis partibus exterioribus *honestis* juxta morem patriæ e.g. in adventu, vel recessu amicorum, vel osculum figi, non tenetur sub mortali hujusmodi osculum, vel tactum *partis honestæ* refugere, etiam si impurum alterius animum noverit. Ratio est: quia actus hic per se est licitus, & *prava* alterius intentio est *per accidens*: maximè quando subest causa e.g. amicitia, consuetudinis patriæ, hæc admittendi; sicut potest quis admittere causâ curationis tactum partium ferretarum, etsi prævideat pravam animum chyrurgi. Interim *ex lege charitatis*, ne alter peccet, tenetur quis hujusmodi actus declinare, si commode possit.

234 Quæres 6. An si Virgo *more patrio* recepto, vel recens introducto incedat peccatore nudato &c. sit absolvenda? *R. Plures* apud Dian. p. 2. tr. 15. ref. 30. talem non peccare, & absolvi posse; quamvis dicant, eam, quæ talem morem *introduxit*, graviter peccasse, & quantum fieri potest ejus imitationem dissuadendam esse.

235 Quæres 7. An si Virgo confiteatur, se fornicatam esse, teneatur aperire circumstantiam amissæ primo virginitalis? *R. Dian. p. 1. tr. 7. refol. 11.* cum aliis *negative*: quia juxta probabilem hæc circumstantia est *tantum aggravans*, non speciem mutans.

Similiter ex confitente se carnaliter commixtam cum proximo *cognato*, Confessarius non debet quærere, an sit frater, vel Patruelis; quia *gradus* consanguinitatis probabiliter non differunt specie. Similiter non debet quærere, an non sit forte sponsa promissa alteri jam in matrimonio: quia frangere fidem sponsalium, probabiliter non est distinctum *specie* peccatum ab alia fornicatione. Idem est, si Virgo primo patiatur pollutionem: licet enim tunc perdat virginitatem ut virginitas est, non tamen prout dicit integritatem signaculi.

236 Quæres 8. An meretrix, vel mala Virgo, dum est in actu fornicationis se retrahere possit ante spermatisimum, licet prævideat sic semen extra vas naturale esse effundendum? *R. Sententiam* probabilem apud Dian. p. 6. tr. 6. refol. 37. affirmare, hoc esse licitum, sicut §. *præced. quæst. 8.* ex P. Gob. diximus, sponsum non tantum posse, sed etiam *debere desistere* à copula inchoata, & licet mulier jam feminaverit, vel feminatura sit. Consentit P. Lefs. & hoc dicit cum P. Sanch. *lib. 9. de matr. d. 19. n. 7.* verius esse: Ratio est P. Lefsi præter supra dictam n. 229. est hæc: quia ante spermatisimum actus est solum inchoatus, & imperfectus in genere luxuria; ergo voluntarie *continuando* committit novam culpam: nam finis & consummatio operis illius est in seminatione: maxime quia in seminatione est injuria prolis. Deinde ista subtractio non est positive contra naturam generationis sed tantum negative, quia actus inchoatus non completur, cuius rei tamen subest *justa causa*, sicut ex justa causa etiam maritus potest se retrahere. Imo ait, eo casu omnino *teneri* se retrahere: quia omni tempore ante completam fornicationem tenetur *desistere*, & eam non consummare; undè eo casu pollutio forte subsequens non censetur voluta, sed tantum permissa. Sicut Propof. & alii concedunt, conjuges ab actu conjugali & inchoata copula se posse retrahere propter morbi periculum, licet propter nature incitationem putetur secutura pollutio: quia hæc non est in se voluta, ut ponitur, & ex justa causa permittitur tantum, Vide supra n. 185.

237 Quæres 9. An, si post fornicationem peractam statim mingat, putans vel volens sic impedire generationem prolis, an peccasse censenda sit? *R. Dian. p. 3. tr. 5. refol. 15.* talem peccare mortaliter propter *intentionem malam*, & conscientiam *erroneam*; quia non apparet, quare talis mulier delibere mingat eo tempore, nisi ut problem impediat; hoc autem utique peccatum grave est. Alias mingere post talem actum

actum non est peccatum absque tali prava intentione, ut plures docent apud Dian. loc. cit. quia revera per hoc non impeditur generatio prolis: quandoquidem, ut Sylvester Verbo debuitum n. 6. & Conradus p. 2. q. 315. ajunt apud Dian. matrix mulieris habet vim attractivam, & retentivam feminis, unde frustra post coitum mulier, & maxime meretrix mingit, ut illud foras emittat.

238 Quæres 10. An mulier possit semen in fornicatione receptum iterum ejicere vel per conficationem, aut commotionem carnis, aut per medicinam illud expellere? R. Ex dictis p. 2. §. 6. in append. quæst. 2. n. 203. Si voluntarie passa est fornicationem non posse, aut, si semen per aliquod tempus in quieta possessione fuit. Si autem mulier violenter esset oppressa, juxta Dian. p. 7. tr. 5. resol. 31. & alios, post hoc facere absque peccato saltem immediate post receptionem feminis.

239 Quæres 11. An si meretrix se accuset, se per aliquot annos esse expositam numerando e. g. tres, debeat ulterius de numero interrogari? R. Dian. p. 3. tr. 4. resol. 93. si alias certus numerus assignari non possit, sufficere, si dicat certum tempus, vel quoties in anno, mense circiter &c. De speciebus tamen, & circumstantiis speciem mutantibus (cum hæ explicari facilius possint) omnino interrogari debet, an cum soluta, vel conjugatis, clericis &c. aut contra naturam crimen admiserit. P. Segneri in Instru. Confess. c. 2. ait: quando certus numerus sciri nequit, sufficit probabilis; perquire in genere tempus, seiscitare, quoties per mensem, aut hebdomadam illud committere sint soliti? Imo circa quosdam actus internos odii, luxurie &c. nihil atinet, saltem ordinarie in longioribus confessionibus ita rigide frequentiam examinare, quia plerumque explicari non potest absque periculo errandi, sive per defectum, sive per excessum; sed satis erit habere rationem temporis, quanto quis in discordia vixerit, quanto quis mulieri vel concubinae cohabitaverit, vel fuerit familiaris? neque, enim novum est, res, quæ ad calculum solent numerari, expendere ad mensuram. Addit P. Sporer: Inde Confessarius melius cognoscat statum & malitiam peccatoris, quam si poenitens pro redimenda vena urgentis, torquentisque Confessarii velut divinatorie dicat, plus centies, plus millies peccavi, cum tantum numerum tam parvo tempore percurrisse videatur impossibile. Hinc ex communi apud P. Gob. & Sporer: qui domi habet concubinam, satis dicit, integro mense, anno habeo concubinam, & ea usus sum velut uxore. Item qui solet concupiscere

240

quasque passim obvias, satisfacit aperiendo hanc suam consuetudinem, & species principales, an frequenter conjugatas, an cognatas, sacras &c. Item qui toto die loquitur de rebus turpissimis sine delectu circa materiam, vel focios amantes, & natum inde scandalum, satisfacit aperiendo suam consuetudinem; & quamvis talis consuetudinarii ita generaliter & confuse confessi tutius agant, si postea deveniant in notitiam determinati numeri & speciei, eadem peccata distinctius confitendo; hanc tamen obligationem plures Doctores apud P. Gob. & Sporer non agnoscunt; quia in illa generali & confusa confessione Confessarius sufficienter potuit formare de his morale iudicium, & ita directe absolvere.

241 Quæres 12. An, si persona soluta se accusent de turpibus delictis, non debeant ulterius interrogari? R. Utique debent interrogari, an habuerint advertentiam, plenam complacentiam? si hoc, iterum querenda sunt de numero, idem de qualitate personarum, an soluta, ligatæ, cognatæ &c. ut dixi p. 1. §. 2. q. 6. n. 13.

242 Quæres 13. Quid in dubio advertentia, vel plenæ complacentia præsumendum sit in persona soluta? an plenus consensus, vel non? R. Id desumendum esse ex inclinatione & modo vivendi talis personæ, & ex conjecturis, quas dedimus p. 1. §. 2. quæst. 7. n. 15.

243 Quæres 14. An sponsa soluta sapius recidivantes absolvi possint? R. Ex dictis p. 1. §. 6. quæst. 14. n. 38. affirmative; si serio emendationem promittant, ostendant remedia adhibuisse, & ex occasione proxima faciant remotam. Secus res est omnino periculosa. P. Card. Hoff. 30. c. 4. art. 2. docet, in materia luxurie non sufficere extenuare periculum formale per actus internos, sed requiri, ut quis declinet occasiones externas, si ei sit moraliter possibile. Ratio est: quia cum in hac materia obstant passio vehemens, acris suggestio, habitus vitiosus tanquam hostes validissimi, consensus fragilitatis suæ ex lapsibus præteritis, credere debet, suos actus non fore satis robustos &c. Maxime quando habet aliud medium, nempe fugiendi occasionem externam: unde, si hoc medium, dum facile, & moraliter potest, non amplecteretur, censeretur velle ipsum peccatum, nec posset sperare speciale Dei auxilium, quando sua sponte ingrederetur occasionem tam periculosam, & tam facile sibi vitandam &c. Aliud est, si occasio externa non potest sine urgentissima causa evitari, ut infra dicitur n. 249.

244 Quæres 15. An, si loquantur turpia, sine querenda de numero audientii? R. Probabiliter negative ex dictis. p. 1. §. 2. q. 11. n. 22.

44
245 Quæres 16. Quid Confessarius interrogare debeat in personis *luxuriose* viventibus? R. Non debere plura quærere, quam quæ certo novit à poenitente omitti, aut quæ committeri fieri ab his solent. *Vid. p. 1. §. 2. quæst. 19. n. 36.*

246 Quæres 17. An mortaliter peccasse judicandi sint, qui tentationi quidem resistunt, sed *neglenter* tantum, & tepide? R. P. Gob. *tr. 7. cas. 7. n. 338.* quando mihi obtingit poenitens, quem novi alias *horre-re mortalia*, si talis confiteatur, se turpi cogitationi habenti pravam motum *neglenter* resistisse bis, vel ter, præsumo negligentiam non fuisse mortalem, nec ulterius interrogo. At quando novi esse *valde lubricum*, præsumo de mortalitate negligentia, sine scrupulosa examinatione, an illa negligentia habuerit complacentiam in ea voluptate &c. Videatur in Confessione *Monialium quæst. 2. n. 442.*

247 Quæres 18. An mulier possit servare illa munera, quæ ab amato accipit sub spe fornicationis, quam tamen illa nunquam admittere cogitat? R. Dian. *p. 2. tr. 16. resol. 38.* omnino posse servare, nec teneri ad restitutionem. Rationem dat cum aliis: quia nullus est amator, qui non erubesceret, si talia remitterentur: vere enim ea donat, licet ex fine malo; & femina ea non accipiunt *sub pacto*, seu tanquam *pretium* impudicitia, sed tanquam incitamentum tantummodo. Contraria sententia imponens restitutionem est etiam probabilis apud Dian. *loc. cit.* Card. Lugo *disp. 18. sect. 3. de Jure, & just.* ait, esse contra morem honestarum feminarum talia munera accipere, nec talem posse excusari à peccato *scandali*, & contra *charitatem* proximi; talis enim acceptatio *munusculorum* confirmat amalum in persistenda mala sua intentione cum spe victoriæ aliquando obtinenda. Imo raro præsumi potest, hæc dari absque pacto saltem *implicato* in malum: jam vel femina *habet* intentionem satisfaciendi male sollicitationi? & tunc jam peccat contra castitatem; vel *non* habet? & tunc peccat contra justitiam & fidelitatem accipiendi, & retinendo absque intentione implendi conditionem, sub qua solummodo datur. Excusat subinde specialis amicitia, vel desiderium honestarum nuptiarum.

248 Quæres 19. Quid circa exhortationem, & poenitentiam imponendam? R. Adhortationem debere esse suavam, & *efficacem* ex poenis inferni, & aliis à Deo infligi solitis. Poenitentia potest esse frequens confessio, & communio, & preces ad certum tempus persolvenda.

249 Quæres 20. Quid sciendum, quando occasio externa non potest facile evitari

e.g. filiusfamilias non potest ejicere ancillam, vel ancilla non potest relinquere suum servitium? R. Card. *disp. 39. c. 4.* tales debere *extenuare* periculum *formale* peccandi per actus proprios, scilicet per magnam detestationem peccati, intentum propositum, preces ad Deum, ut hoc modo ex occasione *proxima* faciant *remotam*, dum aliter non possunt fugere circumstantiam, & occasionem *externam*. P. Coninck apud Carden. hunc modum præscribit: Tali igitur non *potenti* fugere occasionem *externam*, injungenda omnia media, quæ possunt ab eo peccato avertere, & firmiter præcipiendum, ut caveat suo *complici* sine necessitate loqui, præsertim in loco *soltario*; & ut quoties cum eo peccaverit, certam aliquam poenitentiam subeat: deinde ut & ante absolutionem, & postea etiam sæpius per diem coram crucifixo *proponat* omnino tale peccatum vitare. Pergit P. Coninck item ut *frequentius*, & eidem sacerdoti confiteatur &c. & si promittat, omnia hæc facturum se, poterit *semel*, aut etiam *secundo*, si *reincidat*, absolvi. Addit P. Card. tales sæpius à prosecutione occasionum peccandi deterritos, si Confessarius *be* *difficilem* ostendat ad impendendam absolutionem, significans quam indigni sint absolutione. P. Segn. in *instrucl. Confessar. c. 5.* ait: Ille, qui est in occasione *proxima involuntaria*, & quam moraliter non potest deserere, si loco *supra* moraliter *impossibilis* (velut filiusfamilias non potest ejicere ancillam complicem) adhibeat hic præscripta, potest absolvi, quia talis non censetur velle periculum saltem proximum: non peribit autem ille, qui *tantum est* in periculo, sed qui *amat* periculum. *Ecl. 5.*

251 Quæres 21. An possit absolvi, qui habet occasionem proximam *voluntariam*, & quam facile possit expellere &c. antequam eam *actu* expellat? R. P. Carden. *differt. 40. c. 5. art. 4.* non posse absolvi; rationem dat, quia nemo se eripit à periculo necis per hoc, quod proponat fugere de futuro, nisi statim fugiat; ergo etiam ad rectam dispositionem poenitentis non sufficit propositum se eripiendi à consuetudine seu periculo in *futurum*, sed debet *statim* se eripere, seu voluntatem habere non permanendi in periculo infringendi suum propositum, quale tamen periculum infringendi propositum esset, nisi *statim* se eripiat. Hinc P. Dicastillo *de Pœnit. disp. 6. dub. 19. n. 336.* ait: Ego sane vix crederem alicui, quantumvis affirmanti firmissimum propositum, & magnum dolorem, si simul, cum *passi*, nolit tamen se à tanto periculo liberare, nec *signis* est, cui credatur: est enim retentio concubinae in omnium sententia occasio satis periculosa, cui se exponere sine

252 sine causa (Card. ait, *sine necessitate urgentissima*) satis indicat, non esse verum illud propositum. Unde Card. ait: Talem, qui non vult, cum tamen *possit*, expellere, nec prima, nec secunda, nec tertia vice esse absolvendum: eodem enim modo possit isti, quod & septima & octava vice possit absolvi &c. Et asserit, talem sententiam subjacere damnationi, cum talis *voluntarie* velit permanere in occasione peccandi, consequenter in periculo infringendi factum à se propositum. P. Segneri in *Instruct. Confessar. c. 5.* ait: etsi Confessarius ad extraordinarium dolorem, & efficacem voluntatem deserendi occasionem possit secunda vice absolvere, *antequam* eam occasionem deserat, velut *Judex*; non tamen hoc potest tanquam *Medicus*, dum illum relinquit in Draconis faucibus.

253 Quæres 22. Quæ necessitas vel impossibilitas excuset à deserenda occasione proxima? R. Cum P. Card. dissert. 40. c. 7. a. 2. & 3. sola necessitas, vel physica, vel moralis, ita ut tunc stante *tab* necessitate teneatur extenuare periculum proximum, & facere remotum per actus internos delectationis &c. Si nec hoc sit possibile, fuga, & mors potius subeunda est cum causa Susanna, quam peccatum. Vide supra n. 243. P. Segn. in *Instruct. Confessar. c. 5.* ait: ad cognoscendum, quamnam difficultas & moralis impossibilitas sit *sufficiens* ad hoc, ut quis non teneatur fugere occasionem *externam*, sed tantum adhibere actus & *indultrias internas*, debere determinari per prudentiam Confessarii, qui debet expendere damna tam circa vitam & honorem quam circa bona fortunæ emergentia, si deberet occasionem deserere, vel ejicere. Pro praxi ita loquitur: Quando quis reperit *majorem difficultatem* in deserenda occasione (intellige, quia sic deberet insolitum damnum pati, vitæ e. g. honoris, vel fortunæ) quam reperiat etiam stante occasione fugiendi peccatum, ita ut *facilius* etiam in ipsa occasione actuali peccatum devitet propter applicatas internas industrias & actus, quam possit ipsam occasionem deserere, tunc censetur *moraliter impossibilis* fuga, & desertio occasionis. Ultimatum in hac re consilium est, confugere in his angustiis ad Deum pro assistente sapientia, ne in tanti momenti negotio excedat Confessarius austeritate, aut indulgentia.

254 In dubio tamen, an sit major difficultas deserendi occasionem, aut *evitandi* peccatum stante occasione, eligat Confessarius partem rigorosam, nempe deserendi occasionem; quia hæc cedit in majorem penitentis favorem: aliunde enim tenetur fugere, si non omnem conversationem in

Suppl. Theol. Mor. R. P. Schuell.

genere, saltem eam, quæ respective, & respectu sui est periculosa. Hinc addit *cit. loc.* noli igitur admittre illos prætextus, *est domini necessaria*, non invenitur *malum parvis felicitatis*: illius dimissio dat hominibus ansam loquendi &c. subistis enim prætextibus latet sceleratam illud *noto*. Nec est paritas cum recidivis e. g. se poluentibus &c. qui absolvuntur, etsi promissis non steterit: disparitas enim est; quia occasio *externa* uno istu tollitur, si quis efficaciter velit: e contra passiones *interne* in recidivis non ita uno actu vincuntur, & ita relapsus recidivi non clare arguit defectum propositi, sed potius naturæ fragilitatem, sicut tamen relapsus & perseverantia in occasione externa, quam uno actu posset quis tollere, modo efficaciter vellet; juxta illud: *Ejice ancillam, & silium ejus.* Item: *Doride, & regnabis.*

255 Quæres 23. An penitens interrogatus de consuetudine peccandi, teneatur eandem fateri, etsi hæc non sit speciale peccatum? R. P. Card. *hic dissert. 39.* affirmat: ratio est; quia Confessarius habet jus inquirendi de his, quæ conducunt, ut cognoscat, an adit propositum sufficiens: atqui ad propositi sufficientiam cognoscendam conducit, ut sciat, an penitens habeat consuetudinem peccandi, & an velit eam amputare? ergo. Deinde sunt aliquæ consuetudines, quæ asserunt periculum & occasionem *proximam* peccandi mortaliter, ut est consuetudo jurandi, detrahendi &c. cum periculo scilicet vel pejorandi, vel cum gravi damno famæ &c. In his Confessarius debet interrogare, et examinet, an sit ejus generis, quæ asserant talem occasionem proximam, & quarum tentatio constituat speciale peccatum. Et hanc sententiam de interroganda, & fatenda consuetudine P. Card. vult esse veram, five penitens sit vir rudis, five doctus: nam ait contra aliquos Doctores: vel ille vir doctus sua doctrina ostendit Confessario adesse sufficiens propositum, & non indigere ulteriori interrogatione, & tunc ipse Confessarius cessabit interrogare: si autem non satisfacit, Confessarius ad se certificandum de sufficientia propositi necessario interrogabit de consuetudine &c. P. Segn. in *Instruct. Penit. c. 11.* ait: non contentus es dicere Medico, *Domine hæc nocte laboravi febre*, sed addis insuper, *tot jam sunt menses, quibus me febris nunquam deseruit*: cur ergo non etiam candide non interrogatus edideris, quanto tempore peccato deditus vixeris? aut consuetudini adhaeris? Talia in ore apparent peccata tua, qualia inveniuntur in corde, ne occasionem præbeas supremo Judici post hanc vitam corrigendi judicium hoc à se institutum, &

M

re-

256 retractandi. P. Carden. *hic disert.* 39. tres assignat consuetudines, quas docet esse *speciale & distinctum peccatum* ab ipsa consuetudine, adeoque in confessione scorsim explicandas, ut est *consuetudo iuranda voluntarie retenta*, quæ quidem tantum incipit per peccata venialia, crescit tamen usque ad *periculum peccandi seu sine advertentia ad veritatem vel falsitatem*. Deinde *consuetudo impreccandi voluntarie retenta*, quæ incipit per varias impreccationes sine desiderio damnum inferendi, tandem crescit, usque dum fiat *cum periculo impreccandi ex animo*. Tandem *consuetudo detrahendi*, quæ licet incipiat circa levia, solet tamen crescere usque ad *periculum gravium detractionum*.

257 Quæres 24. An Confessarius possit absolvere consuetudinarium e. g. se voluntarie pollutentem ex propria fragilitate absque occasione extrinseca? R. P. Card. *hic* affirmative, si Confessarius videat poenitentem habere veram displicentiam de peccatis præteritis, & firmum propositum non peccandi deinceps. Interim etiam potest negare, & differre absolutionem, poenitentem etiam invito, si ita videatur expedire ad firmitatem propositi; quamvis semper melius sit, si fiat *cum consensu poenitentis* agnoscens hanc dilationem sibi fore utilem. Ratio desumitur ex Analogia Medici spiritualis cum corporali juxta Conc. Lateran. c. omnis utriusque. Ille autem adhibet medicinam non tantum ad conservandam vitam spiritualiter, sed etiam quando expedit infirmitati, atque versantem in diuturna consuetudine necessaria, & utilis est medela, nempe dilatio, vel negatio absolutionis, ut deinceps majus faciat propositum, cum ordinarie sit vehemens suspicio, confessiones factas *tempore consuetudinis* non fuisse cum efficaci proposito: & hinc hujusmodi consuetudinarius prudentes Confessarii consulunt, ut de toto eo tempore, quo duravit ea prava consuetudo, faciant confessionem generalem, ut revalident confessiones præteritas, quæ viris prudentibus suspectæ sunt; imò ipsi poenitentes, postquam deseruerint consuetudinem, sæpe censent, & timent, se in confessionibus eo tempore factis non habuisse firmum propositum. Interim in negatione, vel dilutione absolutionis omnino caute procedendum: nonnulli enim exinde desperabundi in plures annos recesserunt ab hoc Sacramento.

258 Quid si autem tam poenitens quam Confessarius desperent de futura emendatione in hujusmodi consuetudinario absque occasione extrinseca? R. P. Card. *hic* talem adhuc posse absolvi, modo tamen Confessarius propter motiva poenitenti à se proposita & inculcata cog-

noscatur, eundem habere *pro hoc & nunc* firmum propositum, & non tantum oretenus, sed *ex animo* dicat, se dolere, & habere propositum. Ratio P. Suarez *disp.* 32. de *Pœnit.* sect. 2. n. 2. apud P. Carden. est: neque oportet, ut Confessor sibi persuadeat, & judicet etiam *probabiliter*, ita esse futurum, ut poenitens à peccando ablineat, sed satis est, ut existimet, *nunc* habere tale propositum, quamvis post breve tempus illud sic mutaturus: ita omnes auctores. P. Segn. in *Instruct.* *Pœnit.* c. 3. ait: necessarium equidem non est, ut quis *persuasum sibi habeat*, se non peccaturum amplius; quia hoc dependet ex *eventu futuro*, & est actus intellectus; sed satis est, non velle deinceps iterare commissam, quod est *actus voluntatis*, qui dependet à *presenti tempore*. Et qui sunt in inveterata consuetudine sibi persuadeant, hoc posse per Divinam gratiam, & per eum, in quo omnia possumus, dum nos confortat &c. Vide supra p. 1. §. 4. *ques.* 6. & *seq.* n. 53. P. Segneri in *Instruct.* *Pœnit.* c. 4. quia *voluntas presens* esse emendandi est materia Sacramenti, non *emendatio subsequens*; quæ tamen per Divinam gratiam potest obtineri.

§. IX.

De Confessario sponsalia contrahere volentium.

Quæres 1. Cajus dicit Mævia: *propo-* 259
no te ducere in Matrimonium; quaeritur, an sint sponsalia *actualia*? R. Cum P. Archdekin negative: quia sponsalia debent esse *promissa*, non propositum, vel simplex tantum velleitas. Notat tamen P. Sporer, hanc formulam, *sub fide mea te ducam*, licet in rigore tantum significent propositum, ex usu tamen communissimo ad *promissionem implicitam* determinari. Similiter hæc formula: *mea es, volo te habere uxorem*, sunt dubia, adeoque libertas est in possessione ex Gob. *hic* n. 73. nisi accedat alia actio, stipulatio manus, propinatio, traditio arrhæ, vel annuli.

Quæres 2. Cajus promittit quidem Mævia 260
matrimonium, & hæc promissionem hanc etiam acceptat, non tamen *repromittit*; quaeritur, an sint sponsalia? R. Negative cum Sporer: Ratio est; quia verba contrahentium intelligenda sunt secundum naturam contractus: atqui *contractus* sponsalium ex sua natura est *reciprocus*: unde nec taliter promittens obligatur *vi sponsalium*, sed tantum *vi simplicis & gratuita* promissionis, velut si quis promittat gratuito quid aliud facere. In dubio au-

tem ex Sporer, non præsumitur quis gratuito promississe, & sine onere aut conditione *repromissionis* faciendæ, adeoque si hæc *repromissio* non fiat, ipse promittens in dubio ad nihil tenetur. Ratio est: quia in dubiis id inspicendum & præsumendum, quod *plerumque* fieri solet; atqui plerumque nemo folet promittere Matrimonium *sine spe* & conditione *repromissionis* faciendæ, atque juxta naturam contractus sponsalitiæ, qui definitur esse promissio *mutua*: ergo.

261 Quæres 3. Quid dicendum, si sponsus dicat, se tantum *sic* promississe, & sine animo se obligandi? R. Cum communi apud P. Sporer, hujusmodi sponsalia esse quidem nulla; teneri tamen promittentem ad *fictionem* hanc emendam. Ratio est: quia *sic* promittens violat *justitiam* commutativam per omissionem veri interni consensus; ergo hanc resarcire tenetur per positionem veri consensus culpabiliter omisi: unde in foro externo talis *compelli* potest ad matrimonium contrahendum, ut docet Less. quia præsumitur, intentionem & animum promittendi non defuisse verbis promissoriis, nisi aliunde conitet, verba tantum *joco esse prolata*, utpote inter personas omnino dispares e. g. in nobilitate, divitiis, ætate, statura corporis.

262 Quæres 4. Quid si autem sub *tali* *sic*ta promissione *deploravit* virginem? R. Cum Sanch. talem omnino obligati ad promissum, est factum, implendum, cum fraus nemini debeat patrocinari. Nec sufficit deploratam *dotare*, nisi hæc ultro velit cedere juri suo, quod ad ipsam personam determinate debitam habet, aut nisi ipse deplorator esset omnino nobilissimæ conditionis, cui majus damnum fieret dicendo notabiliter indignam, quam ipsa deplorata passa sit; aut si odia capitalia inter consanguineos & contrahentes nascerentur. Ratio hujus est: quia nulla potest esse obligatio justitiæ ad actum aliquem, qui sine peccato non potest impleri: atqui matrimonium hoc cum *tali* odio & scandalo contrahendum sine peccato non potest impleri, ut ponitur; ergo. Interim ut notant Doctores, hujusmodi odia, rixæ non tantum debent fingi, & factari ad terrorem, quæ tamen contracto matrimonio deservescant &c.

263 Quæres 5. An sponsalia in plena & perfecta ebrietate, *colleente usum rationis*, valeant? R. Cum communi apud Gob. & Sporer, per se, & in foro *interni* non valere: Ratio est: quia cum sponsalia inducant obligationem *graven*, & sub mortali, etiam ad hanc obligationem contrahendam requiritur tanta *deliberatio* & *advertentia*, quanta

requiritur ad mortaliter peccandum: atqui in plena ebrietate non adest sufficiens deliberatio & advertentia ad peccatum mortale; ergo. Interim in foro *externo* debet probari hæc ebrietas plena, quæ, ut quid facti, non præsumitur. Sicut, ait P. Gobat *tr. 10. c. 1. de spons. n. 27.* videretur, qui *nullitatem* sponsalium vellet probare, ex nimio *estu* libidinis, & transeunte phrenesi, quæ ex Medicorum sensu copulam comitari dicitur: hoc ipso enim, quod tales sub copula quandoque agnoscant penam gehennæ, etiam agnoscent obligationem sponsalium, & promissionis lux. Excipit tamen Gob. & Sanch. quando illæ personæ ita sunt *dispensis* conditionis, & promittens de cætero ita abhorreat illam larvam mulieris, ut *extra ebrietatem*, aut *furor*em libidinis certe nunquam fuisset eam ducturus. Quia inter indicia tantummodo semipleni consensus & in-deliberationis est etiam hoc, quando quis alias, & extra *temptationem*, & malam cogitationem semper & constanter abhorruit ab hujusmodi peccato; ergo similiter hic dicendum, si quis extra ebrietatem & astum libidinis semper horruit hanc feminam, signum est in ebrietate &c. tantummodo *semiplene* in sponsalia consensisse &c.

264 Quæres 6. An fiant sponsalia, si unus dicat *propino tibi ad Matrimonium*, & quæ respondeat, *benedicas tibi Deus*? R. Cum P. Gobat *hic n. 30.* si quis serio sic dicat, & *tractatio nuptiarum*, vel mentio aliqua *precesserit*, fieri sponsalia, maxime ubi puella absque ulla contradictione, aut signo protestativo similiter ebibit poculum oblatum: nisi enim consentiret in tale matrimonium, utique vel diceret, jam non esse tempus de hoc tractandi, vel alio signo suam displicentiam ostenderet. Secus judicat idem P. Gobat, si tantum *joco* fiat hujusmodi propinatio, & sponsa *nihil dicat*, aut tantum, *benedicas tibi Deus*; tum quia ex communi Doctorum apud P. Mezger *hic* non valet, qui *tacet consentire videtur*: tum quia non solet *promissio fieri* tam subito & coram pluribus in symposio, nisi forte jam prius tractatio de sponsalibus ineundis præcesserit, ut dictum est. Ita verba, non *se deservam*, est dubia, si tamen impregnatio subsequatur, faciunt sponsalia ex P. Gob. Ratio est: quia præsumptio in obscuris sumitur ex communiter contingentibus; atqui inter 10. vel 20. vix erit una *beneficia*, quæ corporis sui copiam faciat, nisi promissa stipulatione Matrimonii; ergo.

265 Quæres 7. An sponsalia sub *conditione honesta*, & de *sacro* e. g. si *pater consenserit*, sint valida? R. Cum communi, non esse valida *ante eventum*, & *impletionem conditionis* ex

48

defectu perfecti, & absoluti consensus, adeoque hujusmodi sponsalia *conditionata* non inducunt impedimentum *publicæ honestatis*: quod pro praxi bene notandum; inducunt tamen obligationem *expectandi eventum* conditionis appositæ: adeoque si quis *ante eventum* hujusmodi conditionis cum alia contraheret sponsalia *absoluta*, hæc posteriora essent nulla, utpote contra fidem alteri sub conditione datam: impleta autem conditione probabiliter ex Gobat n. 274. non requiritur *novus* consensus.

266

Quæres 8. Quid si sponsus non *expectata* adimpletionem conditionis adpositæ carnaliter cognoscat sponfam suam? R. Cum Gob. n. 276. fieri statim sponsalia *absoluta*, & utraque pars censetur renuntiasse conditioni appositæ; & huic sententiæ stare Diocesin Constantiensem & Augustanam testatur P. Gobat.

267

Quæres 9. An sit obligatio *procurandi* dispensationem, & hac impetrata sponsalia sint valida, si duæ personæ ex impedimento dirimente inhabiles contrahant sub hac conditione, si *Papa dispensaverit*? R. P. Gob. n. 162. ex praxi tribunalium hujus temporis, si *Papa alias solet* in hujusmodi impedimento dispensare, omnino communibus sumptibus esse *petendam*, & *expectandam* dispensationem, saltem si sponsa sub promissione hæc conditionata fuit imprægnata. Addit tamen P. Gob. in favorem sententiæ contrariæ impetrata dispensatione consensum esse renovandum. Si autem hujusmodi personæ inhabiles *nullam* fecerunt mentionem in sua promissione de dispensatione petenda, probabilius sponsalia sunt nulla. Gob. n. 166.

268

Quæres 10. Quid si alteruter sponsoꝝ *impediat* adimpletionem conditionis appositæ e.g. faciat, ne Pater consentiat, ne dispensatio impetretur? R. Cum Gob. n. 274. manere obligationem conditione etiam non *impleta*; ex regula juris 162. ff. de *reg. jur.* In jure civili receptum est, quoties per eum, cujus interest, conditionem non impleri, stat, quo minus conditio impleatur, *perinde esse, ac si impleta esset*. Insuper hic ex P. Gob. *tr. 9. n. 641.* adverto, dispensationem impetratam ab una parte etiam *ignorante*, aut *invita altera*, omnino subsistere: licet in Bulla supponi videatur, utramque partem petere. Ratio est: quia ex natura rei non requiritur plus, quam ut tollatur *impedimentum* ex una parte, sublato enim uno correlativorum tollitur & reliquum: & quia illa supposito, quod utraque pars supplicet, etsi falsa sit, non versatur tamen circa *substantialia*, hinc gratiam concessam non irritat.

269

Quæres 11. An sint sponsalia absoluta, si quis dicat: *non ducam aliam, nisi te*? R.

Cum Sanch. & aliis, nisi alia conjecturæ adsint, esse tantum *conditionatam*, & quidem juxta Gob. in usu Curia Constantinensis. Similiter dicit Gob. n. 169. illis verbis e.g. *nubam tibi, si Deo placebit*, vel *si Deus ita miserit &c.* in foro externo nullam esse promissionem.

270

Quæres 12. An sponsalia *posteriora* invalident priora? vel e contra? R. Cum communi apud P. Sporer, sponsalia posteriora esse nulla: quia juxta leges justitiæ res uni obligata non potest obligari, aut promitti alteri, nisi ille prius suo juri renuntiaverit: quod etiam verum est, etsi interim *prima* sponsa fuisset mortua, aut gratis remisisset: quia non firmatur tractu temporis, quod ab initio non subsistit, nisi forte *novus* consensus renovetur. Et hoc etiam verum est, etsi prima sponsalia essent clandestina, & posteriora essent solennia coram Parocho inita, quia actui de se *invalido* sicut nec juramentum, sic nec *solemnitas* potest addere valorem. Aliud esset, si posterior sponsa *instita* priorum *sponsaliorum* esset imprægnata: sic enim, cum prima sponsa nullum vel exiguum dampnum pateretur, omnino deberet remittere suam obligationem, cum vi charitatis & justitiæ fortius vinculum repellat, alterum minus forte & impossibile. Similiter aliud esset, si sponsalia posteriora essent sponsalia *de presenti*, & fieret matrimonium *ratum* per traditionem: quia licet res uni obligata non possit *valide* promitti alteri, potest tamen alteri *valide tradi*, ut docet P. Mezger.

271

Quæres 13. An sponsalia sint valida, si fiant *contra* voluntatem Parentum? R. Cum Sanch. & communi apud P. Sporer, & P. Gob. n. 106. si exinde sequatur *dedecus* Parentum aut familie *obinequalem* sponsosorum, item ipsorum Parentum gravis & diuturna offensio, indignatio, vel tristitia &c. hujusmodi sponsalia *non esse valida*. Ratio est: quia non valet promissio, nec oritur obligatio ad id, quod sine peccato fieri non potest; atqui in dictis circumstantiis sine peccato contra pietatem & charitatem sponsalia fieri non possunt, cum liberi, præsertim filia, ut ait P. Gob. debeant Parentibus id honoris, ut in re tanti momenti saltem eos *consultant*, si non omnino eos velint sequi; ergo. Hinc potest implorari Judicis Ecclesiastici vel Parochi autoritas, ut hujusmodi sponsalia velut scandalosa & invalida non admittantur, atque ita observari in Curia Constantinensi testatos sibi esse plures usu peritos testatur P. Gob. n. 106.

272

Aliud est de ipso *matrimonio*, hoc enim post Con. Trid. *sess. 24. c. 1. de reform. matr.* omnino est validum etiam *invisis* Parentibus,

bus, etsi sit mortaliter peccaminosum juxta P. Sporer, si filii, etsi consultis, invitis tamen Parentibus, contrahant cum *indignis*: Ex quibus sequuntur scandala, familiaria dedecus, dissensiones. Excusat à mortali P. Gob. n. 103. & seq. saltem in casu, quo Parentes *injuste contrariantur matrimonio* cæteroque *honesto & utili*; sufficit enim tunc assensum modeste petiisse, nec tenentur filii obedire, nec juste puniri possunt e.g. dote privari, exhereditari &c. quia, ut ait P. Gob. n. 105. & seqq. leges Canonica, quæ consulunt libertati Matrimonii, derogant legibus civilibus, & auferunt Magistratui seculari potestatem condendi leges circa Matrimonium.

273 Quæres 14. An sponsalia *clandestina* sint valida? R. Cum Sanch. & communi, esse omnino valida. Interim Constat. Synod. p. 1. tit. 15. c. 2. ita *moment*, saltem quoad Parochum (si non mandant) sponsalia posthac non fiant in angulis, sed coram testibus in domo aliqua honesta per verba *de futuro*, præsentem etiam Parochum, si fieri possit. Quam praxin hujus Constitutionis urgere oportet, ait Gob. hic n. 17. & in occurrente casu contrario recurrere ad Reverendissimum Ordinarium: Quia si desint testes, sponsæ non possunt probare datam sibi fidem à sponsis sæpe dolose resilientibus. Si desit Parochus, est periculum, ne contrahat de *presenti*, aut usurpent formulam multum dubiam, & litigijs obnoxiam.

274 Quæres 15. Quo tempore *post inita* sponsalia Matrimonium contrahendum sit? R. Cum communi, non debere differri ultra terminum præfixum ab ipsis contrahentibus: ubi Gob. n. 124. ait; hanc maturationem velim, Domini Parochi sæpe inculcent suis Parochianis: Procrastinatio enim Matrimonii inter sponfos præbet occasionem insinuarum turpitudinum, ut *pro dolor!* dolent Confessarii. Si autem sponsus ab anno in annum differat, aut si sponsa in Confessionali, ut sæpius fit, conqueratur, se à suo sponso sperni, & amorem in aliam convertere, consulti P. Gob. n. 134. sponsam posse quidem urgere suum jus, & docere, à se non esse datam justam causam resiliendi, cogere tamen multis nolentem, diffuadet propter infelices exitus, quos solent pati matrimonia *coactis*, modo sponsus injuste resiliens compenset damna inde fors sponsæ subsecuta. An autem ad hujusmodi cessionem requiratur consensus Episcopi, dependet ex eo, an ista dissolutio sponsalium sit *notoria*, & ita casus reservatus. Si vero à contrahentibus nullum tempus taxatum est, regula juris teneatur, *quod sine termino præfixo debetur, statim debetur*. Aut si sponsus sit

Suppl. Theol. Mor. R. F. Schmell.

abens, & quidem ex *justa causa* opificii, studiorum &c. tempus expectationis in Diœcesi Constant. à Judice Ecclesiastico definiendum est; quia prohibentur sponsalia dissolvi propria autoritate, & omnes causæ matrimoniales ad Consistorium Constantiense deferri juberentur, quæ constitutio Synod. nititur autoritate Conc. Trid. quod *sess. 24. de Matr. Can. 12.* definit: *si quis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad judices Ecclesiasticos, anathema sit.*

276 Quæres 16. An sponsus *mortua* sua sponsa, cum qua contraxerat sponsalia, possit sine *dispensatione* contrahere cum *ejus* sorore, aut *filia sororis*? R. Cum pluribus apud P. Mezger non posse propter impedimentum publicæ honestatis, quod per *mortem* prioris sponsæ, & sororis non tollitur. Videatur P. Gob. *tr. 9. casu 15. n. 370.* ubi propter Declarationem Romæ factam dicit, hanc sententiam sine tergiversatione hodie esse sequendam. Idem est, si sponsus ex *mutuo consensu* natu majoris fororis dirimat sponsalia; manet enim adhuc *impedimentum* publicæ honestatis.

278 Quæres 17. Quid si autem sponsus *fraudulenter* peccet cum *sorore* suæ sponsæ, ut neutram propter impedimentum publicæ honestatis, & *affinitatis* possit, & velit ducere? R. Plures apud P. Sporer, sponsum ita fornicantem per hoc non liberari, sed omnino obligari *ad dispensationem* impetrandam, ne ex delicto suo lucrum reportet, & quidem sumptibus solius sponsi.

279 Quæres 18. An sponsalia valide & licite dissolvi possint *mutuo consensu* ex causa *justa*? R. Per se & Jure communi ex causa justa licite & valide dissolvi. In has Diœcesis tamen *Constantiensis* censetur peccatum grave, & reservatum, si sponsalia *notoria* autoritate *propria* dissolvantur; quia agitur contra gravem constitutionem & prohibitionem synodalem p. 1. tit. 15. n. 4. Unde in locis, ubi hujusmodi prohibitio sequitur, & promulgatur (uti quot annis sub pœna pecuniaria bis promulgari Parochis præcipitur) omnino incurritur casus reservatus contra hanc prohibitionem (quæ æque *gravior obligat*, ac prohibitio operis servilis die festo Diœcesano) & Parochus hujus *dissolutionis consensu*, atque assilens posterioribus sponsalibus juxta P. Gob. *hic tr. 10. c. 5. n. 364.* est reus *Excommunicationis late sententia*, & *privationis Beneficii*. Idem est, si ipsi *Laici* se ullo modo immisceant causis matrimonialibus, divortijs, aut faciendo transactionem, ut ex synod. *constit. tit. 16. n. 43.* ubi tamen Gob. *loc. cit.* supra advertit, non prohiberi *Parochis*, autoritate tantum *privata*: Item Confessariis offendere Penitentibus & sponsis, hanc, aut illam causam non esse *sufficientem*

N

pro

- pro dirimendis, aut constituendis pactis matrimonialibus &c. hoc, aut illud posse allegari pro sui defensione, ex hoc, aut illo oriri impedimentum &c. Item quando sponsalia nondum sunt *actu controversa*, aut in *potentia proxima* ad litigandum &c. Ratio est: quia leges pœnales, qualis est illa Constitutio synodalis, sunt strictæ interpretationis: maxime cum non exprimat, an loquatur de causis *actu controversis*, an de *his tantum*, ex quarum occasione potest tantummodo moveri aliqua lis, & controversia. Utiliter leguntur ipsa Synodalia *loc. cit.* & P. Gobat.
- 281 Quæres 19. Quid ergo agendum, quando sponsi ex causa *rationalibus* petunt *mutuo consensu* dissolvere sponsalia? R. Cum P. Gob. *tr. 7. Confessar. n. 411.* antequam sponsalia *propria auctoritate* solvantur, petendam ab Ordinario, vel Officiali licentiam dissolvendi: tunc enim & evitatur casus reservatus (utpote qui tantum incurritur per dissolutionem *propria auctoritate* factam) & vitantur sumptus seu pœna pecuniaria alias solvenda, & observantur Constitutiones citatæ, modo adfuit *causæ rationabiles* dissolvendi, ut licentia sperari possit. Dissuadet tamen P. Gob. *n. 255.* dissolvere sponsalia, quæ juramento *excruciativo* e.g. *rapiant me mille, non habeam partem regni calorum &c. si te non dicam*, firmata sunt, ut tristi eventu confirmat P. Gob. *loc. cit.* Quando autem pro dissolutione hæc quandoque certa pecunia datur, non committitur Simonia; quia hæc non datur pro ipso *jure* spiritali ad matrimonium, sed pro *redimenda vena*, & pro *damno* emergente, ac *lucro* cessante.
- 282 Quæres 20. An sponsus, vel sponsa teneantur manifestare defectum *occultum*; qui esset alias sufficiens ad impediendam, vel dissolvendam sponsalia? R. Cum communi apud P. Gob. & Sporer affirmative. Ratio est: quia contra justitiam delinquit, qui mercedem, aut inutilem, aut vere noxiam vendit ignorantæ hæc vitia: atqui hoc fieret in nostro casu; ergo. Hujusmodi autem defectus censentur morbus gravis, lepra, morbus gallicus, aut *impregnatio ab alio* jam facta. Gob. *n. 374.* Si autem præcessisset sponsalia tantummodo simplex fornicatio, non est obligatio hanc manifestandi; imo ex mente P. Gob. *n. 371.* sponsa de his etiam interrogata potest dissimulare æquivocando, *omnino suum virgō*, subaudi, juxta communem opinionem, & in foro, seu publicæ. Nec peccari per hoc *mendacium*, nisi *venialiter*. Interim adverte ex P. Gob. *n. 302.* in foro externo esse usum receptum, ut allegata *mutatio* aut *ignorantia* hujus, vel illius *qualitatis*, aut eventus non admittatur, nisi in contractu sponsalicio fuerit facta *expressæ* illius mentio; cum judex merito de quibusdam etiam reddentibus notabiliter difficiliorem contractum dicere possit, omissum in contractibus habetur pro omissio. *l. veteribus. ff. de pactis.* præsertim si ex admisso tali allegatione oriuntur graves inimicitia. Videri utiliter potest P. Gob. *loc. cit.*
- Quæres 21. An Contrahentes etiam *cum sui infamia*, sive interrogentur à Parocho, sive non, teneantur manifestare occultum *impedimentum* e.g. affinitatis ex copula illicita contractæ, criminis ex homicidio, vel adulterio? R. Cum communi apud Sporer affirmative: quia nempe uterque, si velit, potest *abstinerè* à matrimonio, & ita suæ famæ consulere. Quid si autem hæc manifestatio non possit fieri absque periculo vite, nec matrimonium jam preparatum differri, donec dispensatio impetretur? R. det P. Gob. *tr. 9. c. 21. n. 593. & seqq.* posse interim contrahere *cum animo non consummandi*, & intentione faciendi, quantum possunt in genere *contrahens*: pro securitate autem fuadet, ut interim, dum dispensatio obtenta fuerit, prætentat se servaturum privilegium bimestris saltem ad aliquot dies, vel emissivæ votum ad aliquod tempus, vel promissam à se peregrinationem sacram post contractum matrimonium mox exsolvendam. *Vid. Sporer de actibus humanis.*
- Quæres 22. Quid agendum, quando sponsus vel sponsa emerunt *votum simplex castitatis*? & tamen propter preparationem ad nuptias jam factam sine infamia non possunt expectare Roma dispensationem? R. Cum P. Gob. *tr. 9. c. 21. n. 573.* bene examinandum, an sit votum Castitatis perpetuæ & absolutum? si enim sit tantum *conditionatum* e.g. si à morbo, hoste, naufragio liberabor &c. etiam *conditione impleta*, Episcopus potestatè ordinaria potest dispensare; cum vota *conditionata*, etiam *impleta conditione*, non sint *Papæ reservata*; quod bene notandum pro praxi. Similiter si hujusmodi votum castitatis perpetuæ sit quidem absolutum, non tamen *certum*, sed *dubium*, an sit *revera* & *dehæretæ* emissum, non tantum Episcopus potest dispensare, sed etiam Confessarii *mendicantes*, & *Privilegiati* possunt illud in alia pia opera permutare. Idem sentit de voto ingrediendi Religionem.
- Quæres 23. Quid dicendum, quando sponsa *dubitat*, an ex copula *illicita* (quæ usque ad secundum gradum inclusive hodie dirimit matrimonium contrahendum) contraxerit veram affinitatem ceu impedimentum dirimens? R. P. Gob. *hic n. 391. & seqq.* cum omni modestia querendum esse,

Quid circa Confessiones Studioforum minorum sit observandum?

§ 1

esse, an & ipsa feminaverit, seu an tempore coitus, vel prope, paulo ante, vel post fenerit magnam voluptatem; si nullam, aut exiguam, signum est, non effluxisse ex ea semem, adeoque copulam non fuisse perfectam, qualis ad hoc impedimentum in-

291 curandum requiritur. Testantur autem Medici, semen plerumque defluere in solam matricem, raro extra corpus: ita Gob. qui addit, etsi in foro interno non sufficiat sola penetratio vasis femineae, sed insuper requiratur immissio seminis virilis cum seminatione etiam ipsius foeminae, ut ita fiat vera seminum permixtio; in foro externo tamen fuisse probasse, penetratum fuisse vas foemineum, nisi forte facta fuisset mera pollutio à spadone, vel puero 12. vel 13. annorum, qui actus imperfecti ad afinitatem contrahendam non sufficiunt.

292 Quæres 24. Qualis impotentia dirimat matrimonium? R. Cum coniuni & P. Gob. Impotentiam seu absolutam, seu respectivam ad hunc e.g. virum tantummodo, debere esse perpetuam, & quidem ad copulam perfectam exercendam, ad quam non sufficit tantum penetrare vas, sed etiam requiritur utrinque seminatio, seu seminum permixtio. Debet insuper hæc impotentia matrimonium præcessisse; si enim tantummodo superveniat matrimonio jam contracto ex infirmitate aut alio casu emergente non dirimat matrimonium saltem consummatione (quidquid probabiliter sentiant de matrimonio rato) & hinc P. Gob. n. 421. secuta semel post inritum matrimonium impotentia non interdicti conjugibus, quo minus exerceant omnes alios actus, quos licite exercebant ante illam impotentiam, modo abstineant ab iis, quibus inest per se verum periculum pollutionis; hanc enim lex naturalis vetat etiam conjugibus. Quamquam si impotentia sit talis, ut tamen vir possit aliquando quamvis perraro, seminare intra vas, non peccet tentando, vel exercendo actum conjugalem etiam cum prævito periculo pollutionis; hoc enim periculum est per accidens juxta Sanch. & Laym.

293 Quæres 25. Quid si dubitatur, an hæc impotentia matrimonium contractum præcesserit? vel an supervenerit? R. Cum Gob. & aliis, adhuc dirimere matrimonium, sive deinde proveniat ex causis naturalibus & dispositione corporis, ut fatentur omnes; sive ex maleficio; & per hanc sententiam probabilem vult Gob. n. 433. posse quandoque juvare anxium poenitentem, & dirimi matrimonium ratum; modo hæc impotentia canonice probetur, & vere dubitatur, an supervenerit post matrimonium contractum. Laym. Saa apud P. Gob. n. 417. tenent, in senibus sufficere, si pos-

sint penetrare vas, etsi non possint feminare; sicut etiam non intererit, etsi foemina non possit retinere semen virile, sed etiam invita emittat, modo etiam ipsa feminaverit.

PARS III.
INSTRUCTIO
CONFESSARI
PRO AUDIENDIS POENITENTIBUS EXTRAORDINARIIS,
ET MAGIS SPECIALIBUS.

§. I.

Quid, circa Confessiones Studioforum minorum sit observandum?

295 Quæres 1. An Studiofi minores interrogandi sint, & examinandi? R. Hos ordinarie præsumi esse satis instructos. Si autem sua peccata non sufficienter explicare posse viderentur, possunt circa sequentia examinari, nempe an suo tempore diligenter oraverint? Parentibus, & Superioribus obedierint? &c. an non inhonestis nominibus alios laceraverint, an non mentiti, & rixati fuerint? &c. De numero, & aliis circumstantiis speciem mutantibus etiam interrogare consultum erit, ut dicant ipsi peccata sua integre confiteri. Itaque si confiterentur, se blasphemasse, jurasse &c. interroget, quoties id factum? an in materia gravi detraxerint? an impudicis cogitationibus deliberate inhæserint? an omnino decreverint data occasione peccare sua desideria? Imo quandoque prodesset, ut Confessarius eos specialiter instrueret, ut hoc, vel illud peccatum deinceps hoc modo confiteantur, & numerum addant.

294 Quæres 2. Quid Confessarius debeat facere, si confiteantur, se tactus impudicos exercuisse, aut ab aliis impudice tactos se esse? R. Si se ipsos tetigerint, non facile interrogandos esse, an per tales tactus pollutionem procurarint, aut semen effuderint, aut membrum occultum tractando concitarent? cum talia sæpe non intellegant, & semen extra illud membrum ordinarie ante annum decimum quartum non effundant. Itaque potius interroget, quoties se tetigerint, & si aviter horretur, ut omnem coactionem adhibeat in hujusmodi tactibus evitandis, utpote non solum ingenium adolescentem dedecentibus, sed

etiam

N 2

etiam admodum periculosis, & à studio-
rum profectu multum impediuntibus.
Quodsi tamen sapius redeant cum ejus-
modi peccato, graviora inditia peccatio-
nis habentur: unde poterit ad peccatum
illud certius indagandum Confessarius ali-
quando quærere, num *diutius in illo tactu
perseveraverit?* ad quod si affirmative respon-
derint, ulterius quærendum non erit, sed
tanquam cum probabiliter mollibus agen-
dum, variaque contra hoc vitium remedia
prescribenda. Si vero dicat, se ab
aliis tactum esse, non facile interrogan-
dum, an membro occulto, vel manu tactus
fuerit? an superincumbendo? quia
tales quæstiones facile occasionem pra-
bere possent hujusmodi tactus experiendi:
itaque contentus erit ab initio declara-
rare superius indicata, & dehortatione
suavi facta in sequentibus confessionibus
quærere, an tactus illi à pueris, juveni-
bus, vel feminis contigerit? an noctu
in lecto, vel extra illud tempus, & lo-
cum. Ultra non progrediendum, sed potius
salutaribus monitis, & precibus agen-
dum. In imponenda similibus poenitentia
præclare ager Confessarius, si studeat
tales imponere, quæ conducunt ad bonam
consuetudinem ingenerandam. Itaque si
constanter eidem confiteatur, pro occa-
sione interrogabit, an, & quid mane,
noctu, sub Missa, quid ante & post stua-
dia soleat orare? & si quem deprehendunt
negligere preces sodalitatatis, expedit ei
pro poenitentia imponere, ut eas per
ociduum, vel diutius quotidie perfol-
vat. Alteri, qui Missæ parum religiose
interest, aut aliud simile ignorat, expedit
imperare, ut defectum corrigat.

297
298
299

Quæres 3. An, & quomodo ad *eligendum
statum*, maxime religiosum, juvandi
sint? R. Ante majorem syntaxin non facile
ullum ex istis ad electionem admittendum.
Sed si quis desiderium ostendat, interdum
confortandum in bono proposito, monen-
dumque, ut à Deo ororum confirmationem
petat. Si quis autem in altiori schola
huic negotio aptior videbitur, ei in primis
per occasionem, vel intra, vel extra Con-
fessionem ostendatur, quantum momenti
positum sit in electione status. Subinde
monendus erit, ut pro hoc negotio cer-
tum Patronum eligat, S. Communionem
frequenter obeat, ac postea ubi cum S.
Paulo dixerit, *Domine quid me vis facere?* Au-
diat, quid loquatur Deus in corde. Tan-
dem aptus Electionis modus eidem ostendatur,
pravas consuetudines statui eligendo
contrarias mature exuat, difficultates
in eo statu occurrere solitas explicet,
& remediis instruat.

Quæres 4. An hujusmodi adolescenti-

bus expediat suadere, ut votum *castitatis*
ad tempus evitant? R. In hac re Con-
fessarium debere esse cautum, & pruden-
tem: itaque iis tantum suadeat, quos ma-
tiores esse noverit, periculoque labendi
minus expositos; unde non permittat
initio longiusculum tempus emittere vo-
tum, sed ad *aliquot tantum dies*; quia si con-
stantes contra vitium carnis apparebunt,
votum suum renovare possunt.

300
Quæres 5. An si talis inconsulto Patre
spirituali votum Castitatis non quidem
perpetuum fecisset, sed tantum ad lon-
gum tempus &c. Confessarius illud *irrita-
re* possit, si talis adolescens *nonnullum sit egressus*
annos pubertatis? R. Cum P. Löhner
n. 118. non posse: cum non sit ejus
proprie Superior: potest tamen, si ita expedi-
ens videatur, suadere, ut Parenti suo
hoc votum aperiat, & ab eo irrationem
petat. Quodsi hoc nolit facere propter
justas causas, ipse Confessarius vel dispen-
set, vel immutez illud, nisi forte sequi ve-
lit sententiam illorum, qui apud Dianam
p. 4. tr. 4. resol. 102. volunt, votum Casti-
tatis à proclivi in Venerem factum, inva-
lidum esse, utpote quod non sit de meliori
Bono.

301
Quæres 6. An Studiosi (vel quicunque
alii gratia & Patrocinio sui Confessarii
utentes) ne perdant famam, vel Patroci-
nium apud Eundem, possint partiri suam
confessionem, & graviora peccata prius
confiteri ignoto, & leviora suo Confessa-
rio ordinario Patrono? R. Reverendissi-
mus Rasler in *tract. de Penit.* per se, & nisi
fiat per hoc *Major* via ad peccandum, non
esse mortaliter peccaminosum sic partiri
confessionem, & *permittere* deceptionem
Confessarii ordinarii.

§. II.

Quid circa Confessiones majorum Studio-
rum observandum?

302
Quæres 1. An Studiosi, qui *alioribus*
Facultatibus vacant, sint inter-
rogandi? R. Hos ordinarie non esse inter-
rogandos de numero, & circumstantiis
speciem mutantibus; has enim supponuntur
sufficienter scire: interdum tamen de
numero interrogari possunt, quando hunc
tantum confuse expresserint dicendo, se
aliquoties fuisse ebrios, fornicatos &c.

303
Quæres 2. An si confiteantur, se aspe-
xisse turpiter verenda bestiarum turpiter
commota, aut ea conficasse feminis conspiciendi gratia, aut omnino cotentes
aspexisse, teneatur Confessarius quærere
numerum? R. Cum P. Granado apud Dian.
p. 3. tr. 5. resol. 88. Confessarium non tene-

ri querere numerum, cum hæc in bellis apfexisse, probabiliter non sit mortale. Aliud est, si quis aspiciat coitum sive licitum, sive illicitum hominum, aut si vir foeminam nudam, aut solummodo ejus veneranda: quia hoc valde repugnat cum honestate naturali, & quia est *notabilis causa* magnæ commotionis in sensualitate. Putat tamen P. Granado, non esse mortale, si fiat ex sola curiositate, & quidem adeo leviter per transitum, ut non sit occasio dictæ commotionis. Ubi omnino caute agendum.

305 Quæres 3. An de numero interrogandi sint in oculis, tactibus? R. Cum Diana p. 3. tr. 5. resol. 39. ordinarie esse interrogandos de numero, cum tales actus e. g. tactus verendorum, uberum &c. notabiliter commoventes sensualitatem videantur propter periculum esse mortales. Excusant aliqui à mortali, ubi tales actus fierent tantum ex joco, vel ita leviter, & per transfennam, absque ullo periculo delectationis, aut motus carnalis. Eodem modo excusant à mortali, qui tangeret verenda super vestem, non *intenta* tamen ulla majori delectatione, quam sit illa, quæ provenit ex tactu mediato: ubi tamen nimia cautela non nocet. Similiter excusant aliqui à peccato mortali eos, qui inter natandum *joci causâ* arripiunt inter se pudenda: quia inter personas ejusdem sexus non est tanta indecentia.

306 Quæres 4. Si confiteantur, se libros turpes legisse, debeat Confessarius non tantum querere numerum, sed etiam precipere, ut eos comburant, vel ad se deficiant? R. De numero non esse querendos, cum possint se accommodare sententiis AA. apud Dian. loc. cit. docentium, lectionem turpem ex levitate, vel curiositate non esse mortale: poenitentem autem ex tali potius motivo legisse, quam libidinis supponere possit Confessarius. Ad combustionem hujusmodi libri tunc tenetur, quando est occasio proxima turpis delectationis.

307 Quæres 5. An si confiteantur, se peccatum contra naturam commississe, teneatur Confessarius interrogare, quale peccatum fuerit, an mollitiei, an Sodomitæ? R. Affirmative; cum sint peccata diversæ speciei.

308 Quæres 6. Si confiteantur, se causam dedisse pollutioni, sint interrogandi de numero? R. Cum Dian. p. 1. tr. 7. resol. 65. Si poenitens sit unus de doctoribus, posse Confessarium supponere, quod ideo non addat numerum, quia judicat se non peccasse mortaliter, coquod opus, per quod dedit causam pollutionis, fuerit quidem illicitum, sed non in genere luxuriæ; in

quo casu pollutionem non esse mortale docet Vasq. cum pluribus apud Dian. loc. cit. e. g. ubi oritur quidem ex nimio potu, absque ordinatione tamen, & intentione pollutionis secutura. Unde sufficit tunc le accusare de nimio potu. Ubi addit P. Suar. Less. idem sentiendum, si opus illicitum fuerit quidem in genere luxuriæ, sed *veniale tantum*, e. g. si prævideatur, ex levi tactu, aspectu, lectione &c. pollutio secutura. Imo Suarez apud Dian. p. 5. tr. 5. resol. 22. docet, etiam tactus ejusmodi & aspectus esse mortaliter peccaminosi, non tamen pollutionem præviam mortaliter fore peccaminosam, si non intendatur. Unde multominus mortale erit, si opus, ex quo providetur secutura pollutio sit per se *licitum* e. g. si quis sumat cibos calidos, equitet, tali vel tali modo in lecto jaceat, femur femori superponendo, membra occulta fricat ad pruritus sedandum, vel semen corruptum expellendum &c. aut ad verenda à sanguine menstruo purganda; modo tamen in his omnibus casibus semper absit *periculum* consensus. Ubi addit, non peccare juvenem, si ex tactu manus in choreis, vel ex amplexu juxta morem patriæ circa notam inurbanitatis non evitando, incidat in pollutionem præviam quidem, sed non intentam, & absque periculo consensus. Tandem addit ex P. Filliuc. si aliqua mulier, vel juvenis in choreis publicis sciat se tangi ab aliquo mala intentione, modo tales tactus sint ex suo genere liciti e. g. artatus manuum, compressio digitorum &c. non peccat illos admittendo coram aliis.

309 Quæres 7. Quale remedium adhibendum hujusmodi Studiosis pro vicio pollutionis? R. Remedium efficacissimum videri frequentem confessionem eidem Confessario, & crebram Communionem. Deinde moneantur certis saltem diebus in honorem Passionis Christi, vel beatissimæ Virginis ab hoc vicio abstinere: potest etiam suaderi recitatio quotidiana officii B. V. de Immaculata Conceptione &c. Tandem possunt instrui brevi historia, quam severe Deus hoc vitium puniverit.

310 Quæres 8. An si confiteantur, se frequenter pro magna quantitate pecunie lapsisse, Confessarius de numero, & circumstantiis lusus interrogare debeat? R. Cum tales Studiosi plerumque *minores* sint, ordinarie etiam mortaliter peccare pro tanta quantitate ludendo, ut docet Sanchez & communis cum Dian. p. 2. tr. 5. resol. 65. adeoque esse obligatos ad numerum explicandum, & Confessarium ad interrogandum. Quia tamen tales possunt ex alimentis moderate aliquid insuferere in lufum honestum e. g. 5. ex centum, ut do-

cet Laym. Lefs. apud Busenb. l. 3. tr. 5. dub. 13. aut etiam deponere, quidquid lucrati fuerint, ut alii docent; adeoque si poenitens videatur in *Casibus* instructus, poterit Confessarius superfedere illa quaestione, & cogitare poenitentem fuisse uno ex praedictis modis, cum non teneatur ad restitutionem, quod à minorene lucratus est, donec ab eo repetatur, ut Laym. & alii docent apud Dian. p. 3. tr. 5. resol. 44. secus foret, si lucratus fuisset contra condiciones ludi e.g. utendo falsis chartis, aut simulando se imperitum, aut laceffendo alterum, ut consentiat in lusum, alias non lufurus: tunc enim teneretur eum monere de obligatione. Poterit tamen interdum securitatis gratia dicere, se non dubitare, quin sciat *obligationem* restituendi, eique satisfacere sit paratus. Si confiteatur, se coegisse alios stare ludis, aut se non soluturos alias, minati fuerint, si alter steterit, & sic lucratos fuisse magnam partem pecuniae una cum illa, quam prius amiserant, non teneri ad restitutionem docet Dian. p. 2. tr. 17. resol. 27. idque Sanchez. Lefs. apud eundem probabile putant. Ratio est: quia sicut, si alter non inductus viacat, potest retinere lucrum, ita & ille, qui induxit, poterit etiam retinere, si quid lucratur, ita ut par sit utriusque conditio. Maxime cum inducens non sit propter causam damni, quoniam ex ludo potuisset sequi tam dampnum quam lucrum. Ubi addit, licet ita ad ludum inducens sit dignus, ut privetur lucro per sententiam, non tamen ipso facto privandus est. Sententia contraria in praxi est tutior: nam qui ita ludit, involuntarie ludit, consequenter velut *contra actus* ex metu initi sunt probabiliter ipso jure nulli, ita etiam hic &c. E contra si coegerint precibus importunis, aut se non soluturos minati fuerint, & postea magnam pecuniam partem perdant lusu, & quidem in ludo prohibito, nec eam solverint collosori exigenti, possunt ab onere solutionis deobligari à Confessario: ita Lefs. l. 2. c. 26. dub. 5. apud Dian. p. 2. tr. 17. resol. 8.

§. III.

Quid in Confessione militum sit observandum,

312 **Q**uaeres 1. An milites examinandi? R. Ordinarie examinandos esse de numero, circumstantiis, specie peccatorum: quia plerumque rudiores sunt. Possunt insuper interrogari, an habeant amuleta magica, an blasphemaverint, jurarint, an mala imprecati sint, an graves iras con-

ceperint, an se inebriaverint, an nihil contra castitatem deliquerint, an nihil *subtraxerint*, an sacrum diebus festis neglexerint?

313 Quares 2. An, si miles dubitet de justitia belli, & nolit tamen militiam deserre, possit absolvi? R. Dian. p. 3. tr. 5. resol. 96. cum aliis affirmative: quia quando non constat de injustitia belli, potest supponere esse justum.

314 Quares 3. An si miles finito bello comperiat, fuisse injustum, teneatur ad restitutionem damnorum in bello factorum? R. Teneri ad restitutionem eorum, quae adhuc detinet, & ex quibus factus est ditor: ita Dian. p. 6. tr. 4. resol. 31. & alii.

315 Quares 4. An si Miles confiteatur, se cum aliis oppidum deprædasse injuste, teneatur ad restitutionem totius damni? R. Dian. p. 3. tr. 5. resol. 36. & p. 6. tr. 4. resol. 31. contra plures, tantum teneri ad dampnum à se illatum: quia sicut miles privatus non est causa damni, nisi ratione partis, quam ipse intulit, utpote qui non procuravit, ut alii dampnum inferrent, ita etiam non teneretur ad restitutionem nisi pro sua parte: Aliud est de Ducis dirigente, vel imperante.

316 Quares 5. An Miles teneatur ad restitutionem, si tota hyeme nimis importune extorsit cibum, & potum? R. Dian. p. 6. tr. 4. resol. 26. cum aliis affirmative, nisi justam causam habeant, qualis esset assuetudo loci, consensus Ducis in poenam justam, aut extrema necessitas. Mera dissimulatio Ducis, parvum nimis stipendium non excusant; nam bona aliena civium non sunt militibus oppignorata pro stipendio; sicut nec ordinarie excusant ultroque dantium promptitudo, qui dant plerumque *coacti* metu majoris mali.

317 Quares 6. An teneatur ad restitutionem, si urbem injusto bello quidem expugnatam, contra Ducis tamen mandatum spoliante? R. Dian. p. 6. resol. 26. cum Hurtado sub distinctione: si enim Dux veterit spoliare hostem, teneretur miles ad restitutionem; quia non habuit facultatem spoliandi: si autem Dux veterit non absolute, sed tantum, ne ex proprio spolio miles retardaretur à victoria, non teneretur ad restitutionem.

318 Quares 7. An, si miles stationem deseruerit, Confessarius debeat eum obligare ad restitutionem damni inde secuti? R. Dian. p. 6. tr. 4. resol. 25. cum aliis affirmative, nisi moraliter certus sit, non esse spem prevalendi: tunc enim cum expectatio frustranea esset, non teneretur mortem expectare. In restitutione tamen hoc advertere debet miles, quantum damni moraliter ex suo discessu secutum sit, e.g. an inte-

- integra arx in manus hostium venerit, an unus tantum miles substitui debuerit? an suo exemplo alios traxerit ad defendendam stationem?
- 319 Quares 8. An teneatur ad restitutionem, qui *injusta* spolia in extrema necessitate abstulit? R. Esse sententiam probabilem non teneri; quia sic abstulens disposuit de re ablata sicut Dominus tenebatur, si apud ipsum stetit.
- 320 Quares 9. An teneantur ad restitutionem, si rusticis abstulerint bona, quae eodem modo fuissent ab hostibus auferenda? R. Si hostium invaso sit *justa* probabiliter non obligari ad restitutionem, ut docent Less. Lopez cum Dian. p. 11. tr. 14. resol. 34.
- 321 Quares 10. An, si Duces imminuunt militum numerum, stipendiis sibi retentis, obligentur ad restitutionem Principi? R. Dian. p. 6. tr. 4. resol. 17. contra communem id saltem *tempore pacis* licitum esse, ubi non timetur grave damnum in tali diminutione; quia sic consuetudinem esse ipsi Principes sciunt, & tacent, adeoque *consentire* videntur: quod tamen negant alii loco citato.
- 322 Quares 11. An si miles ab altero milite lucratus sit aliquot aureos, & pro iis aliquid juste emerit, & postea comperit, pecunias illas furtivas esse, obligetur ad restitutionem faciendam Domino, ad quem pertinent, si eas jam suae pecuniae miscuerit? R. Probabiliter negative, contra Less. & alios apud Dian. p. 4. tr. 4. resol. 67. cum hujus pecuniae dominium per admixtionem *bona fide* factam comparat.
- 324 Quares 12. An, si milites die festo, & sine utilitate speciali praelium, aut velitationem committant, ob violatum festum mortaliter peccent? R. Diana p. 6. tr. 4. resol. 32. negative: quia bellare non est opus fervile; cum non minus ad servos, quam ad Dominos spectet.
- 325 Quares 13. An milites *extra* diem praeliorum, aut itinerum teneantur ad jejunium? R. Si habeant honestum victum, & longiore tempore in aliquo loco consistant, vix titulus excusandi habetur: quia tamen gregarii *villissimo* victu vivunt ex hoc capite excusantur à jejunio, maxime si nunquam essent securi à praelio incundo; tunc enim vires conservari debent.
- 326 Quares 14. Quid circa *penitentiam* injungendam? R. Debere Penitentiam consistere in precibus, quas *statim* persolvere possint, reliqua delere studeant per molestias militiae patienter toleratas. Adhortatio potest heri, ut considerent, quam in periculoso statu animae & corporis haereant, ut proin semper studeant esse in

statu *gratia* per contitionem in casu necessitatis elicant.

Quares 15. Qualis Penitentia pro homicidio injungenda? R. Cum P. Segn. in *Instruct. Confess.* hujusmodi penitentiam multum menturandam per prudentiam Confessarii, ne penitens putet perinde esse occidere hominem, ac mactare bovem, & canem. Hinc volunt injungi debere non tantum restitutionem & compensationem damnorum saltem *previsorum* cum petitione veniae ab amicis, sed insuper ut procuret crebra fieri *sacra* pro anima occisi, aut preces persolvat: nec contentus confectis jejuniis injunge frequentationem Ecclesiarum &c. cura, ut talis penitentia idiu duret &c. quae omnia pro variis circumstantiis occisoris, & ejus facultatibus per prudentiam Confessarii debent moderari.

Quares 16. Quid viro Equestri ad *duellum* provocato agendum? R. P. Dominicus Viva, posse ac debere talem dicere, se in medium more consueto proditurum, ac paratum esse contra injustum aggressorem, non fugā, sed justā defensione se tueri, sed à propugnatione desistitur, ubi alter desistat oppugnare: nec enim tenetur fugere, si *invadatur*, sed potest justā defensione uti. Alias duellum ex composito cum assignatione praevia loci & temporis *intra* Italiam etiam respectu privilegiorum Regularium est reservatum. Si autem fiat tantum ex calore iracundiae, subita ira vel rixa, vel si quis occurrens inimico dicat: *disfrange enssem, & pugnemus* &c. hanc excommunicationem & reservationem non incurrit: nec enim tunc est proprie duellum, sed injusta aggressio: nec has penas incurrit, qui *primum* duellum committit honoris ergo *extra* periculum vulneris, & si tunc deit peccatum scandalis. Filliuc. apud Dian. p. 2. tr. 16. resol. 13.

§. IV.

Quid in Confessione Judicium, Advocatorum &c. sit agendum?

Quares 1. An, si *Judex* constiteatur, se in proferenda sententia negligentem fuisse, aut in multis exigendis, teneatur ad restitutionem fisco, vel parti laesae? R. Dian. p. 3. tr. 6. resol. 35. non teneri. Rationem dat: quia ad hujusmodi multam nondum est acquisitum jus fisco, & partibus; & non satis constat debere Judicem, & Fiscalem proprie, & ex officio, atque justitia procurare ejusmodi fortuita emolumenta.

Quares 2. An obligandus sit ad restitutionem, si *male* judicavit? R. Si ex malitia,

tia, vel *culpabilis* ignorantia malum iudicium tulit; omnino obligandus est ad restitutionem parti laesa; quia huic iniuste grave damnum intulit. Si vero ex oblivione, fragilitate, vel culpa *non gravi* errorem committit, non tenetur ad restitutionem; moneri tamen debet, ut, si citra infamiam possit, revocet sententiam, vel certe moneat partem laesam occulte, et sibi appellatione, vel aliter consulat.

- 331 Quæres 3. An si *munera* accipiat à partibus, cogi debeat à Confessario ad restitutionem eorum? *R.* Dian. p. 3. tr. 5. *resol.* 45. Si *Judex iniuste* extorqueat munera, teneri ad restitutionem, uti interdum præsumi potest; interim secluso periculo iustitiæ, & scandalo potest accipere munera *liberaliter* oblata, ut *majorem* diligentiam adhibeat, & causam in favorem illius, qui munera dedit, *intra* iustitiæ limites expediat. Si plures adsint, qui *æquali jure* gaudent ad expeditionem faciendam, potest *Judex* in gratiam remunerantis illam causam citius expedire, quia sic in se suscipit obligationem, quæ est pretio æstimabilis. Laym. l. 3. *sec.* 5. tr. 5. c. 4. n. 9.

- 332 Quæres 4. Quando *Advocatus* ad restitutionem sit obligandus? *R.* In frequentibus casibus. 1. Si *scilicet* patrocinetur causæ *iniuste*; tunc enim parti contrariæ, vel certe clienti suo damnum ex causa amissa restituere tenetur, nisi clienti confiterit de iustitiâ suæ causæ. Quod P. Laym. etiam docet eo casu, quo unicum tantum articulum injustum causæ defendit eo fine, ut adversarium impediât, vel pervertat, vel retardet. 2. Si *falsa* promissione & inani spe victoriæ lædet, nec moneat eum de periculo causæ amittendæ. 3. Si *suadeat compositionem* in casu ubi *non* est dubium de jure alterius partis. 4. Si causarum expeditiones cum præjudicio clientis differat, postponat, vel plures acceptet, quam expedire possit. 5. Si modis *alicuius* causam sui clientis defendat e.g. subornando falsos testes, producendo falsa instrumenta, adducendo falsas leges, & abrogatas, querendo declarationes ad rem non facientes, detegendo secreta causæ adversario cum periculo moraliter certo amittendæ causæ.

- 333 Quæres 5. An *Advocatus* tenetur ad restitutionem omnis salarii, si nullam toto anno suscepit causam agendam? *R.* Dian. p. 3. tr. 15. *resol.* 42. *mediam* viam ingrediendo, dum tale salarium dividendum putat ad arbitrium boni viri.

- 334 Quæres 6. An, si *Advocatus* pacificatur cum cliente de *tertia* parte *lucris* danda, si causam jam prope perditam obtineat, tenetur ad restitutionem? *R.* Negative: hoc enim in foro *externo* tantum prohibe-

tur propter fraudis & iniustitiæ præsumptionem, quæ in foro interno locum non habet.

Quæres 7. An ipsi *Notarii*, & *Scribe* in aliquo casu teneantur ad restitutionem. *R.* Obligari *Notarios*, si sine *sufficienti* peritia suscipiant officium, aut addant aliquid, vel demant depositioni testium. Si solennitates necessarias omittant culpabiliter. Si parti adversæ revelent ante publicationem, depositionem testium &c. In his & similibus casibus tenentur ad restitutionem, si ex culpa eorum grave damnum tertio sequatur. *Scribe* vero probabiliter tenentur ad restitutionem, si accepta pecunia transcribant parti adversæ informationem *Judici* datam, & inde grave damnum alteri sequatur. Lugo tamen d. 37. l. 15. n. 104. cum aliis ad restitutionem excusat. Poenitentia hujusmodi hominibus injungi potest præter opera alias consuetæ, frequentatio Communionis, datio elemosinarum, adhortatio ad iustitiâ, quia *benedictio Domini super caput JUSTI*.

§. V.

Quid in Confessione Officialium Principum sit observandam?

Quæres 1. An, qui *æstimare* debent res publice venales, obligentur ad restitutionem, si non denuntient eos, qui taxam ab iis factam non servant? *R.* Dian. p. 3. tr. 6. *resol.* 37. non obligari ad restitutionem; quia hujusmodi leges *penales* non obligant *ante* sententiam.

Quæres 2. An, si *Officiales* fuerint negligentes in *multis* pecuniariis exigendis, aut in iis, qui *vestigal* non solvunt, defendendis ad *Magistratum*, ut eorum merces *fisco* adjudicentur, tenentur ad restitutionem *fisco* faciendam? *R.* Dian. loc. cit. negative; Hinc etiam *Custodes* lignorum, sylvarum, piscium &c. si transgressores non denuntient *Magistratui*, non tenentur ipsi solvere illam pecuniam, vel multam, quam ipsi transgressores alias solvere cogentur: quia talis multa non debetur *fisco* *ante* sententiam.

Quæres 3. An, si *Officiales* Principum recipiant *aliquid* à *Creditoribus*, ut *anticipatam* faciant solutionem, tenentur ad restitutionem? *R.* Plures apud P. Bufenb. l. 3. tr. 5. d. 8. n. 103. affirmative: nisi creditores liberaliter obtulerint per modum doni allicientis, ut facilius obtineant solutionem anticipatam, aut in gratiarum actionem pro beneficio anticipatæ solutionis.

Quæres 4. An, si *Quæstores* Principum sint causa *difficilis* solutionis, possint *chirographum* minori pretio emere, absque onere

onere restitutionis? R. P. Bufenb. *loc. cit.* tales teneri ad restitutionem; cum sint causa damni, hoc ipso, quod ipsi faciunt creditum minus valere, & consequenter se premium ex suo delicto reportarent. Secus est de aliis personis à Quaestore distinctis; hæc enim licite sic emunt hujusmodi chyrographa dimidio pretio, ut plures docent apud Dian. p. 1. tr. 8. *resol.* 50. Rationem dat Bonac. quia iustum pretium rei emptæ non est, quantum valet emptori, sed quanti *in se* valet, aut quanti valet ipsi creditori consideratis certis circumstantiis: cum ergo dicta chyrographa venditori non valeant in *totum* ratione difficultatis & exiguae spei quam creditor habet illa recuperandi, sequitur hujusmodi chyrographa minoris emi posse.

340 Quares 5. An, si Quaestores ex ærario Principis non potentes unum præ alio solvere, solvant se ipsos, aut alios paucos integre, aliis vero nihil omnino tribuunt, obligentur ad restitutionem? R. Bufenb. *l. 3. tr. 5. c. 5.* teneri ad restitutionem, nisi unus jus habeat præ altero, & consistet de voluntate Principis.

341 Quares 6. An, quando Officiales sciverint, brevi æs minuendum, aut frumenti v. g. valorem, ideoque cum aliis ejusdem decreti ignaris permutarint, obligentur ad restitutionem? R. Diana p. 3. tr. 8. *resol.* 48. non teneri; quia utuntur jure suo.

Quares 7. An, si Officialis dicat, se Sacerdoti cuidam seculari dedisse pecuniam ad faciendam suo nomine restitutionem, qui modo sit mortuus, & non restituerit, ac proin scire velle, an denuo teneatur ad restitutionem? quid dicendum? R. Dian. p. 2. tr. 17. *resol.* 2. utrumque à Doctoribus doceri: Ratio pro affirmativa est; quia res ex delicto debita, antequam ad creditorem perveniat, ipsi perit debitori; non autem debet creditor dampnum pati ob debitoris delictum. Negativam tenet Lessius: quia cum ipse furans non teneatur cum infamia restituere, quantum in se est, fecit, quod potuit, & si Joannes creditor ad restituendum non consentiret, esset irrationabiliter invidus: quia talis sacerdos vel Confessarius censetur gerere personam creditoris, & hic præsumitur in talem, utpote hominem fidelem consentire. Vide *supra* p. 1. §. 5. n. 71.

342 Quares 8. An Consiliiarii Principum in consiliis dandis, maxime in iis, quæ spectant ad *tributum* imponendum propter bonum commune possint sequi sententiam minus probabilem? R. Dian. p. 1. tr. 3. *resol.* 20. affirmative: hodie tamen non vi-

Suppl. Theol. Mor. R. P. Schnell.

detur subsistere hæc sententia; quia *Judex* tenetur sequi sententiam *probabiliorum*: atqui tales Consiliiarii constituuntur Judices inter Regem, & populum, an sit dandum tributum, vel non? ergo.

Quares 9. An Consiliiarii possint credere Principi asserenti se esse in necessitate? R. Diana p. 3. tr. 3. *resol.* 11. contra alios affirmative, nisi moraliter contrarium constet; tunc enim recedendum esset ab expressa asseritione Principis, cum de veritate in contrarium constet.

Quares 10. An, si Consiliiarius sciat, omnes posteriores esse consensuros in iniquam sententiam, teneatur ad restitutionem, si ipse inter primos iniquum dedit suffragium? R. Diana p. 1. tr. 3. *resol.* 17. teneri, quia quod alii posteriores sint daturi dampnum per iniquum suffragium, non tollit, quod ipse revera dampnum *iniquè* fecerit. Unde Diana suadet, ut talis aliquam causam querat emanandi è tali consilio; quod fieri posse docent plures *loc. cit. resol.* 19. nisi sit talis, qui speret se suo voto aliorum etiam judicia posse attrahere: aut nisi sit ejusmodi casus, in quo ad ferendam sententiam omnes convenire debeant, tunc enim si unico verbo impedire possent iniquam conclusionem, omnino ad id tenebuntur.

Quares 11. An, si Consiliiarius, ubi numerus sufficiens pro injusto tributo imponendo jam est completus, ipse post etiam consentiat, peccet mortaliter, & ad restitutionem teneatur? R. Dian. p. 1. tr. 3. *resol.* 16. talem consiliiarium peccare quidem mortaliter, non tamen teneri ad restitutionem: quia cum dampnum jam per antecedentia suffragia illatum sit, non cooperatur; nisi forte sua autoritate possit revocare præcedentia suffragia.

Quares 12. An si Consiliiarius contrarium quidem votum sententiam injustæ dederit, subscribat tamen toti consilio & decreto à senatu facto, teneatur ad restitutionem? R. Dian. p. 1. tr. 3. *resol.* 30. cum pluribus, talem teneri ad restitutionem: quia in tali casu est causa particeps executionis injustæ sententiae. Secus foret, si major pars sententiam minus probabilem tantummodo secuta fuisset, tunc enim, quia illi licite egissent, possent Consiliiarius, quamvis contrarium votum dederit, subscribere; quia in tali casu mere approbat justam sententiam. Circa adhortationem, & imponendam poenitentiam cum his Officialibus agendum id, quod §. præced. de Judicibus, & Advocatis dictum est.

§. VI.

*Quid in Confessione Principum, aliorum-
que illustrium personarum agendum?*

- 348 **Q**uæres 1. An tales personæ interrogari debeant? *R.* Negative, nisi aliquid necessarium omittant, aut essent in adolescentiæ statu, vel significant, id sibi gratum fore. Deinde consultus erit, eos non *interpellare* reverentiæ causâ; quia plerumque non tam multa peccata asserunt, quorum sacerdos non possit recordari in fine ad varias quæstiones formandas.
- 349 **Q**uæres 2. Quibus ex indicis cognosci possit, an tributum sit justum, si Princeps de hoc interroget? *R.* Dian. p. 1. tr. 3. *resol.* 2. & 5. aliique 1. Ut imponatur propter publicam necessitatem vel utilitatem Principis. 2. Ut non imponatur, nisi juxta populi subditi facultatem. 3. Ut servetur proportio in tali coactione, ne nimis multum uni, nimis parum alteri spectatis facultatibus imponatur.
- 350 **Q**uæres 3. Si talis persona ex sua culpa, & ob immoderatas largitates, ludos, injusta bella &c. in egestatem incidit, possit juste ob hanc causam tributum imponere? *R.* Dian. tr. 7. c. 3. *resol.* 4. affirmative: ubi tamen ex *Lessio l. 2. c. 33. d. 6. n. 48.* notat, in tali casu teneri tales personas omnes sumptus non necessarios remittere, & imposterum cavere à prodigalitate.
- 351 **Q**uæres 4. Quando subditi sunt multum onerati, possit ac debeat eorum Dominus non requirere tributum, sed minuere potius, & suspendere pensiones & gratias aliquibus assignatas? *R.* Dian. p. 1. tr. 3. *resol.* 14. affirmative: quia publica utilitas est præferenda privatae, & tales gratiæ non aliter promittuntur, nisi in quantum sine republicæ damno præstari possunt.
- 352 **Q**uæres 5. An si ejusmodi homines detraxisse se dicant Religiosis, aut aliis personis, obligandi sint ad restitutionem? & quomodo? *R.* Si non addant materiam, posse prudenter supponi, quòd non fuerit in materia, in qua opus est restitutione. Si autem dicant, se *graviter* detraxisse, tunc dicitur Confessarius, se non dubitare, quin noverint suam obligationem restitutionis famæ, laudando tales personas, vel etiam honorando. Si tandem dicant, *falsum* crimen de altero dixisse, tunc monendi sunt, ut capient occasionem retractandi hoc dictum, dicendique, se *errasse*; cum *omnis* peccans sit errans.
- 353 **Q**uæres 6. An, si dicant, se *turpes* imagines proposuisse in aula sua, obligandi sunt ad eas deponendas, nec sint absol-

vedi, donec deponere promittant? *R.* Si præcise ratione artis appendantur, non urgendus videri, ut deponant, cum per accidens sit, aliquos ad peccatum per eorum aspectum induci. Secus foret, si *datè operâ* exponerentur libidinis causâ, vel levitatis gratiâ, nec continerent in se speciale artificium: ita Dian. p. 1. tr. 4. *resol.* 32.

Quæres 7. An teneantur ad restitutionem, si rusticos *seris* insidiantes gravibus penis, vel morte multaverint? *R.* Si rusticus semel tantum iterumque contra mandatum & jus sui Domini stravisset feram, tunc non posse cum poena *gravi* temporali puniri, docet Molin. Si autem tale crimen sæpius & cum contumacia esset factum, graviore poena affici posset, non tamen poena capitis aut mutilationis &c. ut docet Molina, nisi contumacia & damnus esset *valde* magnus.

Quæres 8. An teneantur ad restitutionem, si gravia damna per *venationes* subditi inferant? *R.* Hic attendendum esse, quo titulo jus venandi possideatur. Si enim ex titulo e.g. consensu subditorum, bello justo, lege lata ob justam causam, qualis est etiam recreatio Principum &c. possideatur, non tenentur ad cavenda damna, nisi prorsus immodica: secus foret, si ex nullo *tali* titulo jus illud acquisivissent. Hinc habes raro esse obligationem restitutionis; quia plerumque subditi cum hoc onere prædia in emphiteusis, aut feudum acceperunt.

Quæres 9. An, si dicant, se *jejunium* non legitime servasse, censendi sint peccasse mortaliter? *R.* Confessarius recte facturum, si interroget, in quo sibi videatur jejunium non servasse; cum sæpe se accuset de eo, quod difficultatem specialem in istis jejniis non sentiant. Circa hanc materiam nota sequentia. 1. Praxin communem in Germania haberi, ut ter tantum jejunetur in hebdomade in Quadragesima; quæ ideo facilis toleranda, quia Navarra docet, perpetuum jejunium tantum ex consuetudine obligare, quæ consuetudo vel nunquam in Germania viguit, vel ab aliquibus centenis annis abolevit: ita aliqui apud Lug. ubi notat ex P. Laym. saltem in his partibus non statim damnandos peccati mortales, nec nimium urgendos, ut bis terve in hebdomade jejunent. 2. Ad quantitatem collationis communiter designant tertiam, quartam, vel quintam partem prandii. 3. Viris nobilibus tum ratione consuetudinis, tum delicatioris nature licitum est collationem aliquanto majorem sumere, quam plebeis. 4. Quoad qualitatem ciborum docent aliqui, non esse habendam rationem, modo quantitas servetur, unde potest sumi jusculum

culum vino, herbis, sale conditum. Dian. p. 5. tr. 14. resol. 14. Laym. 5. Omnes peregrinantes esse à jejunio excusatos docet Ortiz apud Dian. p. 1. tr. 9. resol. 46. videatur P. Laymann l. 4. tr. 8. c. 3. n. 5. Hodie videtur esse damnatum. P. Dominic. Viva docet pro exemptione à jejunio sufficere *timorem prudentem* talemque *notabilis* alias incurrendi, cum Ecclesiae benignitas non patiat

357 nos exponi periculo *gravis* damni. Hinc excusantur, qui artes laboriosas exercent, e.g. fabri ferrarii, lignarii, fossiores &c. reliqui e.g. futores, sartores, barbi tonsiores, coqui &c. in dubio, an grave damnum ex jejunio patiantur, ex declaratione Eugenii IV. excusantur; quia in dubiis id praesumendum, quod communiter contingit. Similiter qui iter, seu pedester, seu equestris cum curru, & equo incommodo cum *multa* defatigatione, aut cum dubio, & timore gravis mali, ex benignitate Ecclesiae excusatur; quia ex communiter contingentibus praesumitur magnum incommodum; modo tamen tale iter non praecise in *fraudem*, sed ex causa *honestae* assumatur. Similiter excusatur à jejunio, qui jejunandum impediretur ab operationibus sibi consonis, Concionator à concione, Confessarius ab auditione confessionum, Professor à studio. Similiter praegnantēs, & nutrices, si cum jejunio non possint commodè prolem alere; à carnibus tamen abstineant, nisi sint admodum delicatae complexionis, aut prudenter timeatur grave malum proli. P. Matthaeucci *sexagenarius* non hoc ipso, quod *sint sexagenarii*, excusat à jejunio, si adhuc sint sani, & robusti, praesertim si se voluntario voto obligarunt toto vitae tempore ad jejunia Regulae. Aliud est, si sint plerumque infirmi. *Contrarium videatur in nost. Theol. Mor. part. 3. n. 331.*

358 Quaes 10. Quid circa exhortationem? R. Tales homines, utpote delicatiores, plerumque horrere adhortationem. Pro poenitentia ordinaria non sunt imponenda jejunia, sed preces, elemosyna. P. Segn. in *Instruct. Confessar. c. 8.* ait, adeo delicatum est Nobilitium palatum, ut cibos, nedum medicamenta, averseatur, nisi probe sint conditi; quapropter *caute* illos admone, & cum, ut fieri solet, sint alias verecundi, attende, ne confusionem è vultu promicantem plus aequo accendas.

§. VII.

Quid in Confessione Aegrorum, & Moribundorum agendum?

359 Quaes 1. Quomodo aeger disponendus? R. Nisi periculum imminet à morte

1. Non statim facienda est mentio confessionis, sed praemitenda aliquot quaestiones de morbo, doloribusque, compassionem ostendendo, aliaque facienda, quae aegrum facere possunt benevolum. Deinde vero occasio captanda ostendendi quantum conducat status gratiae, & Sacramentorum usus ad morbos fortiter & cum fructu exantlandos; & tum primum confessionis facienda est mentio, quae tamen, si periculum immineret, maturius ingerenda esset, ut ait P. Lohner. 2. Si petat aeger spatium pro *preparatione* sibi permitti, omnino id concedendum est, nisi urgeat periculum; si vero mox confiteri velit magna cum mansuetudine & charitate audiendus est; & si rudis est, & propter agritudinem vix loqui possit, variis quaestionibus juvandus est. 3. Finita confessione poenitentem denuo ad veram contritionem disponat; quem in finem aptissima fere motiva sunt, Deum esse nostrum Patrem, Redemptorem &c. P. Sporer pro *latio* addit, si moribundum audis, pie ac ferventer hinc verbis ad Deum aspirantem, *ex toto corde dolens*, quod te Deum meum *charissimum* (vernacule, *doch meinen lieben Gott &c.*) Patrem optimum offenderim, maxime si aeger sit *multum debilis*, noli angere, & illum magis angustiare de contritione perfecta elicienda, & procuranda; haec enim verba ut plurimum & regulariter continent veram contritionem ex motivo charitatis &c. Advertit tamen P. Laym. l. 5. tr. 6. c. 2. n. 6. & seq. si moribundus adverteret, & judicaret, se revera non esse contritum, & tamen conari non vellet ad perfectiorem dolorem, ejusdem poenitentiam utcumque suspectam esse, & satis rationally dubitari posse, an sit debite attritus &c. 4. Si reticentia facienda est, vel tollenda inimicitia, sedulo laborandum, ut Confessarius in hoc genere perfecte obeat partes suas in aegro disponendo; juxta tamen cavendum, ne ipsi diffidentiam, aut scrupulum causet.

Quaes 2. Quid faciendum in aegro *ob-* 361 *firmato*, & confiteri renitenti? R. P. Lohnerandum, & varia bona opera offerenda. Deinde submittendum aliquem, qui multum valet apud illum adhortatione & gratia, ut eum ad officium amice adhortetur, tum vero Confessarius humanissime cum aegro de variis rebus, quas gratas ipsi cognoverit, colloqui debet, nullam faciendo mentionem de confessione, donec satis benevolum habeat. Deinde si medium hoc nihil proficiat, inquirendam occulte causam, ob quam nolit confiteri, an si forte *haeresis* lateat, an *desperatio*, an *paenitentiam* cum damone, an affectus ad aliquod peccatum, an difficilis horror &c. inventa radice,

radice, curandum est, ut aptis modis evellatur. Tandem si æger adhuc pergat esse obliquatus, explicandum ei est, quod Deus non patiar fecum jocari; suggerat illud Salomonis: *non tardes converti ad Dominum, nec differas de die in diem; subito enim venit ira illius, & in tempore vindicte disperdet te.* Item quod Naamo dictum à suis, *Pater estis rem grandem dixisset tibi propheta, certo facere debuisset, quanto magis, quia nunc dicit tibi, Lætare, & mundaberis.* Ostendendum periculum, si in eo articulo se deferat, jactura irreparabilis &c.

361 Quæres 13. Quid faciendum Confessario, si æger confessionem facturus, non potest solus relinquere, nisi adjuvetur à circumstantibus, ut sunt recens vulnerati, mulieres parturientes, ubi periculum in mora? R. Dian. p. 5. tr. 3. *resol. 56.* Confessarium debere querere, an debeat de omnibus peccatis suis, & modo, quo potest, optimo se accusare? ad quam questionem, si annuat, absolvendum esse, ita tamen, ut si postea detur occasio ex discessu adstantium, & vires penitentis crescant, ex instituto ejus confessio audiat.

362 Quæres 4. Cum in articulo mortis quilibet Sacerdos possit absolvere ab omnibus peccatis, & censuris, quomodo intelligendus sit iste articulus mortis? R. Dian. p. 5. tr. 3. *resol. 66.* non solum existentes in articulo mortis, sed etiam in *pericula vite* posse absolvi ab omnibus peccatis, & censuris à quovis Sacerdote. Censentur autem in tali periculo constituti remiges in triribus, ut docet Saa, & saltem tunc, quando navigatio est longa, & periculosa. Dian. p. 5. tr. 3. *resol. 62.* item milites prælio vicini: item prægnantes saltem primo, & valde difficilius parturientes: item Banniti, maxime autem damnati ad mortem. Dian. *loc. cit. resol. 61.* Deinde docet Dian. p. 1. tr. 5. *resol. 5.* cum aliis, absolutionem hanc posse impendi *statim* prima die infirmitatis, vel periculi. Similiter in tali casu absolutum à peccatis reservatis, excommunicationem annexam habentibus, non esse obligatum ad Superiorem recurrere, si evadat periculum, ut denuo absolvatur, docet Dian. p. 5. n. 3. *resol. 66.* nisi ut se obedientem ostendat.

363 Quæres 5. Quid observandum in absolutione moribundis à censuris? R. Dian. p. 3. tr. 3. *resol. 61.* si necessitas urgeat, esse absolutionem dandam sine ulla cautione, vel juramento. Si vero non sit talis necessitas, non esse absolvendum, nisi prius satisfaciat, vel per fidei iussores, vel per pignoris oblationem, vel juramentum prælitum. Insuper imponendum est onus sistenti se Superiori, ut se obedientem ostendat.

Quæres 6. An, si Confessarius ad ægrum vocatus, sit in medio Sacrificio, peracta etiam consecratione, & periculum sit in mora, possit, ac debeat *relinquere* Sacrificium, & ad ægrum accedere? R. Dian. p. 5. tr. 3. *resol. 20.* affirmative: quod si tamen periculum tantum non sit, non facile dimittendum Sacrificium.

365 Quæres 7. An, si Confessarius deferens Eucharistiam, rogetur, ut audiat ejus confessionem, & in hac adverterat, ipsum multas invalidas confessiones fecisse, debeat totam ejus confessionem audire, an vero aliquibus tantum auditis possit absolvere? R. Dian. p. 5. tr. 3. *resol. 78.* cum aliis: si longa nimis futura esset confessio, tunc fatius esset, excitare penitentem ad contritionem, & sic communicare, quam ut confessio fiat integra. Videtur tamen præstare, ut aliqua peccata audiantur, ut sic ab aliis indirecte absolvatur, cum confessio sit certius remedium, quam contritio, quæ ideo jubetur præmitti susceptioni Eucharistia. P. Segn. in *Instruct. Confessar. c. 4.* ait: quando confessio, vel communio in *aliud* tempus sine scandalo *reijci* non potest, ut si ægrum in eo situ offendat, ut multarum sacrilege peractarum confessionum indigeat repetitione, quæ tamen fieri non potest, sive ne morbum exasperet, sive ne illum periculo infamiae apud magnam comitantium multitudinem exponat, in hoc casu (quando penitentem ad perfectæ contritionis actum permovere non posses) exige peccata graviora pro temporis brevitate, ac tum secure illum absolvet *hac lege*, ut in proxima confessione dicat, quæ modo fuerunt omissa.

366 Quæres 8. An tempore *pestis* possit monere Confessarius penitentem, ut unum tantum, alterumve peccatum explicet, & sic eum absolvere, ne longiori mora corripatur & ipse peste? R. Diana p. 5. tr. 3. *resol. 15.* affirmative: ubi refert, hanc sententiam etiam procedere, est penitentem peteret integre confiteri.

367 Quæres 9. Quid circa restitutionem cum hujusmodi hominibus faciendum? R. Lohn. & Diana p. 3. tr. 3. *resol. 104.* contra aliquos, Confessarium omni modo laborare debere, ut restitutionem non per hæreses post mortem, aut per Confessarium, sed *per seipsum* faciat. Deinde si non expediat, ut moribundus declaret in testamento aliquas restitutiones, tunc si fieri posse, ut vel faciat capitulum in testamento, quo jubeat, ut hæreses dent tantam summam pecunie Confessario, vel cuidam amico, ut idem expendat secundum voluntatem testatoris; aut certe, si Notarius haberi sine incommodo non possit,

fit, suadeat, ut apponat capitulum, in quo dicatur, se reliquisse *schedam* manu propria scriptam apud Confessarium, vel amicum, quâ declararit, quid insuper post mortem suam fieri velit, ac si testamento inserta esset.

- 368 Quæres 10. Quid circa Testamentum à moribundo condendum observari debeat? R. P. Lohn. peracta confessione quaerendum à Pœnitente, ut si quid dicendum occurrat, circa administrationem officii, & alia, ex cujus manifestationis neglectu gravia damna oriri possint, id mature sibi, aut aliis indicet. Item ut de suis Bonis disponat per testamentum justum & pium; aut si jam prius id fecerit, quarat, an non aliquid justis ex causis immutandum censat? deinde in testamento condendo tria suadeat. 1. Ut quod vivus potest disponere, non relinquat hæredibus exequendum. Deinde ut magis ad animam salutem dispositiones faciat quam ad pompam. 3. Si se penarius testium numerus haberi non possit, saltem duos, vel tres assumat, idque testamentum validum esse docent apud Dian. p. 5. tr. 8. resol. 123. 4. Non debere Confessarium in danda absolutione difficilem esse, qui uni filio solum relinqueret, quam alteri, aut spurio plusmodo alimenta necessaria constitueret; hoc enim licite eum facere posse docent Doctores apud Dian. p. 5. tr. 8. resol. 131.

- 369 Quæres 11. An, si æger, dum adest adhuc spes salutis, nolit ullam medicinam adhiberi, absolvi possit à Confessario? R. Dian. p. 5. tr. 3. resol. 135. negative; cum teneatur vitam suam conservare adeoque media adhibere ad illam conservandam intellige, si non sint nimis difficilia.

Quæres 12. Quid circa Pœnitentiam? R. Hanc debere esse saltem *minimam*, e. g. ternam tonsionem pectoris, pronuntiationem SS. Nominum Jesu & Mariæ; Pater, & ave &c. addendo, ut dolores in vicem pœnitentiæ offerant.

§. VIII.

Quid in Confessione Mutorum, & Surdorum sit observandum?

- 370 Quæres 1. An mutus sit obligatus ad continentium suo tempore? R. Dian. p. 5. tr. 6. resol. 3. cum communi affirmative: quia saltem possunt per nutus confiteri.

- 371 Quæres 2. An si pœnitens mutus possit scribere, monendus sit, ut per *scriptionem* faciat integram confessionem? R. Dian. p. 5. tr. 6. resol. 4. cum Lohn. posse quidem Confessarium hoc ipsum monere, per mo-

Suppl. Theol. Mor. R. P. Schnell.

dum *consilii*, si occasio ferat, ut confessio commode scripto excipi possit; non tamen ad hoc *coegendum* pœnitentem, cum ad tale incommodum non obligetur. Hinc docent, Confessarium in *hujusmodi* confessionibus non debere esse scrupulosum, cum ipsa *difficultas* confessionis tales personas facile excuset ab integritate *materiali* confessionis; unde aliquot peccatis pœnitentioribus auditis, ab his & aliis, omnibus eundem potest absolvere.

- Quæres 3. An, si eo tempore, quo obligat præceptum consentiendi, Confessarius non possit ex signis à mutis & surdis datis ullum certum peccatum agnoscere, eum tamen absolvere possit? R. Dian. p. 3. tr. 5. resol. 3. affirmative: cum sufficiat eum accessisse animo se accusandi de peccatis.

- Quæres 4. An Confessarius mutus & surdus à nativitate etiam ad Communio-nem non solum in articulo mortis, sed etiam tempore paschali admittere possit, vel ubi potest lucrari indulgentias? R. Dian. p. 3. tr. 5. resol. 7. probabiliter affirmative: alii cum P. Lohn. n. 187. judicio prudentis Confessarii relinquunt.

- Quæres 5. An mutus & surdus possit contrahere matrimonium? R. Multi apud Dian. p. 5. tr. 6. resol. 9. affirmative: quamvis aliqui negent de eo, qui mutus, surdus, & simul cæcus est.

- Quæres 6. An mutus & surdus simul à nativitate obligetur die festo ad audiendam Missam, aliaque præcepta Ecclesiæ servanda? R. Dian. p. 5. tr. 6. resol. 8. affirmative: idem sentiunt de eo, qui simul cæcus esset: alii tamen negant, hoc ipso, quod tales non satis agnoscant suam obligationem, nec possint libere ponere præcepta.

- Quæres 7. Quid circa Pœnitentiam? R. Eam ipsis esse imponendam, quam per signa percipere possunt. Quod si nullam orationem noscant, saltem imponatur ipsis percussio pectoris, formatio crucis &c. quia juxta probabilem sententiam sufficit pœnitentiam persolveri, etsi non fiat ex intentione complendi Sacramentum.

§. IX.

Quid in confessione Sacerdotis secularis sit agendum?

- Quæres 1. Quales sententiæ Sacerdoti servandæ sint in recitatione Breviarii? R. Sententiæ favorabiliores apud P. Gob. in *Cypro Clem. Jud. c. p. 2. d. 2. 1.* Non peccare mortaliter eum, qui recitat Breviarium cum *perpetuis* distractionibus.

nibus. 2. Qui saepius Iofficium longius ex levi causa mutat in brevius. 3. Qui non recitat *Lytanias* tribus diebus Rogationum, aut officium *desuntorium* secunda Novembris. 4. Nullo modo peccare eum, qui matutinum sequentis diei statim post horam secundam inchoat. 5. Qui unum Nocturnum ab altero, vel lectiones à Nocturnis separat, 6. 8. vel 10. horarum spatio. 6. Qui non repetit Matutinum, pro quo per errorem aliud recitavit, sed vel pergit in male cœpto officio, vel reliquum recitat juxta Rubricas.

379 Quæres 2. An si Sacerdos confiteatur, se saepius neglexisse pensum Canonicum, teneatur ad restitutionem? R. Confessarium posse prudenter supponere, Sacerdotem scire suam obligationem, ac velle eidem satisfacere, poteritque hoc poenitentis insinuare. Quando autem Sacerdos omitens recitationem Breviarii excusetur à restitutione, ponunt aliqui hos casus. 1. Si tantum semel vel bis in anno, vel pluries etiam omisit. Dian. p. 2. tr. 12. resol. 34. 2. Si vult toties geminare pensum canonicum, quoties culpabiliter omisit, Gob. 3. Si Beneficiatus primis sex mensibus non recitet, vel non integram horam omittat. Dian. p. 2. tr. 12. resol. 25. & 26. 4. Si Missas aliquot legat pro defuncto, pro quibus pretium tantum posset exigere &c. Ubi addit Dian. p. 2. tr. 12. resol. 8. non esse obligationem restituendi, nisi partem correspondentem obligationi recitandi horas Canonicas. e. g. si totum officium, omnes fructus illius diei; si partem dimidiam, fructus dimidius &c.

380 Quæres 3. An possit duplex stipendium accipi, unum pro presentia, seu officiatu- ra hoc loco & tempore, alterum pro applicatione? R. P. Domin. Viva, esse omnino probabile etiam post decretum, ut Lug. & alii. Ratio est: quia Sacerdos non teneatur cum sui incommodo & privatione libertatis hoc loco & tempore celebrare, adeoque datur pro labore Missæ extrinseco, & alterum pro applicatione interna, & sustentatione. Modo tamen ipse offerens aut expresse aut ex circumstantiis manifestet, se solâ presentia Missæ contentum esse, ut sic hoc loco & tempore pro sua commoditate hanc audire possit; sic enim volenti non fit injuria. Si autem offerens stipendium taceat, presumitur velle Missam legi secundum morem consuetum, scilicet cum applicatione sacrificii.

381 Quæres 4. Qvale sit peccatum omittere Missam seu ex stipendio, seu ex promisso? R. Viva cum communi, omittere unum Sacrum ex *justitia* debitum esse peccatum mortale: quia dans stipendium est graviter invitus, & quidem rationabili-

ter, quod Sacro privetur, quo indiget seu ex necessitate spiritali, vel temporali. Imo P. Gob. censet esse mortale, Sacrum pro ægritudine applicandum aliquantum differre, dum interim ex hac dilatione ægrotans moritur. Si autem Missa tantum liber alter promissa sit, probabiliter non peccat graviter; cum fidelitas per se non obliget graviter; per accidens autem potest peccare mortaliter, quando alter bona fide hanc Missam sibi promissam applicat pro obligatione, quam ex *justitia* ipse tenetur persolvere. Aliqui dilationem Missæ ad duos vel tres menses reputant modicum tempus; sed hic spectanda necessitas petentis.

382 Quæres 5. Quomodo agendum cum Sacerdotibus concubinariis? R. Attendendum esse, an concubina sit publica; & tunc quærendum, an non jam semel, iterumque sit monitus, de ea dimittenda: tunc enim juxta Concil. Trid. sess. 15. c. 14. suspensionem ab officio incurrisset, à quo eum Confessarius tantum in foro conscientie absolvere deberet, si habet facultatem. Deinde monendum de concubina quam proxime dimittenda; aut ei absolutio deneganda juxta ea, quæ dicta sunt de consuetudinariis n. 187.

383 Quæres 6. Quanta universim distantia requiratur, ut Sacerdos habens conscientiam peccati mortalis excusetur, ne Confessarium ex mente Conc. Trid. quamprimum, id est, saltem intra triduum adire debeat? R. P. Domin. Viva: aliquos putare distantiam trium miliarium universim excusare, sicut eadem distantia universim excusat ab auditione Missæ. Pro Regula tamen universali statuit: quando distantia tanta est, ut sine magno incommodo non possit huic præcepto Ecclesiastico satisfieri, tunc præceptum non obligat. Quia tamen aliquando potest esse magnum incommodum, etsi distantia sit brevissima, vel ratione temporis brevissimi, vel ratione pluvie, vel ob periculum scandali, aut infamiae, vel ob alia urgentia negotia, & obligatoria; ideo etiam brevis distantia potest aliquando deobligare, & contra pluri-um miliarium distantia potest non deobligare, si ea evidenter non pariat magnum incommodum.

384 Quæres 7. Si Parochus confiteatur, sed dum ægrum moveret, fuisse causam accelerate mortis, an Confessarius debeat illum ceu irregularem habere, & absolvere? R. Gob. in *Clypeo* n. 227. non esse irregularem. Ubi addit, nec eum fieri irregularem, qui ut rem suam, aut alienam à fure ablata recuperet, clamat adesse furem, qui postea capitur, & suspenditur. Item qui indicat judici, reum esse opti-
nic

me dispositum ad mortem, ideoque hanc non esse in castinum differendam. Item qui monet carnificem, ne tamdiu torqueat, sed citius vitam eripiat e.g. pectus validiori ictu percutiendum, copiosiore pulverem addendum.

385 Quæres 8. Si Sacerdos quærat in confessione, an possit confessiones audire non obstante pollutione, quam ordinarie patitur? R. Dian. p. 3. tr. 5. resol. 22. posse audire etiam tantum ex devotione; maxime si absit periculum *confensus*: quia talis pollutio nec est voluntaria in se, nec in causa; quia tantum per accidens sequitur ex auditione confessionum.

386 Quæres 9. Quibus diebus Parochus teneatur Sacrificium applicare pro Parochianis? R. P. Matthæucci: si redditus pingues sint, teneri singulis diebus; si vero tenues saltem diebus festivis; ut in una Lucana Sac. Congr. Conc. Decreto edito sub 10. Maji 1681. ex Trid. sess. 23. c. 1. de reform. & P. Laym. de Simon. n. 16. nihil stipendii posse pro Sacrificio exigere. Videatur nost. Theol. Mor. part. 4. n. 437. Pœnitentia Sacerdotibus Parochis imponi potest frequens confessio, pia lectio &c. Adhortatio iis tantum indirecte fiat.

§. X.

Quid in confessione Rei, & ad mortem condemnandi sit observandum?

387 Quæres 1. An reus cum vitæ discrimine in carcere detentus ad confessionem excitari debeat, antequam capitalis sententia sit ei indicanda, si tempus Paschale urgeat? R. Ordinarie non expedire; cum periculum sit, ne *reticendo* crimina sibi imputata, confessionem non faciat integram. Unde tales potius ad contritionem excitandi sunt.

388 Quæres 2. An si reus confiteatur, se crimina multa coram iudice negasse, & negaturum usque ad finem vitæ, possit absolvi à Confessario? R. 1. Si hoc in foro externo plene probatum sit crimen, & probatio hæc ei ostendatur, omnino ad interrogationem debet fateri veritatem; adeoque peccare, nisi faciat; nec absolvi posse, quamdiu in isto peccato cupit perseverare. Contrarium docet P. Lohm. n. 170. cum in foro interno magis reo, quam omnibus aliis credendum sit. Interim addit, monendum reum de fatenda veritate, si salutis suæ consultum velit. R. 2.

389 Si crimina illa sint tantum *semiplene* probata, potuisse illa negare, docet Sanchez cum aliis, & Dian. p. 9. tr. 15. resol. 21. aitque Lugo, esse sententiam in praxi tu-

tam. R. 3. Etsi reus primo *iniple* crimen, negaverit, non obligari tamen ad retractandum, & veritatem fatendam, si denuo interrogetur, uti docent aliqui apud Dian. p. 3. tr. 5. resol. 103. Ubi ex P. Sanch. notat, caute admodum in tali confessione procedere debere Confessarium, si credat, fore ut reus non amplius interrogetur; tunc enim nihil debet interrogare de proposito fatendi veritatem, ne ipsum exponat periculo iterum peccandi. Imo, si credat fore, ut denuo interrogetur, non debet facere mentionem explicitam hujus propositi, sed tantum in genere, num habeat *propositum* vitandi peccata omnia, & tunc cum absolvere; nisi habeat clara indicia, quod fixus hæreat in proposito negandi veritatem, quoties interrogatus fuerit.

391 Quæres 3. Quodsi reus confiteatur, se *saltem* sibi crimen imposuisse, velleque in ejus confessione perdurare, an Confessarius debeat eum absolvere? R. Affirmative: Imo posse reum sibi gravia, & falsa crimina sine peccato imponere, & cum juramento, docent plures apud Dian. p. 3. tr. 5. resol. 7. Less. Laym. Lohm. n. 170. quia vita non est digna, quæ cum tanto dolore debeat servari.

392 Quæres 4. An, si reus falso *denuntiaverit* alium innocentem, cogendus sit à Confessario ad revocandam denuntiationem? R. 1. Si nondum damnatus sit reus ad mortem, omnino obligandus est ad revocationem. Ita communis apud Bufenb. l. 4. c. 3. d. 7. a. 1. R. 2. Si jam sit in extremo vitæ, & Confessarius sciat, in eo loco praxin esse, ut revocatio in extremo vitæ facta habeatur pro invalida, non esse obligandum; quia rei revocatio esset inutilis.

393 R. 3. Si innocens ille de *falso* crimine, licet inculpabiliter, testatus esset, & reus vicissim illi falsum crimen objecisset, tunc non obligari ad revocationem falsæ objectionis, eoquod tantum contra Religionem peccasset, non contra iustitiam: ita Joan. de la Cruz apud Dian. p. 3. tr. 5. resol. 4. quamvis Dian. cum communi contrarium teneat: nam reus non habet jus defendendi se illo *medio*; cum mendacium sit *intrinsece* malum, nec ordinabile ad finem bonum.

395 Quæres 5. An, si reus quærat, num *effractis* carceribus se, & alios liberare possit, annuere possit Confessarius, & si ita sit rogatur, pecuniam, & instrumenta offerre? R. 1. Si tantum ad modicum tempus in carcere manere sit iustus, neque aliud malum, quam molestiam carceris, aut verberationem timere possit, non posse illi permitti, ut hoc suum propositum exequatur. Ita communis. R. 2. Si

397 carceris duratio sit *duraturna*, vel *triremi-*
um, posse reum effringere carcerem, doc-
cent plures apud Dian. p. 2. tr. 17. *resol.* 39.
& p. 3. tr. 5. *resol.* 102. quæ omnia magis
locum habent, si de *vina* periclitatur; tunc
enim fugere eum posse, et si custodi in aliis
damnum inde sequatur, neque obli-
gari ad restitutionem ullam, etiam pro
carcere effracto faciendam, docent plures
apud Dian. *loc. cit.* §. 3. Et si per se omnes
ii, qui non sunt ministri iustitiæ, possint
arma offerre ad effringendum carceres, ut
docent Lessius, alique apud Dianam p. 2.
tr. 5. *resol.* 102. quia tamen Confessarius
posset sibi, totique Religioni, aut aliis
etiam Sacerdotibus grande odium accer-
sere, ideo non suadendum, ut ullo in casu
ei suppeditet instrumentum, nisi in eo
moraliter certus sit, nullum simile incom-
modum secuturum: pecuniam tamen fa-
cilis offerre posset, non quidem eo ti-
tulo, ut fugiat, sed ut suis necessitatibus
vel intra, vel extra carcerem prospiciat.
P. Loh. n.

398 Quæres 6. An si reus publice *comictus*,
etiam ad mortem condemnatus constan-
ter adhuc crimen in confessione neget,
Confessarius eum *absolvere* possit, & etiam
Judici ejusmodi innocentiam aperire, &
pro eo intercedere deberet? R. 1. Ex P.
Loh. cum in tali casu in foro *interno* fe-
renda sit sententia, & consequenter reo
magis quam omnibus aliis credendum;
ideo esse *absolvendum*: ita tamen, ut mo-
neatur prius de obligatione fatendi cri-
men in hoc tribunali, siquidem salutis suæ
prospectum velit. P. Loh. §. 2. Vix sua-
deri posse, ut Confessarius rei innocen-
tiam Judici aperiat; cum is nec creditus
sit, nec teneatur credere, utpote jux-
ta allegata, & probata procedens. Unde
si ipsi Rei semel advertant, hoc onus Con-
fessariorum in se suscipere, occasione arri-
piant facinorosa sua celandi; ut bene ad-
vertit Laym. & alii apud Busenb. l. 4. tr. 8.
d. 5. Addit P. Loh. nec Confessarius pro-
mittat intercessionem pro reo facere, ne
spem vitæ inde fumat, aut si præter spem
nihil impetret, animum erga Confessarium
amittat.

400 Quæres 7. Qualis *penitentia* hujusmodi
reis sit iungenda? R. *Hanc* plerumque
debere esse *levissimam*, quam illi statim
cum Confessario recitent: non obest ta-
men, ut *ipsa* etiam *mors* (utpote ob diffi-
cultatem suam valde satisfactoria) eidem
imponatur pro salutari penitentia; mo-
neatur, ut hanc offerat, tanto copiosius
pro hanc pro suis delictis satisfactorius.

401 Quæres 8. Quid faciendum Confessa-
rio, si reus, vel surdus, dum in *scalas* ascendit,
cupiat denuo confiteri? R. P. Loh. du-

plicem in tali casu viam occurrere peni-
tenti consulendi: *prima* est, ut petatur fa-
cultas à Judice, per quam reo descensum
concedat; quæ si à Judice non impetretur;
tunc *secunda* superest, ut scilicet mo-
neat reum de *dolore* pro peccatis commissis
suscipiendi, & sic eum tanquam moraliter
impotentem ore tenus confitendi *immis* ab-
solvat: ad ipsum vero in patibulum af-
cendere videtur indecens, & contra re-
verentiam Sacramenti, & ipsius Sacerdotis,
tum ob varia incommoda *sealarum*, &
per eas ascensum, & descensum.

402 Quæres 9. An si latro contractis *ossibus* ro-
tæ implexus per aliquot horas supervivens
& superviviturus crederetur, ideoque ipse
à Confessario petat, ut ei Sacramentum ex-
tremæ *Unctionis* administrari curaret, ne in
tali periculo deficiat, an possit Confessarius
ejusdem petitioni annuere? R. aliqui af-
firmative: adduntque omnino consulendum
esse; tum propter necessitatem contra
tentationes occurrere solitas: tum
propter augmentum gratiæ, gloriæ, & re-
missionem peccatorum interea commissio-
rum: tum quia talis homo perinde *infirmus*
censeri potest, ac ille, qui ex gravi *vulnere*
lethaliter decumbit.

403 Quæres 10. An reus ad mortem brevi
condemmandus censetur esse in articulo
mortis, & ita à peccatis *quomodocumque* re-
servatis, & *cenfuris* possit à quovis appro-
bato absolvi? R. P. Gob. hic affirmative: Ex-
emplum ponit in eo, qui tenebatur in car-
cere brevi comburendus propter pecca-
tum bestialitatis in hac nostra Diocesi re-
servatum: ait enim, talem tanquam in
articulo mortis existentem posse à quovis Pa-
rocho, vel approbato absolvi, nec opus
esse, ut absolutio Constantia petatur.

§. XI.

*Quid in confessione Saga, vel Magi Con-
fessario observandum?*

405 Quæres 1. An, si Confessarius ex alio-
rum relatione concepit suspicionem
de aliquo penitente, quod sit magus
vel *saga*, *debeat* aut possit ipsum de hoc
scelere interrogare? R. 1. Si persona sit
talis, quam de *nullo* alio peccato interroga-
re solet, neque de hoc interrogandum
esse, cum merito hoc ægre ferre possit.
R. 2. Et si ipsa talis sit, quæ de *aliis* peccatis
interrogari solet; nunquam tamen
in *specie* de hoc peccato interrogari debe-
re, sed ad summum, si fama sit commu-
nis, & indicia satis publica de pacto cum
dæmone inito, quari illam posse, an non
variis superstitionibus dedita sit? ad quæ,
si negative respondeat, ulterius progre-
dien-

diendum non est; si affirmet, tunc interrogandum de qualitate superstitionis.

407 Quæres 2. Quomodo Confessarius interrogare debeat eum, qui confitetur, se expressum cum demone pactum fecisse, eique se ac omnia sua penitus transcripserit. R. Cum P. Lohn. n. 171. talem interrogandum de fine, an scilicet propter voluptates hoc fecerit? an etiam Deum, Sacramenta, omnesque fidei articulos abnegarit, idque chirographo propria manu subscripto, & sanguine signato? an Deum, & Sanctos blasphemarit? an in nocturnis conventibus diabolum pro Deo habuerit? & vere adorarit? An nunquam SS. Evcharistiâ ad veneficia abusus fuerit? an nunquam cum demone se commiscuerit? an nullum veneficio, veneno, aliisque modis occiderit, aut aliud grave damnum intulerit? an nullum infantem falso baptizavit? vel ante Baptisimum occiderit? an neminem seduxerit? vel demoni manciparit? an nunquam sacrilege confessus fuerit, & communicarit? an in philtris & similibus remediis impudicos amores conciliarit? an odia & inimicitias graves inter conjuges, & alias personas causarit? an non anulêta magica aliis distribuerit? an non à demone in alienas domos asportatus, pecunias, vinum &c. surripuerit? an de rebus furtivis, & amissis consultus consilium ope demonis dederit? an non cum demone aliquo matrimonium contraxerit? De his omnibus interrogare potest Confessarius, quæ tamen ipsa, plerumque parva sunt respectu scelerum, quæ ab hujusmodi hominibus patrari solent, adeoque faciet prudenter, si ipsos disponens ad seriâ penitentiam faciendam hortetur ad omnes actus explicandos, quos instinctu demonis, vel propriâ malitiâ fecerunt.

408 Quæres 3. Quales obligationes imponere debeat Confessarius tali penitenti? R. 1. Ut pactum cum demone initum rescindat, jureque, se nullum cum eo commercium posthac habiturum. 2. Ut confessionem fidei denuo faciat, vel recitando fidei symbolum commune, vel formulam à Tridentino præscriptam, vel conceptis à Confessario verbis utendo. 3. Ut libros suos, & omnia magica artis instrumenta deponat; & ne ipsè repetere possit, vel alii his seducantur, comburat. 4. Ut, si quæ aliis intulit veneficia, removeat, quantum sine gravi damno potest. 5. Ut damna aliis in bonis fortunæ illata, quantum potest, restituat: qua tamen in re attendendum est, ne penitus videatur sibi obligari ad resarciendum ea damna cum gravi periculo se prodendi; ad hoc enim non tenetur. 6. Ut, si quos falso baptizavit,

Suppl. Theol. Mor. R. P. Schnell.

aut omnino ad magiam adduxit, quantum fieri potest, ab hoc errore liberet, & infantem vel baptizet, vel baptizari ab alijs procuret; nam ad hoc videtur etiam cum periculo vite obligatus; maxime, si esset periculum, ne infans ante usum rationis moriatur. 7. Si Evcharistiam in loco indecenti asseravit, eam quamprimum potest, præmissa confessione jejunus sumat, aut ad ipsum Confessarium deferat: ac pari modo alias res sacras aut reverenter asservet, aut si sine periculo se prodendi, aut aliam ob causam asservari non possit, occulte comburat.

409 Quæres 4. Quænam poenitentia hujusmodi hominibus imponenda? R. 1. Ante omnia curandum, ut lucrari possint indulgentias; cum pro suis gravissimis sceleribus satisfacere propriis operibus nequam possint. R. 2. Diligenter cavendum Confessario, ne gravia ipsi opera poenitentia imponat, vel jungat sed potius minima, hortando ut agnoscat beneficium liberationis à tam gravi jugo, & manifesto salutis periculo, gratosque se pro omnem vitam exhibeant.

411 Quæres 5. Si Saga ad mortem condemnata, neque conheri, nec diabolo renuntiare velit, quid Confessario agendum? idem est de quocunque alio penitente. R. Cum P. Lohn, ad preces, maxime Sacrificium Missæ confugiendum. Deinde dissimulet nonnihil, nec quidquam de ejus confessione dicat, sed potius de aliis rebus loquatur e. g. de solariis ad mortem feliciter obeundam conducentibus. 3. Quantâ potest charitate cum per blanda colloquia, tum per ipsa misericordiæ opera emendando cibos delicatos luerecur ejus animum. 4. Ostendat, quanto felicior sit ipsius mors, quam aliorum magorum. 5. Interdum simulando, ac si non illi, sed aliis narret historias de magnitudine gaudiorum cælestium, vel tormentorum infernalium. 6. Narret in specie quasi animaturus ad mortem aliquot Sanctorum martyria, & quam fideliter Deus illis adstiterit: & quam turpiter e contra diabolo in ultimo articulo suos deseruerit, ita ut ipsimet falsitatem promissorum agnoscens vel in illo articulo demoni renuntiârit. 7. Si tempus ultimum fatalis diei instet, suaviter interroget, an non meliora consilia modo cæperit, apertam stare januam ad cælum, vel infernum. 8. Roget, ut per merita, & Sanguinem Christi, & per quidquid ipsi charum est, ne animam suam tam pretiosè redemptam negligat: in hunc finem in genua coram ipso prociadat, aliosque ad id hortetur. 9. Si nec sic aliquid effecerit, quiescat paululum, & cibum ac potum et interca offerat,

R.

offerat; nullo unquam acerbior verbo, ac gestu contumaciam ejus castigans. 10. Si lictores adveniunt ad eam abducendam, repetat iterum, nunc vere eam ingredi iter aeternitatis, videat, quo tendat? si acquiescere nolit, alloquatur ibi Christum crucifixum, quem in manibus habet, ne dilectam hanc animam perire sinat. 11. Si in egressu nolit orare, ne urgeat invitum, sed pro ea cum socio preces interim fundat, & vernaculo sermone, ut intelligat, & nonnunquam quarat, an refocillatione indigeat. 12. Si ad locum supplicii ventum fuerit, jubeat omnes adstantes genua flectere, & pro ejus anima preces fundere; quem in finem ipse conceptis verbis praecat. Ubi nec ista profecerint, moneat denuo, & per merita Christi roget, ut convertatur ad Dominum Deum suum, & animam potius in manus Patris optimi, quam demonis tradat. Denique non deserat ipsam usque ad exitum vitae, & saltem actus contritionis ingeminet, ut forte vel in ultimo instanti respiciat. &c.

§. XII.

Quid in conversione, & Confessione Haeretici observandum?

413 **Q**uaeres 1. Quid observandum, ubi haereticus fidei instruccionem postulat? R. P. Loh. n. 160. primo indagandum esse *motivum*, quo impellatur ad nostram fidem amplectendam: hujus enim notitia non parum necessaria est ad iudicium de illius dispositione, & securura constantia ferendum. Deinde collaudato motivo operam suam in ordine ad instruccionem *liberaliter* eidem offerat, simul tamen etiam (si forte pauperem se esse dicat, mediisque sustentandi se destitutum) aperte indicet, se quoad ejusmodi necessitates sublevandas *meda* non habere, nec etiam curam istam in se suscipere velle &c.

415 **Q**uaeres 2. Quid in ipsa actuali instruccionem observandum? R. P. Loh. n. 166. primo indagandum, cui haeresi addictus fuerit, & quantum in articulis suae Sectae sit instructus, vel radicatus, ut facilius cognoscere possit Confessarius, quibus mediis illum ab errore abducere possit. 2. Discernendi articuli, in quibus haeretici cum Catholicis conveniunt, & in quibus disconveniunt, quales sunt numerus Sacramentorum, cultus sanctorum, permanentia Eucharistiae &c. & horum articulorum veritas autoritate S. Scripturae, verae Ecclesiae sensu, Martyrum, ac miraculorum testimonio comprobanda. 3. Offerenda Rosaria, Imagines, libelli facti, & precatorii, eorumque pius usus, & utilitas demonstranda.

416 **Q**uaeres 3. Quid circa ipsam confessionem peragendam sit observandum Confessario? R. P. Loh. n. 167. cum a confessione haeretici plerumque abhorreant, ideo omnem diligentiam conatunque adhibendum, ut iste *horror* profusus inanis & fictus ostendatur. Deinde omnes hujus Sacramenti *partes* bene dilucideque explicentur: cavendum tamen, ne examen plus aequò rigidum instituitur; nec debent offerri specula, ut vocant, peccatorum; haec enim magis turbant & difficultate sua absterrent; potius ipse Confessarius, postquam *potiora* peccata poenitentem recensuit, discreta & amica interrogatione examen suppleat, nec nimium cruciet, donec successively assuecat. P. Sporer advertit, omnes transgressiones legum *Ecclesiasticarum* coalescere in unum peccatum cum haeresi formali, atque ita si aliquando ad fidem convertuntur, sufficit illis dicere, tot annis in haeresi *formali* dubius vixi; sic enim satis intelliguntur transgressiones *contra* praecipua Ecclesiastica jejunii, Missae auditionis, Communionis, & Confessionis paschalis &c. & inepte quis interrogaret, quoties Missam neglexerit; maxime cum haec Praecepta Ecclesiastica haereticos tantum *mediate* obligent, ut scilicet prius absolvantur ab excommunicatione, per quam prohibentur Missam audire. 3. Si peccata sint forte graviora, nec nimia reprehensione castiget, nec duriori poenitentia absterreat; potius dilaudet sui generosam in confitendo victoriam.

417 **Q**uaeres 4. An Haereticus tantum *materiales* possit a quovis sacerdote approbato absolvi? R. P. Loh. *loc. cit.* Eti hoc aliqui Doctores doceant; quia tamen haec res per se sat gravis est, & ex altera parte Confessarius in suo iudicio facile decipi potest, ideo consultus videtur, ut securiori via procedat; Et siquidem ipse facultatem non habeat ab haeresi absolvendi, poenitentem ad Episcopum, vel *Privilegium* ablegat, aut potestatem *delegatam* petat. Qui autem ex metu, *subnā* irā aliquid contra fidem loquitur, vel externe operatur *contra* ullum *assensum* internum intellectus, ex P. Domin. Viva probabiliter non incurrit casum Bullae Coenae; cum non sit proprie haeresis, quamvis sit gravissimum peccatum contra externam fidei confessionem: ita plures apud Dian. p. 3. tr. 4. *respl.* 140. & p. 4. tr. 4. *respl.* 240. Interim in foro *externo* praesumeretur haereticus, & tanquam poena haereticalis reus.

418 **Q**uaeres 5. Quid circa *professionem fidei* ab haeretico faciendam, observandum? R. P. Loh. 1. Si legere possit, *professionem* fidei eo *idomate*, cujus ipse gnarus est, con-

conscriptam offerendam. 2. *Testem* unum, alterumve, qui professioni præsentem sint, exorandos. 3. Si potest commodè fieri, nec ipsi profitemi ob justas causas grave accidat, sub *Sacro* publico Professionem peragenda, ita, ut dum peracta *sua* Communionem *Sacerdos* absolutionem ordinariam pronuntiavit, ad latus ipsè genuflectat, profitemte interea suam professionem recitante, & in sine digitos binos Evangelio imponente, & tunc demum Sacramentum Christi corpus à Confessario excipiente. Inde fiat amica *gratulatio*, & adhortatio ad fidei constantiam. 4. Interdum non oberit, si confessio etiam scripta, & à poenitente *subscripta* exigatur, sic enim tanto firmitus eam ratam habebit, quanto arctius se ad eam servandam non voce duntaxat sed etiam scriptura, & manu obligavit. Vicissim pro majori solatio *testimonium* factæ Professionis eidem offerri poterit, eoque die omnis ei benevolentia exhiberi.

419 Quæres 6. Quæ *cautela* circa hujusmodi personas convertendas adhiberi debeat ? R. P. Lohn. 1. Confessarium non debere esse nimis credulum, sed *variis* interrogationibus eorumdem animum, motivum, zelum, novam fidem amplectendi debere examinare. 2. Non debere esse multum sollicitum de eorum *sustentatione*, aut promotione, ne magis ex his moveantur ad fidem amplectendam, quam causâ suâ salutis. 3. Non debere fieri *familiares*, sed omnino cautum, ne in privata cum eo conversatione aliquid dicat, vel faciat, quod dictum postea, vel factum nollet, ubi talis, proh dolor! ad vomitum forte, Sectamque suam redierit. 4. Nec libros, nec alia pretiosa *commodet*, ne aut hujusmodi distrahat, vel cum his aufugiatur. 5. Non sit excessivus in literis *commendatitiis*, ne hominem non satis notum commendando ipsè jacturam suæ famæ patiat.

420 Quæres 7. An Hæretici ad fidem converti possint transire ad secundas nuptias? itaque sic dissolvere prius matrimonium ? R. P. Gob. *tr. 10. n. 706. & hic n. 241.* Ordinarie non esse dissolubilia. Ratio est: quia in obscuris inspicitur solet, quod plerumque fieri solet: atqui hæretici plerumque habent intentionem generalem contrahendi eo modo, quo Christus instituit, etsi ex errore *privato* credant, non esse Sacramentum; ergo hæreticorum matrimonia sunt omnino *valida, & indissolubilia*, etsi non habeant intentionem explicitam faciendi Sacramentum. Maxime si dicatur, indissolubilitatem matrimonii non provenire ex ratione Sacramenti; ut patet in matrimoniis Judæorum *utique indissolubili-*

bus, & tamen non habent rationem Sacramenti. Interim etiam verum est, si quis sub hæresi esset tam obstinatus, ut licet sciret, Christum præcepisse, ut matrimonium inearum cum *intentione* faciendi Sacramentum, nollet tamen, & *re ipsa* non haberet hanc intentionem Christi, tunc utique talis contraheret matrimonium tantummodo validum in ratione *contractus* civilis, non autem validum in *ratione Sacramenti*: cum actiones agentium non agant ultra eorum intentionem; & cum ad faciendum Sacramentum in *Ministro*, qualis sunt ipsi *contrahentes*, utique requiratur intentio *saltem implicita* conficiendi Sacramentum, vel quod facit Ecclesia, & ita in hoc casu *ratio Sacramenti* esset *separabilis* à contractu civili ex *defectu* intentionis, &c.

421 Quæres 8. An Hæreticorum matrimonium, quæ in Civitatibus Germaniæ, ubi Concil. Trid. receptum est, permixti cum Catholicis vivunt, sint valida, etsi non fiant coram *legitimo Parocho*, & testibus ad valorem essentialiter requisitis ? R. Cum P. Laym. & aliis apud Gob. talia matrimonia per accidens, & ex *convenientia Ecclesiæ* esse valida: Ratio autem hujus convenientiæ, & dispensationis est; quia alioquin multa incommoda orientur, quatenus eorum filii non essent legitimi, inhabiles ad officia &c. P. Gob. tamen *tr. 9. c. 18. n. 460.* conformiter ad doctrinam, quam tenet *hoc tractatus c. 1. de præscriptis, contra impedimenta Ecclesiastica*, docet contrarium, negatque hanc tacitam Papæ dispensationem, & Ecclesiæ convenientiam; adeoque tenet hujusmodi hæreticorum matrimonia saltem in locis, ubi Tridentinum semel promulgatum est, esse omnino *nulla & irrita*, nisi per novum consensum coram Parocho Catholico confirmetur. In fine tamen *n. 471.* ait, spectandam esse *proxim* locorum, in quibus hæc sunt notorie tolerata sunt matrimonia Hæreticorum tanquam valida, etsi coram Pseudo Parocho contracta, nec post conversionem ad fidem Catholicam de novo contrahere jussi sunt, si nullum aliud impedimentum obstat.

422 Quæres 9. An Hæreticus ad fidem convertens possit transire ad secundas nuptias, quando matrimonium *sub hæresi adhuc* contraxit *cum impedimento*, quod tantum ex *Jure Ecclesiastico* dirimit, e. g. habet uxorem hæreticam, quæ est *consanguinea*, vel affinis in *tertio* vel *quarto gradu*, vel duxit eam cum impedimento criminis ex homicidio, vel adulterio prioris Conjugis &c. quæ omnia tantum ex *Jure Ecclesiastico* dirimunt matrimonium ? R. P. Gob. *tr. 9. c. 1. n. 49.* probabiliter matrimonium cum *tali* impedimento Ecclesiastico contractum in hæresi

adhuc, esse nullam; & ita post fidei professionem posse transire ad secundas nuptias. Rationem dat: quia hæretici nunquam possunt *prescribere* per ullam contrariam consuetudinem contra hæc impedimenta etiam tantum jure Ecclesiastico dirimenda: nam ad hujusmodi præscriptionem requireretur tacitus consensus Ecclesiæ: atqui talis nunquam potest supponi ab Ecclesia Hæreticis dandus: frustra enim legis auxilium invocat, qui in legem peccat.

424 cat. c. Bone. 23. de Elect. ergo. Consequenter ille, qui cum sua consanguinea, vel affine in tertio gradu ex hæreticorum dispersione vel consuetudine contraxit matrimonium, post ad fidem conversus potest ex mente P. Gob. transire ad secundas nuptias, nisi per novum consensum primas confirmare velit. Et hanc sententiam omnino certam ait, quando quis contraxit in hæresi cum tali impedimento, quod simul jure Divino, & Ecclesiastico dirimit c. g. Si Apostata Religiosus in hæresi contra suum votum contraheret matrimonium, postquam ad fidem iterato rediret, matrimonium in hæresi contractum certo esset nullum. Gob. loc. cit. n. 42. In praxi suadet P. Gob. n. 52. ut consulatur *Os Domini* seu Dominus *Ordinarius* circa secundas has nuptias ineundas propter sententiam *contrariam* utique non improbabilem, quæ docet primas nuptias in hæresi contractas esse validas ex præscriptione contra impedimentum *jure Ecclesiasticum*: aut si etiam compar conjugii fiat catholica, potest ordinarius vel dispensationem petere à Sede Apostolica, vel ex gravi causa pristinum commercium permittere.

§. XIII.

Quid in Confessione Religiosorum sit observandum.

425 Quæres 1. An quicumque Confessarius possit excipere confessionem Religiosi? R. Per se non posse ex defectu jurisdictionis: Si quis tamen Religiosus fors in *innere* constitutus accedat, potest prudenter supponere, talem habere licentiam cuivis contentendi. Imo P. Dominicus Viva docet, Prælatum Regularem posse seu pro se, seu pro suis Religiosis in Confessarium eligere specialem Sacerdotem tam propria Religiosis quam externum; quia Tridentinum approbationem tantum requirit reate ad confessiones *secularium*.

426 Quæres 2. Si Religiosus probabiliter iudicet, rem præceptam esse illicitam e.g. manifestare crimen occultum alterius; vel putet, se esse extra jurisdictionem quoad certum casum, an teneatur tamen obedi-

re, & quid Confessario dicendum? R. Confessarium optime facturum, si respondeat, duas personas se in hac parte agere, Patris spiritualis, & Doctoris; ut Doctorem non posse se negare, quod sit sententia probabilis plurimum Doctorum apud Dian. p. 4. tr. 4. resol. 31. & tr. 3. resol. 7. & 8. in tali casu non teneri subditum obedire: ut Patrem spiritualem tamen suadere, ut se Superioris iudicio, & sententiæ submittat.

427 Quæres 3. Quenam quantitas in Religioso requiratur, ut sufficiat ad violationem voti Paupertatis? R. Dian. p. 1. tr. 6. resol. 36. cum communi, eandem requiri, quæ in seculari sufficit ad sursum mortale. Mendoza docet, duos argenteos non sufficere ad mortale in Religioso. Rod. Sor. Arriag. *ibid.* cit. iudicant, tunc tantummodo peccari mortaliter, cum res contra votum paupertatis ablata & usurpata ad summam duorum aureorum ascendit &c. Et secundum hanc sententiam, quæ lenissima est, poterit Confessarius iudicare usu consumpibilia, cibum, potum &c. sine licentia ex Monasterio accipere, non censei mortale, nisi etiam in his aliquis esset nimis. Unde P. Laym. putat, eum, qui singulis diebus, vel sæpius quavis hebdomade in cellam vinariam descendit, ibique unam, vel alteram mensuram vini absumeret, brevi mortaliter peccare posse. Videatur Dian. p. 1. resol. 30. tr. 6. item infra n. 548. 435.

428 Quæres 4. An, & quando accipit comestibilia ab externis, aut alia, pecuniam &c. sit contra votum paupertatis, & quis modus accipiendi sit licitus? R. Dian. cum aliis contra alios, cum qui foris apud externum accipit prandium, cenam, Electuaria &c. non peccare mortaliter contra votum. Similiter, qui non accipiat donum, vel pecuniam, sed rogat id suo consanguineo, vel amico illam rem donari, non peccat contra votum. Similiter docet Sanchez apud Dian. p. 1. tr. 6. resol. 43. eum non peccare mortaliter, qui jubet pecuniam sibi donandam *deponi* apud suum amicum, cujus dominium cum facultate revocandi remaneat apud ipsum *donantem* & deponentem, ita tamen, ut Religiosus possit, saltem *cum licentia* sui Superioris pro sua indigentia aliquid inde petere. Similiter non peccare mortaliter Religiosum, accipiendo aliquid sine licentia, modo habeat *annuum petendi* licentiam, antequam illam rem expendat, & usurpet. Dian. p. 1. tr. 6. resol. 42. Similiter non peccare mortaliter, si libros emat, sine facultate Superioris per pecuniam sibi donatam, modo eos libros palam exponat. Dian. p. 1. tr. 6. resol. 26. & alii. Vid. n. 456.

Quæ-

429 Quæres 5. Quid, quantum, & quomodo Religiosus aliquid donare possit absque mortali? R. Dian. p. 1. tr. 6. resol. 21. ut Religiosus possint indeterminate donare munera, sufficere licentiam *semel* pro semper obtentam. Similiter docent plures cum Diana *loc. cit. resol. 28.* posse Religiosum sine licentia Prælati, ac sine violatione voti suam portionem largiri aliis, saltem ex suppositione, quod usus non possit separari à dominio, consequenter cui conceditur usus, conceditur etiam dominium. *Ud. n. 451.* Similiter docet Diana *loc. cit. resol. 31.* non peccare mortaliter Religiosum, qui scit *solum modum* alienandi, aut accipiendi e. g. *clandestine* Superiori displicere, non autem esse invitum quoad substantiam, seu circa ipsam omissionem petitionis licentia, nec eam urgere, nec petitam denegare, desiderare tamen, ut petatur.

430 Quæres 6. An peccet contra paupertatem, qui alteri *materiam ministrans* tantummodo suam operam scribendi, pingendi &c. gratis impendit? R. P. Mezger non peccare: modo ipsius *primaria intentio* sit alteri petenti velle suam operam locare, non autem velle eidem *donare*, ut Card. Lugo notat: quia sic Religiosus non *authoritative disponit* de re temporalis, sed potius alterius dispositioni tantum deservit.

431 Quæres 7. An Religiosus possit alteri Missas gratis legere, vel donare? R. Haunold *tr. 9. c. 2. n. 251.* Religiosum posse donare Missas Monasterio non obligatas, nec afferentes stipendium ipsi Religioso, esto ille, cui Missæ donantur, inde per indirectum lucretur, non enim quis obligatur ad expendendum stipendium, si gratis habere possit. *Ud. n. 454.*

432 Quæres 8. An Religiosus aliquid ex *presumpta* licentia accipiens teneatur postea pro ejusdem rei retentione licentiam petere, vel usum licentia factum superiori indicare? R. Si res jam sit alienata, vel *consumpta*, ad nihil teneri; secus vero si res adhuc sit integra: quia retentio est continuata dispositio.

433 Quæres 9. An Superiores non possint Religiosis concedere aliquam pecuniam, suppellectilem? R. Cum communi, posse concedere bona mobilia, vestes, libros, pecuniam *ad certos saltem usus*, suppellectilem, modo statui Religionis non repugnet; si enim aliqua nobiliora concederentur, est talis Religiosus non peccaret contra *proprietaem* (utpote dependenter ab alterius voluntate agens) peccaret tamen contra *paupertatem*, & statum Religionis. Similiter possunt Superiores *vicium* præbere ea lege, ut cætera, quæ ad libros, & vestitum pertinent, sibi aliunde compa-

Suppl. Theol. Mor. R. P. Schmell.

rent, modo ea omnia *subsint* dispositioni Superioris, & sint ad nutum *revocabilia*.

434 Quæres 10. An peccet contra votum, qui rem usurpat petendo licentiam, ea tamen ei irrationabiliter ex passione, & *indiscreto rigore denegatur*? R. Cum Palao & communi, adhuc peccare: quia licentia adhuc est penes Superiorem: Et alias sequeretur dissolutio disciplina; quia quisvis sibi persuaderet ex passione, aut malo zelo sibi licentiam denegari.

435 Quæres 11. An *minutæ* acceptancee à Religioso sine licentia factæ coalescant in *unam* summam gravem, sicut contingit in furtis minutis? R. Cum Card. de Lug. *tr. de just. sect. 3. n. 181.* tales acceptancee rerum ad Religionem spectantium, si non procedant *ex intentu* ne deveniendi ad summam *gravem*, ordinarie non coalescere: quia *gravitas sacrilegii* non tam desumi debet à gravitate damni illati, sicut in furto, sed potius à *dissolutione* & detrimento disciplinae Religiosæ. Et confirmat hoc ex praxi confessoriorum, qui Religiosos sæpius sese de culpis levibus contra paupertatem accusantes non movent de peccato gravi propter lapsus repetitos. P. Sanchez docet, hujusmodi minutæ acceptancee coalescere in summam gravem *in pecunia*, utpote circa quam Superiores communiter censentur esse magis invitati, non vero in esculentis, & poculentis. P. Ininger docet, hæc minutæ acceptancee coalescere, si accipiantur absque omni licentia ex bonis *ipsius Religiosi* *invitæ*, & ita sint contra *paupertatem*, & contra *justitiam*; non autem si accipiantur ab *externis* ultro hæc *donantibus*, & non invitati, & ita sint tantummodo *contra licentiam*, habeantque tantum rationem Sacrilægii contra votum, non rationem furti.

436 Quæres 12. An Cellarius e. g. possit sine peccato proprietatis sibi detrahere ex quotidiano victu & inde pecuniam comparatam in alios suos usus pro libitu convertere? R. P. Ininger negative: quia familia non dantur Religiosis ad *usum* quemcumque promiscue sed ad *usum determinatum*, consequenter omnis alius usus est Superiori involuntarius; alias posset Religiosus etiam vestes meliores vendere contentus interea vestibus, quod sine absurdo dici non potest.

437 Quæres 13. An Religiosus, cui Superior *concedit* Imagines, Rosaria &c. hoc ipso etiam habeat licentiam ea donandi aliis, aut quocumque modo disponendi? R. P. Ininger affirmative: hæc non dantur, ut serventur, sed ut pie expendantur, sive in saculares, sive iterum in Religiosos.

438 Quæres 14. Quid possit Prælati *Regularis* respectu suorum subditorum Religio-

gioforum? R. P. Domin. Viva, posse velut ordinarios Pastores ex vi sui muneris subditos suos ab omnibus iis culpis, censuris, ac poenis Ecclesiasticis absolvere, & in iis omnibus dispensare, in quibus possunt Episcopi cum suis subditis: ex Decreto Pii V. & ex cap. *Abbatibus de privileg. in 6.* ubi omnibus Prælati Regularibus quasi Episcopalis iurisdicção competit, ita, ut juxta P. Suarez tom. 2. de Rel. l. 2. c. 39. quidquid jure communi in hoc genere Episcopi possunt circa suos subditos, etiam Prælati Regularis possunt circa suos e. g. dispensare in fœlis quoad opera servilia, in recitatione *Breviarii* tempore morbi, & ubi etiam *adbitatur* tantumjan possit totum, vel partem sine gravi detrimento recitare: ex P. Sanchez apud Carden. item in gravi tœdio, aut alia difficultate; similiter in jejuniis, & cibis vetitis, dispensare in votis, modo non sint in præjudicium tertii, relaxare juramenta. An vero vi suorum privilegiorum possint dispensare in omnibus irregularitatibus ex *delicto occulto* provenientibus, aut etiam ex publico vide Dian. p. 7. tr. 1. resol. 41. item Theol. nost. Mor. part. 3. n. 622. & seq.

- 439 Quæres 15. An Religiosus *valide* possit applicare Missam *contra* intentionem sui Superioris? R. P. Matthæucci negative, ita, ut Superior possit in foro Dei illam contrariam applicationem sui subditi irritare; quia subditus per obedientiam alligat suam voluntatem voluntati sui Superioris quantum ad ea, quæ rationabiliter possunt dependentiam habere à suo Superiore, & pro quibus ipse possit subditum nomine suo substituere: alias fideles possent rationabiliter dubitare, an non Religiosi ex malitia, vel alia passione non satisfaciunt Superioris voluntati, & applicationi. *Sententia contraria est probabilior, ex dictis in Theol. nost. Mor. Part. 4. n. 430.*

§. XIV.

Quid in Confessione *Monialium* sit observandum?

- 440 Quæres 1. An Confessarius possit absque repetitione peccati certi ex antiquis absolvere monialem, quæ confitetur meras imperfectiones materiales e. g. non parere Divinis inspirationibus, non accurate servare modestiam, mansuetudinem in omnibus, exiguum (quamvis *substantialiter* sufficientem,) præparationem asserre ad confessionem, communionem &c. non observare Regulam, etsi per se sub nullo peccato obliget, non præferre bonum finem actibus indifferentibus? R. P. Gob. etiam supposito, quod

imperfectiones morales non sint proprie peccata, quia tamen in iis latet aliquod peccatum in sententia Thomistarum, quæ jubet omnia opera indifferenter ordinare in finem bonum, *hac ratione* jam possunt esse materia sufficiens confessionis: ita plures apud P. Gob. tr. 7. cas. 15. n. 510. Hinc est materia sufficiens confessionis ipsa *tra, justa* quidem, vehementior tamen & importunior, quam deberet esse. Similiter, ait Dicaft. apud Gob. *vix* unquam contingit, ut persona Religiosa sciens, volens regulam transgrediatur in casu, quo obligat, quin aliqua intercedat *deordinatio* voluntatis ad aliquid non satis conforme rectæ rationi, aut prudentiæ, aut decencia operantis, & moveatur ad id, non ex honesto, sed solum jucundo objecto *secundum sensum*: atqui moveri solâ jucunditate; seu voluptate *sensuali*, est juxta Doctorem plurimum opinione peccatum, & nominatim quando Religiosus suam Regulam non servat ex fine non satis honesto. Accedit, quod nonnulli Doctores apud P. Suarez negent, *generatim saltem* transgressionem Regule posse esse *sine omni* peccato, & eoque membrum cujusque communitatis obligetur in conscientia ob conformitatem partis cum toto, servare statuta suæ communitatis. Hinc persona Religiosa potest absolvi, etsi nihil aliud confiteatur, quam transgressionem *voluntariam* unius aut plurium Regularum factam eo casu, quo obligant. Quia tamen sæpe contingit, ut confitentes hæc *minutula non cogitarent* tunc, cum operabantur, de ullo periculo peccandi, sed primum *post peccatum* actionem conscientia ipsis dicitur, fuisse omissionem *inadvertenter* quod omitendum non erat: Hinc ait P. Gob. se pro majori securitate petere, ut addatur aliquod peccatum ex antiquis, nec permittit *integrum* harum imperfectionum catalogum pertexere, ut tempus aliquanto melius impendatur tum à penitente, tum à Confessario. Diana tamen cum aliis p. 3. tr. 1. resol. 66. ait, hanc *repetitionem* antiqui peccati non esse necessariam; cum enim plerumque de his, & omnibus aliis antiquis peccatis dolere se, & petere absolutionem dicant, jam habetur materia sufficiens absolutionis, cum veniale *sub ratione communi* propositum juxta plures apud Dian. loc. cit. sit materia sufficiens absolutionis.

Quæres 2. An Monialis mortaliter peccasse judicanda sit, quando tentationi constanter quidem restitisse fateatur, negliger tamen, & tepide? R. P. Gob. tr. 7. cas. 7. n. 330. talem tantum venialiter peccasse: ita Sanchez lib. 1. moral. c. 1. n. 15. loquens de quavis tentatione: & hanc sententiam *extra* controversiam esse veram ait

- ait P. Suarez apud Gob. si intelligatur de negligentia subreptitia & antecedente plenam iudicii & rationis advertentiam. Addit Sanchez *loc. cit.* n. 13. non peccari mortaliter, etsi quis plane deliberate negligat supprimere motus sensualitatis, modo non sit periculum illos motus positive approbandi per consensum: & hanc sententiam, ait Gobat, esse probabilem, & Confessariis saepe utilem. Subdit Palaus: cum hi motus à natura proveniant, & quidem longe facillime exurgant in plurimis hominibus, sitque impossibile omnes coercere, aliquos difficillimum, non est credendum de Divina Bonitate, quod salutem hominum pendere voluerit à conatu illos reprimendi saepe inutili, fere semper, aut difficillimo, aut perquam difficili. Unde deducit P. Gobat *loc. cit.* non esse dammandum peccati mortalis, qui per actiones, quantum est ex se, vel nullo modo turpes, vel tantum leviter dat occasionem his motibus, nec statim cessat, dummodo non sit periculum consensus. Suadenda tamen est vitatio talium actionum (quæ nempe sunt occasio harum motuum) quoad fieri potest commode. Addit P. Gobat *tr. 7. cas. 7. n. 338.* quando mihi obtingit penitentem, quem novi horrere peccata mortalia, si talis confiteatur, se turpi cogitationi habenti adjectum motum turpem negligenter resistisse his vel ter, periculum negligentiam non fuisse mortalem, nec ulterius interrogo. At quando novi, esse valde lubricum, præsumo negligentiam fuisse mortalem, sine scrupuloso examine, an illa negligentia habuerit complacentiam in ea voluptate.
- 444 Quares 3. An Monialis graviter peccet non obediendo suæ Præpositæ in virtute obedientie aliquid præcipienti? R. Ex P. Pellizario *cap. 4. sect. 3.* etsi Præposita, utpote incapax omnis potestatis spiritualis, & habens tantum potestatem civilem & domesticam, non possit proprie præcipere aliquid in virtute obedientie; quia tamen hoc modo offendit, se velle uti sua potestate quacunque, quam habet in Moniales, non obediens utique graviter peccaret, si alias ipsa res præcepta sit ex suo objecto vel sine gravi e. g. ad pacem & bonum politicum communitatis servandum.
- 445 Quares 4. An Monialis teneatur obedire etiam cum periculo vite e. g. ad inservendum peste infectis? R. Pellizarius ex communi Doctorem affirmative: quia hoc ad bonum regimen, & conservationem Monasterii spectat: nisi forte esset persona cæteris utilior, & Monasterio admodum necessaria, & huiusmodi servitium per aliam minus necessariam aut fortioris naturæ haberi posset.

Quares 5. An Monialis peccet mortaliter non obediendo in re levi quidem, præcepta tamen sub culpa gravi? R. Pelliz. peccare mortaliter, si res sit solummodo levis secundum se, respectu tamen discipline Regularis, pacis, utilitatis &c. sit gravis, & tantæ obligationis capax. Aliud esset, si talis res præcepta semper maneret levis tam secundum se quam respectu finis intenti. An autem rem gravem Superior possit prohibere, vel præcipere tantum sub culpa levi? utrinque stant Doctores.

Quares 6. An in dubio teneatur Monialis obedire? R. Pelliz. teneri, si dubium sit, an res præcepta sit licita, vel non; quia tunc possessio est pro Superiori: non autem teneri, si dubium sit, an Superior sit legitimus; tunc enim possessio stat pro libertate subditi. Alii tamen suadent submissionem etiam in hoc casu, aut saltem, ut interim consulat virum prudentem.

Quares 7. An Moniales non obstante voto paupertatis possint retinere annuus redditus ex bonis parentum assignatos. R. Pelliz. posse retinere: modo tales sint moderati, à licentia Superioris dependentes, & revocabiles: Imo ipsum Monasterium posse obligari ad talem pensionem annuam. Iam Moniali, dependenter tamen à iustis Superioribus.

Quares 8. An Monialis absque violatione paupertatis possit ab extraneo accipere librum, vel aliam suppellectilem ea conditione, ut nulla alia possit iis uti? R. Pelliz. hoc in rigore non esse contra paupertatem; quia tamen præjudicat vite communi, hic abusus permitti non debet.

Quares 9. An Monialis salva paupertate possit acceptare legatum ex conditione ipsi relicto, ut si Superior renuat tali Moniali usum rei legatae, hociusmodi legatum amittatur à Monasterio, idque in portam denegati usus? R. Pelliz. posse, modo fiat cum licentia Superioris. Ubi subdit: si Superior in fraudem tantum concedat usum rei legatae, usque dum legans sit mortuus, ac res Monasterio acquisita, utique amitteretur legatum; quia voluntati testatoris contrariatur.

Quares 10. An Monialis possit ex rebus sibi ad usum concessis e. g. cibo, potu, vestibus parcissime vivendo aliqua sibi subtrahere, & dare pauperibus, amicis, consanguineis? R. Pelliz. in praxi non posse: quia Religiosus non potest esse Dominus, nec usufructuarius, sed usufructus tantum: usufructus autem tantummodo habet usum pro se, nec potest eum cedere alteri; cum hoc sit proprium Domini, & usufructuarii. Ubi Dian. qui ex suppositione, quod usus non possit senari à do-

à dominio, contrarium tenet, suam sententiam limitat, nisi Prelatus ex causa rationabili ad vitandum excessum & abusum Religiosorum, vel propter paupertatem Monasterii circa tales largitiones præceptum, vel censuras in contrarium impoluisse.

- 452 Quæres 11. An Monialis possit *extraneo* facere *texturam* quamdam artificiosam? R. Pelliz. posse ex licentia Superioris, & subministratâ aliunde materiâ, secus non posset: quia Monasterio subtraheret *lucrum* alias ex opera Monialium Monasterio acquirendum.
- 453 Quæres 12. An Monialis salva paupertate possit *in scio*, aut *inuito* Superiore remittere parentibus, tutoribus, vel amicis *annuam* portionem sibi ex pacto debitam? R. Pelliz. non posse: quia remissio illa est species *alienationis*, quæ est Religiosis interdicta: & quia quidquid acquirit Monachus, Monasterio acquirit, talisque remissio est quædam donatio: constat autem, Religiosum non posse sine licentia donare de bonis Monasterii, quamvis ipsius *usui* concessis: Imo nec potest *mutuum* datum alteri Moniali *propria* auctoritate remittere: quia saperet dominium, & independentiam.
- 454 Quæres 13. An possit Monialis salva paupertate rem sibi *oblatam* procurare, ut detur alteri tertio sibi amico? R. Non posse, si rem sibi oblatam expresse, aut tacite semel *acceptaverit*; quia sic jam esset res oblata Monasterio acquisita, consequenter absque licentia Superioris non alienanda. Si autem non acceptet, bene posse procurari, ut alteri res oblata donetur; quia sic fit tantum intercessio.
- 455 Quæres 14. An Monialis habens licentiam expendendi summam aliquam in usus aliquos *determinatos*, possit absque licentia *nova* eam summam applicare ad *aliu* usum. R. Non posse; quia hoc faceret ex propria voluntate: nisi possit *presumere* licentiam Superioris æque extendi ad hunc quam alium usum.
- 456 Quæres 15. An Moniales possint recipere aliqua ad *proprium* usum, relicto dominio penes dantem? R. Pelliz. posse, si ex *licentia* Superioris usum rei accipiat relicto dominio penes dantem, idque, est Religiosus consulto faciat, ne res accepta sibi auferatur à Prelato, aliquæ Religioso detur, vel applicetur communitati: quia sic nullum dominium sibi usurpat, sed tantummodo usum, & hunc ex *licentia Superioris*, ut ponitur. Addit Sanchez l. 7. mor. c. 21. n. 50. non esse contra paupertatem, qui *sine licentia* Superioris ab aliquo petit, ut pecunias *deponat* apud certum hominem, non habens voluntatem ullum

ius acquirendi in illas, & totum illud relinquens apud dantem cum libera facultate illas repetendi, solumque intendens habere *opportune* pecunias, & ex quibus, cum indigerit, de *licentia* Superioris accipiat necessaria, non alias accepturus. Imo idem sentit, etsi pecunie apud ipsum Religiosum deponerentur, has mere habet tanquam *depositarius*, absque animo eas acceptandi *sine licentia* sui Superioris. Idem est, si Religiosus petat tantummodo pecuniam ab altero absque animo eas acceptandi *sine licentia* Superioris. Similiter, si actu pecuniam petitam accipiat cum animo eam restituendi, si Superior licentiam negaverit.

Quæres 16. An Monialis possit res ad usum sibi concessas aliis *extraneis* mutare? R. Pelliz. non posse absque licentia Superioris, nec sibi invicem, multo minus extraneis: quia Religiosus est merus usufructarius, consequenter non potest alteri usum rei concedere absque licentia Superioris.

Quæres 17. An Monialis sine licentia possit *permutare* res sibi ad usum concessas? R. Pelliz. per se non posse; quia actus commutandi est actus domini. Interim potest *presumi* licentia Superioris; cum talis commutatio non sit proprie distractio, aut consumptio, hoc ipso, quod similia, aut æqualia inde recipiantur; & ita Superior non est invitus quoad substantiam, sed tantummodo quoad modum.

Quæres 18. An Monialis peccet, si absque licentia *recuset* res sibi donandas? R. Pelliz. non peccare; cum ex voto non teneatur acquirere, sed solum non alienare: peccaret tamen contra charitatem; cum *sine justa* causa impediatur bonum Conventus, cui res illa donata fuisset per acceptionem acquisita: potest autem *justa* causa recusandi esse, ne putetur habere *assuetum*, vel nimiam familiaritatem cum externis.

Quæres 19. An Monialis possit absque licentia recipere aliquid ab *altera* Moniali eidem Superiori subiecta & habente licentiam dandi? R. Pelliz. per se requiri novam licentiam ad accipiendum; cum ista sint diversa, & Superior auferens impedimentum ex parte *dantis*, non hoc ipso, & per se auferit impedimentum ex parte accipientis. Alii tamen putant, Superiorem in hoc casu auferre impedimentum ex parte *utriusque* Monialis sibi subdita. Vid. n. 437.

Quæres 20. An Monialis habens utramque licentiam dandi, & accipiendi possit absque *nova licentia* rem vendere, vel *emere*? R. Lug. apud Pelliz. affirmative: si enim ablatum est impedimentum abdicandi *dominium*

minium pretii, & acquirendi dominium rei, jam vorum paupertatis non obtabit, quominus fiat *contractus* emptionis & venditionis: totum autem impedimentum est ablatum per licentiam dandi & accipiendi: ergo non requiritur alia *nova* licentia ad hos contractus. Modo non fiat species *negotiationis*, quae specialem indecentiam haberet.

462. Quares 21. Quomodo Monialis res Monasterii absque licentia dispensans, possit, & debeat eas restituere? R. Pelliz. Si Monialis non habeat aliqua ad usus annuos sibi concessa, per quae faciat restitutionem minus proprie dictam, tenetur vel plus laborare, vel sibi ex concessis aliqua minus necessaria subtrahere, vel saltem inducere eum, cui dedit, ad restitutionem faciendam; cum aliunde talis res non sit facta illi propria, utpote data ab ea persona, quae non habet facultatem dandi.

463. Quares 22. Quale propositum debeat facere Monialis, sive quaecunque persona devota *sepius* confitens, circa venialia, in quae quotidie relabatur? R. P. Sporer: Propositum hoc etiam circa venialia debere quidem esse *efficax*, & *firmum*, non tamen debere esse *universale*, & ad omnia venialia confessio se extendens, ne periculum sit, illud non esse ita efficax; cum experientia monstrat, propositum quo est universalis, eo esse minus efficax. Suadet igitur P. Sporer pro animae fructu, ut propositum formetur tantum de uno vel altero peccato veniali, quod nos magis gravat, aut quod facilius evitare possumus, vel saltem de *frequentia*, vel *numero* deinceps diminuendo; aut afferatur unum ex *jam* pridem confessis, ad cuius detestationem ientimus nos magis dispositos. Videantur dicta p. 1. §. 4. quas. 5. à n. 52.

§. XV.

Quid in Confessione Scrupulorum sit observandum?

464. Quares 1. Quomodo *scrupulosus* agnosci possit ut talis? R. P. Loh. agnosci posse vel ex *irrationabili* formidine, si quis seipsum interrogans, quae sit causa anxietatis, nullum argumentum inveniat; vel posse agnosci ex *modo* orandi; vel ex *assiduis reflexionibus* cum anxietate, & timore peccati super actiones suas; vel ex crebra *ambiguitate* etiam in rebus claris: vel ex modo confitendi dubio & perturbato.

465. Quares 2. Quomodo Confessarius erga *scrupulosos* in genere se debeat gerere? R. P. Lohner 1. *Mitiores* sententias esse amplectendas. 2. *scrupulosum* esse aman-

Suppl. Theol. Mor. K. P. Schnek.

ter excitandum, ordinarie saltem; si enim tantum in *una* materia sint scrupulosi, cetera laxi, non semper sunt fovendi, sed austeritas aliqua ostendenda. 3. Dicendum ipsis *resolutorie*, hoc facias, hoc omitas &c. in hoc procedas secure. 4. Prohibeat Confessarius confessionem de peccatis *præteritis*, & horum omnium oblivionem imperet, nec admittat confessiones generales. 5. Nullo modo permittat, ut de scrupulis suis & dubiis confiteatur, sed ea solum, quae *evidenter* & manifeste scit se fecisse. 6. Interdum, si aliam materiam præter scrupulos non afferat ad confessionem, sine absolutione ad S. Eucharistiam mittat; quidquid opponat poenitens, dubitare se, an hoc, vel illud peccatum expresserit, non credat, sed inhibeat inemptivas repetitiones præteritarum confessionum. 7. Suadeat & urgeat, ut agat *contra* scrupulum, eumque contemnat. 8. Dubitationem ejus semper in *melio*rem partem interpretetur. Loh. n. 189. 9. Praescribat ei certas *regulas*, quas in operando, & confitendo attendere debeat.

Quares 3. Quænam sint *regulae*, per quas scrupulosus se dirigere possit? R. P. Loh. cum variis Doctoribus assignando varias. 1. est: Nec Deus, nec Ecclesia vult obligare ad id, quod *nix* est possibile; in lege autem nova moraliter impossibile habendum est, non tantum quod absolute fieri non potest, sed etiam id, quod *animam* difficultatem involvit. 2. Non censendus est legislatorem offendere, qui secundum illius *mentem* agit, etsi non agat secundum verba legis ab eo lata, aut eam benignius interpretetur. 3. In dubiis vita communis, *sensus* proborum hominum pro regula vivendi potest haberi; unde quod illi absque formidine peccati agunt, scrupulosus non tantum potest, sed interdum debet sequi. 4. In iis, quae ideo mala sunt, quia prohibita jure *humano*, excusata consuetudo rationabilis, & scienter tolerata. 5. Praecepta affirmativa, & positiva non secundum rigorem, sed secundum *Epychiam* sunt interpretanda. 6. In quovis casu is, qui omittit facere, quod lex proponit, excusari potest à mortali, si *bona fide*, & absque contemptu iusta ex causa existimet, se non peccare mortaliter ea omissione, non omisurus, si peccatum esse putaret.

Quares 4. Quomodo argumenta scrupulosorum sint evertenda? R. P. Loh. illius dicti ex S. Greg. *bonarum mentium est, ibi etiam culpam agnosceret, ubi non est, sensum esse, bonas mentes tempestive praevidere culpam, antequam committatur, ejusdem occasiones vitare. Ad illud autem, si mori proximus essem, non audiverem cum hoc scrupulo mori,*

mori, plures ajunt, etiam in illo articulo scrupulosum esse contemnendum, & se Divinæ Bonitati committendum. Deinde plura in illo articulo obligant e.g. Sacramentum Eucharistiæ sumere, & probabiliter contritionem elicere, quæ tamen *extra* hunc non obligant. Nec illud, qui *amat periculum peribit in illo*, hic locum habet; cum talis, qui Regulas Doctorum & proborum cum sui religione sequitur, non amet periculum.

470 Quæres 5. Quid cum iis faciendum, qui de peccatis *jam semel explicatis* anguntur? ne forte ea non satis explicarint? R. P. Loh. Confessarius hic primo prohibeat sermone confessionem *generalem*, imo eorumdem omnimodam oblivionem imperet, etiamsi non meminerint, se illa fuisse confessos: nam *non meminisse* non est rationabilis causa dubitandi, ut Theologi ajunt, cum nec aliorum factorum nostrorum omnium semper meminerimus. 2. Ostendat illis, quam secure possint omittere talium peccatorum confessionem; cum plurimi doceant, id facere posse, & debere: Deinde: dubium in conscientia scrupulosa apud alios fit moralis certitudo: & tandem, etsi aliqua non esset confessus, non tenetur tamen cum *tanto* suo incommodo omnimodam confessionis integritatem procurare, utpote à qua minores sæpe difficultates excusant.

471 Quæres 6. Quid cum iis faciendum, qui in *ipsa confessione* anguntur, ne forte sua peccata non satis *explent*? R. P. Loh. his dicendum, confessionem non esse carnificinam, sed in solatium institutum, & consequenter sufficienter diligentiam *medicarem*; hinc ea tantum peccata scrupulosum coniteri debere, quæ manifeste cognoscit esse peccata, ut plures cum Laym. Vasquez, Sanchez volunt; imo ea tantum juxta P. Tanner, quæ fecisse se *jurare* possit. In dubiis peccatis non facile credatur illis; sed interdum (si aliam materiam præter scrupulosum non afferant) sine absolute dimittantur, ut sic discant plures facere obedientiam quam stolidas suas observationes. Loh.

472 Quæres 7. Quid cum iis faciendum, qui timent, ne *consensum* in malas cogitationes dederint, & morose sint delectati? R. P. Loh. His dicendum, quod plures Doctores tradunt, ut scilicet scrupulosus nunquam credat, se mortaliter peccasse, nisi *evidenter* & certo sciat, imo & *jurare* queat, se mortaliter peccasse: nam tanta est moralis peccati malitia, ut vigilem latere non possit, nec teste Richard. à S. Vict. committi queat sine gravi correptione sui, sine gravi læsione proximi,

sine magno contemptu Dei: quis ergo credat tantum damnium, tantamque læsionem mox corrigi, & omnia restitui in integrum &c. Alvarez ait, consensum in peccatum tam impium esse, ut si quis *factum* post factum dubitet, an deliberate consenserit, vel facti statim poeniteat, probabiliter judicare possit, se non consensisse; cum non soleat animus à Deo aversus tam subito ad Deum converti. Deinde dubia de *proximo* nostro nobis occurrentia debemus in *melio*rem partem interpretari, cur ergo non idem privilegium scrupulosus usurpare possit in *suam* etiam favorem, & dubia sua in meliorem partem interpretari?

473 Quæres 8. Quid cum iis faciendum, qui in *hæc canonica* scrupulosi patiuntur? R. P. Loh. hos esse docendos, quod, etsi communior & verior sit sententia etiam *internam* attentionem requiri, probabilis tamen etiam, & quam tuto juxta P. Laym. Lessium sequi possimus, sit sententia Navarri, Less. Laym. &c. qui nullam *internam*, sed tantummodo *externam* requirunt, quæ scilicet omnem actionem *impossibilem* cum interna attentione excludat, licet quis *animo voluntarie* distrahatur; quanto minus ergo *involuntarie* distractiones, quales plerumque ejusmodi scrupulosi patiuntur, obstant obligationi recitationis.

474 Quæres 9. Qualis exhortatio scrupulosi faciendæ? R. P. Loh. hanc debere esse de bonitate Dei, & fiducia in Deum concipiendâ, obedientiâ Confessario præstandâ &c. quod si hæc non proficiant, acrius increpandi, & arguendi, nempe hujusmodi pertinaciam non nisi ex occultâ superbia oriri. P. Segn. in *Instru. Confessar. c. 13.* ita loquitur: Instrue scrupulosum, non ipsi tantam incumbere obligationem, quantam habent, qui sunt conscientie pacatæ atque serene, ideoque ei sufficere *brevius* examen pro confessione, quam si non esset scrupulosus, præsertim circa *cogitationes*, de quibus etiam aliquando illum prohibere potes, ne se accuset (ubi judicabis te certum de sinceritate informationis) sed solummodo accuset se de his, quæ prorumpunt in actum externum, seu lingue, seu operis. Hinc etsi per tale obedientiam remaneret culpa, quæ si esset cognita, in confessione esset exprimens, nulla tamen illius habenda est sollicitudo; quia non tenetur procurare tanto cum incommodo suo *integritatem* *materiam*: quæ ratio valet, cur quoque eum possis obligare, ne confiteatur *ordinarie* ultimum peccatum *dubium*, sed ea duntaxat, quæ juramento possit asseverare. Et in præscribendis his Regulis magna est libertate procedendum, nullo ambiguitatis, aut

aut hæsitationis edito signo &c. Juvat proinde eandem tradere manu tuâ scriptas, tum ut sic tanto magis ostendas te liberum & sincerum; tum ut prospicias necessitati futuræ: scire enim oportet, tales successus temporis in eam prolabi animi confusionem, ut dubitent de eo, quod sibi præscriptum esse certo nõrunt, tunc relectâ eâ chartâ, quam secum retinent, omnem deponant dubitationem, cum minus timoris relinquat id, quod cernitur oculis, quam quod auditur: *ita P. Segneri.*

§. XVI.

Quid in Generali Confessione sit observandum?

478 **Q**uæres 1. An generales confessiones omnibus concedendæ? **R.** Has non esse concedendas, nisi qui defectum seu in integritate, seu in dolore, seu in proposito &c. commiserunt. Scrupulosi autem omnino non concedendæ; quia sunt occasio majoris perturbationis; sicut nec iis, qui totâ vitâ luxuriæ erant dediti, modo semel hæc peccata læpiãrunt: cum factus sit semel serâ harum rerum confessione facta turpitudinum non amplius meminisse, quam harum recordatione sibi sensuales motus causare. *P. Lohner.*

479 **Q**uæres 2. An sit de necessitate, ut confessioni generali præmittatur particularis ab ultima confessione peccatorum commissorum explicatio? **R.** Quamvis praxis ita obtineat, probabilis tamen est sententia Laym. Sánchez, hoc non esse necessarium, cum circumstantia illa, quod peccatum ab ultima confessione commissum nunquam adhuc sit confessum, non mutet speciem, nec aggravet, nisi forte peccata post ultimam confessionem commissâ essent reservata, in quæ Confessarius non habet jurisdictionem hic & nunc, aut nisi talia peccata de novo commissâ indigeant specialibus penitentia, seu mere vindicativâ, seu medicinali; tunc enim omnino hæc peccata nunquam hæctenus confessâ seorsim essent explicanda, maxime si Confessarius interroget: ita *P. Gobat tr. 7. casu 18. in append. ante n. 586.*

480 **Q**uæres 3. An omnia mortalia jam semel confessâ debeant iterum singillatim explicari tam quoad speciem quam quoad numerum? **R.** Negative: nisi forte in Religiosis, apud quos sine tali explicatione finis, ob quem generalis confessio à fundatoribus præcepta est, nempe directio & auxilium particulare penitentis, non habetur. *P. Lohner.*

481 **Q**uæres 4. Quis sit modus jurandi penitentem, & ejus integritatem supplendi, si

forte se ipsum satis examinare non possit? **R.** Consultius videri examen per decem præcepta Decalogi, quam per specula, ut vocant, confessionalia, quæ subinde magis perturbant, indagando, quid contra ea, cogitatione, verbis, & opere commiserit. Et quidem

Contra 1. Præceptum: An in rebus fidei hæsitaverit, vel aliquem articulum omnino negaverit cum scientia, & pertinacia? An diffidentiam in Christum, & bonitatem Dei habuerit? an in donis à Deo acceptis superbiërit? an contra Religionem, res Divinas irreverenter tractãrit? an superstitiones in curandis animalibus adhibuerit? an Sacramenta cum debita reverentia, & preparatione susceperit?

Contra 2. Præceptum: An Deum, & Sanctos blasphemaverit? an temerario juramento, vel perjurio Deum offenderit? an non votum Deo vel Sanctis factum violaverit non exequendo? an contra Deum murmuraverit, eum injustum esse, quando res non ex voto succedunt? an se voto, vel juramento obligaverit ad vidualiam lumentandam; quod tamen votum, vel juramentum non tenet? an per animam suam jurãrit falso, & scienter?

Contra 3. Præceptum: An diebus festis per se, vel per suos ferviliter laborãrit sine justa causa? an Missam audire culpabiliter omiserit, aut sub illa per notabile tempus garriverit, distractus fuerit? an jejunia debite servãrit? an Sacramenta indigne & sine debita devotione susceperit?

Contra 4. Præceptum: An Superioribus suis, Parentibus &c. debitam reverentiam, & obedientiam præstitit? an eorundem ordinationibus non obmurmurãrit? an uxor marito obedierit in rebus ad statum matrimonialem spectantibus? an Parentibus mortem imprecatus ob spem hæreditatis, prædii? an in matrimonio ineundo iis obedierit? an egenibus & in necessitate constitutis subvenerit auxilio, consilio, labore?

Contra 5. Præceptum: An proximum suum cogitatione, id est, odio, invidia, temerario judicio, suspitione offenderit? an eum læserit verbis, seu maledictione, convitiis, irrisione, detractiõne, consilio, jussione, discordiarum seminatione? an non opere? an non percussit, mutilãrit, occiderit, damnum in bonis fortuna, honoris intulerit, scandalizaverit? an non debitam filiorum educationem, domesticorum correctionem neglexerit? an non ebrius fuerit? an gavisus morte, infortunio sui inimici? delectatus vindicta? an doluerit de aliorum prosperitate? an alios ad peccatum induxerit, verbis hortando, malo exemplo? an inimicitias fovit, ignoscere

ignoscere noluerit, communia signa amicitiae negaverit? an vindictam quaesierit? an causa abortus fuerit? an se *deliberate* inebriaverit? vel causam aliis se inebriandi dederit?

Contra 6. & 9. Praeceptum: An non *impuras* cogitationes volutarie accerserit, morose iis inhaeserit, consensum praebuerit? an *verba lasciva* cum voluntate peccandi, vel delectatione, vel scandalo protulerit? an non contra castitatem peccarit *opere*, tactibus, oculis &c. An fidem conjugii servavit? An peccato mollitiei secum ipso in somno, vel post somnum peccarit? An peccato Sodomiae masculus cum masculo, femina cum femina? an peccato bestialitatis? peccato incestus cum consanguineis, vel affinis, & quidem in his usque ad 4. gradum inclusive peccarit? An peccato *adulteri*? an peccato Sacrillegii cum Sacerdotibus, Monialibus? An mala *desideria* peccandi habuerit, specificando personas, circa quas? An cantilenas turpes cum scandalo, vel animo alios ad libidinem provocandi &c.

Contra 7. & 10. An neminem desiderio, vel opere ipso *deservaverit*? An nihil alieni etiamnum *retineat*? an fraudem in emendo, vendendo commiserit? An aliis ad *damnum* cooperatus sit auxilio, consilio &c.?

Contra 8. Praeceptum: An non *mendacium* perniciosum protulerit? *promissum* non servaverit? aut falso corde adulatus fuerit? An rem occultam aliis cum alterius *infamia* revelarit? an rem incertam velut certam affirmarit? An peccatum certum quidem, & ab aliis auditum ex odio, vel invidia *manifestavit*? An interrogatus legitime veritatem non dixerit? seu cum, seu sine damno proximi?

483 Quaes. 5. Quid de *penitentia*, & exhortatione? R. Penitentiam ordinarie leviorum esse imponendam, hae idem bis puniatur, nisi forte *nova* peccata nunquam haecenus confessis addantur. Exhortatio hic magnopere adhibenda est, cum vix unquam poenitens magis dispositus sit ad gravitatem suorum peccatorum agnoscendam, bonitatem, conniventiam, misericordiam Dei magis dilaudandam &c. Proderit quandoque *anum* ex confessis vitium seligere *specialiter* deinceps debellandum, ad quod Confessarius remedia praescribit; spondeat etiam suas preces in emendationem poenitentis confirmandam; & sic teste P. I. Ohner non modice in Domino recreatum dimittet.

APPENDIX I.

Sententia communes Theologorum circa materiam Detractionis Fame.

Potest quis crimen *notorium* seu notorei- 484
tate *juris*, seu facti in uno loco, vel civitate, etiam manifestare nescientibus in alio loco, vel civitate: Quamvis enim talis adhuc sit in possessione suae famae apud ignorantes ejus delicta, hoc tamen precario tantum fit; nec potest *prudenter* sperare attentis circumstantiis hominum inde & inde accedentium atque recedentium, rem ultra non esse evulgandam. Maxime quia interest Reipublicae, ut sciantur ejusmodi *facinorosi*, ut ab his alii sibi cavere possint. Potest tamen *per accidens*, & ex alio capite hujusmodi manifestatio fieri peccaminosa, si nempse fiat non ad cavendum Reipublicae damnum, aut in cautelam aliorum, aut sui defensionem, sed ex mero odio, & *malevolentia*, aut *vindicta*, quam gerit in talem hominem; quod pro praxi bene notandum est. Similiter docet Card. Lug. in tr. de *Jure & Just.* Domestice ordinarie non esse licitum res domi gettas *aliis* manifestare &c.

An autem mortaliter peccet, qui delictum alicujus *olim publicum*, modo autem *oblivione deletum*, noviter manifestat, utrumque est probabile &c. Interim si talis nova propositio non est contra iustitiam, *ordinarie* tamen fit *ex odio*; & ita est contra charitatem.

Ille, qui audita refert, *ut audita*, nullo certo authore, sed ex vulgi rumore, ordinarie tantum peccat venialiter: quia hujusmodi narratio *incerto auctore* tantum causat in audientibus *dubium*, vel *suspicionem* de malo; quae tantum venialia sunt.

Si autem advertat, ipsos audientes esse *pronos* ad quodvis credendum, adeoque praevideat *damnum* famae ex sua narratione proximo esse inferendum, aut siquis audita ut audita *confirmet* gravi alia auctoritate primo referentis, peccat mortaliter; sicut enim quis peccaret confirmando rem illam *propria* sua auctoritate, ita etiam peccat confirmando rem aliena, & fors majori auctoritate.

Circa illum, qui *audita* alios detrahentes, & narrantes aliorum delicta pro praxi bene adverte communem doctrinam Theologorum cum Card. Lug. 1. *Audientis* detrahentem non peccat, si vel existimet crimen illud sibi narratum *abunde* jam esse *publicum*, aut si non possit *corrigerere*, nec discursum *alio velle* cum fructu & effectu, aut si metuar sibi ipsi *damnum* exinde: aut

tau-

tandem, si credat, manifestantem & narrantem habere *justam causam* aperiendi delictum occultum, vel *consilium inde*, aut saltem *solutum* petendum.

Aliud omnino est, si *audiens* sit causa *positive* cooperans, ad detrahendum excitando, tunc enim peccat contra *justitiam* respectu infamati, & contra *charitatem peccato scandalis* respectu detrahentis, quem ad peccandum inducit. Si autem non *positive* cooperetur, nec *vi officii* teneatur corrigere, peccat tamen contra *charitatem* proximi, si sermonem & discursum non alio vertat, cum tamen *facile* & sine suo incommodo id possit.

487 Detrahens seu manifestans *delictum verum* quidem, sed occultum, tenetur *ordinarie* ad restitutionem fame (dicendo non quidem se esse mentitum, sed tantummodo, se male dixisse, *injuriam* intulisse) tantum apud Auditores *immediatos*: censetur enim moraliter impossibile omnes auditores *mediatos* convenire; & hocipso, quod apud hos dicta sua revocet, censetur etiam ipsis implicite injungere, ut & *illi* apud suos immediatos auditores revocent; quod maxime verum est, si auditores immediati defectum proximi sub sigillo & obligatione ulterius non evulgandi accepissent.

Si quis autem ex *intentione* ulterioris *prolationis*, aut saltem cum hujusmodi *prævisione* defectum proximi evulgasset, tenetur etiam apud auditores *mediatos* revocare; quia tunc est causa *voluntaria* detractionis etiam apud istos Auditores *mediatos*. Card. Lugo *disp. 15. sect. 2. n. 16*. Similiter qui ex peccato tantum *veniali* e.g. ex *inconsiderantia*, vel *inde liberatione* alteri detraxit, manifestando crimen verum, sed *occultum*, quod tamen credebat jam esse publicum, tenetur ad revocationem & satisfactionem, non quidem per *modum restitutionis*, (utpote, quæ ex peccato tantum *veniali* non oritur) sed per *modum cautelæ*, ne infamatio *inculpabiliter facta* ulterius serpat, sicut qui *inculpabiliter* incendit domum alterius, tenetur postea sub peccato serpentis flammam compescere.

488 Hinc habes: si mulier garrula per errorem *inculpabilem*, aut per *inconsiderantiam, inadvertentiam* alterum *graviter* infamasset, elbaterando ejus delicta *occulta*, etsi tunc non peccaverit *mortaliter* propter *inadvertentiam* &c. Si tamen postea advertat, famam alterius esse *graviter* a se læsam, peccat *mortaliter* non revocando, non corrigendo, quod incaute edixerat, dum ita alterius infamiam permittit ulterius propagari, & serpere, ut supra dictum est de eo, qui alterius *domum* *inculpabiliter* accendit, sub mor-

suppl. Theol. Mor. R. P. Schnell.

tali tenetur flammam compescere. Card. Lugo, *disp. 15. sect. 1. n. 4.*

Sunt tamen multi, quæ *fœminas* garrulas à mortali excusant, dum verba detractoria narrant: quia gravitas detractionis minuitur ex *levitate detrahentis*; cum igitur fœminis ob earundem garrulitatem parum fidei tribuatur, non censetur *grave* damnum inferre, nec proin peccare mortaliter, saltem *ordinarie* & communiter, nisi contrarium constet, hujusmodi fœminas esse alicujus autoritatis, & quarum garrulitati, & detractioni fuerit fides adhibita. Item tenentur ad restitutionem per *modum cautelæ*; ne infamatio *incaute* & *inadvertenter* facta postea ulterius propagetur, & ita *culpabiliter* conservetur. *Vide p. 2. §. 6. quas. 12. n. 150.* ubi diximus, uxorem excusari à peccato detractionis, etsi defectum occultum sui Mariti aut domesticorum manifestet, si id faciat *bona* intentione, vel ad *consilium* petendum, vel ad *solutum*, aut ad *dolorem justum* leniendum, aut tandem ad *correctionem* faciendum; quod pro praxi quotidiana bene notatum velim.

Excusatur detrahens à restitutione 1. 489 Quando ei *nulla*, vel *modica fides* ab auditentibus est data, ut communiter fœminis garrulis contingit ex supra dictis. 2. Quando quis non potest restituere famam proximi, nisi cum multum *majori* sui infamia. 3. Si infamatio jam est *abolita* per oblivionem, aut falsitas diffamationis jam aliunde per testimonium *alterius* est patefacta. 4. Si crimen illud aliunde fiat publicum, aut *brevi* publicandum; quo modo excusant Theologi revelationem à Christo discipulis factam de proditione Judæ mox futura, & negatione Petri. 5. Si ipse detrahens etiam ab ipso infamato est infamatus, & quidem *æque graviter*, nec tamen possit satisfactionem impetrare: aut si *ideo* tantum alterius delicta *occulta* & *vera* deteguntur, ut in infamatione alterius non inveniatur apud *audientes* aliquam *fidem*, nec habeat autoritatem. Aut tandem, si *occulta* delicta manifestantur ad *correctionem* impetrandam, aut *damni* in aver-tendum e.g. hoc modo excusantur à detractione, qui subditorum defectus ad Superiorem deserunt ex bona & sincera intentione. Sic potest *occulta* *imperitia* Medici, Advocati, Parochi &c. sine peccato manifestari, si vergat in damnum æquale, vel majus ipsius communitatis, vel alterius etiam privati. Similiter *inhabilitas* ad officium, impedimenta ad Matrimonium contrahendum &c. Si alter ob horum ignorantiam grave damnum patiat. Sic P. Matthaucci *fol. 501.* concedit, *uxorem* posse cum marito loqui de peccatis occultis

U

tis famulorum, nempe vel ad petendum confilium, vel quia id videtur esse expediens ad damnum averendum. Similiter potest quis amico *interroganti* dissuadere, ne accipiat huncfamulum, vel ancillam, vel opificem, quos scit esse fures; ne utatur hoc Medico, hoc Advocato, hoc artifice, quos scit esse imperitos: Ratio est; quia tales non habent *ius* suam famam tuendi cum *gravi* damno alterius; ergo eorum qualitates licite deteguntur; modo id fiat cum minimo, quo potest fieri, damno, nec ex *malo* animo, vel vindicta &c.

APPENDIX II.

Referuntur quaedam sententia favorabiles ad Confessiones sacibus excipientias.

§. I.

491 **P**rimò: quando poenitens se examinavit, quantum *potuit*, non tenetur Confessarius illum amplius interrogare, quamvis putet: eum propter ignorantiam & oblivionem *invincibilem* omittere unum aut alterum peccatum mortale: Est communis; quia confessio est formaliter integra, nec tenetur poenitens ad diligentiam exactissimam.

492 2. Quando poenitens *bona fide* in prateritis confessionibus non explicavit *numerum*, non debet Confessarius eum compellere ad priores confessiones ex integro repetendas, sed tantummodo ad *numerum* omissum: ita plures apud Dian. p. 3. tr. 4. *resol.* 94. & p. 5. tr. 13. *resol.* 34. Ratio est: quia priores confessiones propter *bonam fidem* fuere formaliter integre.

3. Quando poenitens ob nimiam ruditatem, vel aliam causam e. g. ne *complicem* manifestet, tantum explicat peccatum in communi seu mortale, seu veniale, potest licite absolvi. Plures apud P. Gob.

493 4. Quando poenitens *bona fide* ad confessionem venit, quia putavit, se absolvi posse, aut confessionem propter indulgentias, vel aliam causam *ultra* diserre non potest, plerumque absolvi potest, si prater peccatum *reservatum* confiteatur aliud *non reservatum*: est communis.

494 5. Quando poenitenti non *evidenter* constat, se esse obligatum ad iterandam confessionem, seu de defectu commisso circa valorem, non est *cogendus* ad eam iterandam. *Silluc.* Hinc si poenitens dicat, se in multis confessionibus reticuisse peccatum mortale, eoquod non *putavit* esse mortale, vel *putavit*, se posse illud peccatum reservare usque ad magnas indulgentias &c. non est cogendus ad repetendas confessiones in-

termedias. Valquez. Sanchez cum Dian. p. 3. tr. 4. *resol.* 103. & per hanc sententiam ait Dian. se in praxi à multis laboribus fuisse liberatum. Idem dicendum putat P. Gob. p. 2. *Chp.* n. 244. de eo, qui ob ruborem, vel respectum humanum supprescit unum, vel alterum peccatum mortaliter, *dubitans* tamen, an in iis deliquerit mortaliter, ob defectum objecti, consensus, & advertentie &c. & *bona fide* putavit, hæc *dubia* peccata non esse materiam confessionis *necessariam*; talis igitur ad iterandas confessiones *intermedias* non est cogendus, licet interdum conscientia eum stimularerit ad ea peccata detegenda: quia hoc ipso, quod conscientia dicitur, hanc omissionem vel *nullo modo*, vel certe non *gravior* esse peccaminosam, per hoc silentium mortalem malitiam non contraxit. Tanner, l. 2. *disp.* 4. q. 5. n. 110.

6. Quando poenitens in legem *civilem*, 495 aut *pure poenalem*, aut *mixtam* peccavit, non est facile damnandus peccati mortalis: quia tales leges ad solam poenam obligare probabiliter docet Navar. Reginal. apud Dian. p. 1. tr. 10. *resol.* 17. Rationem dat: quia in dubio benignior interpretatio facienda est, & lex explicari debet de *minoris* poena: ergo legislator, qui ad poenam temporalem, & simul ad æternam potest obligare, si meruit solius poenae temporalis, non videtur intendisse obligare ad æternam.

7. Quando poenitens non vult accepta- 496 *re ullam* poenitentiam, potest adhuc absolvi juxta plures apud Dian. p. 2. tr. 15. *resol.* 52. & p. 3. tr. 4. *resol.* 51. saltem si non sit poenitentia *Medicinalis*, & preservativa, atque poenitens habeat aliunde animum satisfaciendi, vel vivus per indulgentias, vel mortuus per poenas purgatorii: quia non adest *praeceptum* de *acceptanda* poenitentia: interim merito dubitandum, an talis esset bene dispositus, qui non vellet dicere ter *Jesus*, vel poenitentiam levissimam acceptare, & ita ex hoc capite, seu ex *desectis dispositivis* absolvi non deberet.

8. Quando poenitenti Confessarius im- 497 *ponit levem* poenitentiam, & addit in fine, *quidquid boni feceris* &c. eum satisfacere officio suo docent plures apud Dian. p. 3. tr. 4. *resol.* 97. & p. 6. tr. 7. *resol.* 5. Ratio est: quia per hanc orationem ex *intentione* Confessarii elevantur & applicantur opera poenitentis in peccatum satisfaciendum: modo tamen ad vitandum subinde scandalum poenitentes de hac intentione *monentur*, & instruuntur.

9. Quando Confessarius *probabiliter* credi- 498 *dit*, poenitentem lucraturum *indulgentias* plenas non tenetur ei *illam* poenitentiam imponere: ita plures apud Dian. p. 3. tr. 4. *resol.* 106.

resol. 108. qui hoc tamen negat de poenitentia medicinali, & preservativa.

499

10. Quando poenitens nimia poenitentia gravatus petit sibi eandem ab alio commutari, posse hae eundem commutare intra Sacramentum auditus aliquo modo prioribus peccatis, docent probabiliter plures cum Dian. p. 2. tr. 15. resol. 53. etiam si esset data super casus reservatos: Ratio est; quia post absolutionem non manent reservata, consequenter nec poenitentia est reservata, Plura & mitiora adhuc videri poterunt in nost. Theol. Mor. part. 4. n. 619.

§. II.

Favorabilia circa Restitutionem.

500

Possessor bonae fidei, cui res aliena donata est, tenetur restituere post notitiam rei alienae id, quod superest ex materia accepta, & quantum inde factus est deterior. Ex re empti vero non tenetur restituere, nisi partem adhuc in specie, & formaliter extantem. Laym. lib. 3. tr. 2. c. 3. n. 1. Contra possessorem male fidei tenetur restituere rem ablatam in statu optimo, vel saltem in eo, in quo à Domino abstulit: deinde fructus intrinsecos, & naturales e. g. frumentum ex agro. Similiter damnum emergens, & lucrum cessans: potest tamen necessarias expensas detrahere, & fructus mercedum industriales, & fructus extrinsecos e. g. sur potest restituere frumentum etiam eo tempore, quo taxa per principem jam est facta minor.

501

2. Restitutionem potest differre, qui non potest hanc facere, nisi cum majori damno proprio; aut si ex tali restitutione incidere in gravem necessitatem suae vitae, & sustentationis. In casu, quotam creditor, quam debitor forent in eadem necessitate, probabiliter non tenetur debitor succurrere Creditori, & sibi ipsi deesse: quia melior est conditio possidentis.

502

3. Quantitas furti pensanda quidem est ex damno illato, & circumstantiis, an per hoc Dominus sit graviter & rationabiliter invitatus; communiter tamen statuitur haec Regula: ut unus, vel duo aurei sint materia gravis etiam respectu Regis: duo, vel tres floreni respectu divitis, & Mercatoris, unus florenus respectu communis civis. 20. rel. 16. crucigeri respectu operarii, aliquot nummi respectu pauperis, & mendici; haecque desumitur juxta mensuram sustentationis unius diei. Videantur dicta in p. 1. §. 5. n. 68. Item cit. nost. Theol. Mor. part. 3. n. 75.

APPENDIX III.

Canones, seu Regula Conscientiae.

Regula 1. Ad omne peccatum etiam veniale requiritur aliqua actualis consideratio, seu advertentia saltem per modum dabit, vel suspitionis de obligatione ulterius inquirendi. Etsi ergo homo inphantasia, & intellectu inhonestum quid videat, & in appetitu sensitivo delectatio exciteatur, vel etiam omnino potentia externa operentur, si non advertat saltem tenuiter esse peccatum, aut dubitet, vel suspicetur de malitia peccati, & obligatione ulterius inquirendi, nullo modo peccat, ne quidem venialiter; quia ex defectu cognitionis nullum adest voluntarium. Vide dicta ex P. Gob. sup. n. 19.

503

Regula 2. Non sufficit ad peccatum habere scientiam tantum habitualem de malitia e. g. quod heri, vel ante mensam cognoverim aliquid esse malum, sed necesse est, ut cognitio & advertentia sit actualis, seu hic & nunc, dum actio fit, & incipit quamvis igitur Petrus alius non ignoret peccatum esse, odio habere proximum, si tamen hic & nunc, dum actum odii exercet, nihil incidat, vel occurrat de malitia, nihil peccat; quia hic & nunc non est cognitum; ergo nec voluntarium.

504

Regula 3. Ad omnem actum mortaliter peccaminosum requiritur advertentia plena & perfecta malitiae, sicut peccatum plenum, & perfectum est in ratione peccati; & hoc in quacunque materia: ethi enim materia secundum se sit gravis, si tamen malitia advertentia non sit plena, ex hujus defectu tamen sit peccatum veniale; quod sicut peccatum tantummodo imperfectum est, ita etiam ad hoc sufficit advertentia semiplena.

506

Regula 4. Ad plenam, & perfectam advertentiam & cognitionem habendam non satis est cognoscere, rem esse malam, esse offensam Dei quomodocunque, sed requiritur, ut cognoscatur esse offensam gravem in actu hic & nunc. Insuper requiritur, ut malitia & ejus gravitas expresse & clare cognoscatur: quando enim malitia tantum obfure cognoscitur, censetur cognitio & advertentia tantum semiplena, velut in ebriis & semilopitis contingit: quae proinde ad peccatum mortale non sufficit, etsi materia secundum se sit gravis.

507

Regula 5. Nemo peccat mortaliter, nisi advertat distincte & determinate malitiam gravem & mortalem, vel saltem periculum ejus. Unde si quis tantum in genere, vel in communi cognoscat, aliquid esse malum, non distinguens, an sit malum mortale, vel veniale, non peccat mortaliter; si inquam, nihil occurrat de malitia mortali, nec sub pro-

priis his terminis, nec sub æquivalentibus e. g. *quod dissolvat amicitiam Dei*, faciat *degnum inferno* &c. sufficit tamen hæc confusa advertentia, & notitia ad peccatum veniale.

509 Regula 6. Quando aliquis per errorem *invincibilem* putat, aliquid esse licitum, non peccat illud faciendo, etsi res in se sit gravissima: quia ubi non est *cognitum*, etiam non est *voluntarium*, consequenter nec peccatum. Ut autem error, vel ignorantia dicatur *vincibilis* requiritur 1. Ut saltem *aliquid dubium* tibi occurrat, & intellectus *distet*, rem esse *melius considerandam*, alioquin esse periculum peccati. 2. Ut postquam occurrit *dubium*, possit adhibita morali diligentia *veritatem* deprehendere, & *ignorantiam* depellere. Hæc duo si non adsint, est ignorantia *invincibilis*.

510 Regula 7. Habitus, & *consuetudo* semel efficaci proposito *retractata* non facit, ut actus ex ea per accidens secutus sit peccatum: si alias ad talem actum non sit *advertentia*, sed fiat *ex impetu* male consuetudinis: tunc enim non est voluntarius *in se* defectu advertentia, ut ponitur; nec est *voluntarius in causa*, seu consuetudine; quia hæc ponitur esse *retractata*: ipsa enim consuetudo tunc solum est peccatum, quando quis *advertens* habere se malam consuetudinem, non curat, seu non proponit debitis mediis eam *deponere*.

511 Regula 8. Si in uno actu plures, ac *diverse* malitie reperiantur, intellectus autem tantum ad unam advertat, tunc relique malitie *non cognitæ*, ad culpam non imputantur. Sic qui peccat cum *con sanguinea*, vel conjugata, non advertens esse *con sanguineam*, vel conjugatam, tantum peccat peccato *simplici* fornicationis, non verò incestus, vel adulterii; quia peccatum *sub hac ratione*, sicut non est cognitum, sic etiam non est voluntarium. Vide supra n. 19.

512 Regula 9. Ad peccatum mortale requiritur, ut cognoscat malitiam per rationes *æternas*, & ut legi Divinæ contrariam, nec sufficit tantum cognosci per rationes tantum *naturales*: sic enim est peccatum tantum philosophicum.

513 Regula 10. Sicut ad peccatum grave requiritur advertentia *plena* ex parte intellectus, ita etiam requiritur consensus *plenus* ex parte voluntatis: quia utrumque requiritur ad plenum voluntarium.

514 Regula 11. Sunt nonnullæ *conjecturae*, ex quibus regulariter loquendo possumus cognoscere *probabiliter*, an consensus, & deliberatio fuerit perfectus, vel imperfectus. Sic 1. si nondum implevisti *animum* septimum, tunc si dubites, an deli-

beratio, vel consensus fuerit perfectus, vel imperfectus, poteris præsumere, fuisse imperfectum. Idem est, si dubites, an perfecte à *sonno* fueris excitatus, an ebrietatem discusseris, an ob phrænesin, vel alium morbum fueris *plene* compos mentis; tunc enim potes præsumere consensus tantum imperfectum. Cæteras Conjecturas vide p. 1. §. 2. *quæf. 7. n. 18.*

Regula 12. Non *omnis* deliberans agit ex deliberatione: potest enim aliquis, dum adhuc deliberat, satis graviter commoveri in appetitu sensitivo, & ex effræni passione aliquid agere, in quod plene saltem non consentit ex parte voluntatis.

Regula 13. Ad peccatum cogitationis ordinarie his gradibus pervenitur. 1. Suboritur cogitatio de objecto pravo. 2. Sequitur in appetitu sensitivo delectatio. 3. Advertit intellectus ad offensam Dei, atque ita deliberat, considerans ex parte una delectationem & commodum, ex parte altera offensam Dei. 4. Præbet voluntas *consensum* vel semiplenum, vel languide resistit; vel *plenum*, si omnino definit resistere, & approbet, seu admittat id, quod malum esse videt. 5. Tandem delectatio appetitus *continuetur* cum advertentia, & consensu. In primis tribus gradibus nullum adhuc reperitur peccatum: in quarto jam est peccatum, vel *veniale*, si advertentia & consensus fuerit tantum semiplenus & imperfectus: vel *mortale*, si advertentia, & consensus fuerit plenus & perfectus, & ipsa etiam materia fuerit *gravis*. Nam si *materia* fuerit levis, non fit per se grave peccatum, etsi consensus fuerit plenus: quia ad peccatum utrumque requiritur tam gravitas objecti, quam plenitudo consensus. In quinto denique gradu & delectatione appetitus sensitivi non fit *novum* peccatum, sed tantummodo *aggravatur*.

Regula 14. Quando penitens rudis à Confessario suo, vel alio viro docto & probato audit, aliquid non esse peccatum, potest tuto id credere, & pro non peccato practice habere; neque in hoc peccat, etsi à parte rei falsum illud sit dictum. Ratio est: quia talis Confessarius habet rationem & auctoritatem sententia *probabilis*, quam licite sequimur.

Regula 15. Inter duas opiniones *probabiles* potest quis tuto sequi opinionem *contradictoriam* probabilem, minusque tutam, licet habeat actualem formidinem ex parte scilicet iudicii *remoti* & *speculativi*, ne sententia, quam sequitur à parte rei sit falsa: quia ista formido tollitur per iudicium *reflexum* quo dicitur, prudenter & honeste sequi posse, quod ex ratione *magni* momenti iudicatur esse honestum.

Regu-

- Regula 16. Operari cum dubio *practico* & proprie dicto nunquam licet; quia sic se exponeret periculo peccandi: bene autem licitum est operari cum dubio *speculativo*, ubi illud deponitur per dictamen reflexum, & titulum possessionis.
- 520 Regula 17. Qui habet *dubium* verum & proprie dictum, an actum aliquem peccaminosum secundum se commiserit e.g. an actum odii contra proximum habuerit, an feminam concupierit, an hominem occiderit &c. non tenetur hoc peccatum ullo modo, nec sub dubio confiteri. Ratio est; quia *melior* est conditio possidentis suam innocentiam.
- 521 Regula 18. Qui habet verum & proprie dictum dubium, an per actum, quem *materialiter scit se fecisse*, peccarit *mortaliter*, an scilicet in tali actu a se posito adverterit ad malitiam, velan post advertentiam perfecte confenserit? an tenetur ullo modo nec sub dubio confiteri: quia ejus conditio est *melior*, & tamdiu quis censetur innocens, quamdiu non probatur nocens. Vide p. 1. §. 2. à n. 15.
- 522 Regula 19. Qui scit, se actum malum materialiter posuisse, neque dubitat, se peccasse venialiter, dubitat tamen, an mortaliter peccaverit, quia v. g. non satis *discernere* potest, an *plena* habuerit advertentiam malitiæ, vel semiplenam? an habita semiplena advertentia confenserit perfecte, vel tantum imperfecte? non tenetur peccatum dubium confiteri; quia habet pro se Regulam juris de *possessione* suæ innocentia; facit tamen laudabiter, si sub dubio illud confiteatur. Vide supra dicta p. 1. à cit. n. 15. Item. Theol. nost. Mor. part. 4. à n. 493.
- 524 Regula 20. Qui habet dubium verum & proprie dictum de confessione, vel absolutione, ita ut dubitet, an peccatum mortale, quod scit, se commississe, aliquando legitime fuerit confessus, vel ab eo legitime absolutus, non tenetur *probabiliter* hujusmodi peccatum confiteri, saltem si occurrat *post longum* tempus. Vid. n. 531.
- 525 Regula 21. Qui habet dubium *improprie*, seu potius *opinionem* in *utranque* partem probabilem, an peccatum commiserit, an mortaliter peccaverit &c. non tenetur peccatum *hoc modo* dubium confiteri: quia potest sequi sententiam probabilem, quam habet de sua innocentia.
- 526 Regula 22. Qui peccatum *dubium* confiteri *vult* (quod non tenetur facere) non debet illud tanquam certum confiteri, sed *ut dubium* dicendo e.g. dubito, an hoc fecerim, dubito, an plene confenserim &c. qui tamen scit, se peccatum commississe, dubitat tamen, an hoc legitime confessus fuerit.

suppl. Theol. Mor. R. P. Schnekl.

- rit, potest illud absolute confiteri *tacito* dubio.
- Regula 23. Quando dubium post longum tempus suboritur de peccato mortali, potest homo tenerè conscientia, & qui horret mortalia, præsumere, se non perfecte confensisse, vel non perfecte admisisse illud peccatum, de quo dubitat, ex Regula de *possessione* suæ innocentia.
- Regula 24. Qui formidinem, aut existimationem peccati ex *levis* rationibus concipit, potest, & debet illam deponere; est enim scrupulus e.g. pueri solent esse incurii, & negligentes circa confessionem; ergo & ego talis fui: talis, inquam, ratio levis est *ipernenda*.
- Regula 25. Non est *sufficiens* causa dubii, non esse amplius *memorem*, se aliquid commississe, confensisse, confessum esse, & universim mera *nescientia* (quando nempe quis nullam habet rationem dubitandi, sed pure nescit aliquid) non sufficit ad *prudens* dubium, multo, minus ad probabilem cognitionem accipiendam; debet igitur tale dubium, aut formido esse mera *nescientia* proventus contemni tanquam insanis.
- Regula 26. Quando quis dubitat, an id, in quo hæret, sit *scrupulus*? vel non? potest tuto hoc ipsum *abjicere* tanquam scrupulum.
- Regula 27. Quando quis semel in vita fecit confessionem *generalem* cum *mediocri* diligentia adhibita in discussione conscientia, non tenetur amplius de vita antea facta cogitare, etsi postmodum occurrat dubium an peccatum aliquod confessioni infernum fuerit, vel non? an cum *debito* numero, & circumstantiis illud explicatum fuerit: potest enim præsumere, se jam confessum esse, & omnia dubia de vita præterita se cure *abjicere*. Ex Regula de possessione suæ innocentia, ex qua præsumitur nihil culpabiliter esse *omissum*.

APPENDIX IV.
De Casibus reservatis.

§. I.

Casus reservati in Diocesi Constantiensi.

Pro Clericis.

1. Fornicatio cum filia confessionis. 533
2. Revelatio confessionis.
3. Celebratio in Ecclesia interdita.
4. In altari non consecrato scienter.
5. In altari portatili sine licentia.
6. Sine sacris vestibus.
7. Et à Sacerdote non-jejuano.
4. Reordinatio scienter suscepta.
9. Celebratio, & ministratio non-ordinati.
- X
10. Dioc.

10. Diocæsanus ad SS. ordines per alienum Episcopum sine licentia Diocæsanæ promotus.
11. Qui furtive:
12. Qui per saltum:
13. Qui extra tempora à Jure statuta.
14. Qui ante legitimam ejusque S. Ordinis ætatem promotus est.
15. In Censura Ecclesiastica suscipiens sacrum ordinem.
16. Scienter sepeliens corpus excommunicati in Ecclesia, vel Cœmeterio.
17. Vel etiam non-Excommunicati tempore Interdicti.

Pro Laicis.

- 534 1. **M**atrimonium conjuge adhuc vivente scienter contrahens.
2. Antequam certificetur de morte conjugis.
 3. Aut clandestine.
 4. Sponsalia de futuro contrahens, & non observans.
 5. Machinatio in mortem conjugis, si mors sequatur.
 6. Baptizatio Proles propriæ extra necessitatem.
 7. Vel ejusdem in Baptismo, & Confirmatione susceptio.

Pro omnibus, Clericis & Laicis.

- 535 **H**omicidium voluntarium factò, præcepto, consilio, vel consensu deliberato commissum.
2. Procuratio abortus, vel sterilitatis.
 3. Incendium Ecclesiarum, domorum, aut segetum malitiose & ex proposito factum.
 4. Sacrilegium, seu furtum rei sacræ.
 5. Peccatum bestialitatis cum brutis commissum.
 6. Coitus cum infideli, vel Judæa.
 7. Commixtio carnalis cum moniali.
 8. Incestus cum consanguineis, vel affinis usque ad secundum gradum inclusive.
 9. Adulterium.
 10. Raptus.
 11. Perjurium in judicio factum.
 12. Pollutio Ecclesiæ vel Cœmeterii effusione feminis, vel sanguinis.
 13. Immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ violatio.
 14. Falsificatio litterarum Episcopi, & Episcopalis Curie, vel moneta.
 15. Percussio Parentum enormis.
 16. Abusus Sacramentorum, & sacrarum rerum ad magicas artes, veneficia, & superstitiones.
 17. Rebaptizatio scienter collata, & suscepta.

18. Reconfirmatio scienter collata, & suscepta.
19. Injunctio violenta in Clericos, Monachos, Moniales, vel quancunque etiam personam Religiosam, & Ecclesiasticam.

sunt universim 43.

Circa hos casus nota ex Synodali Constantiensis, omnes hos casus reservari, si publica sint; si autem sint *occuli* pro Laicis tantum hos duos reservari, nempe *homicidium voluntarium* (ad quod etiam spectat procuratio abortus *factus jam animati*) & majorem Excommunicationem Judicalem.

Pro Clericis autem sex, et si sint occulti 1. Homicidium voluntarium. 2. Major excommunicatio. 3. Peccatum Bestialitatis. 4. Coitus cum Moniali. 5. Revelatio Confessionis. 6. Ordinatio ab alterius Diocæsis Episcopo; aut furtive per saltum: extra tempora: & ante legitimam ætatem, sine dispensatione.

Interim ex communi Doctorum advertite: ut peccatum e. g. homicidium, vel quodvis aliud etiam *publicum*, sit reservatum, requiri 1. Ut sit peccatum completum & *perfectum* juxta verba *expressa* Reservationis, & quidem peccatum *mortale*: si enim præcipitancia, ira, inconsiderantia, inadvertentia &c. excuset delinquentem à mortali, etiam excusat à Reservatione: ita P. Gobat *hic n. 349*. 2. Non sufficit, animum *internum* esse etiam mortaliter *peccaminosum*, sed requiritur insuper, ut etiam actus *externus* propter gravitatem materiae sit mortaliter peccaminosus e. g. si Clericus ex affectu interno mortaliter peccaminoso solliciter Monialem ad turpia, vel quicunque alius feminam ad adultarium per actionem tamen externam ex se *leve*, vel per verbum ex se *leve*, non incurrit reservationem. 3. Requiritur, ut effectus & opus ipsum fuerit *subsecutum* e. g. mors ex veneno &c. abortus ex medicina subsecuti &c.

Similiter notat P. Gobat: tunc censeatur peccatum adhuc esse *occulum*, adeoque non reservatum (si *homicidium voluntarium* excipias) quando tale peccatum vel non est commissum coram *majori parte* Communitatis, urbis, vel domus, sed tantummodo coram 3. vel 4. aut quando non sine tergiversatione fit publicum, aut notoritate Juris, per sententiam publicatur.

§. II.

Casus Reservati in Bulla Cane Domini.

1. **E**xcommunicamus, & anathematizamus à Fide Christiana apostatas, Hæreticos omnes cujuscunque sectæ,

- ætæ, eorum receptores, Fautores, Defensores, eorum libros legentes, retinentes, imprimentes, qui de Religione tractant, nec non schismaticos.
2. Appellantes ad futurum Concilium generale à Pontifice, nec non eos, quorum auxilio, consilio, favore appellatum.
 3. Omnes Piratas, maritimos latrunculos in nostro mari, omnes eorum fautores, defensores, & Receptores.
 4. Surripientes naufragorum Christianorum cujuscunque generis Bona, sive in ipsis navibus, sive ex eisdem ejecta, & in littore inventa.
 5. Imponentes nova pedagia, vel augentes, exceptis casibus à Jure, vel licentia Papæ concessis.
 6. Falsarios litterarum Apostolicarum, gratiam vel justitiam concernentium, & falso publicantes litteras Apostolicas.
 7. Deferentes arma, & alia usui bellico idonea, equos, mettalla, funes &c. ad Turcas, vel alios Christiani Nominis hostes, & ad Republicæ Christianæ statum pertinentia, iisdem in damnum Christianorum nuntiantes, auxilium, consilium, favorem præstantes.
 8. Impedientes, vel lædentes eos, qui victualia, seu alia Curie Romanæ necessaria adducunt.
 9. Lædentes eos, qui ad sedem Apostolicam accedunt, vel recedunt, aut suâ, aut aliorum operâ, & sine jurisdictione vexantes eos, qui in Curia Romana commorantur.
 10. Lædentes quocunque modo Romipedes, seu peregrinos ad urbem devotionis causâ accedentes, morantes, recedentes, & in his dantes auxilium, consilium, favorem &c.
 11. Lædentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archi-Episcopos, & Episcopos, Sedis Apostolicæ Legatos, seu Nuntios.
 12. Lædentes eos per se, vel per alios, qui pro negotiis suis ad Curiam Romanam recurrunt, eorumque fautores.
 13. Appellantes à gravamine, vel futura executione litterarum Apost. ad laicam potestatem.
 14. Executionem litterarum Apost. aut aliorum Expeditorum impediendes ad gratiam impetrandam.
 15. Judices sæculares, qui Ecclesiasticas personas trahunt ad sua tribunalia, & Ecclesiasticam libertatem tollunt, & perturbant.
 16. Impedientes Prelatos Ecclesiasticos, ne sua jurisdictione utantur, judicia eorum eludentes, ad Curias sæculares accurrunt, qui iis præstant auxilium, consilium &c.

17. Usurpantes, vel sequestrantes redditus, proventus, fructus ad personas Ecclesiasticas pertinentes ratione Ecclesiæ, Monasterii.
 18. Imponentes decimas, & alia onera Personis Ecclesiasticis, Ecclesiis, Monasteriis, & eorum fructibus sine licentia Papæ.
 19. Judices sæculares, qui se interponunt causis capitalibus, seu criminalibus contra Personas Ecclesiasticas.
 20. Occupantes bona, & terras Romanæ Ecclesiæ, & ejus Jurisdictionem usurpantes.
- NB. Hi omnes casus sunt summo Pontifici reservati, & qui *extra* articulum *mortis*, aut sine speciali licentia ab his absolvit, excommunicatur.
- Similiter Papæ reservatur absolutio sine dispensatio 5. votorum, scilicet *perpetuæ* Castitatis, *Religionis*, & *triann* peregrinationum, Romam, Jerosolymam, & Compostellam.

§. III.

Excommunicationes reservate in Corpore Juris.

1. Injicientes manus violentas in Clericum, vel Monachum. 544
2. Si quis per annum manserit in excommunicatione.
3. Falsarii declarati, si intra dies 20. non obtemperent.
4. Clerici communicantes cum excommunicatis in Divinis.
5. Incendiarii, postquam fuerint declarati.
6. Effringentes, & spoliantes Ecclesias, si sint declarati.
7. Eligentes, & Electi in Senatorem Romanum sine præseitu Papæ.
8. Lædentes Personas, vel Bona propter illatam excommunicationem.
9. Inquisitiones hæreticos negligentes, procedentes, vel falso imponentes.
10. Regulares sine licentia Parochi Sacramenta ministrantes.
11. Clerici, & Religiosi, qui persuadent eligere sepulturam in sua Ecclesia.
12. Cogentes, vel facientes divina celebrare loco interdicto, prohibentes ejici excommunicatos.

§. IV.

In Extravagantibus.

1. Qui cadavera mortuorum incidunt, vel separant. 545
2. Absolventes à 5. votis, vel aliis casibus Papæ reservatis.

X 2

3. Si-

3. Simoniaci in susceptione Ordinis, vel Beneficii.
4. Religiosi transeuntes de Ordine mendicantium ad non mendicantes.
5. Rapientes bona Cardinalium, dum in Conclavi sunt.
6. Disputantes de Immaculata Conceptione pro utraque sententia.
7. Dantes, vel accipientes aliquid pro gratia in Curia Romana.
8. Cardinales Simoniaci in Electione Papæ.
9. Peregrinantes Jerosolymam sine licentia Papæ.
10. Cardinales revelantes secreta Confistorii.
11. Falsâ miracula, vel dubia, vel prophetias prædicentes.
12. Detrahentes Episcopis, Prælati, eorumque statui.
13. Officiales Papæ munera accipientes, vel comestibilia.
14. Non reddentes computationes integras in Camera Apostolica.
17. Trahentes de Electione Papæ vivente altero.
16. Pugnantes in duello, fautores, adjutores, spectatores.
17. Procedentes per censuras in eos, qui in Curia morantur.
18. Fingentes se nepotes esse Cardinalium.
19. Committentes Simoniam confidentiæ beneficialis.
20. Officiales S. Pœnitentiæ non benefungentes Officio.
21. Ingredients, egredientes Monasteria Monialium, vel virorum.
22. Trahentes Personas Ecclesiasticas ad Judicium sæculare.
23. Receptores, fautores Bannitorum.
24. Cogentes jurare illicita contra ordinationes, & statuta.
25. Reservatur etiam dispensatio 5. votorum Majorum.

546

Interim nota, ab his excommunicationibus *extra* Bullam Cœnæ, quando sunt *occulte*, & nondum majori parti communitatis &c. nota, vel ad forum contentiosum deductæ &c. posse vi Conc. Trid. *sess. 24. c. 6. de reform.* Episcopum absolvere potest *ordinaria*, ita ut juxta Reverendissimum Ralsler possit alteri, etiam *non mendicanti*, vel non privilegiato delegare. Vide P. Gob. *tr. 9. c. 18. n. 478. & in alphab. Conf. casu 20. n. 645.*

§. V.

Casus reservati Religiosorum ex Clemente VIII.

- 547 1. Veneficia, incantationes, sortilegia.
2. Apostasia à Religione, sive ha-

- bitu dimisso, sive retento, quando eò pervenit, ut extra septa Monasterii vel Conventus sit.
3. Nocturna, & furtiva è Monasterio seu Conventu egresso etiam non animo apostatandi facta.
 4. Proprietas contra votum paupertatis, quod peccatum mortale.
 5. Juramentum falsum in Judicio Regulari, Capitulari, seu legitimo.
 6. Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum factum etiam effectu non secuto (ubi facti abortu incurritur etiam Excommunicatio, & irregularitas ex delicto homicidii)
 7. Falsificatio manus seu sigilli officialium Monasterii vel Conventus.
 8. Furtum de rebus Monasterii in ea quantitate, quod sit mortale.
 9. Lapsus carnis voluntarius opere consummatus.
 10. Occisio, vulneratio, seu gravis percussio cujuscunque Personæ.
 11. Maltiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio litterarum à Superioribus ad inferiores, vel e contra.

§. VI.

Casus in Congregatione Benedictina-Suevica reservabiles, eorumque breves declarationes.

PRÆFATIO.

Quoniam ut S. Gregorius testatur: *Ar-*
varum est regimen ammarum, dum alii ad bonum proclives *suis* monitis & cum lenitate duci se sinunt, ad omitenda vel facienda ea, quæ Status vite religioſæ, sacra Regula & Constitutiones exigunt, alii vero nonnisi salutari *terrore* & adhibitis gravioribus remediis possunt in officio contineri, visum est Reverendissimis Dominis Abbatibus Congregationis Benedictino-Suevicæ in Imperiali Monasterio Zvvisaltensi Anno 1677. die 30. Augusti congregatis in rem sere, si ad præcavenda animarum sibi subditarum damna & naufragia, juxta formam à Clemente Papa VIII. præscriptam, *certorum* peccatorum absolutionem sibi ipsis reservarent. Ad quod consilium amplectendum permoti sunt, tum quòd reservatio Casuum sit universali Ecclesiæ praxi consentanea, tam quod jam pridem diversæ Ordinis nostri Congregationis, imò etiam nonnulli Congregationis Suevicæ Abbates prædictos Casus à Clemente VIII. concessos sibi reservarent,

tint, tum insuper quod hęc ratione sacra Disciplina in flore & viridi observantia conservari efficacius possit. Quia vero memorati Domini Abbates ex monito S. Francisci Saleffi dandum aliquid esse censuerunt imbecillitati (non vero malitię) hominum, in sequentes Casuum Declarationes, ex benigniori Doctorum opinione collectas, concordati calculo consensere: precipientes ac mandantes omnibus & singulis Monasteriorum Confessariis, ut in concedenda vel deneganda absolutione Casuum graviorum, si qui fortę (quod DEUS avertat) commissi fuerint, posthabitis quibuscunque aliorum iudiciis & sententiis predictas Declarationes in praxi observent & sequantur:

CASUS I.

Veneficia, Incantationes, Sortilegia.

DECLARATIO.

IN primo hoc Casu accipitur *Veneficium* pro *Magia* proprie dicta, hoc est, pro arte faciendi, aut cognoscendi aliquid concursu & virtute Dæmonis. Incurrunt Casum Primo. Qui ejusmodi magiam per seipso exerceant. Secundo. Qui Magos *consultant* in ordine ad effectus aliquos ope *Magię* consequendos. Tertio. Qui libros *Magicos legunt* similiter in ordine ad præstigijs aliquas exercendas. Quarto. Qui Signa, aut Magicos characteres *conspiciunt* aut eos scieatiter deferunt in fines Magicos, ut fiant v. g. invulnerabiles. Quinto. Qui per Magicas Benedictiones, Scripturas, &c. morbos præter naturam *curant*, aut similes mirabiles effectus producant.

Excusantur tamen à Reservatione Primo. Qui ex intentione non adeo sinistra, vel ex simplicitate, aut ignorantia (dummodo non affectata) *joci* item, aut curiositatis causâ utuntur rebus, & figuris, quę *Magicę videri* possent; quę tamen excusatio locum habere non potest in pacto expresso cum Dæmone.

Secundo. Pari modo excusantur, qui à Cyngaris, ut vocant, aut Astrologis judicariis adversos, aut prosperos Casus sibi prædici, aut divinari sinunt, nisi quis eo dementiã deveniret, ut hujusmodi vaticiniis certam fidem adhibens ad eorum normam, & leges vitę suę actiones institueret.

Tertio excusantur, qui medijs alioquin naturalibus impertinentes modos ac ritus admittunt, certamque speciem, v. g. in certo modo orandi, scribendi, ligandi, &c. ponunt, alięque vanissimę superstitionis signa usurpant.

R. P. A. Schneß, Th. Schol. Part. VIII,

Incantationes.

Sub hoc verbo comprehenduntur & Casum incurrunt, qui per certa signa, verba aut characteres Dæmones *incantant*, in annulis, speculis, &c. cõcent, eosque ad qualibet servitiã devotos habent. Item qui suis magicis Incantationibus hominibus, jumentis, segetibus, &c. damna inferunt, serpentium morsus, canum latratus, &c. prohibent, ac alios similes effectus vere magicos producant.

Sortilegia.

Casum hoc nomine denotatur incurrunt, qui per sortes *divinatorias* ope Dæmonis, Magi, aut magici libri rei *occulta* cognitionem inquirunt. Non incurrunt vero qui solum ex joco, aut ignorantia *absque* pacto expresso, vel *luctu* cum Dæmone, aut ex curiositate tantum, & cum fide dubiã Sortilegio aliquo utuntur.

CASUS II.

Apostasia à Religione, sive habitus dimissio, sive retentio, quando eo pervenerit, ut extra septa Monasterii, seu Conventus fiat egressio.

DECLARATIO.

UT hunc Casum incurrat Religiosus, duo requiruntur. Primo, ut habeat *intentionem* vere apostatandi, hoc est, Religionem suam *deserenda*, sine voluntate ad eam redeundi, aut ad *aliam* redeundi. Secundo, requiritur, ut extra septa Monasterii, vel etiam extra Claufuram Conventus fuerit *re ipsa* egressus, sive jam dimiserit habitum, sive eum adhuc retinuerit.

Unde non incurrit hunc Casum, qui tantum animo vagandi, aut quacunque alia ex causâ à Monasterio fugeret cum intentione revertendi, aut alibi religiose vivendi. Nec etiam incurrit, qui proxima media ad egressum quaesivit, v. g. scalas jam applicavit, re ipsa tamen egressus non est.

CASUS III.

Nocturna, & furtiva à Monasterio ex quacunque, & ex locis Conventualibus ex turpi causa egressio, aut per noctem emanatio.

DECLARATIO.

TRia simul concurrere debent, ut Religiosus incurrat hunc Casum. Primum, ut sit egressio *nocturna*. Secundum, ut sit *furtiva*. Tertium, ut fiat *extra* Monasterium ex quacunque illegitimâ, aut extra Conventum *ex turpi* (id est luxurię) causâ.

Hinc primo Casum hunc non incurrit, qui egreditur *de die*, etiamsi diu foras maneat: neque etiam qui egreditur in *crepusculo*.

Y

culo diei, aut noctis, cum tale tempus non ad noctem, sed ad diem pertinere censatur. Nec secundo qui etsi de nocte egrediat, non tamen egreditur *furtive*, si scilicet egrediat videlicet, & scientibus duobus aut tribus (non complicibus) Nec tertio, qui noctu & furtive egrederetur *extra Claustram Conventualem* tantum non tamen ex causa turpi, sed alia, quantumvis illicita, v. g. causa potandi, ludendi, &c. quod si tamen ex causa turpi, sive luxuria exiisset, etiam si turpe nil commisisset, Casum tamen incurrisset. Quinam autem sint, vel ubi incipiunt, aut desinant Termini Claustrae Conventualis (cujus in hoc, & superiori Casu fit mentio) definiendum erit ex cujuscunque Monasterii consuetudine, & antiqua observatione. Communiter tamen ibi Claustrum esse censetur, quod feminis venire non licet.

CASUS IV.

Proprietas contra Votum Paupertatis quae sit peccatum mortale.

DECLARATIO.

Proprietas à proprio dicitur, & censetur committi, quando quis tenet, aliquid occulte, & contra mentem Superioris. *Proprium* autem est illud omne, quod non est resignatum in manus Praelati, saltem in preparatione animi, nec administratur in communem utilitatem Monasterii, nec est reservatum sub communi custodia. Tria igitur concurrere debent ad incidendam hujus Casus. Primum est, ut Religiosus teneat aliquid occulte. Secundum, ut teneat id contra voluntatem Superioris. Tertium, ut sit aliquid *notabile* saltem tantum quantum in homine seculari iudicio prudentis & conscientiosi viri aut Consiliarii sufficeret ad constituendum *furtum* lethale.

Hinc Casum hunc non incurrit Primo, qui tenet aliquid occulte sed *cum voluntate* Superioris. Nec secundo, qui tenet aliquid sine donatum ab aliis, sive propria autoritate è Vestuario v. g. aut Bibliotheca, &c. acceptum, quod Superiori nunquam ostendit, sed tamen tenet illud *palam* ut & Superior, & alii facillimè videre possint, estque paratus id in manus Superioris, si is velit, resignare. Nec etiam is, qui rem quidem etiamnum celat, non tamen id facit ea intentione ne ea spoliatur, sed ne forte reprehendatur, aut puniatur, quod eam sine licentia acceperit ac tandem retinuerit, paratus eam pro opportunitate proferre, & ostendere. Etsi enim tales contra Regulam peccent, hoc tamen loco pro *veris* proprietariis non habentur. Secus esset, si quis rem sibi donatam, aut

alias sibi ad usum concessam Superiori petenti, aut usum rei revocanti resisteret, ac resignare nollet. Nec tertio Casum incurrit, qui quidem tenet aliquid occulte, & Superioris dispositioni subtrahit, sed res est *exigui* momenti; v. g. Imaginacula, Rosarium, aut etiam si res sit majoris momenti, sed tamen ejus *prospicias* non affectetur, sed solus *usus* quaeratur; ut si quis, v. g. pretiosum librum diuini occulte retineat eoque utatur. Etsi enim *liber* magno pretio aestimetur, *usus* plus quam oportet, expendunt, donant, aut alios sumptus non necessarios & irrationabiles faciunt; etsi enim *tales* sint & vocari possint Dispensatores imprudentes ac infideles, aut etiam *Vulci iniquitatis*, contra Regulam item & Votum Paupertatis peccent, *Proprietarium* nomine non veniunt, nec Casum istum incidunt.

CASUS V.

Lapsus Carnis opere consummatus.

DECLARATIO.

Casum istum incurrit Primo qui ipso opere fornicationem committit, aut alias adhuc abominabiliores luxuria species ipso *actu* perpetrat. Et quidem in particulari etiam. Secundo Casum hunc incurrit qui *se ipsum* directe, voluntarie polluit, concurrendo per actum aliquem *exteriorem* ad hoc, v. g. per inhonestum tactum sui ipsius aut alterius, per osculum, aut complexum, &c. Secus foret si quis ex sola phantasia turpi non debite rejecta pollutionem pateretur; aut si quid aliud fecisset, ex quo pollutio quidem facile consequitur, sive in vigilante sive in dormiente, eam tamen directe non intendisset, vel etiam si directe intendisset, eam tamen non vigilans, sed primùm in *sonno* pateretur. Tertio etiam incurrit Casum, qui *se ab alio* pro tactum turpem, osculum, aut complexum, &c. pollui voluntarie permittit. Quarto is quoque, qui etsi in se ipso nihil patiatur, alium tamen similiter per tactum turpem, osculum, aut complexum polluere intendit, ac *reipsa* polluit.

CASUS VI.

Occisio seu Vulneratio cujuscunque, vel gravis percussio Personae Ecclesiasticae.

DECLARATIO.

UT Occisio aut Vulneratio sit Casus Reservatus, requiritur ut quis alium malitiose, directe, & in se voluntarie occidat

Occhio seu Vulneratio cujuscuque, vel gravis percussio Persona Ecclesiastica. 87
cidat (sive gladio, sive veneno, aut alio quovis modo id fiat) aut mutilet, vel vulneret, (*vulneret*, inquam, graviter, vulnerere scilicet notabili) aut alias ejus valetudinem admodum notabiliter lædat, quocunque modo id fiat, dummodo hostili, v. g. gladio, fuste, veneno, pugno &c.

Hinc Primo non incurrit hunc Casum, qui servato *moderamine* inculpatæ tutelæ evadere non potest, nisi invalorem suum occidat, mutilet, aut vulneret. Nec secundo qui dat operam rei periculosa, ex qua per accidens occisio mutilatio, vulneratio, &c. consequatur. Nec tertio, qui neutiquam intendens graviter percutere, casu graviter vulnerat. Nec qui ex subita ira alterum v. g. pede, & manu tundendo præter intentionem in præcipitium daret, aut graviter læderet.

Quod vero attinet ad *percussionem* (talem scilicet, ad quam nec mutilatio, nec vulnus sequitur) ut ea sit reservata, debet ea primo esse Personæ Ecclesiasticæ, aut talis, quæ Privilegio fori gaudet, ut gaudet Novitii & Conventus, &c. Secundo debet esse percussio gravis & *enormis*, qualis esset, qua membrum aliquod inutile redderetur, ad quod sequeretur in percussio animi deliquium, gravis infirmitas, spectabile velligium livoris in facie, vel tumoris in oculo: Item, quæ quis violenter ac indecenter *humis* prosterneretur. Omnis denique, quæ fieret cum aliorum gravi scandalo ac dedecore percussus.

CASUS VII.

Maliosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio litterarum a Superioribus ad Inferiores, aut ab Inferioribus ad Superiores,

DECLARATIO.

AD hujus Casus incidentiam requiruntur tria. Primum est, ut litteræ, in quas peccatur, sint aut *superiorum* ad inferiores suos Religiosos, vel e contra. Secundum, ut ex vel omnino intercipientur, ac *supprimantur*, vel retardentur, ut non suo tempore tradantur, vel etiam *disfigentur*, & aperiantur, etiamsi deinde iterum sigillentur, & ad eos quibus inscriptæ sunt dirigantur. Tertium, ut hæc omnia fiant *maliosè*, cum intentione impediendi effectum litterarum.

Hinc primo Casum hunc non incurrit, qui impedit aut aperit litteras *æqualium* ad æquales, aut etiam *superiorum* sed non ad Inferiores Regulares *subditos*, sed ad alios *missas*. Secundo non incurrit qui ejusmodi litteras vel jam alias apertas, aut alio artificio absque earum resignatione, aut

apertione legit. Tertio nec ille incurrit, qui non maliosè, sed bona fide, quantumvis imprudener, vel etiam cum gravi negligentia seu incuria ejusmodi litteras negligit, retardat, aut disfringit, & aperit. Sicuti nec ille qui certo scit, vel certe probabiliter & juste timet sibi, vel alteri per tales grave & injustum damnum parari.

CASUS VIII.

Juramentum falsum in Judicio Regulari, seu Legitimo.

DECLARATIO.

Quatuor requiruntur, ut Casus iste incurrat Primo, ut Religiosus interrogetur, a suo Superiore Regulari, aut alio legitimo Judice de dicenda veritate. Secundo, ut interrogetur sub Juramento. Tertio, ut interrogetur legitime & secundum Juris Ordinem. Quarto, ut interrogetur de ea re, quam interrogatus bona conscientia dicere potest, ac debet.

Hinc Casum istum non incurrit primo, qui ab *alio*, quam à suo Superiore, aut alio Judice legitimo quantumvis sub Juramento interrogatus veritatem negat, tacet, aut dissimulat. Secundo non incurrit, qui non prævio Juramento in Judicio falsum dicit, sive dicat sponte sua, sive interrogatus. Tertio non incurrit hic Casus, quando Ordo Juris non servatur, ut si quis interrogetur judicialiter de delicto *occulto*, cujus nec sufficiens infamia præcessit, nec alia indicia *sufficiencia* habentur: nisi forte id cederet in grave damnum tertii innocentis, aut in nocumentum Communitatis. Quarto non incurrit hunc Casum, qui certas ob causas bona conscientia delictum prodere non potest, vel quia scit ex sola *Confessione* Sacramentali, vel quia ad ipsum tanquam ad Patrem *spirituale* per modum *consilii* à reo delatum est. Quinto etiam à dicenda veritate & Casu reservato excusatur, qui probabiliter timet sibi ex propalatione magnum damnum spirituale, aut temporale in persona aut honore eventurum.

CASUS IX.

Procuratio, Auxilium, seu Consilium ad abortum faciendum post factum animatum, etiam effectu non secuto.

DECLARATIO.

Ita clarus est hic Casus, ut Declaratione ulteriore non egeat. Tantum notetur ad incidentiam Casus istius, sequentem

dam esse communiorum Medicorum aut Philoſophorum ſententiam ſortem animari quadrageſimo die, ſi maſculus ſit, octogefimo, ſi foemella; itemque in dubio præſumi maſculum.

CASUS X.

Falfificatio Manus aut Sigilli Officialium Monafterii, aut Conventus.

DECLARATIO.

Nomine Officialium veniunt hoc loco Abbas, Prior, Oeconomus, ſive Cellerarius, aliisque Officiales Religioſi, qui de Superiorum licentia, & voluntate certis Officiorum ſuorum Sigillis utuntur.

Falfificator manus Officialium is dicitur, qui ſcribi curat litteras, eaſque quaſi Officialium manu & auctoritate exaratas aut ſubſcriptas ſupponit.

Falfificator vero sigilli eſt, qui procurat ejuſmodi litteras, eaſque velut Officialium auctoritate, & manu ſcriptas proprio eorum Sigillo, aut alio ad ejuſdem ſimilitudinem facto, ſubſignat.

Ut Caſus iſte incurratur ſufficit primo, ſi quis alterutrum ſupradictorum faciat, hoc eſt, ſive manum, ſive ſigillum alicujus Officialis falſificet. Requiritur tamen ſecundo, ut faciat id dolo malo cum animo inferendi damnum, licet illud non ſequatur. Quod ſi quis malo animo id non faceret, ſed, v. g. ut litteræ ſuæ certius & ſecurius veniant ad manus illius cui inferuntur, Caſus non erit Reſervatus. Sicuti nec ſi quis, etſi contra Regulam, privatum, ſibi Sigillum fabricari curaret. Nec etiam ſi curaret ſibi fabricari ſimile Sigillo Officialis, vel ſi ipſius quoque Officialis ſuraretur, dummodo hiſ duobus poſterioribus Caſibus iis malitioſe non uteretur.

CASUS XI.

Furtum de Rebus Monafterii, ſeu Conventus, in ea quantitate, quæ ſit peccatum mortale.

DECLARATIO.

AD Caſum hunc duo requiruntur. Primo, ut fiat furtum de rebus Monafterii. Secundo ut fiat in ea quantitate, quæ ſit peccatum mortale.

Hinc primo, Caſum hunc non incidit Religioſus, ſi furetur rem alienam, quæ non eſt de ſubſtantia Monafterii. Secundo non incidit, qui ſuffuratur res minoris momenti; itemque qui ſurripit eſculetam aliqua aut poculentam, etiamſi ſucceſſive ad

fatis magnam quantitatem perveniant, cum Superiores hac in re non ſint tam inviti quoad ſubſtantiam, quam quoad modum. Eam porro quantitatem judicabit prudens Confeſſarius eſſe in homine Religioſo materiam peccati mortalis, quam judicaret in ſiſofanibus hominis utcumque opulenti. Si quis furaretur notabilem quantitatem, ut eam pauperibus elargiretur, Caſum non evaderet, niſi exceſſu charitatis excuſaretur.

CONCLUSIO.

Juxta hæcenus traditas Declarationes procedent deinceps Confeſſarii. Et ſi forte ipſis obvenerit Caſus, qui in his Declarationibus non comprehendetur, eum judicent non reſervatum, ſicuti nec illum, de quo perpennis prudenter utriusque occurrentibus rationibus, adhuc rationaliter dubitant, an ſub Reſervatione contineantur, ſive dubium ſit Juris, ſive facti. Non quaritur hic conſcientiarum perturbatio, aut gravamen, ſed emendatio vitæ, & animarum ſalus.

APPENDIX V.

Communicatio Privilegiorum Caſſinenſium à Gregorio XV. Weingartenſibus conceſſa.

J. I.

Gregorius PP. XV. ad perpetuam rei memoriam.

Romanus Pontifex Perſonarum Eccleſiarum quarumlibet præſertim Regularium vota Relig. propagationem, & augmentum concernentia ad exactionem libenter admittit, prout conſpicit in Domino ſalubriter expedire. Sane nomine Dilectorum Filiorum Abbatu & Monachorum Weingartenſium Ord. S. Benedicti Conſtantiensis Diœceſis nobis nuper expoſitum fuit, quod, ut ipſi in vinea Domini ſub ſua Religioſi jugo Deo dante magis proficere valeant, plurimum cupiant privilegia & indulgentia Congregationi Caſſinenſi conceſſa, ſibi & eorum Monafterio per nos, ut infra, concedi, nobis propterea humiliter ſupplicari fecerunt, ut eorum hujusmodi votis annuere de Apoſtolica Benignitate dignaremur. Nos igitur Eoſdem Abbatem & Monachos ſpiritualibus favoribus & gratiis proſequi volentes, & eorum ſingulares perſonas à quibuſvis Excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliisque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, &

po-

pœnis à jure, vel ab homine latis quavis occasione vel causa, si quomodolibet innodati existant, ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absolventes, & absolutos fore censentes hujusmodi supplicationibus inclinatis, Eisdem moderno, & pro tempore existenti Abbati, & Monachis dicti Monasterii, ut omnibus, & singulis privilegiis, Gratiis, Indultis tam spiritualibus, quam temporalibus Congregationi Cassinensi alias S. Justinae de Padua, nec non illius Superioribus, Abbatibus, Monachis, aliisque dicti Ordinis Regularibus personis, quibuscunque illorum Ecclesiis, Monasteriis, & Regularibus locis, etiam per viam communicationis, vel extensionis, aut alias quomodolibet per quoscunque Rom. Pontifices, Prædecessores nostros, ac etiam nos concessis, ac quibus dicta Congregatio, illius Superioribus, Abbates Monachi, & alii, Regulares Personæ, nec non Ecclesiæ, Monasteria, & regularia loca hujusmodi de jure, usu, & consuetudine, Privilegio, aut concessione Apostolica in genere, vel in specie, ac tam conjunctim, quam divisim, seu alias quomodolibet utuntur, fruuntur, & gaudent, ac uti, frui, & gaudere possint, & poterunt, quandolibet in futurum, dummodo tamen sint in usu, & non revocata, vel sub aliquibus revocationibus comprehensa, ne SS. Canonibus, aut Conc. Trid. Decretis, & constitutionibus Apostolicis repugnent, pari modo uti, frui, & gaudere libere, & licite valeant, Apostolica auctoritate præsentium perpetuo concedimus, & indulgemus, privilegia, gratias, & indulta eis communicamus, illaque ad eos extendimus. Decernentes præsentibus litteras, validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac moderno pro tempore existenti Abbati, & Monachis dicti Monasterii in omnibus, & per omnia plenissime suffragari, sicque per quoscunque Judices ordinarios & delegatos, etiam causarum Apostolice Palatii Auditores judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his à quocunque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit affectari, non obstantibus nostra de gratiis adinstar non concedendis, ac quibusvis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non Congregationis hujusmodi, & jramento Confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & privilegiis quoque indultis, & litteris Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & invocatis. Quibus omnibus, & singulis eorum

Suppl. Theol. Mor. R. P. Schmell.

omnium tenoribus præsentibus pro plene & sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansturis, hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, cæteris contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 14. Novembris 1622. Pontificatus nostri anno secundo.

S. Cardinalis S. Sufanae,

Impetratum est hoc privilegium per Alexandrum Schappium Episcopum Campaniæ Apostolicum Nuncium apud Cantones. 1622.

§. II.

Privilegium pro tota Congregatione Suevico-Benedictino-Josephina.

Innocentius PP. XI.

Ad futuram rei memoriam.

Militantis Ecclesiæ Regimini per inestimabilem Div. Bonitatis abundantiam, nullo licet meritorum nostrorum suffragio præfidentes Religiosorum virorum Altissimi obsequiis sub suavi Monastica vitæ jugo mancipatorum, uberesque in Ecclesia Dei fructus aspirante superni favoris auxilio proferre jurgitur satagentium, commodis & felicibus in via Dei mandatorum progressibus libenter consulimus, scilicet ad omnipotentis Dei gloriam, Religionis incrementum, & animarum salutem in Domino expedire arbitramur. Exponi squidem nobis nuper fecerunt Dilecti Filii Alphonsus Abbas Monasterii Weingartensis de præfenti Præfidentis, ac cæteri Abbates, & Monachi Congregationis Suevicæ in Germania Ord. S. Benedicti: quod, cum in Monasteriis dictæ Congregationis studia litterarum continua, zelus animarum, & labores in vinea Domini, qui non tantum ad concionandum, & fidelium confessiones assiduo excipiendas, obeundaque passim onera Parochialia, sed etiam ad hæreticos, qui non raro se offerunt, ad fidem Catholicam convertendos se extendunt, benedicente Domino vigeant. Ipsi exponentes, ut in hujusmodi piis & salutaribus obsequiis ferventiores & alacriores ad Divini Nominis laudem, & gloriam, hæresum extirpationem, & S. Matris Ecclesiæ exaltationem de cætero persistant, plurimum cupiunt pro majori

jori ipsorum Monasteriorum splendore, & decore; Privilegia Congregationis Cassinensis, alias S. Justinae de Padua, & aliarum Congregationum dicti ordinis, eisdem Monasteriis, ex hujus S. Sedis Apostolicae indulgentia communicari. Nobis propterea humiliter supplicari fecerunt, quatenus Monasteriis praefatis, & aliis dictae Congregationis Suevicae in futurum aggregandis, illorumque Praesidentibus, Visitatoribus, Abbatibus, Superioribus, & Monachis, & personis praesentibus, & futuris, ut in omnibus, & singulis privilegiis, & indultis spiritualibus praefatae Congregationi Cassinensi alias S. Justinae de Padua, & aliis Congregationibus ejusdem ordinis, ac illarum Praesidentibus, Visitatoribus, Abbatibus, Superioribus, & Monachis, & personis quibuscunque, illarumque Ecclesiis, & Monasteriis etiam per viam Communicationis, vel Extensionis, aut alias quomodolibet per quoscunque Romanos Pontifices, Praedecessores nostros, ac etiam per Nos concessis, & in futurum concedendis, ac quibus earumdem Congregationum Abbates, Superiores, ac Monachi, nec non Ecclesiae, & Monasteria hujusmodi de jure, usu, consuetudine, Privilegio, aut concessione Apostolica in genere, vel in specie, ac tam conjunctim, quam divisim, seu alias quomodolibet utuntur, fruuntur, potiuntur, & gaudent, ac uti, frui, potiri, & gaudere possunt, & poterunt, dummodo tamen in usu sint, nec revocata, aut sub ullis revocationibus comprehensa existant, neque SS. Canonibus, & Conc. Trid. Decretis, aut constitutionibus, & Conc. Trid. Decretis, aut Constitutionibus Apostolicis repugnent, pari modo uti, frui, potiri, & gaudere valeant, perpetuo concedere & indulgere de Benignitate Apostolica dignemur. Hoc igitur exponentes specialibus favoribus, & gratis prosequi volentes, & eorum singulares personas a quibusvis Excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiae sententiis, censuris, & poenis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodate existant, ad effectum praesentium duntaxat consequendum harum serie absolventes, & absolutos fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati de venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Conc. Trid. interpretum, qui Dilectum Filium Procuratorem Generalem dictae Congregationis Cassinensis audiverunt, consilio, praefatae Congregationi Suevicae, Ejusque Praesidenti, Abbatibus, & Monachis, ceterisque Personis dictae Congregationis,

ut omnibus, & singulis privilegiis, & gratiis spiritualibus tantum, quibus potiuntur, & gaudent Congregationes Cassinensis, & aliae dicti Ordinis S. Benedicti, potiri, & gaudere possint autoritate Apostolica tenore praesentium concedimus, & indulgemus, salva tamen semper in praemissis autoritate Congregationis memoratorum Cardinalium. Decernentes easdem praesentes litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore quodcumque spectabit, in omnibus, & per omnia suffragari, sive in praemissis per quoscunque Judices ordinarios & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores judicare, & definire debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quocunque quavis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantia nostra, & Cancellaria Apostolicae Regula de Indulgentiis adinstar non concedentis, aliisque constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, ut earundem praesentium litterarum transumptis, seu Exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personae in Ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem proferus fides, tam judicio, quam extra illud habeatur, ut ipsis praesentibus habetur, si forent exhibitae, vel ostensa. Datum Romae apud S. Marianum Majorem sub annulo Piscatoris die 17bris 1683. Pontificatus nostri an. septimo.

Slusius.

§. III.

Nota circa haec Privilegia.

1. **P**rivilegia Congregationi Cassinensi concessa amplissima recenset Paulus III. in Bulla, quae incipit *Benignitas &c.* edita ante Conc. Trid. 1537. Videatur etiam Cardinalis de Luca in *Theatro veritatis de justitiis, & jurisdictione discapt. 28.*
2. Per has Bullas gaudemus non solum privilegiis propriis Congreg. Cassin. seu primò & principaliter Eidem concessis, sed etiam illis, quae Cassinenses habent per communicationem cum aliis Religiosis. Benedictinos autem gaudere communicatione Privilegiorum aliorum Ordinum, asserit Joan de la Cruz *lib. 2. de privil. c. 1.*

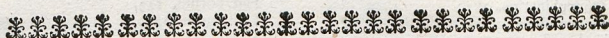
6. 4. *concl.* 1. idque ex concessione Eugenii IV. Dein Pius V. conceffit Congregationi Cassinensi omnia Mendicantium privilegia, quibus utuntur, fruuntur, & gaudent, ac frui, uti, & gaudere poterunt &c. Pariformiter, & absque ulla differentia, ut videre est apud Laërtium Cherubinum *tom. 2. Bullarü fol. 232.* incipit Bulla: *Ex summe dispensationis.* Porro inter mendicantes esse etiam Jesuitas: declaravit Pius V. in Constitutione 129. & habetur in Bullario Cherub. *tom. 2. fol. 342.* sentiuntque Emanuel Rodriguez, de la Cruz &c. Mendicantes, & eos, qui mendicantium privilegiis gaudent, jam habere etiam omnia Patrum S. J. privilegia, etiam ea, quorum communicatio per aliquos Pontifices restricta fuit. Unde colligitur, jam fere nullum privilegium esse alicujus Ordinis, quo non gaudeant etiam alii per communicationem.

§§ 3. Confessarii approbati, & privilegiati

Ordinum tam Mendicantium, quam non mendicantium possunt omnium ad se accedentium confessiones audire, & eos ab omnibus, & singulis peccatis, excessibus, quantumvis gravibus, etiam Sedi Apostolicæ reservatis absolvere; Item à censuris, & pœnis Ecclesiasticis (exceptis tamen in Bulla Cœnæ contentis, quorum absolutio etiam ipsis Mendicantibus non nisi à septennio ad septennium conceditur teste P. Sporer) plene absolvere: ita communis & certa; constat ex Bulla Pauli III. *Cum inter cunctas. 3. Jun. 1545.* & in Bulla: *Licet Debitum Pastoralis,* in Bullar. Laërtii Cherubini. *tom. 1. fol. 689. §. 29.* Quorum omnium sit unicus

FINIS,

U. I. O. G. D.

INDEX GENERALIS.

Pro omnibus tribus partibus Instructionis Confessarii.

Numerus Romanus I. II. III. indicat Partem: Cetera minor autem numerum marginalem.

A.

A Bbas. III. 432.
 Absolvens in statu peccati mortalis. I. 81.
 Absolutio ab excommunicatione. I. 77.
 à privatione debiti conjugalis. II. 216.
 Absolutio conditionata ibid. 84.
 Absolutio non est repetenda. ibid. 78.
 Absolutio omisa. ibid. 87.
 Absolutione peracta addens novum peccatum. ibid. 83.
 Absolutionis forma. ibid. 74.
 Dilatio ibid. 56.
 Negatio. 257.
 Absolutio recidivi. ibid. 55.
 à reservatis. 91. 362.
 Accisæ. II. 145.
 Actus conjugalis. II. 181. & seqq.

Advocatus. III. 332.
 Affinitas. II. 290.
 Æger obstinatus. ibid. 361.
 Amasius, donans. II. 247.
 Amor proximi. I. 65.
 Ancilla Confessarius. II. 123.
 earum compenatio occulta. ibid. 129. 138.
 earum furta minuta. ibid. 129. & 138.
 Applicatio Missæ. III. 380. 386. 439.
 Aqua vino admixta. II. 156.
 Arrha. 230.
 Articulus mortis. II. 362. 469.
 fidei. 108.
 Aspectus rerum turpium. I. 182. II. 304.
 Avaritia. II. 162.

B.

B Aptizans propriam sobolem. 218.
 Barbitonfores. II. 134. 141. 357.
 Bellum justum. III. 313.
 Bestia. 304.
 Bibular remedium. II. 168.
 Blasphemia. I. 42.
 Bona fides circa confessionem. ibid. 492.
 Breviarium. ibid. 378.
 Bulla Cœnæ. I. 1. 541.

Z 2

Car-

Index Generalis. C. D.

C.

Carcer. III. 395. & seqq.
 Carnium efus. II. 136.
 Castratus. ibid. 195.
 Casus reservati. I. 91. 125. 403.
 in Dicecesi Constantiensis. III. 533.
 pro Clericis. ibid.
 pro Religiosis. 548.
 pro Laicis. 534.
 pro omnibus. 538.
 Bullæ Cœnæ. 541.
 eorum explicatio. 548.
 Caupones. II. 147. 156. & seqq.
 horum furta minuta. ibid. 158.
 Cause matrimoniales. 275. 279.
 Censuræ absolutio. I. 77. 87. 403.
 Choreæ. II. 236.
 Chyrogaphum. 339.
 Circumstantiæ aggravantes. I. 9. 19. 105.
 Cogitationes malæ. 472.
 Cognitio confusæ peccati. I. 34.
 Communio. II. 10.
 Compensatio occulta. II. 125.
 Complex. I. 95. 96. II. 222.
 Concubinariûs. 382.
 Concumbendi modus. II. 192.
 Concurfus. II. 98.
 Condemnatus ad mortem. III. 387.
 crimen falsum sibi imponens. ibid.
 392.
 Confessarius reo instrumenta ministrans.
 III. 395.
 Confessio generalis. I. 26. III. 478. 531.
 Repectio. 29. Partitio. 301. 361.
 365.
 Confessiones invalidæ. III. 365.
 Conjecturæ, non fuisse peccatum mortali-
 liter. I. 18. 514.
 Conjugalis actus. II. 181.
 quid conjugibus sit licitum. 182.
 & seqq.
 Conjugalis debiti privatio. ibid. 215.
 Conjugum verbera. ibid. 167.
 Conscientia. III. 503. & seqq.
 Consensus in peccatum. I. 18. 514.
 Consiliarii Principum. III. 343.
 Consecutudinarius. I. 53. 55. 88. 257. 510.
 Confectuudo jurandi, imprecandi. I. 42. II.
 111. 255. & seqq. 510.
 Contritio. 360.
 Contumelia. II. 165.
 Cooperans. 131. 315.
 Correctio. I. 44. 45.
 Credulitas. I. 57.
 Crimen falsum sibi imponere. III. 391.
 Custodes lignorum, piscum. 337.

D.

Debitor morosus. I. 73.
 Debitum conjugale. II. 181. negatio.

 criminis falsi alium denunciâns. ibid.
 392.
 crimen negans. ibid. 388.
 Confessario scientia necessaria. I. 1.
 circa causas matrimoniales. ibid. 2.
 circa dolorem de peccatis. ibid.
 circa impedimenta matrimonii. ibid.
 circa circumstantias. I. 19.
 circa instructionem rudium. ibid. 5.
 circa prescriptionem mediolorum.
 ibid. 4.
 circa absolutionem. ibid. 73.
 circa sententias. ibid. 3.
 circa speciem, & numerum peccato-
 rum. ibid. 3.
 circa restitutionem. ibid. 3.
 circa quæstiones. ibid. 23.
 Non est opus, ut determetur, an
 sit mortale? 6.
 Confessarius non privilegiatus. I. 91.
 liberans à restitutione. I. 70.
 errans. 46.
 Confessarius puerorum. II. 97.
 Rusticorum. 104.
 Famulorum. 123.
 Conjugum. 181.
 Sponsorum. 220.
 Studioforum. 295.
 Militum. 312.
 Sacerdotum. 383.
 197. 198. 200. 218. hujus privatio. ibid.
 215.
 Defectus occulti manifestatio. ib. 180. 283.
 Desolatio. II. 262.
 Delectatio morosa. ibid. 183. 120. & seqq.
 225.
 Denunciatio alterius. 392.
 Depositio pecuniæ. 456.
 Detiderium conditionatum. I. 67. mor-
 tis. 61.
 Detractio. I. 9. 22. III. 484. & seqq. II. 180.
 352. 484.
 Religiosos attinens. ibid. 352.
 Dilatio absolutionis. I. 56. Missarum. 381.
 Dilectio proximi. I. 65.
 Diligentia mediocris. I. 12. 24.
 Dimidiatio confessionis. 226.
 Dispar conditio. 263.
 Dispensatio in causis matrimonialibus. ib.
 2. 282. II. 267. in amissione juris peten-
 di debiti conjugalis. 217. circa impedi-
 menta matrimonii. I. 3.
 Distinctio peccatorum. I. 3.
 Distractio Confessarii. I. 23. & seqq. 76. 79.
 80. revocatio. 51. 122. renovatio. ibid.
 Dolor. I. 48.
 de peccatis venialibus. ibid. 52.
 quando eliciendus. ibid. 51.
 Donationes conjugum. II. 170. sponsorum.
 230. 247.
 Dos. II. 172.

Dubi-

Index Generalis. D. E. F. G. H. I. L.

Dubium peccatum. l. 15. 521. & seqq.
De invaliditate confessionis. 29.
Dubius in genere, an sit peccatum? l. 16.
17. 31. ll. 115. 507. 520.
Dubius de consensu in peccatum. 472.
Duellum. Ill. 328.
Dux militum. ibid. 321.

E.

Ebrus. ll. 112.
Electio status. 298.
Eleemofyna. ll. 163. 170. 230.
Empio, venditio. ll. 148. & seqq. rei furtivæ. 322. chirographi. 339.
Error invincibilis. 509.
Error vincibilis. l. 43.
Efculentia. 129.
Examen. l. 10. & seqq. per decem præcepta. 481. 491.
Excusatio a restitutione famæ. 488.
Excommunicatio. l. 1. 133. Ill. 544. & seqq. 173.
Exhaereditatio. ll. 272.
Expulsio feminis. ll. 203. fœtus. 206. & seqq.
Extrema Unctio. Ill. 402.

F.

Famulorum Confessarius. ll. 123. & seqq. jejunium. 134.
Famulus conversans cum excommunicato. ll. 133.
Hæretici. ll. 135.
Famuli furta minuta. ibid. 129. 138. 142.
Discedens. 124. videns furantem confamulum. ll. 128.
Fericida. ll. 113. damnum inferens. Ill. 355.
Festo die laborans. ll. 140. 324.
Ficta promissio. 261.
Fidei professio. Ill. 418. scitu necessaria circa fidem. l. 39.
Familiaritas. l. 55.
Filii in electione status. ll. 271.
Filius spurus. 368.
Fœmina. l. 11. 37.
Forma abolitionis. l. 74.
ab excommunicatione. ibid. 75.
Foffores. 134.
Frequentia venialium. l. 52.
Fricatio. 308.
Furantem videns. ll. 128.
Furtum. l. 21. minuta. l. 68. 129. ll. 138. 158.

G.

Germania. ll. 99.
Gradus affinitatis. l. 36. 235.
Gravida. ll. 196. 193. 223.
Suppl. Theol. Mor. R. P. Schnell.

H.

Hereditas. l. 63.
Hæreticus. Ill. 327. 413. & seqq.
ejus confessio. ibid. 416.
Instructio. ibid. 415.
professio fidei. ibid. 418.
Hæreticorum matrimonium. ibid. 420.
Homicidium. 327.
Honestas publica. 265. 276.
Horæ canonica. ibid. 473.

I.

Jejunium. ll. 356. naturale. 100. famulorum. 134. militum. 325. artificum. 357. Principum. 356.
Ignorantia invincibilis. 41. 42. 509.
crassa. 70.
casus reservati. 91.
Ignoscere. l. 59.
Imagines turpes. ll. 202. Ill. 353.
Impedimentum occultum. l. 2. 128. ll. 217. 286.
publicæ honestatis. ibid. 276.
Imperfectiones. Ill. 440.
Impœnitens. ibid. 411.
Impotentia. ll. 187. 208. 292.
post contractum matrimonium. 187. 292.
Imprecatio. ll. 66. 110.
Incantationes. 107.
Incisio. 208.
Incestus. 215.
Inducens in peccatum. l. 37.
Indulgentia. l. 103. 498.
Inimicitia. l. 59. 109.
Inimicus. l. 66.
his nolle ignoscere. ibid. 59.
Injuria. ll. 59. 109.
Instructio rudium. l. 5. 39.
Integritas confessionis. l. 49.
Interdictum. l. 77.
Interrogationes. ibid. 9. 10. 11.
Irregularitas. Ill. 384.
Irritatio votorum Uxoris. ll. 169. minorennis. 300.
Judex. Ill. 329.
Juramentum. l. 42. 160.
Jus petendi debitum. ll. 215.

L.

Laborare die festo. ll. 140. 233.
Lanionum restitutio. ll. 144. 145.
Lardum. l. 40.
Largitas Principis. Ill. 350.
Legatum. 450.
Lex pœnalis mixta. 495.
Liberans a restitutione. 70.

A a

Libra

Index Generalis. L. M. N. O. P.

Libra iniqua utens. 158.
Libri turpes. III. 306.
Licentia praesumpta. I. 93. 432. Superioris. 457. & seqq.
Lignans ex sylva communi. II. 114. 337.
Litaniae. 378.
Lucrum. 130. 310.
Lusus. III. 310.
Lusus Principis. ibid. 350.
Luxuria. I. 36.

M.

MAchinatio mortis. II. 175.
Magus. III. 405.
Maleficium. 107.
Manifestatio oculi defectus. II. 128. 180. 484. 490.
Mater. I. 61. 63.
Matrimonium. 181.
Matrimonialis actus. 16. & seqq.
Matrimonium invalidum haereticorum. III. 420. 423.
Matrimonium mutorum, furdorum. 374.
Medicina. III. 369.
Medicus sit Confessarius. I. 47.
Menstrua, gravida. II. 193. 199. 236. 708.
Mercatorum falsa iuramenta. II. 150.
restitutio. ibid. 148. 149. & seqq.
Miles. III. 312.
Minutio. II. 237.
Missam ex stipendio omittere, differre. ibid. 381.
legere, donare. 431.
Mollities. I. 45.
Moniales. III. 440.
Harum obedientia. ibid. 444. & seqq.
paupertas. ibid. 448. & seqq.
Moribundus. III. 359.
illorum restitutio. ibid. 367.
Mortem desiderare. I. 61.
Motus turpes. 442.
Mulier merobibula. II. 168.
Munera. 247.
Mutuatio. 457.
Mutus. III. 370. & seqq.

N.

Necessitas physica. II. 253. extrema. III. 319. 501. gravis. II. 163.
Negatio absolutiois. I. 91.
Debiti conjugalis. 197.
Negotiatio. ibid. 130.
Non perceptio, seu non intellectio peccati. I. 23.
linguae. 35.
Non restitutio. 69.

Notarius. III. 335.
Numerus, & species peccatorum. I. 13. 105. 107. 239. 295. 302. 416. 481. audientium. I. 22. 244.
Nuptiae secunda. 423.

O.

Obedientia monialium. III. 444. & seqq.
Obligatio confessarii. I. 46.
Restitutiois. 69.
Obligatio interrogandi. ibid. 8.
Oblitus interrogare. I. 24.
Obstinatus aeger. III. 361.
Occasio proxima. ibid. 54. 88. 90. 227. 243. 249. & seqq.
circa venialia. I. 52. 89.
Occulta compensatio. II. 125. 127.
Occultus defectus. 283.
Odium. I. 59. II. 109.
Officialium obligatio. III. 337. & seqq.
Officiales Principum. ibid. 336.
Officium defunctorum. 378.
Oneratio subditorum. ibid. 351.
Opifices. II. 139.
horum restitutio. ibid. 142.
Opinio p. obabilis. 519.
Oscula sponforum. ibid. 228. 305. conjugum. 210.

P.

PActum cum demone. III. 407.
Parentum voluntas. II. 271.
irritatio votorum filiorum. 300.
Parochus. 386.
Paterfamilias. I. 60. 61.
Paupertas religiosa. 427. 448. & seqq.
Peccatum apprehensum ut malum in genere. I. 34.
contra naturam. 307.
requisita. 512.
oblitum. 51. 83. 116.
Dubium. 34. 82.
omissionis. 174.
Poenitens instruendus. I. 39.
ignorans malitiam mollitiei. ibid. 41.
laborans conscientia erronea. ib. 41.
sine remedio non dimittendus. ib. 47.
de restitutione admonendus. ibid. 68.
verecundus. ibid. 58.
Poenitentia. I. 86.
pueris imponenda. II. 103.
rusticis. II. 121.
famulis. 137.
Opificibus. 146.
Peccata dubia. I. 16.
obscena. I. 36.
Percussio Parentis. II. 175.
Peregrinatio. II. 200. 543.
Pestis. 366.

Pollu-

Index Generalis. P. Q. R. S.

- Pollutio l. 37. ll. 257. 187. 210. 496.
 & seqq.
 foeminarum. 37. 291.
 Confessarii. 38.
 Pondus iniquum. 158.
 Praeceptum rei levis. 446.
 Prædatio. III. 315.
 Prælati regularis. *ibid.* 438.
 Principes. *ibid.* 348.
 Pretium. II. 144. 148. 152. & seqq.
 Privatio debiti conjugalit. ll. 215.
 Privilegia, Cassinenſia. 549. Regularium.
 551. & seqq.
 Probabilitas in occasione proxima. 90.
 519.
 Professio fidei. 418.
 Promissio facta confessorio. l. 54.
 sponsæ. ll. 261.
 Propositum emendationis. l. 53. 55. ll.
 258. 463.
 Prudentia confessorii. 7.
 circa instructionem. 43.
 Publica honestas. ll. 277.
 Pueri interrogandi. ll. 97.
 ad attritionem disponendi. ll. 101.
 Purgatio. ll. 233.

Q

- Quadragesima III. 356.
 Quamprimum, *praecipuum*. 382.
 Quantitas furti mortalis. ll. 159. 502.
 Quaestiones circa confessionem obscenorum
 l. 36.
 Quæstor. III. 339.

R

- Recidivi absolutio. l. 55. 57. ll. 243.
 254.
 Recidivus quando absolvendus. 88.
 Recusatio munerum. 459.
 Regulæ conscientie. III. 503.
 Ordinis. 441.
 Relapsus 463. 54. 57. 257.
 Religiosus. III. 425.
 hujus applicatio Missæ. *ibid.* 439.
 donationes. *ibid.* 429.
 furta. *ibid.* 428.
 Obedientia. *ibid.* 426.
 paupertas. *ibid.* 427. 448.
 Repetitio confessionum. l. 26. 29.
 Absolutionis. 78. quando necessaria.
 III. 365.
 Repromissio ad sponsalia. ll. 260.
 Refalutatio ll. 109.
 Reservati casus. l. 91. 362. 533. & seqq.
 Restitutio l. 68. 500.
 moribundorum. III. 367.
 militum. 318. 615.

S

- Sacerdos absolvens in statu peccati moralis. 1.
 concubinarum. III. 382.
 secularis. *ibid.* 378.
 Saga. l. 45. III. 405.
 ad mortem condemnata *ibid.* 411.
 ejus obligationes. *ibid.* 408.
 Saltus l. 40.
 Salutatio l. 59. 66. 109.
 Sartorum restitutio. ll. 143.
 jejunium. 134.
 labor. 141.
 Scandalum. 234.
 Scientia confessorii. l. 16.
 Scriba. III. 335.
 Scripta confessio. 371.
 Scrupulosi. III. 464.
 horum regulæ. *ibid.* 467.
 Seminis ejectio. 203.
 retentio. 294.
 Sententia favorabiles. III. 491.
 injustæ. 330.
 Sigillum confessionis l. 93. ll. 226.
 Signum propositi efficacis l. 54. 55.
 Simonia. ll. 282.
 Sodomia. III. 307.
 Solemnitas. ll. 210.
 Spoliatio. *ibid.* 319.
 Sponsus, & sponsa. l. 19. 96. ll. 223.
 & seqq.
 peccans cum alio. 222. 235.
 eorum vota ll. 288.
 Aa 2 Spon-

Sponfalja. *ibid.* 259.
 resiliens ab his 224.
 clandestina. *ibid.* 273.
 conditionata. *ibid.* 265.
 ficta *ibid.* 262.
 condonatio. *ibid.* 279.
 executio. 274.
 dissolutio. 274. 279. & seqq.
 sportula. *III.* 331.
 Sterilis. *II.* 189. 196. 205.
 Steura. *II.* 158.
 Stipendium 431. 380.
 Studiosi majores. *III.* 302.
 minores. *ibid.* 295.
 Suffragium 345.
 Superior. 60. 66. 180.
 Superstitiones *II.* 107. 406.
 Surdus 370. & seqq.
 Suspendio. l. 77.
 Sutorum restitutio. *II.* 143.

T.

Tactus conjugum. *II.* 209.
 puerorum 296. & seqq.
 sponforum. 227. 305. 708.
 Tentatio. *II.* 246. *III.* 442.
 Testamentum. *ibid.* 368.
 Tributum. *ibid.* 349. 443.
 Turpes imagines. 353.
 Turpiloquium. l. 22. *II.* 244.
 Turpium lectio, aspectus. 304. & seqq.

Vana observantia. *II.* 107.
 Veftigialium defraudatio. *II.* 145. 337.
 Venatio. *II.* 113. 355.
 Verba contumeliosa. 165.
 Verbera conjugum. *II.* 167.
 Verecundus poenitens. l. 58.
 Vidua *II.* 219.
 Virginitas l. 19. 230. 235.
 Vino aquam admiscere. *II.* 156.
 appetitum tollere. 168.
 Vitium rei occultum. 149.
 Unctio extrema. *III.* 402.
 Voluntas Dei. l. 67.
 Votum castitatis simplex. l. 44. 288. 299.
 300.
 Vota Uxor. *II.* 169.
 Usurarius *II.* 161.
 Uffus rationis. 99.
 Uxor bona retinens. 171.
 suis elargiens. 170.
 cohabitans viro excommunicato.
 173.
 illius dos. 172.
 merobibula 168.

Z.

Ziginorum confessorius. l. 45.

Ut in omnibus glorificetur
 DEUS.

Jg 4360
40

ULB Halle

005 359 937

3

A. R. P. JACOBI DORSI

. Benedictini Weingartenfis

d. e. Matth. Glinius

INSTRUCTIO
CONFESSARII

In

TRES PARTES

divisa,

Quarum Prima complectitur ea, quæ con-
nunt Confessarium in genere: Altera, quæ Confes-
sarium in specie seu Ordinarium: Ultima demum, quæ
Confessarium Extraordinarium.

In

SUPPLEMENTUM

Sue

THEOLOGIÆ

*Pro Bibliotheca
Amstelredamensi.*

MORALIS

*Comparatus à R. P.
J. Bonifacio Weingarten
Abbate.*

Typis vulgata

à

R. P. ANSELMO SCHNELL,

O. S. B. in Imper. Monast. Weingartenfi Professo,
ac Professore emerito; nunc Priore ibidem.

*Cum Gratia & Privilegio Sacræ Cesaræ Majestatis Speciali, ac Facultate
Superiorum.*

1912 7. 807

AUGUSTÆ VINDELICORUM,

Sumptibus Joannis Jacobi Mauracher, Bibliopolæ Augustani.

ANNO MDCCXLIV.

